

Sm 5

igitur
talit
.s. de p. con
possit: 2 suff
it: 13 ex pos
f. j. co. li. li
: vt no. i
ffiti
dicentem

IULIANI ANTE
CESSORIS CONSTAN
TINOPOLITANI NO
VELLARVM IVSTINIANI
IMP. ÈPITOME.

Additis Latinis quibusdam Nouellis
constitutionibus eiusdem Imp.
cum paratitlis, siue scholijs.

IVLIANIANTE

CESSORIS CONSTANTIANI

NO. INATLONONIT

VELARVM IVSTINIANI

IMP. EPITOME.

Abbas Latinus perbaldum Nouellus
quod m. b. u. i. s. a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. t. i. o. n. e. m.
cum p. a. r. t. i. c. i. s. i. n. t. e. s. c. h. o. l. a. s.

CVM duo lectorum genera sint, quorum alteri discendi causa legant; alteri solum, vt reprehendi captent occasionem: illorum mihi habendam esse rationem, horum contemnendam esse calumniandi cupiditatem semper existimaui. Siue enim scribas, siue nihil scribas; siue hoc, aut illo modo scribas: semper hi habent, quod reprehendant. At studioso viro nullus liber est inutilis. Ab alijs enim dicendi, ab alijs viuendi rationem, ab alijs artes, ac disciplinas, ab alijs historiam temporum, ab alijs alia, atque alia discit. Illi se omnia scire iactant; habere que se, in quo Platones, Aristoteles, Demosthenes, Cicerones, Papiianos, Iulianos, Vlpianos, & ceteros quoscumq. magnos viros saepius errasse facile ostendant. His igitur, qui nihil ignorant, nihil scribendum esse

censemus : quando ad eos, qui vitam Epicureorum deorum in terris degunt, nulla beatitatis accessio fiet; medicis hos tantum commitendos esse putamus. Studiosorum vero, hoc est eorum, qui discendi cupiditate tenentur, duplex etiam genus est, iuris praesertim ciuilem, qua de re nunc agitur; alteri enim nocere existimant linguarum peritiam, antiquitatis cognitionem, differendi, aut dicendi artem, et ceteras disciplinas, quibus tamen veteres iurisperitos exornatos fuisse negare non possunt: alteri his omnibus libenter operam dant, et ceterorum ignauiam, quam etiam stupiditatem appellant, vehementer irrident. Vtrosque admonendos esse potius, quam irritandos semper censeo. Peccare enim quosdam ex utroque genere hominum video, dum praeter modum, aut hi

aut hi suauitate dictionis, atque ornamentorum capti minus in hanc ipsam disciplinam incumbunt; aut illi nec verbis, nec sententijs sibi ipsis constant, in vtrisque haerent, artis docendi rudes, atque imperiti. Vtrisque Iuliani librum proferimus, ut imitentur. Hic Antecessor Constantinopolitanus, hoc est iuris praeceptor, vtriusque linguae peritus fuit, Graecas Nouellas constitutiones Latinas fecit et proemijs, ac perorationibus sublatis singulorum capitum sententiam paucis verbis dilucide explicat. Hunc Alciatus meus Consularem virum, et Patricium appellat in parergis. Existimo eum putasse eundem fuisse Iulianum illum, quem eisdem titulis Priscianus ornauit. A qua opinione discedo; propterea quod Prisciani libri extant Mauortio Consule scripti a discipulis

pulis Prisciani. Illius autem consulis
annus collectionem Nouellarū, quae
post mortem Iustiniani facta est, quin-
quaginta amplius annos excedit. A-
lius eodem nomine fuit Praefectus
Praetorio, ad quem extant aliquot
Graecae constitutiones datae Lampa-
dio, et Oreste consulibus. Sed hunc
etiam alium esse existimamus, tum
propter rationem temporum, tum
propterea, quod hunc videmus in ve-
teribus libris, nec Patricium se, nec
Consularem, aut Praefectorium appel-
lasse, aut, vt tunc vsurpabant, Ex con-
sule, vel Ex praefecto; sed tantum An-
tecessorem C. P. Neque illi audiendi
sunt, qui Constantiensem fuisse dixe-
runt, et temporibus Irnerij conscri-
psisse: quos et veteres libri, et plurima
antiquorum scriptorum testimonia,
quae in Paratitlis retulimus, aliter

rem

rem se habere docebunt. Vsum fuisse
hoc libro Irnerium, Bulgarum, Azo-
nem, Ioannem, Accursium, et ceteros
interpretes non Iuliani nomine, sed
Nouellae, certissimum est. Sed cum
eodem tempore haberent ineptam
illam *κατὰ πρόλα* interpretationem *τῶν
Νοιῶν*, hoc est Nouellarum constitu-
tionum, eam huic libro praeferentes,
Authenticorum nomine exornarunt.
Ex eo libro Irnerius constitutionibus
Codicis Iustiniani capita quaedam ad-
iecit; quas Authenticas constitutiones
appellauit. Ita Nouellarum nomen,
quod vetustissimum est, et a plurimis
Imperatoribus post Theodosianum
Codicem editum, vsurpatum; et quo
Iustinianus ipse vtitur frequentius in
his eisdem legibus appellandis; vsur-
pari desijt, et Authenticorum frequen-
tari. Primus nostro tempore Grego-

† 4 rius

rius Haloander Norica illa laudatissi-
sima editione iuris ciuilibus, exemplo
quodam vsus Bononiae Florentini li-
bri Marcianae bibliothecae, Graece,
et Latine, quasi postliminio resti-
tuendum eum librum Nouellarum cu-
rauit. Post hunc Henricus Scringerus
Graece multis constitutionibus au-
ctum eundem edidit, exemplum secu-
tus Veneti libri Bessarionis Cardina-
lis. Scringermanae editionis interpre-
tes fuerunt Antonius Contius, et Hen-
ricus Agylaeus, quorum alter Authen-
ticorum volumini nimis deferens de-
cimam quandam collationem addi-
dit, in quam retulit eas constitutio-
nes, quae in Authenticis deerant; al-
ter nouam Latinam editionem No-
uellarum addendo ea, quae in Norica
editione ab Haloandro omissa sunt,
satis diligenter conscripsit. Id vnum

in co-

in eorum libris, et in Duareni iuris ci-
uilibus accurata editione desidero; quod
nemo eorum Graeca verba Nouella-
rum retulerit, nec Latinam Iuliani in-
terpretationem. Primus Nicolaus Boë-
rius legibus Longobardorum Iuliani
libellum coniunxit, scholijs ornauit,
et in publicum proposuit. Hunc secuti
sunt Lugdunenses librarij, qui minus
mendosos libros habuerunt. Ad no-
stras manus venerunt praeter hos
And. Alciati peruetus liber, et alter
Pallantinae ecclesiae codex Hispanien-
sis minus vetustus. Ex his omnibus li-
bris, et ex collatione verborum, quae
tum ab alijs, tum ab Iuone Carnotensi
referuntur, Iulianus noster magis li-
matus prodit, et plenior. quamuis
quaedam adhuc mutila sint, et quae
manus aliorum, atque auxilium expo-
scant. Ordinem libri aliquot locis mu-

taui-

tauimus, vt facilius Nouellarum li-
bros subsequeretur. Latinas constitu-
tiones suo quamque loco inseruimus:
vt et magis Iuliani labor eluceret com-
paratione Latinarum Legum; et vt mi-
nus in Graecis laboraremus, quae de
eadem re scriptae sunt. Dicit aliquis,
quid mihi cum Iuliano? qui aut eadem
dicit, quae ceteri interpretes, et super-
uacaneum laborem sustinebo; aut alia
quae neque in Graecis, neq. in Latinis
legibus continentur; et cum probatio-
nem res desideret; aliunde mihi quae-
renda auctoritas, et probationis ge-
nus est? Hanc rationem cessatoris po-
tius, et otium amantis, quam studiosi
alicuius viri fuisse crediderim: qua so-
la posset maxima librorum, atque ho-
minum pars negligi. Omnes enim aut
nostra, aut aliena referimus: neque ta-
men omnes pari auctoritate cense-
mur.

mur. Debetur more maiorum antiqui-
tati, et senectuti honos: non minor eis
qui morum sanctitate, et vitae inno-
centia excellunt: debetur regibus,
pōtificibus, magistratibus, et ceteris,
qui domi, militiaeque cum imperio,
aut potestate sunt; suus quoque ho-
nos parentibus, ac praeceptoribus,
atque ijs, qui bene de nobis, aut de re-
publica meriti sunt, deferendus est.
Eadem ratione post diuini, et humani
iuris conditores, ij qui propius ab-
sunt ab illis, qui leges conscripserunt,
vtpote qui verbis vtuntur communi-
bus, et sensa norunt legum latorum;
habere debent apud nos maiorem in
eisdem legibus interpretandis aucto-
ritatem. Illi quoque, qui in singulis ar-
tibus, aut disciplinis ita excellunt, vt
principes dicantur, et duces aliorum,
auctoresve familiae; in maximo hono-
re sunt:

re sunt: quales Cassianorum, et Procu-
leianorum Longinus, et Proculus; sic
postea ex Papiniani domo: tamquam
ex equo Troiano plurimos nostri iu-
ris auctores ortos fuisse nouimus.
Quae cum ita se habeant; ea Iuliani no-
stri vetustas est, vt vel sola eius aucto-
ritas maximum apud omnes pondus
habere debeat. Itaque cum eadem di-
cit, quae ceteri; possumus eadem pro-
certis ducere, neque aliqua ratione du-
bitare, cum tanto testimonio confir-
mentur. Cum vero solus est in sua sen-
tentia; verisimile est non sine causa
motum esse, et nisi contrarium certa
ratione, aut scripto legum constet, pro-
babilius esse debet, id verum esse. Sed
singamus esse quaedam aut superua-
canea, aut etiam falsa; quotus enim
quisq. liber huiusmodi naeuis caret?
at ea est utilitas ceterorum, vt condo-

nari debeant, si qua huiusmodi repe-
riantur. Erit fortasse, qui ordinem ac-
cuset rerum tractandarum; cum de ea-
dem re diuersis constitutionibus aga-
tur: et cum eadem constitutione de re-
bus varijs conscribatur. At id non Iu-
liani magis, quam Iustiniani erratum
est, et libri Nouellarum constitutio-
num collectoris, in quo non solum
non ea distincta sunt, quae tractantur,
sed ne ipsae quidem constitutiones se-
cundum ordinem temporum colloca-
tae sunt. Accedit, quod insertae sunt
Iustini minoris, et Tiberij Constanti-
ni aliquot Nouellae constitutiones,
et tres Praefectorum formae, vt ex pa-
ratitlis cognosci potest. Sed an eas ha-
buerit Iulianus, incertum est; neque
enim extat ea libri pars, quae ad eas
constitutiones pertineat. Vt vero con-
suleremus lectorum utilitati, et para-
titla,

titla, et indices, et variae lectiones, et
obscurum verborum Iuliani significa-
tiones adiectae sunt: quibus existima-
mus gratam rem ijs esse facturos, qui
hoc fortassis auxilio indigebunt.

ul non hic A. T. M. dicitur hoc sicut sicut
mutatis in Iulianum magis, sicut in Iulianum
est, et libri Nouellarum constitutio-
num collectio, in quo non solum
non ea distincta sunt, quae distinctae
sed ne ipsae quidem constitutiones se-
cundum ordinem temporum collectae
sunt. Accedit, quod interae sunt
Iulianae, et Iulianae Constitutiones,
in aliquot Nouellas constitutiones,
et tunc tractatum solum, ut ex
tractis cognosci potest. Sed in casu
sunt Iulianae, in certis casibus
cum extat ea libris, quae de
constitutiones pertinent. Et in casu
Iulianae solum videntur et par-

I

IN NOMI-
NE DOMINI NO-
STRI IESV CHRISTI.
Incipit Nouellarum D N. Iustiniani
Imperatoris pars prima per Iulia-
num virum eloquentiss. ante-
cessorem ciuitatis Con-
stantinopolitanæ.

NOVELLA PRIMA.

IN DIGESTIS ET
cōstitutionibus didicimus
parentib. quidem & liberis,
necnon fratribus & patro-
nis certam quandam portionem ex
nostra deberi substantia; quam ne-
cesse est omnimodo eis relinquere,
nisi forte ingrati circa nos apparue-
rint. alię autem personæ, quæ neque
parentibus, neq. liberis, neq. fratri-
bus, neq. patronis connumerantur,
siue ingratae sint siue non; ex volun-
tate

tate nostra heredes nobis existunt; vel
lucrum ex nostro patrimonio capiunt.

His itaque personis eo modo discretis
videamus caput Constitutionis propo-
situm. eius autem vis ac potestas talis est.

SI QVIS parentem, vel filium,
vel fratrem, vel patronum heredem
instituerit; & legatum siue fideicom-
missum ab eo legibus non incognitum
alicui reliquerit: siquidem voluntatem
defuncti scriptus heres impleuerit; &
sine frustratione legatum exsoluerit:
habeat firmiter hereditatem defuncti;
& iudicio potitur eius, cuius everti
iudicium passus non est. Sin autem
reluctandum esse voluntati testatoris
existimauerit; & legatario moras in-
tantum fecerit; ut etiam legatarius
iudicem adeat, & victricem sententiam
capiat, & tamen nihilominus heres
moras similiter faciat; ut post iudicia-
lem calculum annale prætereat spa-
tium: tunc solam legitimam portionem
sibi debitam heres institutus habeat; &
reliquam partem amittat. *Que pars*
si qui

si quidem substitutos habuerit; prius ad
eos veniat. Sin autem substitutos non
habeat; ad coheredes ipsius. Sin autem
nec coheredes habeat; tunc ad gene-
ralem fideicommissarium perueniat.
Quod si plures sunt generales fidei-
commissarii: tunc ei deferatur pars, qui
maiori ex parte fideicommissio hono-
ratus est. Quod si nemo ex supra scri-
ptis personis subsistit: tunc ad legata-
rios pars memorata perueniat. Quod
si nec legatarii sint: tunc ad eos per-
ducatur, quos testator libertate do-
navit. Quicumque autem ex supra di-
ctis omnibus partem sibi delatam am-
plexus fuerit: is voluntatem testato-
ris omnimodo impleat. Ideoque & cau-
tionem præstare eum oportet, quod
omnimodo impleturus est ea, quæ in
testamento defuncti continentur. Or-
dine scilicet hoc observando, ut inter
legatarios quidem & fideicommissa-
rios, generales fideicommissarii cete-
ris legatariis & fideicommissariis præ-
ferantur. Quod si nullus generalis fi-
dei-

4 NOVELLA. I.
deicōmissarius sit : tunc illi veniant,
qui maiorib. legatis vel fideicōmissis
honorati sunt. Quod si nemo ex his
vel non potuerit, vel noluerit partē
memoratam admittere : tunc illi vo-
centur, quibus testator libertatē reli-
querit. Sed non passim, sed secundū
ordinem scripturæ vocentur: vt quē
primum libertate donauerit ; eius
condicio præcellat. & si primus vel
nō potuerit, vel noluerit partem me-
moratā admittere : tunc ille veniat,
qui secūdo loco libertatem accepit.

Hæc si vnus ex parētibus, vel libe-
ris, vel fratribus, vel patronis heres
scriptus est. S I N autē heres institu-
tus extraneus sit ; & moras fecerit le-
gataro per totū annale spatiū post
iudicalem sententiam numerandū:
tunc nullam partem, nullum emolu-
mentum scriptus heres sentiat : sed
omne, quod a testatore ei præstitum
est, auferatur ab eo, & veniat ad eos,
quos supra exposuimus secundum
eundem ordinem, & eandem obser-
uan-

NOVELLA. I. 5
uantiam. Ita tamen, vt eodem modo
is, qui ad partem vocatur, cautionē
præbeat : quod omnimodo impletu-
rus sit ea, quæ in testamento defuncti
continentur. Quod si nemo ex his,
de quibus locuti sumus, appareat:
tūc etiam adgnatis siue cognatis de-
functi pateat aditus, quamuis in testa-
mento nulla eorum mentio compre-
hendatur. Quod si nec tales personæ
appareant: tūc extraneis quibuscūq.
locus fiat, si velint hereditatem susci-
pere, & de implenda voluntate testa-
toris cauere. Quod si nec extrane⁹
inueniatur, qui defuncti successione
cum supradiçta cautione suscipiat:
tunc fisco res vindicentur scilicet &
ipso voluntatem testatoris impletu-
ro. Illud autē certum est, quod si fi-
lius a patre in testamento exhereda-
tus est: neq. ex ipso testamento, neq.
ab intestato lucrari aliquid poterit
occasione huius Constitutionis.

Omnes autem, qui ex hac lege ad re-
rum vindicationem vocātur ; omnia

A 3 iura

iura heredū habeant; idest ius aditionis, & pro herede gerendi, & conueniant, & conueniantur. Omnibus quę diximus obtinētibus & si non ab herede, sed a legatario vel fideicommissario, & forte ab eo, qui mortis causa quid accepit, dari fieriue testator voluit, idest vt ordo vocationis incipiat quidem ab substitutis & legatarijs, desinat autem in publicum.

II.

*vide auth. sūūq
testator. C. ad. l.
falcidi.*

SI QVIS ab aliquo scriptus heres in testamento fuerit, in quo legata vel fideicommissa scripta sunt; timeat autē, ne forte legata vel fideicommissa legatarijs vel fideicommissarijs relicta totā substantiā defuncti exhauriant; ita vt ipse nihil ab hereditate sibi delata lucretur: ergo si velit Falcidię legis emolumentū integrum sibi seruari: faciat inuentarium rerum, quas testator dereliquerit presentibus legatarijs & fideicommissarijs, qui scilicet in eadem ciuitate degunt, nisi forte propter sexū quod feminę sunt, vel propter dignitatem, vel propter etatem, vel

vel morbū, vel vincula preesto esse impediuntur: tūc enim illos representari oportet in conscriptione inuentarij, qui negotia eorum legitime administrāt. Quod si omnino preesto nō sint legatarij vel fideicommissarij: tūc tres testes adhibeātur, quorū & fides & opinio probata est. Testes autē ex ea ciuitate esse oportet, in qua cōficitur inuentariū. & sub cōspectu eorū atq. presentia inuentarij procedat cōscriptio. solis etenim tabularijs & in ea causa nō credim⁹. Quod si postea reuersi fuerint legatarij; & quasdā res ab herede subreptas esse putauerint, easq. cęlatas & in inuentario nō insertas: liceat eis per tormēta seruorū hereditariorū veritatē requirere, et fraudē heredū manifestare, scilicet & ipsis heredibus nihilominus cogēdis iurādū prestare; quod nullo modo in cōscribēdo inuentario dolose versati sunt; et testibus similiter cōpellendis sacramētū prestare, quod de nulla fraude cōscij sunt scriptis heredibus. Et si ille

gatarij præsentés sint; hi veniant, vel homines eorum interueniant, aut absentibus eis tres bonæ opinionis testes repræsentari oportet. Quod si legatarij præsto quidem fuerint: ipsi autem venire, vel homines suos mittere ad conscribendum inuentariû no- luerint: tunc libera licetia pateat heredibus trium testium adhibito testimonio inuentarium facere nullo a legatarijs obiciendo postea obstaculo; si voluerint & in hoc casu per tormenta seruorum hereditariorum, vel per sacramentum heredum siue testium veritatem manifestare. Et is quidem, qui hæc omnia obseruauerit; legis Falcidię beneficiû obtinebit. Quod si nec fecerit inuentarium, nec supra dictam obseruationem custodierit: sciat se omnia legata, omnia fideicommissa legatarijs vel fideicommissarijs soluturum; quamuis non sufficiat testatoris substantia. vt interdum etiã de suo præstare legata vel fideicommissa cogatur. Tota autem ista disce-
pta-

ptatio totiens locû habebit; quoties testator ignorans facultatum suarû modum, legata vel fideicommissa ampla reliquit. Alioquin si sciens quantum habeat patrimoniû, specialiter expresserit vt non liceat heredi Falcidię legis beneficio uti: necesse est voluntatem ipsius teneri. Et siquidẽ adire maluerit hereditatem eius is, quem heredem scripserit: omnimodo legata atq. fideicommissa persoluat sine quauis deminutione, nullû habiturus lucrum, nisi pietatem solã, quod voluntati testatoris gratis obtinuit. Sin autem repudiauerit hereditatẽ: locus fiat substitutis; & post substitutos, coheredibus; & post coheredes, fideicommissarijs generalibus; & post fideicommissarios generales, legatarijs; & post legatarios, eis qui libertate donati sunt; & post eos qui libertate donati sunt; ab intestato venientibus, adgnatis siue cognatis; & his non apparentibus, extraneis; & post extraneos publico.

III.

*vide auth. sed cum
testator. C. ad. l.
falci.*

NVLLAM licentiam scriptus heres habeat quibusdam legatarijs perfecta & solida legata persolvere, quibusdam ex parte, nec quibusdam præstare, quibusdam non. sed omnibus pro rata portione solvat siue in solidum, siue in partem æquitatis ratione conseruanda. Vel enim cognoscens ab initio modum substantiæ, deminuere legata non debet: vel si quibusdam solida legata persoluerit; alijs omnib. implere debet. nisi forte mirabile aliquid extiterit, quod deminuat testatoris substantiam.

III.

*vide auth. sed cum
testator. C. ad. l.
falci.*

INTRA annum modis omnib. relictum præstetur legatū. Initium autem anni esse oportet illud tēpus, ex quo iudiciali sententia reus admonitus est propter legati solutionem.

Anno autē transacto heres qui legata non soluerit, hereditatem testatoris amittat; & locus fiat illis personis, quarū supra fecimus mentionem. scilicet ab annali spatio impuberib. vel adulescentib. nullo præiudicio generan

nerando. Hi enim duplici via muniti sunt. nam & restitui in integrum possunt; & cōpetētes actiones aduersus tutores vel curatores suos dirigere. Ea autem, quæ diximus teneāt, siue in scriptis, siue sine scriptis testamentū siue volūtas proferatur. & in omni persona teneāt, idest siue priuata sit, siue militaris, siue religiosa sit, siue imperialis. D. K. APR. CP.*

NOVELLA. II.

NVLLA LICENTIA*I.
vide auth. l. c. ad. l.
de secum. nuptis.*

fit mulieri vel marito, qui quæue ad secundas nuptias migrauerit, in donatione propter nuptias vel dote, cuius solum vsufructum habet, nō etiam dominium; aliquem de liberis suis anteferre: sed sit proprietatis rerū omnibus debita, portionib. æquatis.

SI maritus vel mulier, qui quæue ad secundas nuptias migrauerit; res dotis, vel propter nuptias dona

*II.
vide auth. sed
si quis. C. de secum.
de nuptis.*

12 NOVELLA. II.

donationis alienauerit: quocumque tempore alienatio facta fuerit; neque rata neque irrita sit, sed interea maneat in suspensio. Et siquidem parens qui alienauerit, ante liberos suos moriatur: omnimodo rerum alienatio refutetur. Sin autem eo superstite ab hac luce liberi ipsius erepti fuerint: in tantam portionem alienatio valebit, quantum superstiti parenti mortis liberorum casus detulerit. id est ut tantam portionem lucretur, quantum pepigerit in instrumento dotis vel donationis habiturum se, si liberi, postquam editi sint, mortui fuerint, in reliquam autem portionem alienatio non valebit; nisi forte filius eundem parentem, qui alienauit, testamento heredem vel ab intestato reliquit.

III. SI filius intestatus mortuus fuerit: portio quae competit ei ex dote vel ante nuptias donatione, non veniat ad parentem superstitem; sed soli fratres ipsius ad eam partem vocentur. scilicet si sine liberis ille mortuus

NOVELLA. II. 13

tuus est. Liberi enim defuncti & fratribus eius & parentibus praeferuntur.

In aliam autem substantiam, quam mortuus dereliquit: pariter cum fratribus, parentes vocentur, siue ad secundas nuptias peruenerint, siue non. Quod si testamento condito filius decesserit: illi veniant, qui scripti sunt, nisi forte inofficiosi querella testamentum eius euacuauerit.

SI mulier defuncto marito suo ad IIII. secundas peruenerit nuptias: res quae ad eam peruenerint ex donatione propter nuptias priores, eo modo administrantur. si quidem immobiles sint: mulier eas habeat; & liberis suis si superuixerint, conseruet. Sin autem mortui fuerint: portionem quidem rerum, quam mortis liberorum casus ei detulerit, modis omnibus habeat; residuam autem partem heredes eorum lucrentur. Sin autem donatio propter nuptias in rebus mobilibus sit: tunc res quidem apud liberos sint; usuram autem matri dependant tertiam centesimam cum competenten

III.
uide nubi. ep. testam.
ma nro. C. de se cum
nupt. sig.

tenti cautela; quod prædictam vsurã sine frustratione in omni sequenti tẽpore persoluãt. Sin autẽ propter nuptias donatio & aurũ habeat, & argẽtum, & vestes: tunc electionẽ habeat mater, utrũ velit cautionem præstare, & res administrare; an tertiã centesimã vsurã a suis liberis accipere. Sin autem res habeat tã mobiles quã immobiles propter nuptias donatio: tunc res quidẽ immobiles sint apud eam, vt ex fructu earum alatur; mobiles autem apud liberos secundũ prædictam distinctionem.

*vide. auth. s. d. que.
C. de pactis coniu.*

SI quis vxorẽ duxerit; & propter nuptias donationem non solum adscripserit, sed etiã re ipsa dederit; mulier autem adscripserit quidem dotem, re autem vera non dederit in toto tẽpore, quo maritus suus vixerit: mortuo eo nec donationem ante nuptias consequatur; vt pote cum nullã dotem ipsa dedisset. Sed si quidem nihilominus dotis nomine dederit; nec mortuo marito ex donatione pro-

propter nuptias habeat vllum emolumentum. Sin autẽ partem præstiterit dotis: tantam partem lucris nomine capiat ex donatione propter nuptias mortuo suo marito. Hęc autem Cõstitutio locum habeat etiam in his matrimonijs, quæ nõdum soluta fuerint. (Sciẽdum autẽ est quædam præsentis Constitutionis capitula ex. XXII. Constitutione, quæ de nuptijs promulgata est, transformata fuisse.

NOV. III.

PRÆSENS Constitutio vsque ad sua tempora numerum clericorum, qui est conseruat. Postea autem iubet clericos Constantinopolitanæ ciuitatis hoc numero definiri; vt sexaginta quidem presbyteros, centum autem diacones, quadraginta diaconissas, nonaginta subdiacones, centum & vndecim lectores, & viginti quinq. cãtores, & centum ostiarios ecclesia habeat.

NON

- II. NON liceat in minoribus ecclesijs clericatus honorem suscipientibus, postea in maiorē ecclesiam per patrociniū quorundam transire. Sed si quidē tale aliquid factū fuerit: irritū sit, & nullius momenti. Nec liceat vlli clericos quidem destinare, vel creare; nullas autē eis alimonias præstare. Sed duorum alterū eligat, vel non faciat clericos, vel si fecerit, det eis, vnde viuere possint.

ca. 2. de
prab.

NOVELLA. IIII.

- I. SI QVIS crediderit pecuniam alicui; & fideiussorem vel mandatorem acceperit, vel eum qui pro eo pecuniam constituit: non prius cōtra tales personas actiones moueat suas; quā aduersus ipsum reum principalem egerit; eumq. inopem inuenerit vel in solidū, vel pro parte. Postquā enim egētia laborare noscatur reus siue in solidum, siue pro parte: tunc contra fideiussores vel mādatores intende

tendere creditorem oportet. Hoc si debitor præsens sit, & appareat. Sin autem absens fuerit reus; & fideiussores vel mandatores præsto sint; vel hi qui pro eo pecuniam constituerunt: tunc præfiniri eis diem oportet, intra quem diem debeant reum exhibere. Sin autem tempus præfinitum præterierit: ipsi quidem actiones pro reo suscipiant, & debitam pecuniam persoluant. Cedat autem eis actionibus suis creditor, quas aduersus reū principalē habet. Quod si tam reus, quā fideiussor vel mandator, vel qui pecuniam pro eo cōstituit, in absentia fuerint: tunc liceat creditori etiam aduersus res principalis rei venire. Quod si nullæ res rei principalis appareant: tōc etiam in res fideiussoris vel mādatoris manus creditoris porrigi possunt. vt & si debitores habeāt: etiā ab his creditori satisfiat. Hæc autem sic intelligēda sunt: vt nullam facultatem habeant creditores sibi res vindicare prius, quam personales

les actiones exerceant tam contra ipsum reum principalem, quam contra fideiussores eius & mandatores; eosq. non soluendo esse appareat. eodem iure scilicet obseruando, si personæ eorum non appareant. Hæc autem omnia, quæ de creditore & fideiussore diximus; etiã ad venditionis confirmatorem trahenda sunt. ut non prius emptori licentia sit aduersus confirmatorẽ cõsistere; nisi prius venditorem conuenerit, vel indubitate soluendo non sit. Sed nec hypothecarijs in rem actionibus iudiciũ pateat ante, quam personales actiones defecerint. Et in summa quæ dicta sunt de mutua pecunia, & in venditione custodiẽda sunt, & in omnib. contractibus, qui aliquam satisfationem recipiunt. Sin autem argenti distraçtores pecuniam cõstituerint, secundũ veteres leges conueniãtur.

- II. SI quis pecuniã mutauit; debitor autem pecuniam non habuit, quã dare debet: rem mobilem creditori præstet,

stet, si habeat. Sin autem rem mobilem non habuerit: tunc immobilem rem suam, si habet, vendere debet; & pecuniã debitam ex pretio rei soluere. Sin autem emptorẽ nõ inueniat: tunc prædium, quod optimũ habet, creditori suo præstet; & actione qua obstructus est, liberetur. Vbi autẽ emptorem sui prædij inuenit, caueat creditori pecuniã debitam soluturũ se: & post cautionẽ liceat ei constituere venditionis contractũ. Creditoris autem appellatione significatur non solum is, qui mutuã dedit alicui pecuniam: sed etiam omnes, qui aliquam actionem contra aliquem habent.

NOVELLA. V.

QVIVVLT ædificare monasterium; prius Episcopũ inuocet, & illũ exoret, ut sanctã crucẽ faciat, & imponatur postea ædificium. I.

SI quis monachus fieri vult, siue liber sit, siue seruus: non statim II.

monachus fiat; sed per triennium tō-
sura quidem careat; & veste laicorū
vtatur; & diuinas scripturas discat:
& confiteatur suam conditionem, id
est vtrum ingenuus sit, an seruus, vel
alterius cuiuscumq. status; & narret
causas propter quas ad solitariam vi-
tam migrare desiderauerit; ne forte
malus sit, & deo displiceat. Opor-
tet autem & monachos verba ei ad-
ferre, quæ mores eius & vitam corri-
gere poterunt. Et si per triennium
talis appareat, vt videatur dignus tō-
sura & veste religiosa: tunc & tōdea-
tū, & stolam monachicam vestiāt, si-
ue liber sit, siue seruus. & nulla ei mo-
lestia inferatur neq. de seruili, neque
de libertina cōdicione. Sin autem
aliquis intra trienniū retrahere eum
vt seruū suum voluerit: & dicat quod
res suas furatus ad monasterium eu-
currenit: non statim eum abstrahat,
sed prius probet quod & seruus est;
& in furto, vel vita mala, & peccatis
atrocibus timuit, & fugit. Et si hæc

vera

vera sint: reddatur seruus domino
suo cum reb. subreptis, si etiam ipsæ
quoq. in monasterio fuerint. Domi-
nus autem eum recipiens fidē ei præ-
stet; quod nullo eum malo propter
hæc, quæ iam peccauit, affecturus sit.

Quod si nulli delicto seruum sup-
positum esse dominus probare potue-
rit; & ipse seruus ex castitate morum
suorum bona testimonia habeat: &
si nondum triennium præterierit: ta-
mē maneat in eodem venerabili mo-
nasterio. Triennio autem semel trā-
facto, & inter monachos seruo dei
numerato, nulla sit post ea licentia
qualemcumq. molestiam ei inferre,
siue reuera famulus sit, siue inge-
nuus: sed omnimodo solitariæ vitæ
permaneāt; & si peccatum in priore
vita admissum sit. Ea autē, quæ fur-
to subrepta sunt, proculdubio si inue-
niantur, domino reddi oportet.

SIN autem seruitutem effugiēs
veniat quis ad monasterium; postea
autem reliquerit venerabilē locum,

B 3 & in

& in aliam vitæ figuram transferit: si ceat domino extrahere eum; & probanti quod seruus est, ut seruum eum habere.

- III. **I**N omnib. monasterijs siue paucos, siue complures monachos habeant, nulla licentia monachis sit separatim conuersandi; nec vnusquisque monachus suum proprium cubiculum habeat. Sed communiter ad excolendum deum congregentur; & in communi loco dormiant, singulis quidem in culcitris suis humo videlicet constratis iacentibus, omnib. autem in vna domo dormientibus. Quod si tantus sit monachorum numerus, ut vna domus eis non sufficiat: tunc & in duabus pluribusue habitationib. dormiant, non autem separatim per se, sed in communi loco sicut iam prædiximus. nisi forte quidam ex his tales sint, ut iuste debeant segregari ab alia monachorum multitudine; quos summæ vitæ constitutos Græci Anachoritas & He

& Helychastas dicunt.

SI quis in monasterio se consecrauerit, & post quã veste religiosa vestitus est, a monasterio recesserit: omnia bona ipsius, quæ in monasterio introduxerit, ad ipsum monasterium pertineant. (I D E M est ex alia Constitutione & si non introduxit. omnes enim res eius dominij monasterij sint.)

SI vir vel mulier liberos habens ad solitariam vitam peruenerit; si quidem iam donauerat filio vel filijs suis tantum, quantum lex Falcidia facit siue occasione propter nuptias donationis, quam pro filio suo dedit, siue dotis causa, quam pro filia sua præstitit. Si igitur habeant legis Falcidiæ quantitatem; cetera bona eius ab omni inquietudine liberentur siue pater sit, siue mater, qui quæue in monasterium introierit. Ut in reliquis rebus eorum nullam habeant liberi communionem; ut pote cum lege Falcidia

B 4 satis

24 NOVELLA. V.
fatis eis factum sit. Quod si nihil
eis, vel minus Falcidia pater vel ma-
ter præstiterit: tunc etiam monacho
facto patre, vel matre consecrata, li-
bera facultas filijs sit vel totam Fal-
cidiam, vel quod deest eis, a monaste-
rio vindicare. Inter virum autem
& uxorem talis observatio teneat:
vt siue maritus siue vxor intrauerit
in monasterium; hoc cōsequatur lai-
ca persona, quod ex casu mortis ei
competisset secundum dotalium pa-
ctio[n]um tenorem.

VI. SI quis introierit in monasteriū,
& post religiosam vestem recesserit;
& militauerit, vel simpliciter laicus
factus fuerit: spoliatur cingulo mili-
tari, & vita libera non potiatur, sed
officio Præsidis prouincię seruire co-
gatur; substantia autem eius in mo-
nasterio maneat.

VII. SI quis in monasterio consecra-
tus fuerit, posteaq. in aliud monaste-
rium transire maluerit: substantia qui-
dem eius a priore monasterio vindi-
cetur.

NOVELLA. V. 25
cetur. Aliorum autem monasterio-
rum primates prohibeant eum trah-
sire; vt in alio monasterio nō recipia-
tur. Et de hoc curare debent non so-
lum religiosissimi Episcopi, sed etiā
reuerentissimi Archimandritæ.

SI quis monachus cōstitutus ele-
ricatus honorem acceperit, nullam
habeat facultatem uxorem ducendi:
quamuis eius gradus sit, cuius cleri-
cus non prohibetur uxorem habere.
qualis est gradus cantorum & lecto-
rum. Non solum autem uxorem du-
cere prohibetur; sed etiam concubi-
nam habere. Si quis autem mona-
chus ante constitutus clericatus oc-
casione vel duxerit uxorem, vel con-
cubinam habuerit: eiciatur de clero,
& sit priuatus, & ad nullam militiam
vel professionem aliam audens veni-
re. nisi forte velit in antefatas pœnas
incidere.

PRIMI monachi creatio nō se-
cundum ordinem temporis fiat: nec
qui tēpore prior est, primi loci crea-
tionem

tionem sibi præsumat; nec qui secundus forte, vel tertius est; sed qui & vitæ castitate, & diuinarum rerum, humanarumq. scientia, & animi gravitate præcellit, is habeat loci prioris honorem. Idq. procedere debet secundum electionem atq. iudicium religiosissimi Episcopi. Quæ autem diximus & in prioribus, & in istis Constitutionib. de clericis & monachis, vel monasterijs: ea non solum de masculis, sed etiam de feminis sanctimonialib. intelligere debemus.

NOVELLA. VI.

4. **H**ÆC Constitutio in primo capite de consecratione Episcoporum loquitur, quam oportet procedere sic. Debet enim prius disceptari de vita Episcopi, utrum bona sit, an reprehensibilis; & utrum bonis testimonijs muniatur, an non. Sed &

si offi

si officialis vel curialis conditionis sit: prohibetur Episcopus fieri. nisi forte a tenera ætate in monasterio fuerit, eoq. modo liberatus est prædictis condicionibus. ita tamen ut quartâ portionē substantiæ suæ curiæ præstet secundum legis observantiam.

Sed neque ex laico statim ad Episcopatum ascendere licet; neque clericatus honorem simulatum habuisse sufficit. Oportet autem eum, qui Episcopus fit: neq. uxorem habere, neque concubinam, neque filios, neque nepotes siue legitimos, siue legib. incognitos. Et si quis contra hoc fecerit; & is qui factus est, & is qui eum fecerit, de Episcopatus expellatur honore. Nec liceat pecuniæ datione Episcopum fieri. Esse autem oportet eum, qui Episcopus fit, vel monachum, vel clericum. ita tamen ut non minus sex mensibus appareat eum in clericatu fuisse. Legere autem debet sanctos Canones. eoque

tem-

tempore, quo consecratur, consulat eum is qui consecrat, si possit facere atq. custodire omnia, quæ diuini præcipiunt canones: & si quidem denega- uerit se posse custodire, nõ consecratur. Sin autem pollicitus fuerit obseruaturum se, quantum homini possibile est, sancta canonum præcepta: tunc is qui consecrat eum, admone- re atque prædicere ei debet; quod si non obseruauerit canones sanctos, & deo alienus erit, & inter religiosos Episcopos nõ connumerabitur. Nã canones patrum vim legum habere oportet. Sin autẽ aliquis pecuniã dederit, eodemq. modo creatus Epi- scopus fuerit: non solum ipse, sed etiã qui consecrauerit eum, inter Episco- pos non erit. Sed & pecuniæ vel res datæ consecrationis causa sacrosan- ctæ ecclesiæ addicantur, siue Episco- pus sit, siue clericus, qui eas dedit. Is autem qui accepit, non solum res a- mittat, sed & gradum atq. honorem clericatus. Similiter autem & si lai-
cus

cus sit, qui pecuniam vel res accepit, & ipsas amittat, & aliud tantum, quã- tum accepit, pœnæ nomine sanctæ ec- clesiæ præstare compellatur. Sed & si magistratus gerat, in magistratu esse desinet, & exilio inreuocabili cõ- demnabitur. Sin autem aliquis pres- byter vel diaconus constitutus pecu- nia data ad Episcopatus apicem per- uenerit: nõ solum Episcopus esse de- sinet, sed etiam priorem gradũ pres- byterij vel diaconij amittet. Conse- cratio autẽ Episcopi fiat ante omnẽ populũ Christianitatis, ut sit facultas unicuiq. si velit, contradicere. Et si quidem ante consecrationem facta fuerit contradictio: non prius conse- cretur Episcopus, nisi disceptatio de contradictione facta sit, & undique appareat innoxius is, qui ad Episco- patum vocatur. Sin autem quis ante disceptationem ad Episcopatus api- cem peruenerit: amittat honorẽ non solum is ipse, sed etiã is, qui eum crea- uit. Quod si is, qui contradixerit, ca-
lumnia

lumniator probatus fuerit; vel contradictionis iudicium deseruerit; & non peregerit causam: prohibeatur sacra communione in omni vita sua ab eo, qui consecrauit Episcopum.

- II. **N E M O** religiosus Episcopus extra suam ecclesiam degat ultra annale spatium, nisi forte per imperialem iussione[m] hoc fuerit factum. Patriarchæ autem Episcopos cogere debent in suis ecclesijs obseruare, & in longas peregrinationes non ire. Sin autem sine iussione Principis ultra annum Episcopus extra suam ecclesiam fuerit; tunc regionis Patriarcha legitimis eum preconijs reuocet, idest custodiens sacror. canonum obseruationem. Sin autem non obtemperauerit is, qui vocatus est; sed in eadem absentia perseuerauerit: tunc repellat eum ab Episcoporum numero, & alterum pro eo substituat. Sin autem is, qui in absentia est, metropolitanus non fuerit, sed cuiusdam municipij Episcopus: tunc ea quæ diximus a Patriarcha fieri oportere

tere, metropolitanus faciat. Quod si litigiorum causa peregrinari uoluerit Episcopus, non concedatur licentia. Litigare enim Episcopus debet non per semetipsum, sed per suos clericos siue apocrisarios, siue œconomos: & supplicare Principi debet, & impetrabit ea, quæ desiderat fieri.

N V M Q V A M Episcopus in Constantinopolitanam ciuitatem ueniat, nisi litteras acceperit a metropolitano suo ad imperatorem, quas diuini canones commutaticias appellant. Quibus declarabitur necessariam esse protectionem Episcopi. Sin autem metropolitanus sit, qui peruenire in C. P. ciuitatem maluerit: litteras accipiat a Patriarcha regionis suæ. Venientes autem non audeant intrare ad Imperatorem per semetipsos: sed prius ad Patriarcham ueniant; vel ad apocrisarios regionis, ex qua sunt, & ipsis comunicent causas, propter quas uenerunt. Liceat autem Episcopis & per Referendarios magne

III

magnę ecclesię, vel apocrisarios Patriarcharum referre Imperatori, & sic impetrare responsum.

IV. NEMO clericus fiat, nisi is qui & bonũ testimonium habeat, & litteratus est. Qui enim litteras nescit, clericus esse non potest. Docent autem & presbyteri & diaconi sacras orationes, & ecclesiasticos canones. Quos scilicet cõsecrari oportet sine reprehensione, sine iusta contradictione, sine pecuniarũ datione, liberatos tam officiali, quam curiali condicione secundum obseruationem, quam in primo capite præsentis Constitutionis exposuimus.

V. QUI binas nuptias contraxerit, diaconus vel presbyter fieri prohibetur. Sed & si mulierem disunctam a marito suo, quem ipsa reliquerit, uxorem quispiam habuerit: neque diaconus neque presbyter fieri potest. Idem est & si concubinam habeat. Quippe tales homines cum castitate viuere decet. Castus autem est, qui habet,
vel

vel habuit uxorem castam, & ipsam ab ipso virgine virginem susceptam. Si quis autem presbyter vel diaconus vel subdiaconus uxore duxerit, vel cõcubinã habuerit siue clã, siue palã, siue sub aliqua figura: cadat clericatus honore, & sit priuatus, & laicus.

EA autem, quę de clericis diximus, teneant & in diaconissis. Diaconissas autem creari constitutio præcipit; si quinquaginta annorum ætatem agant. ita tamen vt virgines sint, vel vnum tantummodo maritum habuerint. Sin autem mulier propter aliquam necessitatem minor quinquaginta annis diaconissa facta fuerit: non liceat ei alibi degere, quam in asceterio sanctimonialiũ mulierum, vbi neque mares conuersantur, neque viuere liceat ei, quomodo velit.

Nulla autem diaconissis facultas tributa est habere quosdam secũ veluti fratres siue cognatos, vel quos dicere solent agapetos, id est dilectos. Nam diaconissę vel per se habitare

bent, vel nullum alium admittere secum, nisi reuera fratrem. Sin autem aliqua suspicio sit, quasi simulatus frater cum ea degerit: vel ab initio non consecratur, vel si consecrata fuerit, amittat honorem. Pœnas autem cum corruptore patiatur eas, quas sacræ constitutiones aduersus corruptores definiunt. Eo autem tempore, quo diaconissæ consecrantur, admonendæ sunt; ut si postea nupserint, vel aliam vitam elegerint: gladio ultore sternentur, & facultates monasterijs siue ecclesijs addicentur. Is autem qui corruptit eam, puniatur quidem eodem supplicio, bona autem eius fisci iuribus vindicentur.

VII.

SIVE lector, siue subdiaconus, siue diaconus, siue presbyter clericatus honorem contempserit, & in aliam vitam transierit: duor. alterum vel curiali cōdicioni cum suis facultatib. subiciatur; vel si plures curiales ciuitas habeat, siue ipse vilior sit: ad

ad officialem cōdicionem trahatur, idest taxoticam.

NVLVS Episcopus multitudinem clericorum faciat passim. Debet enim secundum redditum ecclesiarum, ita etiam numerus clericorum moderari. Et siquidem is qui sacrosanctam ædificauit ecclesiam, statuit ab initio clericorum numerum, qui debeat in eadem ecclesia consecrari: ille numerus custodiatur. Sin autem numerus præfinitus non est: neque per amicitiam, neque per gratiam oneranda sacrosancta ecclesia est. Sed moderandus numerus erit cura & solitudine Patriarcharum & metropolitanorum & aliorum Episcoporum. Liceat autem vnique siue priuatus, siue laicus sit, inspicienti ea quæ diximus ab aliquo contempta, ad Imperatorem referre.

NOV.

C 2

NOVELLA. VII.

*lego conuenerit
lib. 2. c. 2. c. c.
1. c. c.*

*ca. v. de
reb. eccl.
incip.
nulli.*

NVLLI sub Romana ditione cōstituta ecclesię, vel xenodochio, vel ptochotrophio, vel nosocomio, vel orphanotrophio, vel gerontocomio, vel brephotrophio, vel monasterio tam monachorum, quam sanctorum Archimandritam habenti, vel Archimandritissam: ergo his omnib. non liceat alienare rem immobilem siue domum, siue agrum, siue hortum, siue rusticum mancipiū, vel panes ciuiles; neque creditorib. speciali vel generali hypothecę titulo obligare. Alienationis autem verbum continet vēditionem, donationem, permutationem, & emphyteuseos perpetuū contractum. Sed omnes omnino sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant se pœnas timentes, quas Leonina Constitutio minatur. id est vt is quidem, qui cōparauit rem loci venerabilis, red-
dat

dat eam ei, cuius & antea fuerat. scilicet cum fructib. & alijs emolumētis, quæ in medio tempore facta sunt.

Oeconomum autem ecclesię prestare oportet omne lucrum, quod ex huiusmodi prohibita alienatione senserit; vel quod ecclesiā damno affecerit, ita vt in posterum œconomus nō sit. Non solum autem ipse, sed etiam successores eius teneantur: siue ipse œconomus alienauerit, siue respiciens alienantem Episcopum non prohibuerit; & multo magis si cōsenserit. Tabellionem autem, qui talia interdīta instrumenta conscripserit; perpetuo exilio tradi oportet.

Magistratus autem, qui eadem instrumenta admiserit, & officiales, qui operam dederint, vt monumētis intimentur donationes; vel ceterę alienationes actis interueniētib. confirmantur: nō solum magistratu, sed etiam dignitate & facultatib. suis cadant. Remittit autem Constitutio ea, quæ in præterito tempore facta

C 3 sunt

sunt. Excipit autem quosdam contractus, quos in sequentibus exponit capitulis; per quos & ecclesiar. im mobiles res alienari possunt. (Xenodochium, idest locus venerabilis, in quo peregrini suscipiuntur. Prochotrophium idest locus venerabilis, in quo pauperes & infirmi homines pascuntur. Nosocomium idest locus venerabilis, in quo ægroti homines curantur. Orphanotrophium idest locus venerabilis, in quo parentib. orbatu pueri pascuntur. Geronocomium idest locus venerabilis, in quo pauperes, & propter senectutem solam infirmi homines curantur. Brephotrophium idest locus venerabilis, in quo infantes aluntur.)

II. *ca. 1. de ver. p. 111.* Si Princeps voluerit rem immobilem sancto loco præstare, & accipere ab eo aliam immobilem rem; & eo modo permutationem contrahere: liceat hoc facere ei diuina pragmatica sanctione ab eo promulgata.

III. EMPHYTEVSEOS contractum

ctum sub hac obseruatione sanctus constituat locus: vt viuo quidem eo, qui contrahit, maneat omnimodo emphyteusis; mortuo autem eo ad heredes eius transmittatur, si forte filij sunt siue masculi siue femine; aut si nepotes sint siue neptes, aut si vxor sit, vel maritus; si specialiter mariti vel vxoris nomen expressum fuerit. alioquin ad aliam personam emphyteuseos contractus non transeat; sed vsque ad vitam contrahentium extendatur, nisi filios, filiasue, nepotes neptesue habeant. Procedere autem emphyteusis debet prius requisitione cum omni veritate atq. subtilitate habita in reditu eo, qui ad id tempus fuerat, in quo ad sacrosanctam ecclesiam res peruenisset; & eius reditus sexta portio remittatur ei, qui emphyteusim contrahit. Sin autem diminutus fuerit ex aliquo casu reditus prædij: duorum alterum vel sub eodem reditu, qui tunc inueniatur, sine vlla diminutione is, qui contractum, accipiat

prædium, vel ad contractum omnino non accedat. Melius enim est locare prædia sanctorum locorum, quam sub huiusmodi deminutionibus contractus emphyteuseos facere. Sin autem ecclesiastici proastij emphyteusis contrahatur pretiosissimi quidem, sed tamen vilissimum redditum habentis: non oportet emphyteuseos contractum ad redditus quantitatem metiri, sed æstimatio proastij fiat, & inspicatur redditus, qui per viginti annos comparari potest ex pretio proastij: & tantum redditum dare se paciscatur is, qui emphyteusim contrahit. ita tamen ut etiam in hoc casu non in perpetuum contractus extendatur: sed secundum observationem, quam superius diximus. Sciant autem hi, qui emphyteusim contraxerint: quod placito redditu ab eis per biennium non dato licentia libera præstatur sanctorum locorum administratoribus, & prædia abstrahere, & nihil emponematum nomine præstare. Empone
ma

mata autem dicimus ea, quæ labore contrahentis in agro meliorata sunt.

Sin autem deteriorem agrum fecerit: cogatur de suo sumptus dare, & restituere in pristinam prædij faciem, et ad hoc subici debent non solum ipse, sed etiam heredes eius, vel successores, vel bonorum possessores, & bona eius. ita tamen ut debitum quoque redditum sine aliqua dilatione vel deminutione reddere compellatur. Id autem quod de prohibitione alienationis diximus, obtineat non solum in integris domibus, vel proastijs, vel agris, vel hortis: sed etiam in his, quæ omnino diruta, & deserta, & in area posita sunt. Quamvis enim nullum ædificium, nullam materiam habeant: at tamen alienari ea prohibitum est, nisi forte emphyteusis ad tempus secundum antefatam divisionem in tres personas fuerit facta. Ne autem aliqua circumscriptio fiat: iubet Constitutio duos primates mechanicorum vel architectorum in ciuitate C P. vna
cum

cum religiosis œconomis, & quinq. reuerentissimis presbyteris, & diaconis duobus, præsentē & ipso beatissimo Archiepiscopo: vel in prouincijs duos nobiles vel mechanicorum, vel architectorum, aut vnum, si vnum tantum habeat ciuitas: peruenire oportet ad loca. et diuinis antepositis scripturis definiri ab eisdem architectis, quãtum debeat super eodem loco diruto sacrosanctæ præstari ecclesiæ ab eo, qui emphyteuseos cõtractum procedere velit. Et sub his pactionib. instrumenta emphyteuseos componantur. vt is qui cõtraxerit emphyteusim & ædificet, & materijs vtatur; si quaedam materias dirutas habeat locus: & trãsmittat cõtractũ duob. successorib. suis secundũ prædictam obseruationẽ. posteaq. prædium redeat ad sacrosanctã ecclesiam, vel ad alium venerabilẽ locũ, qui sub titulo emphyteuseos rē immobilẽ dederit. Trib. personis defunctis omnimodo prædium ad venerabilem locum redeat.

Nam

Nam & illam pactionem, immo magis callidam machinationem reiciendam esse Cõstitutio iubet: idest si pactus fuerit cum œconomis & religioso Episcopo & alijs personis, quas enumerauimus, is qui emphyteusim contrahit: vt etiam trib. personis defunctis nihilominus deinceps successorib. liceat emphyteuseos titulo res immobiles ab ecclesia capere, & alijs personis anteponi. Talẽ enim conuentionem, vtpote callide factã Constitutio reprobauit.

S I N autem voluerit aliquis rem immobilem ecclesiasticã vel ptochicã vtendi fruendi causa accipere: eo modo faciat contractus, quo Diui Leonis Constitutio statuit. Oportet enim fructuarium diuitem cõstitutum, & rerum immobiliũ dominũ aliam rem iure dominij dare sacrosanctæ ecclesiæ, vel alij venerabili loco, a quo vsum fructum appetit. Ita tamen vt res immobiles, quas ipse pro vsufructu præstat; non minorem redditu

reditum habeant, quam usus fructus est rei immobilis ad sacrosanctam ecclesiam vel alios venerabiles locos pertinentis, ita tamen ut res omnimodo, quam utendi fruendi causa accepit, vel mortuo eo ad sanctum redeat locum; vel adhuc viuo eo, si forte usque ad certum tempus usus fructus ei constitutus est. Impleto enim tempore necesse est usum fructum extinguere. Nulla autem licentia sit in tantum tempus protelare; ut etiam post mortem fructuarij res immobiles ad sanctum locum non redeant. Nam modis omnibus defuncto fructuario pleno iure fundus ad ecclesiam redire debet. Ita tamen ut etiam illae res, quas de suo patrimonio ab initio fructuarius ad locum sanctum dedit, maneant firmiter nulla machinatione abstrahendae.

v. SI quis contra saluberrima iura praesentis Constitutionis rem immobilem loci venerabilis comparauerit: primum quidem rei aestimationem amittat

amittat, & rem quam illicite emerit, restituat cum omnibus emolumentis eius, quae in medio tempore facta sunt, & omnia lucro ecclesiae vel alterius loci venerabilis cedant. Et nullam habeat ipse contra ecclesiam actionem: sed tantum aduersus oeconomicos, vel alias venditorum personas ex empto iudicium moueat. Nam venditorum patrimonia emptori subiecta esse aequum est. Haec si venditio contra praesentem legem rei immobilis ad venerabilem locum pertinentis contracta sit. Alioquin si donatio facta fuerit: tunc is qui liberalitatem interdictam accepit, non solum ipsam rem cum fructibus suis & causis venerabili loco restituat; sed etiam aliud tantum, quantum accepit, poenae nomine praestet sanctissimo loco, cuius res donata fuerit ab his, qui res eius administrant. Sin autem titulo permutationis rem loci venerabilis capiat aliquis: tunc & rem quam accepit, reddat; & quam ipse dedit, amittat.

actio

actione ei scilicet aduersus personas
& patrimonia eorū cōseruanda, qui
cum eo cōtraxerint. Excepto videli
cet Principe, cui secundum præfatā
superius diuisionē permutationē fa
cere rerū immobiliū cum sacrosan
ctis locis permissum est. Sin autem
pignus creditor ad corporalē detēta
tionē acceperit; & res immobilis sit,
quæ perinet ad ecclesiā, vel ad alios
venerabiles locos, veluti domus, vel
proastiū, vel ager, vel hortus, vel pa
nes ciuiles, vel mācipia rustica; nā ea
quoq. veluti mēbra rerū immobiliū
sunt: si quis igitur horū aliquid pigno
ris nomine corporaliter accepit: pri
quidē neq. sortem quā dedit, neq. vsu
ras, quas forte stipulatus est, exigat;
deinde etiam ipsam rē cū suis emolu
mētis venerabili loco restituat. Sed
in hoc casu aduersus œconomū vel
alios administratores venerabilium
locorum actionib. creditori compe
tentib. Omnia hæc, quæ diximus,
etiam in mulierum monasterijs vel
asceteris obtinere oportet.

SI quando necessaria causa & in VI.
excusabilis immineat, vt mutuam pe
cuniā accipiat venerabilis locus: li
ceat œconomis etiā res immobiles o
bligare pignoris iure. ita tamē vt cor
poraliter creditoribus nō tradantur.

III
VII.
SI quis emphyteuseos cōtractum
in ecclesiastica re, vel alterius vene
rabilis loci cōtraxerit in perpetuū:
primū quidē id quod actū est, pro in
fecto habebitur; deinde tantū cum in
vnoquoq. anno ppetuo præstare san
ctissimo loco oportet; quantū præsti
tisset, si ab initio legitima emphyteu
sis esset. nullo remanēte apud eū ex
his rebus, quæ frustra ei emphyteuse
os occasione præstita sunt. Res enim
ipsas cū suis fructibus omnimodo re
stituere debet. Tabelliones autē qui
cōtra leges emphyteuseos instrumē
ta receperint: inreuocabili puniātur
exilio; & nūquā redeāt, nec si diuina
sanctio promulgata fuerit. Nā nec
magistrat^o audaci spiritu talia instru
mēta vel dictare, vel facta admittere,
& mo

& monumentis publicis inferre, vel confirmare debent. Nam si aliquid tale deliquerint: non solum honore, sed etiam dignitate & patrimonio cadant.

VIII.

ISDEM pœnis coërceri oportet etiam illos, qui sancta vasa siue sacra dona contra legē vel pignerauerint, vel distraxerint, vel cōflauerint, vel quocumq. modo alienauerint. excepta videlicet captiuorum redemptione. Eandemq. obseruantiam iubet Constitutio obtinere & in alienatione panum civilium.

IX.

NVLLI liceat per pragmaticā sanctionem aliquid eorū capere, quę sacrosanctis ecclesijs, alijsq. venerabilibus locis competunt. scilicet si immobiles sint: vel mobiles quidem, sed quę alienari non possunt. Sin autē Quæstor magnificus tale rescriptum dictauerit, vel ceteri magistratus intimationem pragmaticę formę receperint: vnusquisq. quinquaginta librarum auri pœna multetur.

Sin

Sin autē religiosi Episcopi talem pragmaticam sanctionem contēpserint: sine periculo contēpserint se cognoscant. Nam si receperit eam, etiam episcopatus honorem amissuros se non dubitent. Ea autem locari vel emphyteuscos titulo dari oportet sola, quę administratorum arbitratu videantur tali aliquo indigere. SI quis in potentatu constitutus diuinam pragmaticam sanctionē impetrauerit cogentem œconomū, vel alios administratores venerabilium locorū ea, quę ab eis neq. locata, neque emphyteuscos titulo data sunt, sibi locari vel emphyteuscos nomine dari: pœna sacrilegij teneatur.

NEMINI liceat in posterum cuiuscumq. monasterij venditionem impiam, vel donationem, vel permutationē contrahere: vbi & altare cōlocatū est, & sacra missa facta, & monachica conuersatio. Sin autem aliquid tale admissum fuerit: & id quod factum est pro infecto habebitur, &

D

is

X.

is qui accepit, prædium amittat; & is qui distraxit, rem & pretium reddat sacrosanctæ ecclesiæ, et venerabilib. monasterijs. quorum curæ erit alienatum contra legem monasterium, rursus in pristinũ statum reducere.

Nulli autẽ liceat nec titulo pignorum, nec hypothecarũ sacrosanctũ obligare monasterium. Nam etsi tale aliquid admissum fuerit, refutari oportet. ut iterum in sanctissimo monasterio sacra procedat missa.

XI.

SI quis sterilem agrũ cuiq. venerabili loco donauerit, vel vëdiderit: cõtractus nullius erit momenti. Nã & donatione, & quavis alienatione rescissa cogatur donator aut vëditor rem suam recipere, quã calliditate & fraude videtur dedisse; ut exoneret scilicet suũ proprium patrimonium.

Oeconomus autem vel quicumq. alius administrator venerabilis loci omne damnũ, quod ex huiusmodi illicito actu cõtigerit, refarciat ei, qui cum eo contraxit secundũ ea, quę su
pra

pra diximus. Liccat autem vnicuiq. ex populo si viderit præcepta propositæ Cõstitutionis neglecta ad Imp. referre, & calumniatoris notã euadere. Omnib. autẽ permissum est, vbique magistratus gerẽtib. siue maiorẽ siue minorem potestatem habeant, omnia præsentis Cõstitutionis capitula custodire.

NOVELLA. VIII.

OMNES Magistratus sine pecunia creati decernimus: ut neque impune aliquid detur; neq. sine punitate aliquid a subiectis exigatur.

I

NE M O magistratus civilis vel militaris in municipijs eius provincie cui præest, vicarios suos audeat mittere. Sed si quis tales fecerit magistratus, honore cadat.

II.

OMNES priuatos homines suppositos esse Cõstitutio iubet omnib. provinciarum Præsidib. tam in pecuniarijs, quam in criminalib. causis. Hi autem, qui a C P. ciuitate

III.

D 2 descen

descendant, cuiuscumq. iudicis calculos vel iussiones habeant; subiecti sint prouinciarum Præsidibus. vt nō audeāt sportularum nomine aliquid exigere supra modum sacris Constitutionib. statutum. Hoc enim si contempserit Præses, de sua substantia refarcire damna prouincialibus cogatur. Liceat autem eis de huiusmodi iniurijs referre non solum maiorib. magistratibus, quib. suppositi sunt hi, qui sportulas illicitas exegerint; sed etiam ipsi Imperatori. Liceatq. Præsidibus; si viderint eos, qui calculos vel iussiones habent, quod iniuste vel violenter versati fuerint; refrenare, & nō timere neq. dignitatem eorum, neq. cingulum, quo forte decorantur. Oportet autē vnumquemque, qui magistratum gesturus est: antē quam honorem suscipiat, dare sacramentum: quod neq. dedit alicui pecuniam, neq. lucrum impium capturus est. Si quis autem ab eo aliquid accipiat ultra ea, quæ Constitu-

tio

tio statuit: in quadruplū hoc reddat.

Curam autem agat Præses prouinciae & in exactionib. tributorū. eaq. exigere debet, non cum seueritate nisi forte contumaces sint hi, qui tributa debēt. Habeat autem adseffores circa se æquos, & iustos, & non inclinantes ad lucrum. Quod si quis dederit aurum, vt magistratus fiat; posteaq. in furto conuictus sit in ipso magistratu: & publicabuntur bona eius, & in exilium mittendus erit, & corporales coërtiones patietur. Nam Episcopum, & primates ciuitatum, si viderint iudicem iniuste conuersari, preces Imperatori porrigere oportet: vt cū principali indignatione Præses pœnas impius luat.

PRÆSES prouinciæ, postquā IIII. desiderit esse Præses, in eadem prouincia quinquaginta dies ibi faciat, & publice pareat, & omnes excipiat actiones. Quod si ante quam quinquaginta dies prætereant, absconderit se: liceat vnicuiq. & tenere cum

D 3 in

in provincia; & omne quod furatus est, ab eo repetere præsentem tamen Episcopo, & re discernente. Quod si ante quinquaginta dies fugerit, & comprehensus fuerit siue in Constantinopolitana ciuitate, siue in alia quacumque regione: retrahatur ad eam provinciam, cui præerat; & ea, quæ furatus est, in quadruplum reddat. Hæc autem tota licentia provincialibus data est; si in furto Præsides arguere maluerint. Nam in alijs causis ante dicta obseruatio cessat.

v. N E M O autem neque in criminali causa, neque in tributorum exactione, neque in populari seditione a Præside provincie tentus fori præscriptione utatur. *III* V T autem in omnibus exequi possit Præses provincie: & milites, qui in provincia sedent, subiciantur ei. Quod si milites non obtemperauerint: & annona eorum prohibebitur; & militiam suam amittent, & corporales pœnas subsistent.

VI. C V M Q V E in provincijs Præsides iusti mittantur: superfluum est Latrunculatorem mittere, ut eos quos Viocolytas, idest eos, qui violentias prohibet; vel Aphoplistas vocant, idest eos, qui priuatis hominibus arma habere concedunt; ne rapinas aut cædes faciant. Sed neque Magistro Militum Orientis, vel alijs magistratibus licebit Latrunculares, vel Viocolytas, vel Aphoplistas, vel alios similes eis in provincias mittere. Sin autem aliquid tale perpetretur: hi qui missi sunt præsidali potestati supponantur; & vltimum periculum patiantur, postquam hoc ad Imp. fuerit relatum. Hi autem, qui miserint eos; triginta librarum auri pœna coercantur.

Is autem qui magistratus creatur, siquidem in C P. ciuitate, præ oculis Imperatoris, vel Præsidi Prætorio, & Comitibus Rerum Priuatarum, & cubicularij. Sin autem in provincia magistratum accipiat: ante metro-

politanum & primates ciuitatis iurare debet. Iubet Constitutio & Defensores ciuitatum nihil omnino vel dare, nisi vsq. ad L. X. solidos; vel accipere, nisi publicas annonas, si quæ sint.

NOVELLA. IX.

PRAESENS Constitutio iubet quidem sanctissimam ecclesiam Romanam ceterum annorum praescriptione solum in suis actionibus posse remoueri. Nihil autem de ea latius exponimus, quia innouata est ab alia Constitutione; quæ data est Consule Bilisario.

VT ECCLESIA ROMANA
CENTVM ANNORVM HA-
BEAT PRAESCRPTIONEM
N. IX.

IDEM A. Ioanni viro beatiss. ac sanctiss. Archiepiscopo & Patriarchæ veteris Romæ.

ET LEGVM originẽ anterior
Roma sortita est: & summi Pontifica

tificatus apicẽ apud eam esse nemo est, qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus patriam legum, fontẽ sacerdotij speciali nostri numinis lege inlustrare: vt ex hac in totas catholicas ecclesias, quæ vsq. ad Oceani fretum positæ sunt saluberrimę legis vigor extendatur. et sit totius Occidentis, necnõ Orientis vbi possessiones sitæ inueniuntur, ad ecclesias vestras siue nunc pertinentes, seu postea eis adquirẽdæ, lex propria ad honorem dei consecrata. Cum enim antiqua iura triginta annorũ metis temporales exceptiones circumcludebant; & si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spatia condonabãt: nos sacrosanctas Ecclesias huiusmodi quidem curriculis temporum nullatenus excludi concedimus; & maxime in his rebus, in quibus vel læsionẽ sustinuerint, vel quicquã debeatur. Sed centum tantummodo annorum lapsu temporalem exceptionem eis opponi sanctimus: vt maneat per totum

tum supradictum tempus integra iura ecclesiastica; & non possit eis alia præter centum annorum obuiare exceptio: cum hoc tempus, vitæ longæui hominis plerumque finis esse dignoscitur. Habeat itaque vestra sanctitas hanc legem catholicis totius Occidentis ecclesijs profuturam; & in Orientales partes propagandam, in quas aliquid sacrosanctæ vestræ ecclesiæ possident. ut sit deo omnipotenti dignum donarium diuinarum rerum tuitio; nec iniquis hominibus impium remaneat præsidium; & tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur. Sed ille seruetur innocens, qui reuera innoxius sit, nec improba allegatione temporis sese tueatur tempus pro puritate prætendens. Quod igitur nostra æternitas ad omnipotentis dei honorem venerandæ sedi summi apostoli Petri dedicauit: hoc habeant omnes terræ, omnes insulæ totius Occidentis, quæ usq. ad ipsos

Ocea

Oceani recessus extenduntur, nostri imperij prouidentiam per hoc in æternum reminescentes. Huiusmodi legis prærogatiuam, sicut supra dictum est, non solum in Occidentalibus partibus Romanæ ecclesiæ condonamus: sed etiam in Orientalibus, in quibus ecclesiasticæ urbis Romæ possessiones sunt, vel postea fuerint. Scilicet omnibus iudicibus maioribus & minoribus, qui Christiani & orthodoxi sunt, hanc nostram Constitutionem seruantibus nihilominus huius legis temeratoribus post cælestes pœnas etiam legitimum semper vigorem pertimescentibus, pœnam quinquaginta librarum auri formidantibus. hac lege non solum in postea emergentibus causis suum tenorem exercente; sed etiam in his, quæ iam in iudicium sunt deductæ. Sanctitas itaque tua præsentem nostræ mansuetudinis legem pijsimam, siue sacrosanctam oblationem, quam deo

deo dedicamus accipiens; intra sa-
cratissima vasa reponat, & a vobis
seruandam, & omnes ecclesiasticas
possessiones seruaturam. DAT.
†XVIII CP. VI. †K. MAI BILISA. V.
C. COS.

NOVELLA. X.

HAEC Constitutio iubet Refe-
rendarios quattuordecim, qui
nunc sunt, esse. Donec autem ad oc-
to veniant; non liceat alium adice-
re: vt statutus numerus eorū octo sit.

DE PRIVILEGIIS ARCHIE-
PISCOPI PRIMAE IVSTINIA-
NAE N. XI.

IDEM A. Castellioni viro Beatiss.
Archiepiscopo Primae Iustinia-
nae.

MVLTIS ET VARIIS
modis nostram patriam augere
cupientes, in qua prima deus praesti-
tit

tit nobis ad hunc mūdum, quem ipse
condidit, venire. Et circa sacerdotia
lem censurā eam volumus maximis
incrementis ampliare. vt Primae Iu-
stinianae patriae nostrae sacro sanctus
Antistes nō solum Metropolitanus,
sed etiam Archiepiscopus fiat; & cer-
tae prouinciae sub eius sint auctorita-
te. idest tam ipsa Mediterranea Da-
cia, quā Dacia Ripensis, necnon My-
sia secunda, & Dardania, & Præbali-
tana prouincia, & prima Macedo-
nia, & pars secundae Pannoniae, quae
cum Vrbatensi est ciuitate. Cum
enim antiquis tēporibus Sirmij Præ-
fectura fuerit constituta, ibiq. omne
fuerat Illyrici fastigium tam in ciuili-
bus, quam in Episcopalibus causis.
Postea autem Atilianis temporibus
eisdem locis deuastatis Aprecinus
Præfectus prætorio de Sirmitana ci-
uitate in Thessalonicā profugus ve-
nerat. Tunc ipsam Præfecturam &
sacerdotalis honor secutus est; &
Thessalonicēsis Episcopus in sua au-
torit

toritate, sed sub umbra Præfecturæ
meruit aliquā prærogatiuā. Cū igitur
in præsentia deo auctore ita no-
stra res publica aucta est, ut utraq. ri-
pa Danubij iā nostris ciuitatibus frē-
quētetur: & Biminaciū recidua, & li-
mitata, quæ trans Danubiū sunt, no-
stræ iterum ditioni subaccesserit: ne-
cessarium duximus ipsam gloriosissi-
mā Præfecturā in patrimonij nostri
felicissima parte collocare. Cū nihil
quidē magni distat a Dacia Mediter-
ranea secūda Pānonia, nec multis e-
tiā spatijs separatur secūda Macedo-
nia a Pānonia secūda. Et quia homi-
nes semper bellicis sudoribus inherē-
tes nō erat utile Reipublicæ ad Primā
Macedoniā per tot spatia tātaq. dif-
ficultates venire: ideo necessariū nō
bis visum est ipsam Præfecturā ad su-
periores partes trahere: ut iuxta eā
prouinciæ cōstitutæ facilius sentiāt
illius medicinā. Et ideo tua beatitu-
do, & omnes præfatæ Primæ Iustinia-
næ sacrosancti antistites, Archiepi-
sco-

scoopi habeāt prærogatiuā, et omnem
licentiā, suā auctoritatē Episcopis im-
pertire, & eos ordinare, & in omni-
bus supradictis prouincijs primā ha-
bere dignitatē, & summū sacerdotiū;
*summū fastigiū, quæ a se decernen-
tur, et solū Archiepiscopum habeāt.
nulla actione aduersus eū Thessaloni-
cēsi Episcopo seruāda. Sed tu ipse
& omnes primæ Iustinianæ Antisti-
tes sint eius iudices & disceptatores.
quidquid oriatur inter eos discrimi-
nis, ipsi dirimāt, & finē imponant, &
eos ordinēt: ne ad aliū quēpiā eatur.
sed suū cognoscāt Archiepiscopū o-
mnes prædictæ prouinciæ: & eius sen-
tiant creationē. et vel per se, vel per
suā auctoritatē vel per aliquos mittē-
dos habeant potestatē, omnēq. sacer-
dotalē cēsūrā, & creationis licentiā.
Sed & in Aquensi, quæ est in prouin-
cia Dacię Ripēsis ordinari volumus
a tua sanctitate Episcopū, ut nō in po-
sterū sub Mediterraneo Episcopo sit
cōstitutus. Sed Mediterraneus qui-
dem

dem maneat in Mediterraneo nulla
 communione cum Aquensi seruāda.
 Aquensis autem Episcopus habeat
 præfatam ciuitatem, & omnia eius
 castella, & territoria, & ecclesias: vt
 possit Bonofiacarū scelus vel ex ea
 ciuitate & ecclesia expellere, vel in
 orthodoxam fidem transformare.

Vt igitur sciat beatitudo tua no-
 stri numinis dispositionem: ideo præ-
 sentem legem ad tuam venerabilem
 sedem transmisiimus. vt in perpetuū
 tale beneficiū habeat patriæ nostræ
 ecclesia in dei omnipotentis gloriā,
 & nostri numinis sempiternā recor-
 dationem. Quando autem tuæ se-
 dis gubernatorem ab hac luce dece-
 dere contigerit: pro tempore Episco-
 por. eiusdem venerabili suo concilio
 Metropolitim ordinari sanctimus.
 quemadmodum decet Archiepisco-
 pum omnib. honorum necessarijs
 prouchi nulla penitus Thessaloni-
 censi Episcopo ad hoc communione
 seruāda. Beatitudo igitur tua que

nob

nostra

nostra sanxit æternitas; modis o-
 mnib. ad effectum producere non
 differat.

NOVELLA. XII.

SI QVIS nefarium, & incestum,
 atq. damnatum matrimonium cō-
 traxerit; liberos autem legitimos ex
 priore matrimonio non habuerit:
 statim suis facultatibus careat; &
 dos, quæ ei data est, fisci viribus vin-
 dicetur. post publicationem autē &
 cinguli sui patiatur amissionem, &
 exilio puniatur. Quod si vilior sit,
 & corporalibus coërcitionibus subsi-
 stat: & vxor eius contra leges nupta
 eadē pœnas patiatur, scilicet si nul-
 la iusta excusetur ignorantia.

I.

SI N autem liberi sint ei, qui ince-
 stas contraxerit nuptias; illi autem li-
 beri legitimi sint, quod forte ex alio
 legitimo matrimonio pcreati sunt:
 pœna patris sui iuris fiant; & pater-
 nas accipiant facultates. Sic tamen

II.

E vt

ut patri suo alimoniam præbeant, & quæ necessaria sunt administrent. Hæc autem omnia valeant post biennium quam hæc Cõstitutio fuerit intimata. Nam intra biennium omnes quidẽ illicitas nuptias, si quæ cõtractæ sunt, dissolui Constitutio iubet sine pœna eorũ, qui nuptias illicitas contraxerunt. Liberis autẽ, qui ex huiusmodi matrimonijs sunt, tres partes paternorũ bonorũ præstetur, & quarta fisco. scilicet si non ingrati sint tales liberi, & alij liberi legitimi nõ sint. Nam si liberi legitimi sint: tunc quartam quidem partem fiscus capiat: cetera autẽ bona inter se legitimi liberi, & hi, qui ex illicito matrimonio nati sunt, partiantur tã ex testamẽto, quam ab intestato. Mulier autẽ quæ contra leges nupsit, suã dotem tantũ accipiat. Sed hæc omnia intra bienniũ valeant: nam post biennium superiora præcepta valebunt, quæ in primo capite dicta sunt. Nã si post biennium in illicitis nuptijs ali

aliquis permanserit: pœnis in primo capite dictis subiciatur. Idemque dicimus, & si ante biennium nouas illicitas contraxerit nuptias. Nam biennij indulgentia illis præstita est, qui iam contraxerint contra leges matrimonia: ut intra biennium separentur. Quod si non fuerint separatis, sed perseuerauerint in toto biennio: pœnis primi capituli subiciantur.

SI quis cum muliere libera consuetudinem habuerit, cuius nuptiæ interdictæ non sunt; & liberos ab eo illa procreauerit; posteaq. dotalia instrumenta composuerit ei: nõ solum iam nati liberi legitimi & in potestate eius sint; sed etiam postea procreati.

III

NOVELLA. XIII.

*

* Oportet vicanos secum habentes milites, & tricennos matricularios.

NOVELLA. XIV.

HAEC Constitutio iubet neminem lenonē esse neq. in vrbe imperiali, neque in prouincijs. Et hoc prohibere debent Prætores & Præsides. Ultimo enim supplicio subiciuntur, qui contra Constitutionis normā lenones esse ausi sunt. Omnia autem instrumenta & fideiussiones apud lenones interpositas vel a lenonib. contra bonos mores factas infirmas atq. inualidas esse Constitutio iubet.

NOVELLA. XV.

I. **N**ULLA licentia sit Defensoris officium in ciuitatibus suis contemnere: alioquin quinq. librarum auri pœna coërcebitur: ita tamen ut in opera ciuitatis quinq. libræ impendantur: & post pœnæ solutionem nihilominus Defensoris officium suscipere

scipere cogatur. Nec enim vilissimos homines, sed ipsos magis primates Defensores ciuitatum fieri de cetero quamuis Illustres sint, vel militare cingulū, vel prærogatiuas ex principalibus pragmaticis sanctionibus habeant. Creari autem Defensorem oportet per ordinem: & sit vnus ex ipsis primatibus, quorum calculo crearetur. Fiat autem cum sacramento. Nam iurare debet, quod omnia secundum leges & iustitiam facturus est. Confirmetur autem per iussionem Præfecti Prætorio. Et habeat Defensoris honorem per biennium tantum. et non liceat Præsidi successorē ei dare; sed nec Præfecto Prætorio.

NON liceat Præsidibus Vicarios Defensorum mittere. nam nec suos mittere possunt. Sufficit enim Præsidi Defensores iussiones implere. *II.*

TESTAMENTA atq. donationes apud Defensores intimentur; aliaq. monumenta publica apud eos *III.*

recte procedant. Hoc enim Præses prohibere non poterit; quamuis aduersus ipsum Præsidem componantur, vel aduersus hominẽ eius. Acta autem conficere Defensor potest ad similitudinem Præsidis tam aduersus tributarias inlationes differentes, quam aduersus seditiosos homines.

Habeat autem ex præsidali apparitione vnum exceptorem, & duos apparitores. Et iudicet in pecuniarijs causis vsque ad solidos trecentos.

IV.

SI quis plus petierit, vt apud Præsidem magis, quam apud Defensorẽ causa cognoscatur: & per definitiuam sententiam reperiatur quantitas litis intra trecentos solidos constituta: perdat & ipsam quantitatem, quæ reuera ei debetur, & actionis suæ dispendio puniatur.

V.

SI Defensor ciuitatis sententiam definitiuam protulerit; & aduersus eam prouocatio porrecta sit: apud Præsidem Prouinciæ
exerc

exerceri eam oportet. Sin autem ab apparitoribus Defensor iniuriam fuerit passus; & Præses prouinciæ neglexerit competentem eis vindictam inrogare: tunc relationem ad Præfectum Prætorio mittat: & quod Præfecto visum fuerit sequatur. Habeat autem scrinium publicum; vbi monumenta publica deponere possit. et habeat vnum hominem, qui eadem acta debeat conseruare.

DEFENSORES sine datione pecuniæ fiant. Quattuor enim aureos tantum præstare debent in iudicio Præfecti Prætorio pro iurisdictionibus, quibus Defensorum creatio confirmetur. Sin autem ciuitas minima sit: tres solidos tantum præstare debet. Sin autem publicas annonas habeant exeuteri quadam consuetudine, capiant eas sine aliquo obstaculo. Et si in magnis criminibus obnoxij conuincantur aliqui: castigare eos

Defensores oportet; posteaq. Præsibus transmittere. Nam in leuioribus criminibus sufficit poena, quam ipsi imposuerint.

NOVELLA. XVI.

*

NOVELLA. XVII.

I. HAEC Constitutio habet inscriptionem MANDATA PRINCIPIS. Disponit autē quales esse oportet prouinciarum Præsides: & interdicat eis aliquid a subiectis lucrari; quasi publicis annonis sufficiens tibus eis. Nam & tributa exigere, & requirere debet: ne forte fiscus deminutionem aliquam passus est.

Oportet autem & causas priuorum cum aequitate eos audire: & viliores quidem dirimere sine scriptis. et non concedere litigatoribus ultra ea, quae Constitutionibus continentur, in iudicio expendere. Sin autem vi
les

les sint litigatores: & sine aliqua expensa causas eorum cognoscere Praesidem oportet. Sic enim haec omnia cum omni puritate fiant: ne facile in C P. ciuitatem prouinciales concurrant. Nam etsi concurrerint, cum per magistratus prouinciales nihil steterit; nullum responsum impetrabunt a Principe (Iubet Constitutio & agentes in rebus, & alios quoscumque; qui a C P. ciuitate iussiones maiorum iudicium portant, prohiberi posse per prouinciarum Praesides iniuste conuersari.)

CONSVETVDINARIAS I. I.
iussiones ex quocumq. iudicio procedentes prouinciarum Praesides non recipiant. veluti de publico aquaeductu, de portu, de itineribus. muniendis, de portibus, de imaginibus, de muris, de aedium excidio, utpote in publico loco aedificatarum. Iubet autem nullam rationem habere Praesides prouinciarum huiusmodi iussionum: nisi diuinam pragmaticam sanctionem
in

intimauerit. posteaq. indicare Præsidentem oportet per suam relationem pijsimo Principi. Nam nec diuinam pragmaticam formam temere cum admittere Constitutio permittit. Debet autem & in operibus publicis suam diligentiam, atq. instantiam Præsides ostendere. Nam & patres civitatum ædificationes publicas cogere debet construere. Omnes autem milites, qui in eadem provincia sedent, imperio Præsidentis subici Constitutio præcipit. Nam & castigare eos delinquentes Præsidi licet.

III. S I quis crimine inligatus in iudicium Præsidentis productus fuerit; & ne aliquid de eo cognoscatur; privilegio dignitatis vel militiæ usus fuerit: Præsides provinciam non recipiat eum. Qui enim privilegium ad remouenda crimina prætextit; a Præsidentis admitti non debet. Apparitores quoque refrenare Præsidentem oportet. et si iniuriose conuersari voluerint: non permittere. Sed & consiliarium & omnes homi
mi

mines suos purissimos habeat: ut his tantum contenti sint, quæ eis publicum administrat.

P R A E S E S provinciam fidem publicam non passim unicuique præstare debet immo etiam si dederit: usque ad triginta dies tantum fides publica debet valere. Sed & condennare eos debet, qui intra terminos sanctorum sunt, & exigere eos: ita tamen ut competentem honorem sanctorum terminis cõseruet.

T E R M I N I sanctorum non profunt neque homicidis, neque adulteris, neque raptoribus virginum. Sed et si quis tributa fisco debeat, poterit intra sanctorum terminos ab eo exigere publicum debitum. Et tam economi, quam defensores ecclesiarum ad hoc subueniant Præsidi magis, quam debitorem eripiant. Nam si quid tale fecerint: de sua substantia tributa fisco reddere compellantur.

P R A E S E S provinciam non debet permittere tributorum exactoribus aliter tributa exigere: nisi prius decla
V.

declarauerit iugerum quantitatem, & pro quibus prædijs, & in quibus speciebus exactio fit. Quod si de tributis aliqua dubitatio emerferit: censualis quidem faciant expositionem cum omni subtilitate; referantur autem apud gloriosissimum Præfectum Prætorio. et per amplissimum iudicium eius causa dubia dirimatur. Debet autem Præses provinciae cogere censuales et iam ut translationes faciant distractorum prædiorum sine omni tamen detrimento. Sin autem ideo censuales translationes facere distulerint; quod emptores inopes esse putant: & huius rei disceptatio præsidialis erit. et si dubitatur, verum emptor idoneus sit, an non; venditor autem paratus sit periculo suo translationem venditi prædij fieri: audire debet.

VI.

PROFECTIONES Præsidum non oportet damnosas provincialibus esse. Nam & angarias Præsidi vel apparitioni eius facere non licet.

cet.

cet. Omnes enim omnino præfides annonis suis contentos esse Constitutio iubet. **NON** liceat prouinciarum Præsidibus in eisdem prouincijs quas ipsi gubernant, Vicarios suos constituere. Sed nec militibus concessum est angarias a prouincialibus petere, vel quæcumque detrimenta eis facere. sed si quid damni prouinciales sentiant, hoc Præses eis de suo refarcire compelletur.

SI quis iussionem portauerit Præsidi de religionibus, liceat ei eam contemnere. Nam si quid canonicum acciderit: hoc Præses cum metropolitano prouinciæ disponere debet.

CAPITALI crimine damnatorum bona non ad lucrum Præsidis referri; sed cognatis punitorum reddi oportet.

INIUSTA patrocinia tam prohibere, quam contemnere Præses prouinciæ debet. **ALIENOS** colonos siue capite censitos nemo suscipere audeat: sed et si susceperit, statim

tim

tim reddat, alioquin si non reddiderit: terram desertam propter colorum, vel adscripticiorum absentiam susceptoribus eorum interrogari æquum est. Curare autem Præses provincie debet; ne aliquid tale contingat. Sed et si contigerit; etiam si in aliam provinciam coloni vel adscripticij fugerint: per publicas litteras reducere eos debet. Et hoc non solum in dominicis prædijs obtinebit: sed etiam in privatorum possessionibus, quorum forte aliqui curam habent siue quod conductores sunt, siue quod procuratores.

- X. SI quis alienis agris vel ergasterijs titulos imposuerit, & nomē suum inscripserit: bonorum publicatione puniatur. Vnusquisque autem Præses provincie postquam ad provinciam peruenerit, conuocare debet Episcopum & clerum & primates ciuitatis; & hæc diuina Mandata intimare non solum in metropolitana ciuitate; sed etiam in alijs provincie municipijs. ita ut per apparitores insinuen

sinuentur, & sine omni municipalium damno.

XI. NEMO priuatus audeat arma tenere vel gerere. Hoc enim solis militibus concessum est. Hi quoque qui propter seditionem a C. P. ciuitate fugerint, teneri debent a prouinciarum Præsidibus & custodiri. Nam & referre de his Præsides oportet. et si de his sunt, quos utpote seditiosos persecratur magistratus populi Romani; punire.

NOVELLA. XVIII.

I. OMNES tam masculi quam femine decedentes, si vnum filium habeant: tertiam partem suæ substantiæ ei relinquunt Falcidiæ nomine. eodē obtinente iure et si duos vel tres vel quattuor liberos dereliquerint. Sin autem ultra quattuor sint: dimidiam substantiæ paternæ habeant. utin hoc casu Falcidia lex dimidiā partem contineat, idest sex uncias sub

substantiæ defuncti. Nulla autem differentia est, utrum ab institutione heredis, an fideicommissi datione legitima pars liberis præstita est. Hoc autem, quod de filijs & filiabus diximus, teneat etiam in omnibus descendentibus personis, quibus scilicet de inofficioso agere permissum est.

II. CURIALES priori (idest præcedentis capitis) observatione excepti sunt. Hi enim liberis suis curialibus novem uncias substantiæ suæ relinquere coguntur: tres autem reliquas uncias, in quas voluerint personas transmittant. Sed tamē ea lex iura de inofficioso testamēto querelæ non mutat. Nam solam quantitatem Falcidiæ legis dilatavit & auxit.

III. SI quis liberos & uxorem habēs, in ultimis suis elogijs iusserit totius substantiæ suæ uxorem quidem usum fructum habere, liberos autem nudam proprietatē: quid iuris sit? & dicimus usque ad partem legitimam Falcidiæ habituros liberos etiam usum fructum
pro

proprietatis: reliquam autem usum fructus portionem uxori dandam.

Quia si nudam proprietatem sine ullo usum fructus solatio habeant liberi: nihil prohibet eos fame perire. Hęc autem, quæ diximus, teneant tam in parte defuncto, quam in avo & proavo, & omnibus superioribus personis. eodem videlicet iure observando, & si mater decedens marito suo usum fructum totius patrimonij sui reliquerit, & liberis suis nudam proprietatem. Idem in avia & pro avia.

IV. SI quis nepotes ex filio reliquerit, & ex filia nepotes vel neptes: pariter ad hereditatem ab intestato aui defuncti vocentur; & non minus tertia parte sicut antea capiant. Sed integram portionem consequantur nepotes ex filia nati, qualem accipiunt nepotes ex filio procreati. Item si avia decesserit nepotibus ex filio, & nepotibus ex filia derelictis: omnes pariter ad hereditatem aviæ suæ vocentur. et omnino nulla sit differentia,
F tia,

differentia, vtrū omnes nepotes sint an neptes: & vtrum ex filio an ex filia procreati sint.

V. SI quis sine dotalibus instrumentis, sed sola nuptiali affectione matrimonium contraxerit, & liberos habuerit; posteaque soluto priore matrimonio secundas nuptias cum alia muliere contraxerit, & dotalia instrumenta cum ea fecerit; & alios liberos habuerit: omnes liberi eius tam ex priore matrimonio nati, quā ex secundis nuptijs procreati pariter ad hereditatem vocentur: quamuis prius matrimonium sine dotalibus instrumentis contractum est.

SI QVIS neque liberos legitimos habens, neque uxorem legibus cognitam, decesserit; & concubinam reliquerit, ex qua filios naturales habuit: Concubinam autem dicimus talē, quæ libera constituta in domo defuncti fuerat vsq. ad mortem eius; & si liberi naturales in domo eius ab ipso procreati fuerint, & nutriti:

triti: Si hæc igitur ita sint; veniant simul tam ipsa cōcubina, quam liberi eius naturales ab intestato in substantiam defuncti, non vt totam accipiāt, sed vt duas tantum vncias consequantur substantiæ defuncti patris; & distribuuntur inter eos & matrem. ita tamē vt mater vnus liberi portionem accipiat, & per capita diuisio rerum fiat. Quod si concubina ante concubitorem suum decesserit, & filios naturales reliquerit: nihilominus duas vncias filij naturales consequantur. Hoc autem de ea concubina dicimus, quæ sola fuerat in domo defuncti concubitoris. Alioquin si complures fuerint mulieres, quas in concubinato defunctus habebat, ex quibus & naturales liberos habuerit: nulla licentia dabitur neq. concubinis, neque liberis earum ad successionē defuncti venire. Quoniā meretrices magis quam cōcubinæ tales mulieres sunt, cum quibus passim defunctus dormiebat. Sed illam solā cum

prole sua ad hereditatē defuncti vocamus, quæ quodammodo uxorem legitimam imitatur. et nulla differentia est, utrū naturales eius liberi masculi an feminæ sint. Hæc autem omnia in futurum tempus obtinere Constitutio iubet.

VI. SI quis pro filia sua dotem genero dederit, vel propter nuptias donationē pro filio suo nurui præstiterit; posteaq. ipse pater decesserit siue intestatus, siue testamento condito; & non specialiter expresserit, ut nulla fiat collatio dotis, vel ante nuptias donationis: Si hæc igitur ita sint; is, qui succedere patri voluerit; cogatur conferre dotem vel ante nuptias donationem.

VII. SI quis liberis suis res suas distribuere velit, siue in testamento, siue in alia quacumq. voluntate: liceat quidem ei hoc facere, dum tamen distributiones confirmet sua subscriptione. Quod si ipse subscribere nolit; faciat liberos suos subscribere, inter
quos

quos & rerū distributio fit. Quod si non ita fecerit; vel etiam sine testibus voluntatem suā condiderit: sciat eam nullius esse momenti. Ideoq. liberi eius omnes ita substantiam eius partiantur inter se, ac si sine vlla eius distributionis voluntate parens eorum decessisset.

SI quis prolatam manum suā negauerit, & dixerit talem scripturam suam non esse; & postea actor probationibus vexetur & alijs difficultatibus: vel si litteras quidem suas agnouerit, dixerit autem pecuniā sibi numeratam a creditore non esse: in utroq. casu conuictus in duplo debitam quantitatem actori præstet.

Quod si iudex contra præsentem legem iudicauerit: ipse pœnam actori reddat. Hæc autem ita se habent, nisi forte actor probationibus deficiens sacramentum reo detulerit: tunc enim si reus sacramentum dare noluerit; sed veritatem confessus fuerit: dupli pœnā euitabit. Quod si

longiori tempore extenso litigio ad sacramentum actor decurrerit; posteaque reus sacramenti timore veritatem confessus fuerit: dupli quidem pœnam sic euitabit; cogatur autem omnes impensas, quas actor propter improbitatem eius fecerit, sacramento actoris præstare.

Si quis autem dixerit nullam sibi adnumeratam esse pecuniam: postea autem confessus sit, & dixerit se etiam particularem solutionem soluisse: quamuis re vera persoluerit; attamen nihilominus integram sortem exsoluat. Sed etsi reus litteras actoris protulerit, easque suas esse actor negauerit; & postea reus veritatem probare potuerit: cogatur actor non solum illud imputare reo, quod litteris declaratur; sed etiam alterum tantum persoluat pœnæ nomine mendatij sui. Et in hoc casu sacramenti ratio eadem habeatur tam in actoris, quam in rei persona.

QVOD

QVOD si litigium per tutores vel curatores ventiletur; pone enim principales personas impuberes esse, vel adulescentes: tunc pœnæ exactio propter improbam negationem aduersus ipsos tutores vel curatores competat. Hæc autem Constitutio nullam facit innovationem in legibus, quæ duplum vel quadruplum in quibusdã casibus exigere præcipiunt.

SI QVIS rerum detentator in rem actione ab aliquo conuentus dixerit actorem reum dominum non esse; actor autem probauerit suum dominium esse; & probationibus conuictus reus postea dicat hypothecarum titulo vel alio quodam iure ad se res pertinere: tali pœnæ subiciatur, vt adhuc lite in suspenso constituta res ad actorem transferantur; & post trãslatam possessionem, tunc si quas sibi putauerit actiones cõpetere; eas moueat is, qui

F 4

transf.

I.X.

transposuit possessionem.

- X. SI quis neq. uxorem legitimā habens, neq. liberos legibus cognitos, ancillam autem suam concubinam habuerit; & liberos ex ea susceperit; posteaq. eam cum liberis suis manu miserit, & ius aureorum anulorum eis impetrauerit, & natalibus eos restituerit; instrumentaq. dotalia conscripserit; quamuis postea nullos habuerit liberos; attamen & vxor legitima sit, & liberi ante dotalia instrumenta nati tam legitimi, quam in potestate patris sui naturalis efficiantur; & successionem eius ab intestato capiant.

NOV. XIX.

*

NOV. XX.

SI PRAETORIS Paphlagoniæ, vel Honoriados prouocatio porrecta sit; & inducatur apud
Præ

Præfectum & Quæstorem: Præfecti Prætorij officium huic appellationi obsequatur. Idem est & in Moderatore Helenoponti, & Ponti Polemoniæ; & Proconsulis Armeniæ, & Prætorum Lycaoniæ, Pisidiæ, & Isauriæ. In Comite autem Orientis vtrumq. officium obsequatur; id est & Præfecti Prætorij, & scrinij epistularum. In Pontica autem, & Asia na, quæ translata est in Galatiam, & Phrygiam Pacatianā, officium Præfecti tantū obsequatur. In quibus autem causis antiquo iure libellēs obsequuntur; in his nulla innouatio facta est. Sed nihilominus idem soli implebunt.

NOVELLA XXI.

*

NOVELLA XXII.

I.

HÆC Constitutio suas quidem vires retrorsum nō redigit: nec
ob

obtinebit in eis, quæ ante ipsius tempora contigerunt. Et locū habeat in maritis & vxoribus, qui quæque aut omnino testati non sunt; vel non iure testati fuerint; vel quantum pertinet ad eandem Constitutionem intestati decesserint.

- II. **S V N T** quædam iustæ causæ, quæ bona gratia matrimonia dirumpunt. Et est prima causa, si maritus vel mulier solitariã vitam elegerint, ita tamen vt si vir monachus factus sit: tantum lucretur ex donatione propter nuptias sibi data mulier, quantum morte mariti lucrifecisset. Idem dicimus & si mulier in monasteriũ introierit, maritus enim eius ex dote tantum lucrabitur, quantum lucrifecisset, si vxor eius mortua fuisset. Sed etsi quis non potuerit cum vxore sua misceri; forte enim frigida naturæ est; triennio transacto, quod numerabitur scilicet ex eo tempore, quo copulati sunt: si non potuerit in toto triennio

nio cum muliere sua misceri; etiam sine repudio matrimonium dissoluatur. Sed etsi vir vel vxor in captiuitate fuerit: sine repudio matrimonium dissoluatur. Sub ea tamen distinctione, vt si quidem spes sit maritum vel vxorem reuerti: ea persona, quæ in ciuitate est non audeat ad secundas nuptias peruenire. Alioquin maritus quidem ante nuptias donationem amittat; vxoris autem temeritas dotis amissione punietur. Quod si incertum sit, vtrum ab hostibus capta persona viuat, an non: tunc ea persona, quæ in ciuitate est, expectet quinquennium. quo transacto licebit & marito vxorem ducere, & mulieri ad secundas nuptias migrare.

Alio quoque modo bona gratia matrimonia dissoluntur: veluti si vir vel mulier ex sententia iudiciali in seruitutem deducantur: forte enim libertini constituti ingrati erga suum patronum extiterunt. Sed hoc

hoc casu tantū lucrari oportet eam personam, quæ in suo statu perduravit; quantum lucri cepisset, si ea persona, quæ in seruitutem redacta est, decessisset.

III.

SI quis per errorem ancillam mulierem uxorem duxerit liberā eam esse putans; vel ex cōtrario si libera mulier seruo per errorem coniuncta sit; posteaque veritas reperta fuerit: dicendū est omnino nuptias non cōstitisse. Inter liberum enim & ancillam, vel seruum & liberam mulierem nuptiæ contrahi non possunt.

Quod si calliditate vel conniuetia domini seruus vel ancilla matrimonium contraxerit cum libera persona: forte enim dominus ancillā suam ut liberam viro ingenuo coniunxit, & dotem pro ea præstitit, ut propter nuptias donationem lucretur totam vel pro parte: Si quid igitur tale cōtigerit; ipsa datione dotis & ancilla libera fiat, & nuptiæ consistant nulla lege quātum pertinet ad seruitutem huiusmo

huiusmodi matrimonium concutiēte. Sin autem dominus specialiter quidem nuptijs ancillæ suæ vel serui non consenserit; sciens autem quod agatur, non prohibuerit: forte enim ideo hoc facit, ut postea negotiū moueat homini libero, quod ancillam eius duxerit uxore; vel ingenuæ mulieri, quod seruo eius nupta sit: si quid igitur tale euenerit; licet specialiter dominus non consenserit; attamen si sciens non prohibuerit; & nuptiæ integro iure consistant, & seruilis condicionis persona eripiatur ad ingenuitatem. Illo sine dubitatione aperto, quod liberi, qui ex huiusmodi nuptijs procreati fuerint, tam ingenui quam legitimi sint.

SI quis seruum suum ægrotum vel ancillam morbosam contempserit, & nullam curā eis fecerit: necesse est eos liberos esse. Seruus enim per titulum Pro derelicto contemptus a domino suo in libertatem eripiatur. eodem iure etiam in ancilla obtinente

IV.

te. Ideoq. inter eos nuptiæ legitime contrahi possunt. ET istæ quidē causæ sunt, per quas bona gratia matrimonia dissoluuntur. His autē ad numerari debet in expeditione degētis mariti militis dissolutio: de qua dicendum est in competenti tempore; in quo etiam causas subtilius repudij dicturi sumus.

V. ILLVD certum est, quod in his causis, ex quibus matrimonium soluitur, si velit mulier postea nubere, annum prius expectare debet propter sanguinis confusionem.

VI. ALIENVS adscripticius liberā mulierem non ducat vxorē neq. sciēte, neq. consentiente domino. Quod si tale aliquid ausus fuerit facere: liceat domino & retrahere eum cum modica castigatione siue per se siue per magistratus, & copulatā sibi mulierem disungere. Tales enim nuptiæ nec nuptiæ sunt, nec dos vlla est, nec donatio propter nuptias intelligitur.

SI

VII. SI quis sine dotalibus instrumentis affectione maritali vxorem duxerit: non audeat sine causa legibus cognita repudiū ei mittere. Alioquin quartā partē substantiæ suæ deceptæ mulieri præstet. Hæc autem quarta pars talē distinctionem recipiat: nā si quidem quandringentarū librarum auri facultates maritus habeat, vel minus: quartā partē omnimodo substantiæ suæ mulieri præstet, idest vel centū libras, si quadringētarū librar. substantiam habeat; vel minus, si minores habeat facultates. Quod si tātas habeat opes, vt etiā quandringentarū librarum quantitatē excedant: tunc centū tantūmodo libras ei maritus præbeat. Sed si quidē per maritum steterit, quo minus matrimoniū consistat; & sine causa repudiū miserit: in hoc casu soluto matrimonio annū expectet mulier, posteaq. sine impedimento ad secundas nuptias trāseat. Quod si per mulierē steterit, quo magis matrimoniū dissoluatur: quin

quinque annos expectet, & his transactis ad secundas nuptias migret, si velit.

VIII. SI filius familias uxorem duxerit: non habeat licentiam uxori suę repudium mittere sine paterno consensu. Idem dicimus & in filia familias uxore. nam nec ei repudium mittere sine paterno consensu marito suo permittitur. Alioquin dotem, quam pater suscepit, vel propter nuptias donationem non cogitur reddere.

IX. SI morte mariti vel uxoris solutum matrimonium fuerit: superstes persona dotem vel propter nuptias donationem secundum pactiones factas lucretur. ita tamen ut dispares non sint pactiones. Non enim admittimus tales conventiones, quę marito quidem dimidiam partem dotis moriente muliere præstāt; uxori autem tertiam partem propter nuptias donationis moriente marito. Exæquari enim pactiones ab utraq. persona decet. Ideoq. superfluū vnius portionis tollimus,

ut

ut etiā in persona mariti tertia pars dotis expectetur. Exæquationē enim partium ita fieri Constitutio iubet, ut maior pars deminuto superfluo ad minoris partis quantitatem concurrat. Si quid tamē lucratus fuerit ex dote maritus muliere mortua, vel si mulier lucretur ex donatione propter nuptias mortuo marito; hoc habeat pleno iure; & habeat potestatem, quo voluerit modo ea consumere siue per legatorum titulum, siue alia quavis alienatione. Sin autem decedens eas res non alienauerit vel omnes vel quasdam ex eis: maneat apud liberos præcipui honoris vice. siue scripti fuerint heredes ab ea persona, quę tale lucrum senserit, siue non. nisi forte ingrati circa eam extiterint.

SI enim ingrati circa eam personam extiterint liberi, quę lucri aliquid ceperit: quavis tales res non alienauerit specialiter siue inter vivos, siue in testamento suo: attamen heredes eius eas res capiant exclusis vide

G

licet

licet modis omnib. liberis. Illud autem certum est, quod si filij sint, & ex ante defunctis filijs nepotes, pariter cum suis patruis siue auūculis in eundem honorem perueniant; si tamen sui patris hereditatem amplectūtur. Hoc autem non solum in dote & donatione propter nuptias teneat: sed etiam in illis matrimonijs, quæ sine dotalib. instrumentis consistunt, in quibus quartam partem substantiæ suæ maritus vel vxor læsæ personæ compellitur dare secundum ante factam diuisionem.

- X. SI mulier post mortem mariti nec dum annali spatio completo ad secundas properauerit nuptias: omnib. quidem modis inter infames erit. Sed si quidem liberos ex priore matrimonio non habeat; infamiam quidem exsoluere poterit, si preces Imperatori porrexerit, & cum diuino Principis nutu priori opinioni restituta fuerit. Res autem a priore marito suo sibi derelictas nullo modo lucrabitur: sed

sed decem personis res eodem modo ad crescunt. id est vsq. ad secundū gradū in superioribus, & in inferioribus, & ex latere venientibus dinumeratione facta. eodemq. modo decem personis collectis. Sunt autē hæ. pater & mater, auus & auia, filius & filia, nepos & neptis, frater & soror. His autem personis non apparentibus ea, quæ a priore marito tali vxori relicta sunt, fisci viribus vindicentur. Sed nec propter nuptias donatione potiri conceditur, quamuis pactio-num tenor reclamauerit. Sed nec copulato sibi secundo marito ante annale tempus poterit dotem dare vel tertiam partem substantiæ suæ. Sed nec ab alio extraneo capere aliquid per vltimam voluntatem permittitur. Omnino enim cum alio non habeat testamenti factionem. Ideoq. neq. hereditatē sibi relicta, neq. legatum, neque fideicommissum, neque mortis causa donationem capere poterit. Sed ea, quæ relicta sunt, siue

G 2 legata,

legata, siue fideicommissa, siue hereditatis particularis datio apud coheredes eius remaneant. Sin autē ipsa sola heres scripta est, ad eos bona defuncti perueniant, quos ab intestato leges vocant. Hæc de his, quæ ex testamento tali mulieri relinquuntur. Nam si ab intestato ad cognatorum suorum hereditatem vocatur: non omnibus succedere poterit; sed usque ad tertium gradum tantum ab intestato hereditatem accipiat; vltioris autem gradus cognatis omnino non succedat. Sin autem liberos habeat, & non expectet anni spatium; sed ad secundas nuptias properauerit: & hæc quidem infamis erit, sed tamen nec Principis indulgentia priori restituetur famæ, nisi liberis ex priore matrimonio natis dimidiā partem substantiæ suæ donauerit pure & sine vlla conditione; ita ut nec usum eius retineat sibi. Sed tempore secūdi matrimonij simpliciter dimidiā partem suar. facultatū eis donet. Hoc enim
facto

facto & principali rescripto secuto pristinam famam sibi renouabit. Inter eos autē liberos, quibus dimidiā partem bonorum suorum donabit, res donatæ æqua portione distribuantur. Et si quidem filij sint: in capita diuidantur res eis donatæ. Sin autē nepotes sunt: patris sui portionē accipiant; ut videantur quodammodo in stirpem succedere. Et si quidem omnes liberi intestati decesserint: hereditas eorum ad matrē perueniat, proculdubio dimidiā partem bonorum suorum, quā semel dedit, iterum recepturam. Quod si testamento facto decesserint: necesse est res, quas dereliquerint, ad scriptos eorū successores peruenire.

SI mulier post priores nuptias repudio vel morte mariti soluta ad secundum migrauerit matrimonium anno scilicet legitime cōpleto: si quidem nullos habeat liberos; sine quaestione res sibi derelictas a priore marito pleno iure possidebit, non solū iu-

re vsusfructus, sed etiã rerũ dominio potitura. Quod si liberos ex priore matrimonio habeat ad secundas perueniẽs nuptias: in primis quidẽ carebit propter nuptias donatione: deinde omni alia liberalitate quæ ad eam peruenerit; siue inter viuos, siue in vltima voluntate maritus ei quippiã dederit, vel dereliquerit siue institutionis nomine, seu legati, vel fideicommissi causa. Hoc autem, quod diximus carere eã omnibus, quæ ex substantia mariti ad eã peruenerũt: intelligendũ est quantum ad rerum dominũ; vsusfructus enim earum rerum ipsi mulieri permanet, proprietate scilicet ex eo tẽpore liberis competẽte, quo secundas nuptias mater eorũ cõtraxerit. Sin autẽ illa decesserit; etiã vsusfructus eis adcreseat. Et hæc omnia iura communiter locum habeant tam in vxoris persona, quã in mariti; si forte & ipse secundas contraxerit nuptias. nulla discretione habita vtrum dotem vel propter nuptias

prias donationẽ ipsi pro se dederint, an alius magis pro eis.

AD E O autem rerum prædictarũ XII. post secundas nuptias patris vel matris liberis ex priore matrimonio natis dominium competit; vt non possit pater vel mater eorum res easdem firmiter alienare, nec hypothecæ titulo obligare: quoniã ius vtendi fruẽdi tantũmodo parenti cõcessum est. Sed clemẽtius res tẽperabitur. vt statim quidẽ liberi nõ possint suũ patẽtẽ vetare, si easdem res alienare voluerit: sed post obitũ eius eas vindicabunt sine vllõ obstaculo. Et non solũ ipsi, sed etiã heredes eorum res distractas vel pigneratas vindicabũt. et nõ solũ aduersus emptores vel creditores; sed etiã cõtra successores eorũ in rem mouebitur actio. nulla tẽporali præscriptione exclusis, nisi forte triginta annorũ curricula trãfacta fuerint. quę cõputari oportet ex eo tẽpore, quo liberi suæ potestatis effecti sũt. excepta videlicet pupillari etate;

G 4 quia

quia impuberibus nulla temporis cōputatio concurrit.

XIII.

N V L L A M post hac habeat electionem pater vel mater ad secūdas perueniēs nuptias, res prædictas cui voluerit liberorū suor. addicere. Sed ad omnes liberos huiusmodi res veniāt in capita distribuēdæ. nisi forte nepotes ex filio vel filia proponātur. Hi enim in stirpem vocantur, & patris sui vel matris portionē accipiūt.

Illud autē quod superius diximus, ut in talibus rebus alienatio a parente facta irrita sit; nō sine distinctione teneat: sed interdū pro parte valeat. idest pro ea, quam casus ille facit, qui extat nullis liberis superstibus, pro rata scilicet totius pactiois. Hoc autem, quod dico tale est. Quædam mulier nupsit; & pepigit cum marito suo, ut soluto matrimonio si liberi superstites fuerint; in totū propter nuptias donationem habeant: si nulli liberi superstites fuerint: tertiam partem habeat. Ecce in hoc casu si dire
pto

pto priore matrimonio secundas nuptias contraxerit mulier tribus liberis superstibus; & vnus ex his decesserit: tantam partem mulier pleno iure possidebit, & alienare firmiter poterit; quantam mors filij lucrari eam patitur ex tertia portione, quæ illo casu continetur, qui locum habet, si liberi superstites non sint. idest ut tertiam portiunculam tertiæ partis mater lucretur, eamq. firmiter alienet. in ceteris autē portiūculis inutilis sit alienatio. Quod si cōtigerit omnes liberos mori sine liberis: necesse est totā portionem tertiam matrem habere, quam habuisset, si ab initio nullis liberis superstibus priores nuptiæ solutæ fuissent. Ex his igitur illud apparet, quod alienatio a parente facta interim in suspenso est. Et potest pro parte quidem valere vno filio defuncto; pro parte autē in suspenso esse: ut si omnes liberi moriantur, tota tertia portio firmiter alienata fuisse videatur. Illud indubitatum est

est, quod filius ingratus circa parentes ostensus huiusmodi portione excludendus erit. in hoc enim tantummodo casu ius electionis parenti conceditur. Ingratum autem intelligere debemus eum, qui circa patrem vel matrem ingratus probatur; vel omnimodo qui circa eum ingratus est, qui ultimus decesserit.

XIV.

PATER vel mater, qui quæque ad secundas nuptias migraverit, non habeat licentiam siue inter vivos siue in ultima voluntate liberalitatem ullam conferre in nouercam filiorum suorum, vel vitricum ultra eam partem, quæ ad unumquemque liberorum suorum ex substantia eius peruenerit. Ideoque si unum filium habeat; dimidiam partem eidem filio suo conferuet, & alteram dimidiam nouercæ vel vitrico præstet. Sin autem duos filios habeat, tertiam tantummodo portionem bonorum suorum nouercæ vel vitrico liceat eis præstare. Quod si tres

si tres habeat filios; quartam partem si velit, det. Et regulariter tantam partem liceat ei nouercæ vel vitrico dare; quantam singuli liberi habent. Sed & si in testamento suas facultates diuidere parens voluerit; & nouercæ vel vitrico quippiam donare voluerit legati vel fideicommissi nomine; pariter substantiam suam distribuatur; ut vitricus vel nouercæ unius liberi habeat portionem. Hæc si liberis suis non ex disparibus partibus facultates suas parens diuisit. Nam si dispartes portiones eis præstiterit: necesse est nouercam vel vitricum illi filio comparari, qui minimam portionem accepit. ita tamen ut vna usquique liberorum non minus lege Falcidia habeat; nisi forte appareat ingratus. Id autem, quod diximus de patre & de matre, teneat & in auo & in auia; & non solum in filio filiaue, sed & in nepote nepteue.

S E D

SED est quæsitum multotiens in iudicijs; quo tempore computatione patrimonij parentis facere debeamus; vtrum eo quo dotē vel ante nuptias donationem, vel aliam qualemvis liberalitatem adscripsit, vel dedit vitrico vel nouercæ; an magis illud tempus spectari oportet, quo parens mortuus est. Et dicimus euentum inspicere oportere, idest illud tempus, quo parens mortuus est. vt secundum patrimonij quãtitatem, quod postea inuentum fuerit, ita diuisio fiat inter liberos ex priore matrimonio natos & nouercam vel vitricum. Ita vt si quid plus nouercæ vel vitrico datum vel derelictum fuerit: hoc redeat ad liberos, qui ex priore matrimonio nati sunt, & pariter inter eos distribuatur. Sin autem ex secundo matrimonio liberos reliquerit: id quod de sua substantia plus æquo dedit: irritum factum, inter omnes & ex priore & ex secundo matrimonio natos liberos diuidatur. Illud autem certum

tum est, quod & primi, & secundi, & tertij matrimonij liberi singuli suæ matris dotem; vel propriij patris propter nuptias donationem excipient omnimodo, siue ad alias peruenerit nuptias pater vel mater siue non.

SIN autem legatū defuncta persona superstiti parti reliquerit; deinde superstes noluerit ad alias nuptias peruenire: liceat ei suo iure legatum possidere, & alienare siue inter viuos siue in vltima voluntate; & liceat ei hoc quo voluerit modo disponere.

OMNIA autem, quæ diximus de lucro dotis vel propter nuptias donationis ex morte mariti vel vxoris ad alterutram personā peruenientis; trahenda sunt etiam ad ea lucra, quæ per repudium matrimonio soluto ad alterutram partē peruenerunt.

Idē iuris est & si bona gratia nuptiæ disiunctæ sunt. Liberis enim res lucro cedentes seruabuntur. Idē dicimus & de eo lucro, quod mulieribus præstari necesse est sine dotibus nuptis.

ptis. Quartam enim partem, quam ex facultatibus mariti acceperunt, liberis suis præstare coguntur.

XVIII. **LIBERA** licentia sit tam augere, quam deminuerere dõtem vel propter nuptias donationẽ etiã constãt adhuc matrimonio. Quod in primis quidẽ nuptijs sine distinctione verũ est: in secũdis autẽ nuptijs liberis quidem ex priorẽ matrimonio extantibus deminuerere dõtem vel ante nuptias donationẽ non licebit; quãuis augere eas nõ est prohibitũ. Sin autem nulli liberi ex præcedenti matrimonio sint: tunc & augere, & deminuerere dõtẽ & propter nuptias donationem sine vllõ obstaculo licet.

XVIII. **S**I quis in vltimis suis elogijs vsum fructũ vxori suã reliquerit, siue mortis causa donauerit; vel si viuis vsum fructum ei concessisset; posteaque ad secundas nuptias vxor migrauerit: non statim ei pereat vsum fructus; sed habeat eum integrum mulier, quo ad vixerit. post mortem autem eius

re-

redeat vsum fructus ad proprietatem suam. Hæc autem ita sunt, nisi specialiter maritus qui donauit vsum fructum, sub hac conditione dedit, vt si mulier ad secundas peruenerit nuptias, vsum fructus extingatur.

Idemque dicimus & si mulier vsum fructum marito suo donauerit, vel in vltima voluntate reliquerit. Sed hæc de iure vtendi fruendi, quod per liberalitatem alteri ab altero datum est. **SIN** autem vsum fructus dotis causa vel propter nuptias donationis gratia datus sit: tunc vetera iura inlibata maneat. idest vt apud maritum vel mulierem sit; quamuis contrarium in suo testamento persona decedens expresserit.

QVODCVMQ. filius vel filia **XX.** adquisierit siue ex materna linea, siue ex causa nuptiali, vel qualitercumque: huius rei vsum fructũ omnino pater habeat, quãuis secundas cõtraxerit nuptias. Loquimur autẽ de liberis, qui in potestate parẽtũ sunt.

EX

Exceptis videlicet castris & quasi castris peculij. Ea enim sine aliqua distinctione parentibus non adquiruntur, neque quod ad proprietatem pertinet, neque quod ad usum fructum spectat. Sed sunt pleno iure liberorum quavis in potestate parentum fuerint.

XXI. SI mulier liberis suis res quasdam donauerit; posteaque ad secundas pervenerit nuptias; & ingratitude vel lamento donationem semel a se factam revocare maluerit: nullo modo poterit hoc facere; nisi specialiter probauerit, vel quod vitae eius filius insidiatus est, vel quod manus ei impias intulerit, vel quod tales insidias ei concinnauerit, ut facultatibus suis totis priuaretur.

XXII. MULIER quae ad secundas migraverit nuptias, privilegijs vel dignitatibus mariti prioris non utatur.

XXIII. SI liberta mulier patrono suo copulata nuptijs quidem eius ipsa renuntiauerit; ad secundum autem matrimonium migrare voluerit: id facere inuito

inuito patrono non poterit. Alioquin si contra voluntatem eius nupsit: non sunt nuptiae; sed ut meretrix coniuncta esse videtur.

CONSTANTE adhuc matrimonio dotem maritus uxori suae non facile compellitur solvere; nisi sit causa legibus cognita. Alioquin si temere dotem uxori suae maritus soluerit; donasse ei videtur. Et ideo mortua muliere dotem reddere heredes eius marito debent, cum fructibus scilicet, qui in medio tempore nati sunt; & non solum ipsi marito, sed etiam heredibus eius. Ideoque & lucra dotium sic tractantur, quasi non essent redditae, ut & pacta dotalia conserventur: etsi secundas nuptias maritus contraxerit; filijs suis ex prioris matrimonio natis res quas lucratus est, custodiat.

SI mulier liberorum suorum tutelam administraverit; & post inchoatam administrationem ad secundas migrare voluerit nuptias: prius filijs suis impuberibus tutorem petere debet.

bet, eisq. rationem administrationis suæ reddere; & post redditā rationē si debitor apparet, debitū suum solvere debet: deinde si velit ad matrimonium secundum perueniat. Sin autem hac obseruatione contempta secundas contraxerit nuptias: nō solum res ipsius matris liberis suis hypothecæ titulo supponantur; sed etiā res vitrici ex præsentis Constitutionis auctoritate. Et si filij impuberes moriantur: successionem eorum mater lucrari non speret siue ab intestato deferatur eorum successio: siue ex testamento, quo forte pater eis pupillari modo matrem eorum substituit. Et nō solum tales pœnas patiatur: sed etiam illas, quæ de his mulierib. dictæ sunt, quas probatum fuerit ante quam legitimū tempus, id est annale spatium prætereat, ad secundas nuptias properasse: vt sint infames, & alias pœnas sustineāt, quas superius exposuimus. Solui autem pœnæ possunt, si principalis indul

indulgentia remiserit eas; secundum iam traditam obseruationem; & si dimidia pars bonorum matris liberis suis donata fuerit; ita vt nec vsusfructus rerum matri eor. concedatur.

Idem autem dicimus, & si naturalium liberorum mater tutelam administrans ad secundas conuolauerit nuptias. Eaque custodiri oportet in prouincijs quidem cura & sollicitudine Præsidentum, in imperiali autem Ciuitate cura & sollicitudine tam Præsidi Urbis, quam Præsidi Prætorio.

SI pater iussus vel rogatus fuerit legatum aut fideicommissum filio suo sub cōdicione præstare: nō aliter legator. seruandorū causa satisfacere cogatur, nisi secundas contraxerit nuptias.

CLERICVS qui supra lectores & cantores est, veluti subdiaconus vel diaconus nullas nuptias contrahere audeat: alioquin sacerdotio cadat. Lector quoq. si

secundas contraxerit nuptias: ad maiorem gradum ordinis ecclesiastici prohibeatur ascendere. Laicus etiam si appareat uxori coniunctus esse, quæ alium maritum habuit; aut si non iure coniunctus sit; aut si ipse aliam uxorem habuit: neq. subdiaconus, neq. diaconus neq. presbyter fieri poterit. Nam & si elãdestinis artibus ad consecrationem intrepserit, honore eius cadat.

XXIX.

¶ **S**I quis decedens reliquerit uxori suæ legatum sub hoc modo; ut ad secundas nuptias non perueniat: vel si mulier marito suo legatum reliquerit; ut secundum ille non contrahat matrimoniũ: correctã lege Iulia Miscella præstetur legatũ sub huiusmodi obseruatione. In primo quidem anno legatum non exigatur, nisi forte sacerdotium legatario obuenerit; ut nuptiarum nulla spes sit. Anno autem primo transacto si quidem res legata immobilis sit, sub cautione tamen iuratoria & obligatione bonorum suorum, quod secundis ab eo cõ-

tra-

tractis nuptijs rem qualem accepit, restituat cũ fructibus medio tempore natis. Sin autem res legata mobilis fuerit: si quidem legatarius vel legataria locuples fuerit; simili cautione atq. obligatione bonorum suorum rem sibi legatam capiat, ita ut secundis nuptijs contractis res qualis data est reddatur, vel deminutio eius resarciatur. Sin autem pecunia numerata legata sit: cum usuris suis reddatur, quæ legatario solutæ sunt ab his, quibus pecuniam mutauit, sacramento prius ab eo præstito, quod nihil ex usuris sibi solutis cœlauit. Quod si non quidem mutuauerit pecuniam ad usuram, ad usus autem suos conuertit: usurarũ nomine tertiam centesimam det. Hęc si locuples fuerit legatarius vel legataria. Sin autem minus soluẽdo fuerit; fideiussorem dare cogatur. Quod si nec fideiussionem dare possit: sub cautione iuratoria & obligatione bonorũ res ei præstentur. Statim autem atq. ad

H 3 secun

secundas nuptias peruenerit, res legati nomine datæ vindicentur apud qualēcunq. personā inuentę fuerint, siue mobiles siue immobiles sint. Et omnimodo vindicatio rerū ita fiat; quasi alienatio earum ab initio facta non esset. Sin autem pecunia numerata legata sit; & legatarius neq. fideiussores habuerit, neq. idoneus sit: tunc ille, a quo legatum ei relictum est, tertiam centesimæ usurarum nomine ei præstet; donec ad secundas peruenerit nuptias; vel sacerdotio fuerit consecratus, vt nulla spes nuptiarum supersit; vel mortuus fuerit legatarius. Nam siquidē secundas nuptias cōtraxerit: reddat quas accepit usuras. Sin autē ad sacerdotium uenerit, vel mortuus sit: capiat aut ipse sortem, aut heres eius. Hæc autem omnia obseruari decet, & si non maritus uxori aut uxor marito; sed extraneus quicumque sub eadem conditione legatum reliquerit. nam & hic eadem teneant, quæ in marito diximus

ximus & uxore: vt antefata cautio detur; si quidē institutio particularis sit, coheredibus; sin autem legatum vel fideicommissum, heredibus vel substitutis. nemine autem ex his apparente, his cautio præstetur, qui ab intestato ad successionem defuncti vocantur. nisi forte specialiter testator talem cautionem dari prohibuit. Nam & in hoc voluntatem eius custodiri æquum est.

SI filius decedens in testamento suo matrem heredem instituerit: sic institutio eius habeatur; quasi quiuis alius extraneus a defuncto heres in testamento scriptus fuisset. Ideoque omnia, quæ filius reliquerit, ad matrem perueniant: nulla discretionē habita vtrum res quas filius dereliquit, ex paterna substantia ad eum deuolutæ sunt, an non. Vndecumq. enim res sunt, quæ ad filium peruenierint, transmittuntur ad matrem. nullaque eidem matri quæstio ab alijs filijs suis, idest fratribus defuncti

functi moueatur. Quia etsi alius extraneus a defuncto filio heres institutus esset; nihilominus omnes res testatoris accepisset. Hæc si mater in testamento a filio suo heres instituta est. nulla habita differentia utrum ad secundas migrauerit nuptias, an non. Sin autem intestatus filius defunctus est; & mater vel iam ad secundas nuptias migrauerit, vel postea migrauerit: vocetur quidem & ipsa cum fratribus defuncti filijs suis ad successionem eius. Sed earum quidem rerum, quæ ex paterna linea ad filium defunctum peruenerunt, tantum usum fructum habeat mater, si secundas nuptias contraxerit, vel si postea contraxerit. Sin autem res ex alia causa a filio defuncto adquiretæ sunt: tunc in istis rebus æquali portione cum fratribus defuncti filijs suis succedat. et non solum ius utendi fruendi, sed etiam proprietatem in istis habeat rebus, excepta videlicet propter nuptias donatione. Ea enim suis finibus regitur,

tur, & nullam innouationem ab hac Constitutione patitur. Sed in hoc toto iuris capite ingratitude ratio habenda est non solum ad matrem, sed etiam ad fratres. Causæ autem ingratitude in alia inferiore Constitutione exponentur. Illud autem certum est, quod hoc caput Constitutionis ad futuros casus, non ad præteritos pertinet.

L I C E A T matri in his rebus, **XXX.**
 quæ non ex paterna linea ad filium suum defunctum peruenerunt; si heres ei extiterit, & testari, & alienare, aut quo voluerit modo disponere. Quod si res permixtæ fuerint tam ex paterna linea quam ex diuersis alijs causis adquisitæ; veluti ex testamento, ex donatione, ex legato, vel alio huiusmodi casu: earum quidem, quæ ex paterna linea filio defuncto obuenerunt, tantum habeat usum fructum, aliarum autem rerum pleno iure habeat proprietatem. Hoc autem Constitutionis caput non solum in futuris

casibus, sed etiam in præteritis negotijs locū habeat; nisi forte vel iudiciali sententia, vel amicali transactione sopita sunt.

XXXI. **STVDEANT** autem parētes filios suos tā ex priori matrimonio natos, quā ex secūdis nuptijs procreatos ex æquis partibus heredes scribere: nisi forte quidā inter eos ingrati appareāt. Hoc autē quasi persuadētes magis quā legis necessitatē imponētes dicimus. **D. K. A P R. P O S T C O N S. B E L I S. *** (CAVSAS autē repudij in ista Cōstitutione positas ideo nō diximus: quia in inferiori Cōstitutione hoc caput plenissime invenitur. Et omnino si quid prætermisum est in hac Cōstitutione; quasi deletū vel superflūū expositū nō est. et ideo illā Constitutionē legere debes, quā tibi Tituli cōpetētes ostēderint.)

I. **O**MNIS prouocatio siue per se, siue per procuratorē, vel per defen-

sensores, vel per tutorē, vel per curatorem velit quispiā prouocare; intra decē dies porrigatur. Quos numerari Cōstitutio præcipit ex eo die, quo definitiua sententia recitata est.

II. **S**I consultatione Imperator vel Princeps occupatus nō possit senatū ad hoc ipsum colligere: allegationes litigatorū maneāt in eadem figura; & nullum præiudiciū patiantur, quāuis tempus statutum transactum sit. vsq. eo videlicet, donec princeps vacationem habens senatores in vnū conuocauerit.

III. **S**I ab Aegyptiaca regione prouocatio orta sit: nō ad imperialem ciuitatem reducatur; sed apud Præfectū Augustalem Alexandrinæ ciuitatis dirimatur Sacrum auditorium. Sentētiæq. Augustalis nulla prouocatio porrigatur. Hoc autem dicimus de his causis, quæ quingentorum aureorum quantitatem non excedunt.

IV. **I**N Asiatica quoque vel Pontica regione si prouocatio data sit: Comites vel

vel Proconsules, vel Prætores, vel Moderatores de appellatione cognoscant. Nam & isti magistratus ad similitudinem Augustalis sacrum auditorium habent, Ideoq. nec sententia eorum aliqua porrigatur prouocatio. **H A E C** autem totiens locum habeant, quotiens decem auri libras causa non excedat. **I N** Orientali regione prouocationes vsque ad decem auri libras ad Spectabilem Comitum Orientis inducantur. **S I N** autem ante dictis Spectabilibus Proconsulibus, vel alijs huiusmodi iudicibus porrigatur appellatio in his scilicet causis, in quibus principaliter iudicant: tunc apud Præfectum Prætorio & Quæstorem causa audiatur utroq. officio obsequente, idest tam sacrorum scriniorum quam Præfecti Prætorio.

V. **I L L V D** autem, quod diximus de appellationib. apud Proconsules inducendis, non sine distinctione est. Nam si quidem non Spectabiles sine hi,

hi, contra quos appellatio porrecta est; & a diuina iussione vel ab alijs magistratibus iudices constituti fuerunt: tunc Proconsules appellationem audiant. Sin autem Illustres sint, a quibus appellatum est: prouocatio exerceri debet in C. P. ciuitate secundum veterem consuetudinem cuiuscumque quantitatis sit. Omnibus ceteris legibus, quæ de appellationibus positæ sunt in sua firmitate durantibus.

**DE APPELLATIONIBVS
ET INTRA QVAE TEMPO
RA DEBEAT APPELLARI.**

NOV. XXIII.

I M P. Iustinianus Aug. Tribuniano Illustri Magistro officior. & Quæstori Sacri Palatij.

A N T E R I O R V M L E G V M 2. q. 6. c.
acerbitati plurima remedia im-
ponentes, & maxime hæc circa appel-
latio

lationes facientes, & in præfenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitati etenim cautum erat, ut si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus; intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: sin autem per procuratorem causa ventilata sit; & in triduum proximam extendi. Ex rerum autem experientia inuenimus hoc satis esse danosum. plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessarium duximus huiusmodi rei cõpetenter mederi. Et san-

I.

ctimus omnes appellationes siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores ventilentur; posse intra decem dierum spatium a recitatione sententiæ numerandum, iudicibus ab his quorum interest, offerri siue magni, siue mi-

obst

nores

nores sunt; excepta videlicet sublimissima Prætoriana Præfectura. Ut liceat homini intra id spatium plenissime deliberare siue appellandum ei sit, siue quiescendum: ne timore instante opus appellatorium frequente-
tur. Sed sit omnib. inspectionis copia, quæ & indiscussos hominum calores potest refrenare. Ad hæc II. sanctimus, si quando lis speratur in nostrum inferri consistorium: si forte contigerit imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mūdānis prouisionibus nõ posse cõuocare patres, quatenus causa agitetur: non ex hoc litẽ periclitari. Quod enim vitium est litigantium, si culmen imperatoriũ occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, ut nolentẽ principẽ possit ad conuocandos patres ceterosq. proceres coartare: Sed si quid tale euenerit: causa intacta permaneat; donec Imperator sua sponte motus & cõuocari proceres iusserit, & litẽ inferri patiatur, & omnia secundum

no

dum

III. dum morem procedere. Illud etiã in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas ita magistratus digesserit, ut alij maiores, alij medi, alij minores sint: & appellationes a minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad Spectabilium iudicum tribunal; quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent; nouitas autem hoc dereliquerit: euenit, ut super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur, & homines propter minimas causas magnis fatigetur dispendijs: ut forsitan totius litis æstimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Ideoque sanctimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Libya prouocatio speratur vsq. ad decem librarum auri quantitatem: non in hanc Regiam urbem eam venire; sed ad Præfectum Augustalem, qui audiat, & causam dirimat vice sa-

cri

cri cognitoris, nulla ei post definitiuam sententiam appellatione porrigenda. Similique modo quotiens in Asiatica diœcesi, vel Pontica tale aliquid emerferit vsq. ad prædictam quantitatem decem librarum auri; appellationes ad viros Spectabiles Comites forte, vel Proconsules, vel Prætores, vel Moderatores; quibus specialiter easdem lites peragendas deputauimus; remittantur. Quatenus & hi ad similitudinem Præfecti Augustalis vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, deitamen & legum timore perferant decidendas. Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas, & vsq. ad decem librarum auri quantitatem limitatas ad virum Spectabilem Comitem Orientis mittere simili modo audientiam & finem eis impositurum.

Illo videlicet obseruando, ut viri Spectabiles Duces, vel alij Spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant

I tant

tant appellationes in litib. quantæcumq. sint quantitatis. cum nō oporteat ad compares iudices appellationes referri: sed a minore iudicio in maius tribunal ascendere. Sed ad Illustrissimam Præfecturam illorum appellationes, cuiuscumq. sint quantitatis, ut dictū est dirigantur. qui vna cum viro excelso pro tempore Quæstore eas dirimat utroq. officio subministrante, idest tam ex sacris scrijnijs more solito, quam Præfectorio.

V. Ita tamen hæc sanctimus, ut nec a Ducibus vel alijs Spectabilibus iudicibus, quibus forte et si priuati sint imperialis maiestas causas iniunxerit, appellatio ad memoratos Spectabiles iudices currat: ne causa nō gradatim procedere, sed perperā videatur. Sed a Præsidib. quidem prouinciarum, & iudicibus a nobis datis si nō sint Spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referetur. Si autem vel Illustres sint dati a nobis iudices, quib. apices dignitatū super spe-

spectabilitatem sunt, vel Duces qui omnimodo spectabilitate sunt decorati, vel hi, qui a Principe delegati sunt, Spectabilem habent dignitatē: eorum appellationes sub quacumq. quātitate in hanc regiā urbem ad cōpetentes antiquo more iudices referuntur. Omnib. alijs quæ in appellationibus statuta sunt, vel ab antiqua profopia, vel ab auctoritate anteriorum Constitutionum, vel a nostra humanitate intactis illibatisq. custodiēdis. DAT. III. NON. IAN. POST CONS. BILISARIII.

XXIV. XXV. XXVI. XXVII.

* * * * *

NOV. XXVIII.

DVORVM PONTORVM I.
 vnus sit Præses Moderatoris appellatione decorandus. et habeat sub iurisdictione sua ciuitates tredecim; & nominetur prouincia Helenopontus. Amasia autem & Neocæsarea ciuitas ius metropolitanum II
 I 2 & no-

& nomen habeant. Duarum autem istarum ciuitatum Episcopi in Constantinopolitana ciuitate consecrentur; & sint ipsi metropolitani, & municipiorū suorum Episcopos singuli ipsi consecrent. Iste autem Moderator Iustinianus habeat & ciuile, & militare auxilium. Habeat & Ad responsū; & omnis cōdicio fiat ei subiecta nemine fieri præscriptione defendente. Sed & vtriusq. honoris id est & ciuilis & militaris capiat annas concurrentes in septingentis & viginti quinq. solidis, & apparitionē habeat vnam & publicos cursus. Item tributorum exactio ad periculum ipsius & apparitionis eius pertineant. Consiliarius autem Moderatoris capiat de publico septuaginta duos solidos; apparitio autē eius; quæ vna facta est ex ciuili & militari apparitione permixta capiat quadringentos quadraginta septem solidos & tremissem.

II. MODERATOR Helenoponti

ti vicarios suos in eadem prouincia non mittat. Ipse enim circuire ciuitates debet, & inspicere eas, & si quid iniuste fit hoc corrigere. Sed & si milites viderit non cōtentos esse publicis annonis, sed damna subiectis facientes: refrenare debet: & si quid inlicite ceperint, repetere, & subiectis restituere. Et hoc non impediat facere neq. diuina forma, neq. pragmatica sanctione. Habeat autē apparitores centum. Nam qui Moderatoris honorē habent, inter Spectabiles iudices sunt.

MODERATOR Helenoponti III.
 ti neminem concedat titulos imponere rusticis prædijs vel ædibus alienie. Hoc enim proprium fisci vel Cæsaris est. Quod si inueniat aliquem nomen alienis prædijs imponentem: titulos quidem inlicitos statim tollat; perscrutetur autem eum, qui titulos imposuit. Et si quidem quasi dominus imposuit: titulos quidē inlicitos tollat; rebus autē illius, qui imposuit,

I 3 publi

publicos titulos imponat. Sin autē rer. procurator sit: titulos quidē tollat, illū autem, qui imposuit siue procurator, siue dominus sit; tormentis acerbissimis subiciat. vt ex corporali coērtione doceatur titulorū impositionem fisci vel Cæsaris propriam esse. De prouocationibus autem Moderatori porrigendis eadem teneant iura, quæ de alijs Spectabilibus diximus.

NOV. XXIX.

MAGISTRATVS Paphlagōniæ vnus sit; & Prætor nominetur, & habeat duplicem potestatem idest tam Paphlagoniæ, quam Honorados. et habeat centū apparitores. De annonis autem eius & Consiliarij, & apparitionis eadem teneant, quæ superius de Moderatore Helenoponti diximus. Nam & de titulis non imponendis, & de prouocationibus iura eadem obseruantur. Idem est

est & de militibus. Honor autem eius Spectabilis est.

NOV. XXX.

PROCONSUL Cappadocię vindicare debet direpta vel vsurpata tam iaca prædia a quibusdā siue rustica siue urbana nulla ei tēporali præscriptione opponēda. Tēporis enim prolixitas publico nō nocet. Inuigilare autē debet & tributorū exactio nibus. Habeat autē in sua potestate omnes siue milites, siue scriniarios tā gloriosiss. Præfecti Prætor ij, quā fortissimi Magistri Militū; siue ciuile habeat officiū, siue tam iacum cingulū, siue dignitatem tam maiorē, quā minorem, siue sacerdos sit, siue aliud quodcūq. priuilegiū prætedat. Diligenter autē obseruare debēt; vt canonicarij, qui ab Illustrissimo Præposito mittuntur, nullū sentiāt lucrum ab aliqua persona: quamuis ex cōsuetudine aliquid accipere soliti essent.

NOV. XXXI.

I.

HAEC CONSTITVTIO prius quidē narrat de duabus Armenijs quemadmodum administratæ sunt: deinde de tertia Armenia loquitur. Cuius Comiti septingētos solidos annonarū nomine dedit; & Consiliario eius septuaginta duos aureos, & apparationi eius sexaginta. Loquitur autem & de quarta Armenia, cui præerit * Martyropolitana ciuitatem, & locum, qui Citharizon appellatur. et Præsidem eius Consularem esse iussit. Quattuor itaque Armenijs constitutis primæ quidem Armeniæ Proconsulem, & tertię Comitum inter Spectabiles viros fecit. Secundæ autem Armeniæ & quartæ magistratus ordinarios esse præcepit.

II.

SI appellatio litis vsq. ad quingētos solidos pertinentis in secūda Armenia orta fuerit: ad Proconsulis auditio-

ditorium primæ Armeniæ producat. Sin autem in quarta Armenia similiter appellatio orta fuerit: in tertiam perducatur. De sacerdotibus autem, vel consecrationibus, vel de metropolitano iure Episcoporum. nihil Constitutio innouauit. Tertię autem Armeniæ Comiti etiam milites subiecit, & iussit eū audire & criminales causas militum, & legitimo calculo dirimere.

NOV. XXXII.

SI QVIS rustico mutuauerit: terram eius in pignus accipere non audeat: vsuram autem sumere cum æquum est. Si quidem aridos fructus mutuauerit, octauā: sin autē solidos mutuauerit siliquam vnā annuam per singulos aureos capiat; donec scilicet totum, quod debetur, fuerit a debitore solutum.

NOV.

NOV. XXXIII.

VT NULLVS MUTVANS
AGRICOLAE TENEAT
EIVS TERRAM.

IDEM A. Dominico V. Illustri
P. P. per Illyricum.

PRAE auaritia creditorū, qui angustia temporū abutētes terrulas infeliciū agrestiū sibi adquirūt, pro pauco frumento omnē illorū substantiam retinētes, legē posuimus: quam primo quidē in Thracia, & totas eius prouincias; in praesenti autē in Illyricianas patrias direximus. Cuius exemplar subdi etiā praesenti lege praecipimus: vt ne priuati quidē homines putent legē contra se solummodo esse propositā; milites autē altiori nitentes fastigio legem contra se non esse prolatā existimēt. Vt ergo & tua magnitudo sciat, quod cōmunis hęc lex

lex posita est & prouincialibus, & militibus & omni cingulo nulla excusatione cuiquā cōpetente: ideo ad tuā sublimitatē praesentē legem destinauimus. Scituris militib. qui praesenti legi non esse obediendum existimāt; quod cingulo denudati inter priuatos habebuntur. pēnis quas in anteriore lege posuimus prius nihilominus subiugandi.

NOV. XXXIII.

IDEM A. Agerutio † V. C. Praesi
di Aemi montis.

† Agerutio.

REM duram atque inhumanam, & quæ ultra omnem impietatem & auaritiam sit perspeximus lege saluberrima sanare, & communem omnibus deponere medicinā non tantum in praesenti necessitatis tēpore, sed & in omni æuo futuro. Venit enim ad nostras aures quosdā in Mysia secunda prouincia quam administras,

stras, auide necessitate temporū ca-
 ptata quosdā feneratorios fecisse cō-
 tractus: & paucam mēsuram fructuū
 dantes terrulas eorum abstraxisse. et
 ex hac causa quosdam colonor. fugæ
 latebras petisse, alios fame esse nece-
 tos, & tristissimam pestem homines
 inuasisse incursione barbarica non
 minorem. Sanctimus itaq. omnes
 huiusmodi creditores quantūcumq.
 vel tritici vel hordei, vel alia species,
 quæ in fructus aridos est, dederint:
 hoc reddito in præsentī cū parte mo-
 di octaua pro singulo modio in vno-
 quoq. anno præstanda terrulas colo-
 nis restituere. nemine penitus eorū
 audente terrulas detinere sub occa-
 sione feneratoriæ cautionis siue in-
 scriptis, siue sine scriptis credita sunt
 contracta. Sin autem pecunias de-
 dit: nihil amplius quam vnam siliquā
 pro singulo solido annuam præstare.
 Et hanc saluberrimam legem in
 omnes extendimus, ex præsentī qui-
 dem tempore initium accipientem,
 in

in omne autem æuum modis omni-
 bus obseruandam. vt si quando fue-
 rit vel triticum vel hordeum fænera-
 tum, vel alij aridi fructus: creditores
 tam quod dederunt accipientes, quā
 pro vsuris octauam modij partem an-
 nuam pro singulis modijs, vel siliquā
 pro singulo solido. et secundum hūc
 modum in quantum fænus perman-
 sit percipientes siue terrulas, siue a-
 liud pignus acceperint boues forte,
 vel pecora, vel mancipia: hæc modis
 omnibus reddere, et hanc legem cō-
 munem omnibus esse humanitate &
 pietate gaudentem, & omnib. egenis
 consulentem, & creditorib. medio-
 cre solatium afferentem. Hæc igi-
 tur quæ a nobis statuta sunt, claritas
 tua in omni prouincia, quæ tuo mo-
 deramine gubernatur, obseruare fe-
 stinet. Scituris omnibus creditori-
 bus, quod si aliquid præter hæc com-
 miserint, & actione cadent, & cui fæ-
 nus ablatum est, hoc habebit solatiū,
 vt ipse quidem securus degat, auarū
 autem

autem creditorem videat in suis pecunijs patientem iacturam. DAT. XV. KAL. IUL. POST. BILIS. V. C. CONS.

NOV. XXXV.

VIGINTI SEX adiutoribus Quæstoris liceat in suos locos alios substituere idoneos tamen, & quos pro tempore Quæstor elegerit propositis sanctis euangelijs. Hi autem, qui sunt in locū eorum, qui suo loco ceciderunt; centum solidis præstitis fiant. Istorum autem triū graduum viri, idest scrinij memoriæ, & duorū qui proximi futuri sunt, quamuis non sint ex viginti sex adiutoribus; tamen licentiam habeant subrogare in suum locum. Habeant igitur ius vendendi militiam suam, sed non ultra centum solidos, dummodo & is, qui subrogatur electione Quæstoris fiat. Prærogatiuas autem Cōstitutio dat Theodosio, & Epitheo, & Cy-

& Cyrillo, & Sabatio, & Protogeni. Illo videlicet obseruando vt si quis ex viginti & sex adiutorib. defunctus fuerit, heredes eius centum solidos dent; & electione Quæstoris militent. Sin autem liberi sint defuncti, hoc idem ius habeant: quamuis heredes parenti suo non extiterint.

XXXVI XXXVII.

NOV. XXXIIX.

SI QVI S curialis condicionis cōstitutus sine liberis decesserit: nouem quidem vnciæ substantiæ eius ad curiam ciuitatis perueniant; tres autem vncias cui voluerit relinquat. Sin autem liberos quidē habuerit; eos autem ex concubina procreauerit: liceat ei eos scribere heredes cū curiali grauamine; vt & videātur ex legitimo matrimonio suscepti fuisse; quem

I.

II

quemadmodum si viuis naturalis pater huiusmodi liberos suos in curiam ciuitatis dedisset, nulla discretione habita vtrum in solidum heredes eos scripserit, an pro parte: dum tamen non minus nouem vncijs habeant.

Quod si quidam ex naturalibus liberis curialem conditionem repudiauerint; nec ad hereditatem admittantur: sed partes eorum ad crescant his, qui curiales esse non dedignantur. Sin autem omnes liberi eius naturales curiales esse voluerint: nouem vnciarum derelictarum eis modis omnibus curiarum ciuitatis vindicentur. Hæc si testamento facto curialis testator decesserit.

- II. **SIN** autem intestatus defunctus est: nouem quidem vnciarum eius curiarum ciuitatis ipsius deferantur; tres autem residuarum vnciarum cognationi eius competant. Quod si naturales similiter filios dereliquerit: hi qui voluerint curiarum ciuitatis sese adnumerari; consequens est nouem vncias legem ad eos reuolueret. Eadem teneant iura, & si

& si quis ex ancilla sua filios habuerit, eosque vel viuis in curiam dederit, vel in testamento suo heredes instituerit cum curiali grauamine. Nam & his eadem obseruari decet, quæ diximus in filiis naturalibus, qui ex libera concubina nati sunt. Quod si eos pater naturalis manumiserit tantum, & non in curiam dedit; illi autem vel omnes vel quidam ex his curiarum muneribus subici volunt: necesse est eos, qui curiales fieri parati sunt, nouem vncias capere. Sed & si vnus solus ex his curialem conditionem admittit: ipse solus & nouem vncias habeat in potestatem. Quod si nemo eorum curialis vel a patre factus est, vel fieri paratus est: nouem vnciarum curiarum competant ciuitatis. Hæc de naturalibus liberis.

III. **SIN** autem legitimos filios vel nepotes ex filiis curialis homo reliquerit: tunc nouem vnciarum inter omnes distribuantur; quemadmodum parens disposuerit. Ita tamen ut iura de inofficioso testamento querellæ vnicuique

cuiq. liberorū integra custodiātur. ni si forte ingratiūdinis allegatio recla mauerit. Gratis enim tantūmodo li beris nouē vncias dari Cōstitutio iu bet. Et vnusquisq. eorū curialia mu nera subeat secundū magnitudinem partis, quā lucratus est. ceterę autem tres vnciæ ad eos perueniant, quibus eas præstari defunctus voluerit.

IIII. **Q**UOD si filias vel neptes curia lis homo reliquerit: si quidem omnes curialib. maritis coniunctæ sunt; ne cesse est omnibus nouē vncias dari, quemadmodum a parente distributę fuerint: ita tamē vt singulæ nō mino rem partē habeant legitimo modo. Quod si quædā ex his curiales mari tos habeāt, quædā non; nouem quidē vnciæ distribuuntur inter eas, quę cu rialib. maritis cōiunctæ sunt: tres au tē vnciæ præstentur his, quæ nō sunt curialibus maritis cōiunctæ, dum ta men singulæ legitimū habeāt modū. Sin autem nōdum nuptæ sunt: liceat parenti sub condicione eas in nouē vncias

vncias heredes scribere, si eiusdem ciuitatis curialibus coniungantur. Quod si talem condicionem cōtem pserit: nouem quidem vnciæ curię ci uitatis addicantur; tres autē residuę vnciæ inter filias vel neptes defuncti distribuuntur.

QUOD si quis curialis & filios, & nepotes, & filias vel neptes dereli querit: masculi quidē curiales dimi diam portionem substantiæ capiāt; fi liæ autem si quidem curialib. maritis coniunctæ sunt, reliquam dimidiam portionem accipiant. Sin autem cu rialibus nuptæ non sunt: tres quidem vncias ipsæ filiæ habeant: aliæ au tem tres vnciæ fratribus earum ad crescant.

SI quis curialis cōdicionis cōstitu tus tamiacę vel murilegulę, vel comi tiacę mulieri cōiungatur: filij, qui ex hoc matrimonio nati fuerint, patris condicionem sequantur. Iubet au tem Constitutio vim ac potestatem suam ad ea quoque facta porrigis

quæ ante quam edatur, contigerint, nisi forte quidã liberati sunt a curiali conditione per tamiacam, vel murilegulam, vel comitiacam matrem. Eos enim liberos permanere præcepit, excepto Theodosio & fratribus eius, & liberis Ioannis, qui Exiscõ vocatur. Hi enim quamuis ante Constitutionis editionem curialis constituti conditionis per tamiacam matrem liberati sunt: nihilominus curiales permaneant. nullo rescripto, nulla opitulatione potituri ad effugienda curialia munera. Hæc autẽ Constitutio data est mense Martio indiçtione decima.

NOV. XXXVIII.

- I. **SI QVIS** vnũ ex liberis heredẽ instituerit, idest filiũ vel filiã, vel nepotẽ, vel neptẽ & deinceps siue quosdã ex his siue omnes simul; & rogaue- rit eos vt tempore quo moriãtur, vel postquam mortui fuerint, alijs resti-
tuant

tuã hereditatẽ: primum quidem vni cuiq. eorum legis Falcidie modũ in principio deducatur, & nõ supponatur fideicommissi grauamini. ceteras autem partes fideicommissario restituant integras. Ita tamẽ, vt si propter nuptias donationem vxori vel dotem marito dare maluerit persona fideicommissõ grauata: liceat ei hoc facere etiam ex alijs rebus, quæ fideicommissõ suppositæ sunt; & reliquas res tãtum fideicommissario cogatur restituere. Hæc autem Constitutio non habet locum in præteritis substitutionibus seu restitutionibus, sed magis in futuris casibus.

Nullum autem augmentum dotibus vel propter nuptias donationibus fiat ad insidias substitutionis seu restitutionis. Nam & si quid callide perpetratum fuerit; nihilominus restitutio fideicommissi integra manebit, post deductionem scilicet Falcidie legitimæ partis. Hoc autem, quod de Falcidie deductione Consti-
tutio

ratio loquitur, in liberis locū habet; quibus & pars Falcidia debetur. Quod si heres institutus ex liberis nō sit, contentus esse debet deductione dotis, vel propter nuptias donationis; & reliquas res hereditarias fidei commissario restituere. Dotem autem vel propter nuptias donationem dari lex præcipit honestā, id est neque satis modicam, ut sit dedecus heredi; neque satis immodicam, ut sit graue fideicommissario: sed medietatis cuiusdam moderatione moderatam.

II. **S**I mulier defuncto marito antequam annus legitimus transeat, ad secundas quidē nuptias nō migrauerit; more autem meretriciū ab aliquo stuprata cōceperit, & peperit; ut sit clarum in quod natum est ex defuncto marito non esse: easdem pœnas patiatur, quas ex superiore Constitutione patitur ea, quæ ante tempus legitimum secundas nuptias contraxerit. Ideoque & ante nuptias dona-

tione careat, ut nec tantū habeat ius utēdi fruēdi: alijsq. pœnis antefatis subiciatur; & sit stupri quoque criminis obnoxia. Peius etenim est stuprari, quam secundas nuptias mulieres ante legitimum tempus contrahere.

NOV. XL.

NOV. XLI.

HÆC CONSTITVTIO quendam virum magnificū Bonum nomine Quæstorem exercitus fecit. Nam & more antiquo duplex erat Quæstorum magistratus. Et vnus quidem circa latus principis erat, alter autem Quæstor exercitui præerat. Disposuit autem præsens Constitutio etiam annonas Quæstoris, & consiliarij eius, apparitionem quoq. ei dedit ad imitationem quandam Præfecti Prætorio, id est

seriniarium, & ab actis, & præcones,
& commētarienses, & lampadarios,
& omnem deinceps ordinem. Sed
annonas militum tam commentariē
suum, quam limitatensium disposuit,
quomodo distribui debeant. Subie-
cit autem ei quinq. prouincias, idest
Scythiam; & Myliam; & Cariam; &
omnes Cycladas insulas; & Cyprum,
& Cretam. Caufarum quoq. audito-
rium habere concessit; vt non obicia-
tur ei fori præscriptio. Subiunxit
autem & notitiam impensarum. Ec-
est promulgata hæc Cōstitutio data
K. IVN. CP. BILIS. COS.

HAEC CONSTITVTIO
confirmat sanctissimas synodos
& monachorum auctoritatem. An-
thimum autem & Petrum & Seuerū
& Zooram ab Episcoporum numero
expellit. Prohibetq. eos in CP. ciui-
tatem, vel aliam magnam ciuitatem
conuer

conuersari. Minatur etiam si quis Se-
ueri libros habeat, eosq. ignibus nō
tradat seuerissimas pœnas. Nam &
man^o succisionē sustinere iubet eos,
qui libros eius scribere ausi fuerint.

TABELLIONES ipsi per se
conueniant cū eis, qui instrumen-
ta quædam cōponere volunt: & non
aliter chartam complere audeant, ni-
si causam cognoscant. vt interrogati
a iudicib. respōdeant, qualis esset cau-
sa propter quam instrumenta com-
posuerunt, & maxime si litterarum
imperiti fuerint hi, qui instrumenta
fieri desiderauerunt. Hoc autem ob-
tineat tam in CP. ciuitate, quam in
alijs prouincijs. Pœnam autē Con-
stitutio definit aduersus eos tabellio-
nes, qui aliter fecerint, stationum a-
missio

missionem. ita ut si discipulus eorum
visus fuerit dignus ad instrumēti cō-
positionem; ipse habeat ius stationis;

Quod si indignus sit discipulus aucto-
ritatē stationis cōmitti: prior quidem
tabellio modis omnib. remoueat; alius
autē pro eo dignus stationē ac-
cipiat. ita tamē ut nullū sentiat dam-
nū dominus stationis, sed habeat re-
ditus integros. Tabellio autē amit-
tat ius stationis, quia dedignatus est
conuenire cum eis, qui instrumenta
cōponi sibi desiderauerunt. Nullā
autem excusationē habeāt tabellio-
nes morbi vel occupationis. duorum
enim alterum necesse est, vel causas
eos cognoscere, & instrumenta earū
facere vel si ignorēt, nec facere. In
C. P. autē ciuitate liberā habeant fa-
cultatē omnes tabelliones vnum ta-
bellionem apud Magistrū Cēsus pre-
ponere, & licentiā ei dare facere in-
strumenta desiderantibus in eorū sta-
tione; & in absoluendis instrumentis
venire. et nulli alij licentiam esse hoc
face

facere, nisi ei, qui a tabellionibus pre-
positus est apud Magistrū Cēsus, si-
cut iam diximus. Ceterum si aliter
obseruatum fuerit, ea pœna tabellio-
nib. imminet, quam superius dixi-
mus. Instrumentum autem pro-
pter hoc solum nō sit irritum; sed uti-
litatis contrahentium causa valeat.

TABELLIONES non scri-
bant instrumenta in alijs chartis,
quam in his, quæ protocolla habent.
ut tamen protocollum tale sit, quod
habeat nomen gloriosissimi Comi-
tis Largitionum, & tempus quo char-
ta facta est: alioquin si alias scriptu-
ras charta habeat, nō admittant eam
tabelliones. Hoc autem ius teneat
in sola C. P. ciuitate. Quod si aduer-
sus ea fecerint; pœnæ falsitatis subi-
ciantur.

NEQ. IVDÆVS, neque Sa-
maritanus, neque quiuis hæreticus
curiæ

II.

I.

curiæ muneribus excipiatur propter hoc solum, quod catholicæ fidei non est. Sed & munera curialia subeat, & nullo honore curiali potiatur.

Nam curiales habent quædam priuilegia veluti vt tormentis nõ subiciantur, vt non ab alia in aliam prouinciam retrahantur. Et in summa qui contra fidem catholicam sentit, munera quidem curialia subeat; honorem autem vel priuilegium nullum habeat.

II. **SI** hæreticus contra hæreticum litiget: liceat cuius eorum hæreticū testem adducere. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget: pro orthodoxo quidē etiam hæretici testimonium valeat; contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus. Interdum autem etiam aduersus orthodoxum hæretici testimonium probabile est; quod contingit, si orthodoxus

in

in curialem condicionem trahatur: tunc enim hæreticus aduersus eum recte testis producitur; vt dicat se scire eum curialem esse, vel ex curiali patre genitum.

NOV. XLVI.

HAEC CONSTITVTIO facit subdiuisionem in ea Cōstitutione, quæ de rebus immobilibus ad sancta loca pertinentibus loquitur. Ait enim si ecclesia vel alius sacratissimus locus publicum debitū debeat, veluti tributa; & non habeat, vnde solutionem pecuniæ faciat: cōuenire omnes in vnum tam clerum, quam religiosum Episcopum ipsius ciuitatis, & a metropolitanis sanctis scripturis propositis rem disceptari. Et si nullę alię opes inueniantur sine alienatione ecclesiastici prædij: tūc decreto apud Præsidentē prouinciæ celebrato alienatio prædij ad locū venerabilem pertinentis fiat. ita tamen

vt

vt emptor pretium tributorū exacto-
ribus soluat; & ab eis apochas reci-
piat; & in fisci locum succedat; & mo-
numentum plenissimum habeat, &
non timeat anteriores leges. Eos au-
tem, qui distraxerunt, operam dare
oportet; vt postquam ipsi actis inter-
uenientibus deposuerint se iure distra-
xisse, etiā apochas tributorū intima-
re; vt & ecclesia securitatem habeat
de pecunijs tributorū nomine fisco
solutis, omni circūuentione & simu-
latione pro infecta habenda. Ideo
enim & decreti celebratio permessa
est, vt etiam publicum manifestetur
ex quot annis collectū est; & quemad-
modū nō potuerūt Oeconomi pecu-
niā soluere; sed in necessitatē aliena-
tionis venerūt. Hæc autē omnia pro-
cedere debent propositis sanctis euā-
gelij. Sin autē privatus sit, cui vene-
rabilis locus pecuniā debeat: ipsam
immobilē possessionem creditor pro
soluto accipiat. dum modo addictio
ita fiat, vt debitam pecuniam non ex-
cedat

cedat, scilicet & in hoc casu decreti
celebratione interueniente. Huius
autem Constitutionis subdivisione
excepta est magna ecclesia C P. ciui-
tatis, & sancta oratoria, quorum ipsa
curam agit. sed etiam omnia mona-
steria, quæ eidē sanctæ magnæ eccle-
siæ supposita sunt.

NOV. XLVII.

PUBLICA monumenta tam ea, I.
quæ in iudicijs cōficiuntur, quam
ea, quæ apud Magistrum Censuum siue
apud Defensores consistunt: instru-
menta etiam, quæ tabelliones sub
qualicumq. figura conficiunt tam
in C P. ciuitate, quam in prouincijs.
Hæc omnia huiusmodi initium to-
tius scripturæ suæ habeant: **IMPE-
RANTE ILLO DIVO AV-
GVSTO ANNO ILLO:** &
post hoc inserant quoque Consulibus
appellationem, & omnem veterē ob-
seruationē instrumentorū custodiāt.
et si

etsi forte tempora quoq. ciuitatū pro-
uincialium instrumētis scribi solitū
est; ea consueto more scribātur. Hu-
ius autem iuris præceptio a prima In-
dictione incipiat.

- II. **QVI** scribunt tempora in monu-
mentis publicis non utantur litteris
illis veteribus & obscuris: sed per
Græcas litteras tempora scribātur,
si monumenta Græce cōposita sunt.
Sin autem Latine monumenta con-
fecta fuerint; Latinis quidem litteris
tempora scribantur; sed claris litte-
ris, & quas potest quicūq. litteratus
Latinus cognoscere.

NOV. XLVIII.

SI QVIS sua manu conscripse-
rit, vel alterius manus subscripse-
rit siue in suo testamento, siue sine te-
stamento in quavis chartula; & mo-
dum substantiæ suæ declarauerit: idq.
fecerit heredib. suis omnib. præsentibus
vel omnib. absentibus, vel quibus-

busdam ex his absentibus, quibusdā
præsentibus: nō liceat heredibus eius
talem scripturam recusare; nec dice-
re, quod vnus ex coheredibus res
quasdā a testatore relictas subripuit,
& cælauit. Si enim testator cū sacra-
mēto expresserit nihil aliud sibi super-
esse extra ea, quæ in præfata scriptura
continentur; necesse habeāt heredes
scripturam eius sequi siue liberi eius
sint, siue extra nei. neq. serui heredita-
rij tormentis subiciantur, neque vlla
alia probatione veritas exquiratur.

Hoc autē totum ius pertinet ad he-
redes. nam creditoribus nullum præ-
iudicium faciet vox testatoris eius-
demq. debitoris. Licet enim credi-
toribus omnia perscrutari, & verita-
tem exquirere, & suo commodo uti.
Sed heredes necesse est sequi ea, quæ
testator dixerit, scripserit, vel subscri-
pserit, vel substantiā suam quocumq.
modo declarauerit. Ceterum si vo-
cem testatoris reprobant: etiam he-
reditatem eius amittant. Quod non
L solum

solum in futuris casibus, sed etiam ad huc in causis pendentibus teneat.

NOV. XLIX.

- I. **S**I QVIS aduersus sententiam in iudicis prouocauerit; & iudicio appellationibus destinato præsto non fuerit: liceat litigatori aduersario eius intrare in iudiciũ, in quo prouocatio exerceri debeat intra bienniũ tamẽ, & vt vnus verbi gratia mensis supersit; & dicat suas allegationes iudicibus etiã absente eo, qui prouocauit. Iudices autẽ nõ omnimodo pro eo, qui præsto est, sententiã dicãt: sed interdũ etiam pro absente, idest pro eo qui prouocauit, iudices victricem calculũ ferant, scilicet si bonam causam habeat. Ne autẽ absentia eius impunita relinquatur: omnimodo prouocationis impensas aduersario suo præstet siue vicerit, siue victus fuerit. Quod si vtriq. postquam statuti dies legibus intrauerint, in absentia fue-

fuerint: maneat prior sententia. Cetera autẽ iura, quæ de appellationibus posita sunt in suo permaneãt statu. nam hæc Constitutio de his loquitur, qui in absentia fuerint, postquã statuti dies intrauerint.

- II. **E**ST quædam Cõstitutio in quarto libro Codicis posita, qua cauetur, vt si de fide litterarũ dubitatio emerferit: comparatio earũ fiat ex instrumento publico, quod per tabellionẽ factum est. Vnde quæstio emerfit ex causa cuiusdam, quæ erat talis. Quidam proferebat chartulã sine tabellione cõpositam, & ex ea intentiones suas probabat: sed aduersarius eiusdem manus aliam chartulam sine tabellione cõpositam proferebat, & suas allegationes cõfirmabat. Sed alter ex litigatoribus dicebat ei litteras chartulæ scriptas eiusdem manu non esse: ideoq. comparationẽ fieri litterarum ex publico instrumento exigebat. Ille autem dicebat suffice recõparationẽ fieri cũ ea chartula, quam

quam ipse producebat aduersarius. Sed ex contrario ei respondebatur illam chartulam sine tabellione compositam esse. Quærebatur, quid iuris sit? Et noster Imperator cōstituit in hoc casu etiam ex chartula sine tabellione composita recte fieri cōparationem litterarum. ipse enim, qui tale instrumentum produxit, fidem eius probasse primus intelligitur.

Fiant autem cōparationes ex publicis scrinijs; veluti si apocha prolata fuerit a mensa gloriosissimi Præfecti Prætorio. Sed & quod ex publicis monumentis prolatum fuerit; hoc quoq. idoneum videtur ad comparationem. quippe cum publico testimonio confirmetur. Omnes autem litterarum comparatores prius sacramentum præstent, & tunc deinde faciant comparationes.

III. OMNES litigatores postquam iusiurandum de calumnia iurauerint; hoc quoq. iurijurando suo addent, quia nō dilationis nec calumniæ causa,

sa, nec vexandi aduersarij gratia probationes in tota causa ab aduersario suo exigant. Nā antea in vnoquoq. capitulo litis si litigator ab aduersario suo probationes exegisset, iurare cogebatur, quod non calumniæ causa probationes exegit. Erat autem grauissimum in vna causa complura sacramenta præstare. ideoque vnum iusiurandum sufficiat.

NOV. L.

*

NOV. LI.

ERANT quidam impij homines, qui mulieres miseras in scenam prodire coartantes iusiurandum ab eisdem mulieribus exigebant, quod numquam meretrices esse desinent. Hoc autē & crudele & a pietate procul nostro Principi visum est. ideoq. constituit, vt liceat meretricibus honestiorem vitam eligere sine aliqua

L 3 pœna

pœna, sine aliquo timore; quamuis iuratori-
 am cautionem exposuerunt. Hi autem, qui tale iusiurandum exegerunt, & cōtra castitatem operam suam dedere: pœnæ nomine decem libras auri persoluant isdem meretricibus, quæ sacramenta dederunt. Pœna autem decem librarum officio Præsidis efflagitetur. Quod si Præsides neglexerit: de suo patrimonio pœnam præstare cogatur, & magistratu sibi commissō cadat, et non solum mulieribus, sed etiam heredibus & alijs successoribus earum pœna solvatur. Hoc si priuatus sit, qui sacramentum a meretrice exegerit. Sin autem ipse Præsides sacramentum a meretrice exegerit: tenetur quidem eadem pœna; sed exactio pecuniæ fiat officio militaris iudicis, scilicet si talis iudex in illis locis fuerit. Quod si militaris nemo fuerit iudex: metropolitana ciuitatis Episcopus pœnam exigat; cui & vicinæ prouinciæ Præsides fauere de-

re debet forsitan maiori imperio decoratus.

SI QV I S in aliqua ciuitate vel vico debitores habuerit: posteaq. alios homines ex eadem ciuitate vel vico in alia ciuitate vel in alio vico vel nundinarum gratia degentes inuenit: non audeat eos vel res eorum tenere; vel alieni debiti nomine pecuniam ab his exigere, vel pignora ab his extorquere. Nam si quid tale fecerit: omne quod iniurialiter exegerit, in quadruplum reddere compellitur ei, qui iniuriam passus est. Sed & si quam actionem aduersus debitorem suum habeat, eam quoque amittat. Hæc autem obseruare decet cura & diligentia Præsidium; quib. grauissimæ pœnæ imminerebunt, si præcepta saluberrima præsentis Constitutionis neglexerint.

II. SI quis Imperatori donare voluerit: sufficiat ei ad perfectam donationem instrumentum liberalitatis modum continens. et non cogatur huiusmodi donationis instrumentum publicis monumentis intimare; quavis quingentorum aureorum quantitatem donatio facta excedat. Nam nec Imperatoris donatio in priuatam personam facta publicis monumentis indiget.

NOV. LIII.

I. SI QVIS ex diuina iussione in scriptis habita, vel ex calculo magistratus aliquem conuenerit; ut in alijs locis exhibeat, aut sistat; ideoque & cautionem ab eo exegerit, quod intra certum tempus in iudicium destinatum venturus sit; posteaque tempus quidem certum transactum fuerit, & is quidem, qui cautionem exposuit, praesto sit; aduersarius autem eius, id est actor, absit; & decem dies post certum

tempus transierint: liceat reo praesenti absente actore intrare apud iudicem, & docere suam praesentiam & actoris absentiam; & statim obseruatione iudicij absoluator. ita tamen ut sacramentum praestet de impensis, quas impendit tam in profectioe, quam in peregrinatione sua: & in tanta quantitate iudex actorem condemnent. Cum autem soleant executores litium etiam ab actoribus cautionem exigere, quod omnimodo peragant intentiones suas; si autem non peregerint, quod poenae nomine certos aureos praestaturi sunt: iubet Constitutio calumniam passo primum quidem poenam cautionis ab actore praestari; deinde si quid plus sit in impensis, quas reus frustra fecerit: hoc calculo iudicis eidem reo praestetur. sacramento tamen eius legitima taxatione moderato. Haec enim si ita custodiantur: iam desinent homines in alienam vitam ludere; & ideo in locis competentibus haec poena per-

terrili litigabunt.

- II. **SOLENT** actores, qui in **CP.** ciuitate homines trahere volūt; quos obnoxios sibi dicunt, fideiussores dare; & pœnam promittere peragēdi litigij causa, & quod omnibus modis vincant: & sic permittitur a prouincia in urbem imperialem quos sibi reos esse putant, abstrahere. Cum autem ab alia prouincia in aliā prouinciam exhiberi reos actores desiderabant: sine fideiussione hoc impetrabant. Sed noster Imperator hac promulgatione constituit; vt neq. ab alia prouincia in aliā exhibitio reorum sine fideiussione fiat; & neq. per magistratus amplissimos, neque per gloriosissimū Questorē ex persona principis aliquid tale rescriberetur. id est vt sine fideiussione actoris reorum exhibitio ab alia in aliā prouinciam fiat. Immo magis debet cōtrarium dictari: id est vt nō aliter fiat exhibitio rei, quam si actor fideiussores prætiterit promittentes, quod omni

mo-

modo peragat causam ac vincat: alioquin quod pœnæ nomine tot aurei præstabuntur. Nam his eo modo ordinatis si actor nō peregerit causam, vel peragens nō obtinuerit: cōmittitur aduersus eum pœna, & aduersus fideiussores eius; & reo præstabitur.

Si quid autē ultra quantitatem pœnalem exhibitionis occasione reus impenderit: hoc ei iurati dari æquū est factamento ipsius antea moderato per legitimam taxationē sicut in præcedenti capitulo diximus.

III. **SI** quis ex sententiā iudicis admonitus fuerit: habeat post admonitionem viginti dierum spatiū; vt liceat reo vel recusare iudicem, vel alium quoq. petere, vt simul ambo iudicēt; vel forte id quod debet cōfiteri intra prædictos viginti dies. Postquam autem libellum accusationis exceperit; personales præstet fideiussiones; & sportulas det Constitutioni nostri Principis cognitās. Subscribat autē & cōtradictionis libellū; tēpus quoq. & diem

diem scribere eum oportet, quo libellum accusationis excepit. Cum autem litis contestatio fiat; interrogari debet a iudice, si transierunt viginti dies deliberationis. Hoc autem consideretur ex subscriptione eius, quā in libello inseruit. Nam intra viginti dies litis contestatio facta nullius momenti est. Si quis autem iudicem recusauerit, & alium pro eo petierit; eumque iterum recusare maluerit, quem sibi iudicem petijt: non audiatur.

IV. SI quis iuratus promiserit observaturum se in iudicio: deinde ante litis contestationem imperialem urbem reliquerit, & duxerit se in aliam partem: liceat actori & nondum litis contestatione facta adire iudicem, & docere tergiversationem rei. Et si quidem inter magistratus sit iudex: iubeat omnimodo reum in iudicium deduci. Sin autem inter magistratus non sit; sed sit iudex datus ab aliqua potestate; vel etiam ab imperiali iussione:

refe

referat hoc ipsum, ut ducatur reus iussu magistratus, qui eum iudicem esse destinavit. Præfiniatur autem certus dies, intra quem si non venerit reus; & causæ disceptatio fiat etiam eodem reo absente; & in possessionem rerum eius actor mittatur; & in tantum ius pignoris habeat, quantum est debitæ quantitatis modus. Et postquam in possessionem rei actor fuerit missus: non aliter reus eam accipiat, nisi omnia damna, quæ contigerunt actori, resarcierit; & dederit fideiussores, quod omnimodo actoris intentionem excepturus sit siue per se, siue per legitimam personam. Hæc ita sint, nisi forte ex iusta causa & inexcusabili reus in absentia fuerit.

V. SI quis casu militaverit, & non soluendo decesserit: casus militiæ eius, quod scholaplacitum a quibusdam vocatur, non temere creditoribus concedatur. Etenim si quis ad hoc ipsum, ut militaret, defuncto mutauerit: ipse etiam scholaplacito fruatur

tur

tur inope debitore defuncto. Sin autem liberi & vxor a defuncto derelicti sunt: adeant Principē, & accipiāt eundē militię casum; quāuis heredes defuncto nō extiterint. Sin autem neq. liberos, neq. vxorē dereliquerit: tunc etiā ceteris creditoribus casus militię subiciatur. exceptis videlicet Spectabilibus viris Silētiarijs, quorū prærogatiuas proprias in eadem firmitate durare Constitutio iubet.

VI. **DIXIMVS** in superioribus mulierē sine dote nuptā, & sine causa repudiatā a marito, quartā partē substantiæ eius cōsequi oportere vsq. ad centum libras auri: hoc ipsum constituimus, id est vt quartā partē mulier capiat defuncto marito siue cōplures liberos habeat, siue nō. Illud autem certū est, quod mulier siue mobiles siue immobiles res habeat suas proprias, omnimodo eas sine deminutione deducere poterit. Hæc autem omnia intelligi debent, si mulier idoneas facultates nō habeat. Nam si
inops

inops nō sit, neq. dotē dedit: grauari liberos defuncti quartæ partis exactione nō debet. Nam nec maritus, qui nullā donationē propter nuptias dedit, aliquid ex subitātia vxoris suæ lucrabitur: nisi forte legatū ei relictū est a muliere, vel mulieri a marito. hoc enim quod relictū est, omnimodo capiat, siue inops sit, siue non. Quod si inopi cōstitutę mulieri maritus legatum reliquerit minoris quantitatis, quā portio quarta faciat: suppleatur id, quod ei deerit.

CONSTITVTIO est Imperatoris nostri in vndecimo libro Codicis posita, quę iubet eū, qui ex libera matre & ad scripticio patre natus est, ingenuum esse. Eam igitur Constitutionem præsens promulgatio iubet obtinere in his tantūmodo casibus, qui post Constitutionem illam contigerunt: qui antea emerferunt, antiquo iure dirimantur.

II. **S**I ecclesia cum ecclesia, vel prochium cum prochio, vel ecclesia cum prochio, vel monasterium cum alio monasterio, & ut simpliciter dixerim, si venerabilis locus cum alio loco venerabili rerum immobilium permutationem facere maluerit; hæcque fieri profit utriusque loco: liceat primatibus eius permutare, decreto tamen prius celebrando cum omni subtilitate & iureiurando apud locorum metropolitanos rei disceptatione procedente. Ut ipse delibere, an ambabus partibus profit permutatio rerum immobilium: & non indigeat res speciali diuina pragmatica forma. Huius autem legis excipiatur licentia magna C P. ciuitatis ecclesia. Nullam enim rem immobilis alienare permittitur, quemadmodum antea non permittebatur.

NOV. LV.

LICEAT ecclesijs & alijs venerabilibus locis perpetuos inter se
con

contractus emphyteuscos facere, decreto scilicet antea celebrato: dum tamen ita fiat emphyteusis, ut ad priuatam personam omnino non extendatur. Sed huius legis licentia excipiatur magna C P. ecclesia, quemadmodum in anterioribus Constitutionibus.

NOV. LVI.

SI QVIS in C P. ciuitate fuerit factus clericus: si quidem magnæ ecclesiæ clericus sit; emphanistica præstet, quæ ex consuetudine præstari oportet. Sin autem alterius oratorij clericus fuerit; nihil ab eo emphanisticorum nomine exigatur. Et si quis ab eo exegerit: ipse quidem, qui exegit, amittat statum clericatus quem habet; is autem, a quo exactum est, gradum exactoris obtineat. Hæc autem omnia defensores ecclesiæ custodire debent: qui si neglexerint, decem librarum auri solutione multentur.

I. **SI CLERICI** ab ecclesijs suis destiterint: alios clericos in locum eorum subrogari oportet. scilicet ut & annonas, & dona ecclesiastica, quæ illis destitutoribus præstabatur, accipiant: & si postea destitutores redierint, nihil eis præstentur. quia annona eorum & dona alijs clericis pro ipsis subrogatis præstita sunt. Omnibus enim modis subrogatis clericis annonas eorum præstari decet. Nam neque destitutoribus aliquid ab ecclesia dandum est, neque ad lucrum æconomorum vel aliorum, qui administrant, cedere. Si enim subrogati clerici prædictas annonas non acceperint: ipsi qui solent administrare, eas de sua substantia eis dare cogantur. Nam & si quas habeant proprias possessiones, iubet Constitutio, ut ex istis possessionibus certa prædia deputentur, ex quorum redditu subrogatis clericis annona præstentur.

SI

II. **SI** quis ecclesiam ædificauerit, aut clericis annonas ex substantia sua derit: non liceat ei, quos voluerit clericos in eadem ecclesia facere. Sed si voluerit ibi quosdam consecrari, offerat eos beatissimo Patriarchæ; & ille si viderit eos dignos consecret; & si non probauerit, arbitrio suo reiciat.

SI QVIS IN domo sua oratorium habuerit; non audeat in eo sacram facere missam, nisi clericos catholicæ fidei habuerit deputatos ex iussione religiosissimi Episcopi ciuitatis, vel beatissimi Patriarchæ. Si quis autem aduersus ea fecerit: domus ipsius fisci iuribus vindicetur, & sit sub indignatione Principis. Et si Præfectus Prætorio postquam hoc cognouerit non prohibuerit: quinquaginta librarum auri multa plectetur, & apparitio

M 2 eius

cius simili pœnæ subiciatur. Nulla autem inuidia est vnumquemque hominem Christianum in proprijs ædibus oratoria habere; & in his orare & psallere sine clericis; sacram autem missam non faciat.

HAEC Constitutio loquitur de impensis, quæ in funeribus mortuorum fiunt. Et ante omnia mille centum ergasteria in CP. ciuitate immunitatē habere iussit, vt funera ducant. Sed & reditum funeribus destinatum a diuæ memoriæ Anastasio Imperatore confirmauit, & funeribus deputauit. Et dedit singulis cadaueribus siue singulis lectulis mortuorum vnum asceterium, id est octo sanctimoniales psallētes, & tres acolythos. Vt neque sanctimoniales, neque acolythi omnino aliquid accipiant ab his, qui funera mortuorum desiderant, sed gratis eum deducant. Sin autem cognati,

ti, vel amici defuncti alterum vnum asceterium, vel etiam duo adhibere vellent; necesse est eos aliquid prestare, non tamē immodicum, sed huius legis definitione moderatum. Nam si quidē intra nouos muros cadauer deponatur: tremissem asceterijs prestari equum est; & acolythis post tres illos, qui gratis ministerium faciunt, si alij tres adhibiti fuerint; si quas tres dari oportet. Sin autem sex acolythi sint; sex siquas accipiant; & deinceps ita fiat. Sin autem longius spatium sit; & decani, qui lectuli ministerium faciunt, plures sint: modicum aliquid & ipsis prestabitur. At Sycorum transitus intra nouos muros videatur esse. Sin autem extra nouos muros, vel in alio transmarino loco cadauer poneretur: tunc sanctimoniales quidem, quæ post vnum asceterium adhibitæ sunt, semissem accipiant; acolythi autem singulorum asceteriorum quattuor siquas. Vnum autem asceterium, quod ex necessitate

tate ante cadauer psallet, & acolythi eius nihil omnino accipiant; sed faciant ministerium gratis. Sin autem aliquis velit vnum ex maximis lectis accipere ad honorem defuncti; vel si inauratum lectum adhibuerit: tunc tantum præstet asceterijs & decanis, quantum pepigerit. ita tamen vt duodecim aureorum quãtita-
tem non excedat.

NOV. LX.

I.

SI QVIS debitorem suum ægro-
 tantem & periclitantem mori mo-
 lestare voluerit pro debito suo: nõ li-
 ceat ei hoc facere; cū neq. vxori eius,
 neque liberis aliquam inquietudi-
 nem inferre permittitur; neque si-
 gna ædibus eius imponere: nisi post
 mortem eius debitoris lite consisten-
 te iudicialis calculus prolatus fuerit,
 & legitima ordinatio secuta sit.
 Sed neq. mortuo debitore deductio-
 nem eius & funus impediat. Si enim

tale

tale aliquid perpetraverit: actioni-
 bus suis cadat, siue iustas habeat intē-
 tiones, siue non. & non solum debi-
 tam sibi quantitatem amittat; sed
 etiam alterum tantum heredibus
 eius pro iniuria defuncti præstare cõ-
 pellitur. Et non sufficiunt istæ pœ-
 næ, cum & tertia pars bonorum eius
 publicetur, & ipse infamia note-
 tur. Hæc autem omnia in C P.
 ciuitate cura & diligentia custodian-
 tur tam Præfecti Urbis, quam Præ-
 fecti Prætorio; Magister quoque Of-
 ficiorum his inuigilare debet, &
 apparitores eorum. In prouincijs
 autem Præsides ea obseruabunt, &
 alij magistratus siue civiles sint, siue
 militares. Quod si ea neglexerint:
 magistratus quidem imperialis vr-
 bis cum suis apparitoribus viginti li-
 brarum auri pœna multentur; pro-
 uinciarum autem magistratus quin-
 que libras auri pœnæ nomine dare
 cogantur.

M 4

SI

II.

SI quis ex magistratibus C. P. ciuitatis causam audierit; non audeat post litis contestationem in totum eam derelinquere: nec consiliarij eius sententiam definitiuam per semet ipsos proferre. Sed litis quidem contestatio modis omnibus apud ipsos magistratus fiat, & vltima cognitio, postquam alias allegationes litigatores adferere nolint. Sententia quoque definitiua ab ipsis magistratibus proferatur siue maiores sint, siue minores presentibus, etiam consiliarijs eorum. Sed appellationes eorum ipsi suscipiant; & inter eos, qui ex prouocatione litigant, certamina compescant. Quod si vel magistratus, vel consiliarij eorum contra presentis Constitutionis statutum quippiam sibi presumpserint: magistratus quidem viginti librarum auri poena multentur; consiliarij autem si quidem aduocati fuerint; aduocatorum ordine cadant. Sin autem inter aduocatos non sint, sed forte cingulo decorati: honorem suum a-

mittat, & decem librarum auri poena multentur: et asque omnes poenas Comes Rerum Priuararum exigat. Quod si neglexerit: sciat se publicas rationes de sua substantia repleturum. Haec autem diximus de magistratibus imperialis urbis, qui diuersis occupationibus fatigati totas litigiorum cognitiones suscipere non possunt; sed solum litis contestationem, & vltimam cognitionem audire coguntur, & sententiam definitiuam dicere, & appellationem suscipere, & prouocationum cognitiones discernere. Alij autem iudices, qui magistratus C. P. ciuitatis non sunt, sed ab Imperatoris iussione destinati, siue in principali ciuitate, siue in prouincijs; cum Consiliarijs suis omnes litigiorum partes audiant. Alioquin & dignitates suas amittant, & viginti libras auri poenae nomine soluant. Consiliarij autem eorum si quid aduersus huius Constitutionis praecipua fecerint: & ciuitate, in qua non obserauerint istam

Constitutionem, expellantur in exilium, & sint infamia inusti.

NOV. LXI.

SI QVIS donationem propter nuptias mulieri conscripserit siue pro se, siue pro alio, siue pater pro filio suo, siue mater, siue cognatus pro cognato, aut quivis extraneus pro alio donationem propter nuptias conscripserit, in qua etiam res immobiles sint: non liceat marito aliquam rem de rebus immobilibus alienare, vel hypothecæ titulo obligare, nec si consenserit in alienatione vel hypotheca mulier. Sed si quid contra hanc legem factum scriptumue fuerit: hoc pro infecto sit, & pro non scripto habeatur. nisi forte observatio illa custodiatur, quæ de intercessionibus feminarum in quarto libro Codicis posita est Titulo Ad S. C. Velleianum, id est ut post primum consensum biennio tractato

actio aliud instrumentum a muliere conscribatur, in quo se fateatur priorem suum consensum comprobare. alioquin prior consensus nullius momenti est. Immo etiam si secundus consensus priorem voluntatem post biennium confirmaverit, non omnimodo valebit, sed ita demum si ex alijs mariti facultatibus satis eidem mulieri fieri possit in donatione propter nuptias. alioquin nec secundus, nec tertius consensus lædere mulierem poterit. Hæc autem dicimus non solum in donatione propter nuptias, sed etiam in dote: si quas res dotales alienare vel obligare maritus voluerit. Emptores autem vel creditores, quibus res alienatæ vel obligatæ sunt, nullam iniuriam patiantur. Nam & si quod ad mulieres pertinet, actionibus careant suis: attamen alix mariti facultates, & ipsi mariti necessario eis permanent obligati.

Hæc autem Constitutio prærogativa dotium nullum præiudiciū facit.

Nam

Nam prærogatiuas datas integras inesse dotibus Constitutio iubet: ita tamen si de dotibus actiones mulieres moueant. Alijs autē personis priuilegium in actione dotis nec antea datum est, nec modo datur. Ea autē Constitutio non in præteritis sed in futuris casibus valeat.

NOV. LXII.

I. **H**AEC CONSTITVTIO iubet prouocationes in cōsultationib. non tantum sine cōuentu amplissimis magistratibus, sed etiam omnibus senatoribus induci. vt totus senatus causas appellationū audiat & conueniat: quamuis silentium tantū sine conuentu senatoribus denuntiatum fuerit. Silentio enim conuentum inesse videri. Audiant itaque prouocationes sanctis euāgelijis propositis: & quod sibi visum fuerit, Imperatori referāt. vt ex diuina sententia eius senatus calculus cōfirmetur.

V R

VRBICARIA Præfectura omnibus alijs præsideat dignitatibus: & post Præfectum ceteri Patricij numerentur. Et si quidē inter eos Consularibus insignibus decorātur, secundum Consularem ordinem, & prærogatiuas Consulatus sui sedcant. vt tamen anteponantur ordinarij Consulares honorarijs Consularibus. Post Patricios autem tam Consularium, quam Præfectorum, & Magistrorum Militum, & Illustrium virorum ordo ponatur. Omnes autem isti liberā habeant facultatem in senatu sententiam dicere. Qui autem propter cingulum magistratus a senatoribus honoratur: etiam post depositionē cinguli sui inter senatores connumeretur. Liceat autem Illustribus viris Patriciatus codicillos accipere; quāuis neq. Consulares, neq. Præfectorij facti sunt. quod non solum in futuro tempore, sed etiam in præterito Constitutio relaxauit. Illud autē certum est, quod tertiā partem spor-

tula

II.

ularum in ingressu dignitatis dare compelluntur. omnibus alijs ex consuetudine sportulis dandis in quavis promotione sua firmitate duraribus. Qui autem presentem Constitutionem non obseruauerint; poena quinquaginta librarum auri plectantur. quae poena non solum ipsis violatoribus Constitutionis imminabit, sed etiam alijs, qui violare eam concesserint.

NOV. LXIII.

HAEC CONSTITVTIO localis est. nam de his loquitur aedificijs, quae in C. P. ciuitate per caliditatem imponuntur. Zenoniana enim Constitutio iubet conspectum maris non posse aliquem ab alio excludi; nisi centum pedes in medio utrorumque aedificiorum fuerint. Sed quidam in praedicta Regia vrbe tale machinationem inuenerunt. Cum enim volebant intra centum pedes domum aedificare: posuerunt pa-

rietem extra centum pedes altissimam; & conspectu maris subtracto intra centum pedes domum aedificauerunt; quasi nullam conspectionem iam maris habentem euicino. posteaque parietem illam, quam per fraudem erexerunt, deposuerunt; & ipsius maris conspectum habere coeperunt. Haec itaque Constitutio contra tales astutias promulgata est. & praecipit, ut nemini liceat aedificium vel ultra centum pedes imponere, nisi reuera domum aedificare maluerit. Alioquin si solum parietem erexerit; non ut custodiat praecipita legum; sed ut fraudem legibus faciat: primum quidem ex huiusmodi improba machinatione nullum inueniat commodum. quia depradata videtur domus, quae conspectum maris perdidit, ut in vendendo. * Nam aedificium fictum deponi iubetur. Deinde ipse, qui ausus est contra leges alienam voluptatem rapere: Vi bonorum raptorum actione in quadruplum tenetur; decem quoque librarum auri poena mul-

multabitur nō solum ipse, qui tale facinus perpetrare conatus est; sed etiam qui præsentem legem violare concesserit. Decem autem librarū auri pœnā inferri iubet in arca theatri glorioſissimi Præfecti huius Regiæ vr̄bis.

NOV. LXIV.

ET HAEC Constitutio localis est. Loquitur enim de hortulanis, qui in hac Regia vr̄be, vel in suburbanis eius hortos aliquibus cōducunt, vel emphyteusim in eisdem hortis contrahunt. Si enim conductionis vel emphyteuseos nomine hortos acceperint; si quidem holera habent, æstimationem holerum fieri, & eo tempore, quo horti dominis restituantur, similiter holerum quot laborauerunt, tantum æstimatione fiat. Non autem propter emponemata & stercolinium aliqua ratio moueatur. Sin autem sine holeribus hortus sit,

simili

similiter sine holeribus restituatur: & nulla item æstimatione fiat de stercolinio. Aestimationem autem defini. Constitutio iubet non solum ab ipsis hortulanis, sed etiā ab his, quos Summarios consuetudo appellat.

Quod si quis forsitan locum spinosum hortulano locauerit, vel emphyteuseos nomine dederit; & ille eundem locum excoluerit: tam culturæ mercedem capiat, quam holeris æstimationem quinq. librarum auri pœna multando eo, qui præsentem Constitutionem violare conetur.

NOV. LXV.

HAEC CONSTITVTIO localis est. nam promulgata est de ecclesia Mysiæ. & iubet, vt si quis rem immobilem eidem ecclesiæ dederit, vel reliquerit certum redditum habentem: & adiecerit, vt in continētiam pauperū redditus administretur: huiusmodi legatū, vel hereditas, vel

N dona

donatio nullo modo alienetur.
 Quod si incertus redditus eorum sit,
 domus autē relictae vel vineae procul
 a ciuitate fuerint, in qua ecclesia po-
 sita est, cui legatum vel donatio facta
 fuerit: tunc liceat tales possessiones
 vendere. Sin autem domus vel agri
 aut intra ciuitatem vel circa muros
 eius fuerint: testator autē voluit eam
 venundari, & ex pretio eorum redē-
 ptiones vel alimonias fieri: tunc secū-
 dum tenorem verborū testatoris &
 in his veditio celebratur. Talis enim
 rei actus firmus est.

NOV. LXVI.

HAEC CONSTITVTIO
 iubet leges de ordinādis testamē-
 tis a nostro Imperatore scriptas, post
 duos mēses ab intimatione earū nu-
 merādos tenere. cōmemorauit autē
 etiā de reformatione Falcidia, idest
 de ea Cōstitutione, quę pro quadrāte
 trientē vel semissem paternę substan-
 tia

tiae siue maternę filijs dat. Duos au-
 tem menses ita dinumerat, vt in
 C. P. quidem ciuitate ex eo tempore
 cedant, ex quo proposita est Consti-
 tutio; in prouincijs autem postquam
 intimata est. Vt post intimationem
 eius duor. mensium spatium expe-
 ctetur: posteaque secundum ea, quę
 in eadem Constitutione continen-
 tur testamenta ordinari oportet.
 Quod si intra duos menses secun-
 dum veteres leges contra Cōstitutio-
 nes Imperatoris nostri aliqui testati
 fuerint; testamenta eorum robur ple-
 nissimum habeant.

NOV. LXVII.

NVLLVS AVDEAT ædifi-
 care ecclesiā vel oratorium an-
 te quam ciuitatis Episcopus veniat,
 & vota faciens sanctissimam crucē
 infixerit publice in eodem loco pro-
 cedens, & rem manifestam omnibus
 faciens. Vnusquisque autem ante
 N 2 ædifi-

ædificationem loquatur Episcopus; & præfinit modum, qui ad luminaria, & sacrum ministerium, & custodiam oratorij, & alimonias eorum, qui ibi observant, sufficiat. Et si hæc sufficientia visa fuerint, faciat prius donationem eorum, posteaq. domum ædificet. Sin autem ea, quæ ab ipso præfinita sunt, non sufficiant ad constituendum oratorium; æquum est vetera oratoria, quæ forte ruinam minantur reparare arbitrio religiosissimi civitatis Episcopi.

II. SI Episcopus multum tempus ab ecclesia sua defuerit, & in alijs locis degat: œconomus ecclesiæ eius impensas ei non administret. Nam tales inanes sumptus melius est in ecclesiã suam & in alias res ad pietatem pertinentes præstare. Teneant autem in talibus Episcopis etiã ea, quæ in priorib. sanctionib. cautã sunt.

III. SI alienatio immobilis ecclesiasticæ rei celebranda sit: decretum quidem omnib. modis procedat secundum

dum supra relatam Constitutionem. Adesse autem decreto debet non solum Episcopus, & clerus ecclesiæ eius, cuius prædium alienare desiderant; sed etiam metropolitanus Episcopus cum prædicta iam observatione, & duo Episcopi ex consilio eius adsint.

HÆC Constitutio loquitur de liberorũ morte, ut pacta dotalia, quæ ex casu mortis liberorũ aliquid matri cõferunt, teneant & derimantur secundũ Diui Leonis Cõstitutione: scilicet si ante Nouellã Cõstitutione Imperatoris nostri cõtigerunt. Veluti mater vidua liberos habens ad secundas nuptias peruenit: & ante nuptias donatio ad filios pertinuit: postea filij decesserunt, & ad suos heredes eadem ante nuptias donationem transmiserunt secundum Cõstitutionem Diui Leonis: sed post Constitutione nostri Imperatoris, quæ moruis liberis emolumentum matri præstat, nõ

retrahuntur res ab heredibus filiorum. quia semel ante Constitutionē eisdem heredib. competierunt. Si quid autem post Constitutionem nostri Imperatoris tale cōtigerit, in hoc Leonianæ legi locus non erit.

EXPLICIT PRIMA
pars Nouellarum DN. Iustiani Imperatoris.

INCIPIT NOVELLARUM
pars secunda.

NOV. LXIX.

I. **H**AEC CONSTITVTIO iubet, vt omnes Romani tã in civilibus, quam in criminalibus causis iurisdictioni Præsidiū prouinciarum subiciantur: & nemo in aliqua causa obnoxius priuilegiū Præsidi prouincię opponat, quasi nō ei subiectus sit; nisi specialiter pragmatica sanctio prolata duci eū iusserit.

rit. Ileoq. siue de domino alicuius rei, siue de agrorū finibus, siue de hypothecis, siue de nuda possessione, siue de alia quauis pecuniaria vel criminali causa litigium inter partes emerferit: nō liceat reo priuilegium suū opponere præsidali iudicio siue ex imperialibus litteris, siue ex maioris iudicis iussione. Sed omnib. modis in eo loco pulsetur, vbi aliquid egerit, vel admiserit siue de maxima, siue de minima requeratur, veluti de gallina. quāuis enim minima videatur huiusmodi res esse; attamen iustitię ratio non ex quātitate, sed ex suis regulis debet estimari. Nā & quod alijs vilissimū esse videtur, hoc alijs prætiolissimū est. Et omnino siue bonē, siue aliā qualēcumq. rē alicui subripueris; in eadē prouincia pulsetur, vbi tale peccatū admiserit. Nam & probationum copia in externis locis non similis agentibus est. **E**Thęc quidem dicimus, si vtraq. pars in præsentia sit: vt in eodem loco modis
N 4 omni-

omnibus lis dicimatur, in quo aliquid admissum est.

II. **Q**UOD si actor quidem præsto sit, reus autē absit: sed actores ipsius vel procuratores, vel conductores, aliquid egerint, aut dereliquerint: ille quidem qui fecit, omnimodo accusetur: ipsum autem litigium maneat in suspenso, donec rerum domino causa fuerit declarata. Tempus autem dilationis ex locorum spatium dari debet, nam si quidem vna vel duabus provincijs interpositis domini rerum in proximis locis degant: quattuor menses ad dilationem sufficiunt. Sin autem in lōginquo absint, veluti in Palestina, vel in Aegypto: octo menses ad dilationem dari oportet. Sin autem vel in Italia, vel in Africa morētur: nouē menses statui debent. Eadē dicimus & si in Arctojs locis principalis persona degat.

III. **E**T si quidem rerum dominus illi cōmiserit causam, qui apud eum retulerit: necesse est, ut ipse pulsetur absente

sentis domini nomine. Sin autem aliū litigare maluerit: & hoc liceat ei facere, dum tamen procurator ipsius & defendat causam, & modis omnibus impleat, quod iudex iudicauerit: nisi provocatio sit subsecuta, (aut generaliter definita, aut amicabiliter sopita.) Quod si domino quidem rerum manifestetur causa: ipse autē neq. venire, neq. alium mandare curauerit: tunc prædicto tempore tractato is, qui accusatus est, litiget: et si reus apparuerit, condemnetur. scilicet domino rerum eandem condemnationem subituro, si ipse quoq. obnoxius sit. Et si quidem soluēdo fuerit is, qui accusatus & condemnatus est: ipse iudicato satisfaciat: enim uero si soluendo non sit: ex reb. domini absentis, qui nec venire, nec mandare alicui voluit: solui actori æquū est. Quod si reus præsens post accusationem euaserit: & neq. dominus rerum venerit: neq. procuratorem transmiserit: tunc ex vna parte iudex audiat

causam, vt solet in heremodicijs fieri, scilicet ipso reo per precone vocato: vt si in eadem absentia perseuerauerit, condemnatur. Quod si actor in absentia sit domino reru vel presente, vel procuratore misso: tunc omnia detrimenta, quae frustra reus passus est, actor ei resarciat.

III. NVLLVM priuilegiu eximere reu prouinciali iudicio volumus. nisi is specialiter nostram pragmaticam sanctionem produxerit, quae propter publicas causas in hanc Regiam ciuitatem euuocauerit: vel si ex lege hoc fiat, veluti si prouocationem Praesidi prouinciae porrexerit; & propter hoc in ista imperiali ciuitate litem audire oportet. quauis de minoribus causis ad maiores iudices prouinciarum prouocationes exerceri Constitutio iubet; nisi forte in hac ciuitate causa principalis quauis minima ventiletur: tunc enim in ista ciuitate non in prouincijs prouocatio exercetur.

V. NVLLA autem persona priuilegio

aliquo utatur ad fugiendos presentis legis laqueos: quauis ecclesia sit, vel xenodochiu, vel oratoriu, vel quouis alius locus, qui pietatis causa colitur. idem iuris est, siue fiscus, siue patrimoniū fisci, siue alius quouis diuinus titulus pulsetur; & multo magis si potestis hominis persona in iudiciu fuerit euocata. quauis priuilegiu ex sacro oraculo praetendat; nisi quod diximus, pragmatica sanctio in hac ciuitate euuocauerit.

HAE C Constitutio non solum in futuris casibus, sed etiam in praeteritis locu habeat. SI quis autem praeses prouinciae constitutus huiusmodi legem custodire neglexerit: non solum magistratu suo eiciatur, sed etiam decem librarum auri subeat poenam.

VI.

PPRAEFECTORIA dignitas dicitur non solum Praefectoru Praetorio vel Urbis, sed etiam Magistroru Militu. Ea autem duplex est: aut enim honoraria est,

est, aut quæ in ipso gestu præfulget. Honorariam dicimus eam cum codicillos aliquis accipiat ab Imperatore, quibus dignitas ei præstatur, quasi & is Præfectus fuisset, siue Magister Militum. In ipso autem gestu positus esse videtur, qui reuera Præfectus, vel Magister militum factus est. Igitur si curialis homo Præfectoria dignitate potitus fuerit: si quidē honoraria, maneat in eadem conditione constitutus: si autem reuera Præfecturam nactus est, vel Magisterium Militiæ: tunc curiæ nexibus liberetur. Præfectos autem Prætoriorum quattuor ponimus, idest & Orientalis sedis, qui in hac ciuitate est; & Illyricianæ regionis; & Africanæ dioceseos; & qui Italiæ præpositus est.

NOV. LXXI.

ILLVSTRIBVS quidem personis, & his qui supra eos sunt, omnimo-

modo necessitas imponatur lites pecuniarias per procuratores inferre, vel excipere. Eodem iuris tenore optinente & si iniuriarum iudicium criminaliter fuerit motum secundū priuilegia huiusmodi iuris a Zenoniana præstita Constitutione. Clarissimis autem personis, idest Comitibus. & Tribunis libera licentia sit, quod voluerint facere. idest aut per semetipsos iudicia peragere, aut per procuratores, quos elegerint, suis allegationibus uti.

NOV. LXXII.

NVLLI tutori, nullo curatorilicet nomina contra pupillū vel eum, qui curatione eius gubernatur, iure cessionis in se transferre ab alio, siue pretium pro actione dedit, siue non.

NEMO qui dicit se obnoxium pupillum habere, vel eum, qui curatione eget, tutor aut curator ipse creetur

creetur. Sed & is qui manifeste obnoxius impuberi, vel ei, qui cura indigeat fuerit: tutor vel curator nō fiat.

III. QVOD si quis tutor vel curator constitutus neque obnoxium habeat eum, cuius negotia gerit, neq. obnoxius ei sit: postea autem hereditas ad eū deuoluta fuerit, quæ debitorē vel creditorem memoratæ personę cum faciat: tunc alius tutor vel curator ei adiūgatur, qui custodiat eum, & hoc ipsum sacramentum iuret, quod non malitię tutoris vel curatoris fauebit, ne pœnæ subiciatur.

III. NE autē vnusquisq. dicēs se creditorem impuberis esse vel forte adulescētis ab onere tutelæ vel curationis facile excusetur: sanctimus nō aliter eū recipiendū esse, nisi manifeste probauerit creditore se esse impuberis vel forte adulescentis; vel res eorū sibi obnoxias esse, vel parentes. Quod si res in incerto sit, tunc sacramentū præbeat, quod ideo tutelā vel curam recusat, quia reuera suum debitorē esse

esse pupillum vel forte adulescētem existimat: tūc enim & si voluerit, nō admittatur ad tutelam vel curationē cuiuscumq. personæ, quamuis tutor legitimus sit.

IV. QVOD si quis aduersus ea tutor vel curator creati passus fuerit: si quidem obnoxium impuberē habeat, vel forte adulescētē; actiones quas habet amittat. Sin autē ipse obnoxius fuerit: nō liceat ei dicere, quod tēpore, quo tutelā, vel curationē gerebat, solutionibus vel alijs cōmenticijs liberationibus actione solutus est.

VI. NVLLI tutori vel curatori liceat, sicut superius diximus nomina contra pupillum vel forte adulescentem redimere; nec cessiones aduersus eum impetrare, quamuis iam desijt tutor vel curator esse: sed omnimodo hoc quod factū est pro infecto habeatur. ita vt pupillus quidem, vel forte adulescēs omnimodo securitatē habeat, & nulla teneatur actione. Tutori autem vel curatori nō liceat

contra

contra eum redire, qui nominibus ei
cesserit. eodem iure obtinente & si
postquam tutor vel curator desijt ef-
se, celsiones nominum impetrauerit.

VII.

H A E C autem omnia de omni-
bus curatoribus posita sunt non solū
adulescētium, sed etiam prodigorū,
vel furiosi, vel mentecapti, vel si quid
aliud aut lege expressum est, aut na-
tura inueniatur.

VIII.

N E M O tutor vel curator com-
pellatur pecuniā impuberis, vel forte
adulescentis mutuam dare. sed li-
ceat ei sterilem eam in tuto depone-
re. Nam melius est sortem impube-
ris, vel adulescentis conseruare, quā
vsurarum cupiditate etiam sortem
amittere. Sin autem sponte sua tu-
tor vel curator mutuauerit forte sub
pignoribus, vel sub alia indubitata
cautela: tunc habeat quidem per sin-
gulos annos duorum mensium rela-
xamentum. sciat autem, quod pericu-
lum fortis ad ipsum pertinebit.

IX.

S I pupillus reditus habeat sibi suf-
ficien-

ficientes: eos tutor impendat. Sin au-
tem ampliores reditus sint, quā sum-
ptus: tunc id quod superfuerit, depo-
natur. Quod si substantia impube-
ris mobilis sit: tunc id tantum tutor
mutuare debet, quod sufficiat ad ad-
ministrationem pupillarium rerum,
quod autem superfluum sit, hoc depo-
natur. Eademq. dicimus & de cura-
toribus omnium personarum. Lice-
bit autē tutori vel curatori & subtili-
ter inquirere si quem reditum com-
parare pupillo vel forte adulescenti
possit ex superflua pecunia. vt & tri-
buta leuia sint, & venditor locuples,
& reditus fertilis. Sciat autē, quod
si aduersus ea comparauerit, negli-
gentiē periculum ad eum pertinebit.

Q U O D si pecuniam tantam ha-
beat pupillus, vt ex ea administratio-
nes rerum ipsius solummodo expli-
centur: tunc mutuare tutor, vel cura-
tor eam debet cum cogitatione cæ-
lestis iudicij. N A M & ab initio
ante quam administrationi se immi-
sceat

X.

sciat tutor vel curator cuiusvis personæ; sacramentum præstare compellitur per diuinas scripturas, quod omnia gesturus est, quæ pupillo commoda esse putauerit. Eadem dicimus & de his, qui curatione egerent.

SI QVIS depositum alicui caute dare voluerit; necessarij sunt ei tres testes: nam litteræ depositarij solæ non sufficiunt depositori ad plenissimam depositi dati probationem. Testimonia autem sic exhiberi oportet, ut dicant testes, quod sub præsentia sua vel susceptum est depositum, vel quod depositarius suscepisse se cōscripsit. Idem est & si sine scriptis tamen si tres adhibiti fuerint testes idonei veritate.

- II. **SI** quis sine tabellione componere instrumentum maluerit siue de mutuo, siue de deposito, siue de alia quacumq. causa: tres testes adhibeat. alioquin

alioquin litteræ ipsius solæ & comparationes earum credendæ non sunt. Nulla autem differentia est, utrum subscriberint testes, an præsentibus eis instrumentum compositum esset.

SI instrumentum prolatum fuerit; & litteræ quidem Titij esse non videantur; testes autem dicant Titium eas scripsisse iurati scilicet; testimonium eorum reprobari facile non debet. Sed tamen ad sapientiam iudicis pertinet, ut ea, quæ verisimilia magis putauerit, eis maiorem præbeat fidem.

SI QVIS in instrumentis componendis adhibere prædictam obseruationem neglexerit: & vel deposuerit alicui, vel mutuauerit sine testiū præsentia: solis litteris debitoris credens: incaute quidem facturus est. Sed tamen si per sacramentum, vel per confessionem debitoris veritas manifestetur, id quod dedit exigere non prohibeatur.

- V. INSTRUMENTA quoque quæ apud tabelliones componuntur, subscriptione testium sicut dictum est, muniri præcipimus ante completionem scilicet a tabellione insertâ.
- VI. IUDICES non tantum ex comparatione litterarum falsitatem deprehendant: sed etiam ex comparatione notarum.
- VII. COMPARATIO litterarum sicut supra diximus, sine testium confirmatione non sufficiat ad veritatis probationem. Sin autem omnes testes mortui sunt cum tabellione; vel forte in absentia tabellio est: tunc ille quidem, qui instrumentum producit, sacramentum præstet, quod nullius malitiæ conscius est in eo instrumento commissæ. Comparatio autem litterarum propter necessitatē causæ sine impedimento secundum pristinum morem procedat. Quod si tabellio & vivit, & præsens sit: iuratus testimonium suum de fide instrumenti præbeat. Sed si per aliquem
- mi-

ministrum suum instrumentum composuit; & ille vivit, & præsens est; & nullo morbo, vel alia iusta causa impediatur in iudicium venire: præbeat ipse quoque testimonium. Item si per Titium pecunia numerata est; & & ipse veniat. Quod si neque numeratorem habeat instrumentum & omnes testes mortui sunt, vel absentia, vel alia causa impediuntur in iudicium venire: solus autem tabellio & vivit, & venit: testimonium ipsius probabile sit ad fidem instrumenti pertinet; ut nec comparatio litterarum necessaria esse videatur. Quod si tabellio mortuus est: fiat quidem comparatio litterarum eius, & veniat tam minister ipsius, per quem instrumentum conscriptum est, quam numerator pecuniæ, scilicet si non absint. Enimvero si vel mortui sunt, vel in absentia fuerint: alij testes producantur. et si hoc facile non sit: ad comparationem litterarum iudex perueniat. Ut non solum completiones litterarum

O 3 rum

rum a tabellionibus factę comparen-
tur; sed etiam alię litterę tam princi-
palis personę, quę testium in cōpara-
tionem deducātur. Vt ex multis cō-
parationibus litterarū fides veritatis
inlucescere possit. Sin autē nullum
aliud ad veritatē probandā superfit;
quę cōparatio litterarum: tunc illud
teneat, quod vsq. ad hoc tempus obti-
nuit. Vt qui instrumentū producit,
legitimū sacramentum subeat, quod
nulla malitia vsus est. Sed et is, qui fi-
dem instrumēti exigit, de dolo & ca-
lumnia iusiurandū subeat. Istis autē
necessitatibus homines liberātur, si
sub actorū testificatione instrumen-
ta intimētur; & ibi testes & alię per-
sonę suis depositionibus cōtractum
corroborēt. OMNIA autē, quę
de cōparationibus cōstituiimus ab il-
lis instrumētis faciēdis, quę sine tabel-
lione cōposita sunt: maneat in eadē
firmitate durātia. Illa quoq. iura, quę
de imperitis litterarū in iudicijs pro-
bata sunt, incōcussa permaneant.

SI

SI instrumentum litterarum im- VIII.
peritus componere maluerit: neces-
sarius est tabularius, si in illo loco
tabularij sunt. Sed & testes nō minus
quinq. sciētes eum imperitū littera-
rū, & ab eo cogniti. Et postquā impe-
ritus vel sanctam crucem fecerit,
vel paucas litteras: vnus ex eisdem
quinque testibus pro eo subscribat.
Omnes autem quinque testes subscri-
bere debent, quod & pręsentib. eis,
& cognoscētib. imperitum, omnia
processerunt.

H A E C autem omnia de his con- IX.
tractibus dicimus, qui scriptura in-
terueniēte fiunt. alioquin si sine scri-
ptura aliquid contraxerint: liceat eis
vel testibus, vel iurifurādi religione
veritatem manifestare. scilicet acto-
re quidem testes producente, reo au-
tem vel iurante, vel iusiurandum re-
ferente secundum hoc quod iudex
ęstimauerit.

Huius Cōstitutionis obseruatio in X.
his cōtractibus locū habet, qui sunt

O 4 ultra

III Vltra quantitatem libræ auri. Nam vsq. ad libram auri pristinum morem conseruari iubemus. H V I V S Constitutionis subtilitas in ciuitatibus locum habeat. Si enim instrumentum in vico compositum sit: consuetudo pro iure habeatur. Rusticorū enim simplicitatem & in testamētis faciendis non reprobamus; quamuis alias in ordinatione testamētorum summa subtilitas exigatur. H A E C Constitutio in futuris instrumentis & contractibus valet. Nam præteriti casus priorib. legib. dirimantur.

NOV. LXXIII.

- I. **S**I QVIS cum muliere libera consuetudinem habeat nō affectione maritali, & ex ea filios naturales fecerit; eosq. velit filios legitimos & in potestate sua habere: liceat ei cū matre eorum dotalia instrumenta componere. Nam & filij, qui antea naturales erant, post compositionem instru-

strumentorum dotalium sui & in potestate patris efficiuntur, siue postea nati filij viuunt, siue mortui sunt, siue omnino nullus alius procreatus est, sicut in Institutis & in Codice dicimus. Quod si ante quam dotalia instrumenta fiant, mater cōcubina decesserit; velit autem pater naturalis filios ex ea susceptos legitimos habere: adeat Imperatorē cum precibus, & poscat, vt sibi liceat legitimum nomen eis imponere, & natalibus suis eos restituere; quemadmodum libertini natalibus restituuntur. Principe enim annuente supplicationibus patris necesse est, vt liberi legitimi fiant: quamuis dotale instrumentum nullum cum matre eorum iam mortua compositum sit. Idem dicimus, & si filios naturales pater diligat, matrē autem odio habeat, quia in corpore suo peccauit. Nam si ea causa sit, & nolit cum ea nuptias contrahere: licebit ei prædicto modo filios naturales legitimos sibi facere. Item si libera
ri na

ri naturales matrē suā cēlauerint, ne
dotalib. instrumētis cū ipsa factis in
potestate patris efficiātur, & vsusu-
ctus rerū ad eos pertinentiū patri ad-
quiratur; si talis dolus factus fuerit: li-
ceat patri prædicto modo preces Im-
peratori porrigere, & filios legitimos
facere, & eos in potestate sua redige-
re. Eadē dicimus & si iusta causa dota-
lia instrumēta impediāt. pone enim
interim naturalē patrē diaconū, vel
presbyterū factū esse, vt ducere vxō-
rē non possit. Quod si pater non po-
tuit in antefatis casibus Imperatori
supplicare: liceat ei in testamēto suo
legitimos successores sibi scribere fi-
lios naturales. vt tamē illi post mortē
patris supplicēt Imperatori, & testa-
mentū patris ostēdant, & Principe an-
nuēte in tantū capiant paternā here-
ditatē, in quantū scripti sunt. aliter
enim legitimo nomine nō fruuntur.
Hæc autem omnia, quæ modo dicta
sunt, tūc habeāt locū, cum nulla alia
legitima proles vel antea vel postea

patri supersit. Legitimis enim filijs
natis non aliter naturales legitimi
sunt, nisi dotalia instrumenta cum
matre pater eorum confecerit.

FILIOS naturales antea quidē
licebat patribus legitimos sibi per a-
doptionē efficere. Sed Diui Iustini
Cōstitutio hoc prohibuit; quā noster
Imperator in suo statu manere iubet.

NEMO dignitate decoratus se-
natoria sine dotalibus instrumētis &
ante nuptias donatione nuptias con-
trahat. alioquin filij, qui ex tali copu-
latione procreati fuerint, nō erūt le-
gitimi, sed magis naturales. Alij autē,
qui militijs honestiorib. decorantur,
vel negotiationibus, vel quibusdam
artibus laudabilibus præditi sunt, &
sine dotalibus instrumētis, & ante nu-
ptias donatione copulentur, sed
non citra scripturæ cautelam. De-
bēt enim hoc ipsum defensori eccle-
siæ vel oratorij dicere; & ille adhi-
beat tres vel quattuor clericos ad te-
stimoniū. et conscribatur chartula,

II.

III.

II
 III
 qua declaretur dies, & quo Imperatore, & Consule, & mense conuenerint ille & illa in illo oratorio & loco quo copulati sunt. et subscribant defensor & clerici. Et si quidem velint chartam accipere vel ambo, vel vnus ex his; præstetur eis: si noluerint, deponatur in sancto oratorio. vt postea si opus fuerit, producat ad probationem nuptiarum; vt etiã proles ex hac copulatione procreata legitimo nomine perfruatur. Sin autem vilissimi homines matrimonium contrahere velint; liceat eis & sine scriptura hoc facere. Idem dicimus & de rusticis hominibus, & de militibus, qui in armis occupati sunt.

III.
 30. q. 5. c.
 9.
 SI quis diuinis tactis scripturis iurauerit mulieri legitimam se eam uxorem habiturum; vel si in oratorio tale sacramentum dederit: sit illa legitima vxor (si tamen ei coniuncta fuerit) quamuis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit. Et si liberos non habuerit: mortuo: marito quartam
 par

partem substantiæ eius accipiat secundum Constitutionem nostri Imperatoris, & si eam de domo eiecerit, quauis sine repudio hoc fecerit. Quod si liberos procreauerit: legitimi esse videantur. et si alijs nuptijs contractis legitimos filios pater habuerit: omnes simul legitimum nomen habebunt.

V.
 ERGO si quidem ex huiusmodi matrimonijs filij nascuntur legitimi erunt. Sin autem aliter filios aliquis habuerit; naturales erunt. et tam ex testamento, quam ab intestato patri naturali succedunt, secundum obseruationem scilicet Constitutionum Principis nostri. scilicet si non ex damnata copulatione nati sunt. Tales enim liberi neque legitimi, neque naturales appellantur, neque omnino patri succedunt.

I.
 APPELLATIONES quæ in Sicilia porriguntur aduersus sen
 | ten

sentias Prætoris, vel Ducis, vel cuiusvis alterius iudicis in Sicilia constituti apud Quæstorē in hac Regia vrbe exerceri præcipimus; vt ipse discutiat causas prouocationis & sententiam dicat, & nostro Imperatori referat, & nostra auctoritate sententiæ eius roorentur. Sed & si aliud ciuile emergat veluti Defensoris confirmatio, vel decretum Patrum ciuitatis Siciliæ; similiter ad Quæstorem referatur, & calculo ipsius confirmetur, nostra scilicet auctoritate suggerente Quæstoris sequenda.

NOV. LXXVI.

SCIMVS in superioribus Constitutionem esse relatam, qua cauetur, vt qui quæuæ in monasterium intrant, videantur substantiam suam monasterio consecrassè. Nam ante introitum liberam habent facultatem, quomodo voluerint bona sua disponere: postquam autem intrauerint

rint, talem licentiam non habent, quamuis liberos habeant. Sed ea Constitutio, quæ de hoc iure loquitur, ex suis tēporibus valeat. Nam si ante quam ipsa introducatur, factus est aliquis monachus, vel facta est mulier monacha: nihil ad eū vel ad eam pertinet. Habeant ergo liberam facultatē, qualiter voluerint sua negotia disponēdi & post memoratam Constitutionem.

NOV. LXXVII.

SI QV I S per capillum dei, vel per caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra deum vsus fuerit: officio Præfecti Urbis vltimo supplicio subiciatur. Si quis autē talē hominem sciens nō manifestauerit: nō est dubiū quod diuina condemnatione similiter coërcebitur. ipse quoque Præfectus Urbis si neglexerit, post dei iudicium etiam nostram indignationem timeat.

NOV

NOV. LXXIIX.

I. **SI QV**IS famulum suum vel ancillam manumiserit, & ciues Romanos fecerit; aliter enim nec valet manumissio: tacito iure videatur ius aureorum anulorum adeptus fuisse, & natalibus restitutus esse, & non indigeat, vt hoc impetret a Principe. Hæc autem Constitutio in futuris casibus teneat.

II. **LIBERTVS** patrono suo competens obsequium & reuerentiã præbeat. quamuis enim libertinos similes ingenuorum hac Constitutione facimus: attamē patronis iura patronatus intacta reseruamus, in his scilicet casibus in quibus reseruari possunt secundum nostratū legū distinctionem. nisi forte renuntiauerit patronatus prærogatiuæ manumissor siue per testamentum, siue iure fidei commissi, siue eo tempore, quo libertatem imponebat. Ingratū autem liber-

libertum contra patronum suum existere prohibemus. quod & in pecuniarijs donationibus introduximus; & si eo qui liberalitatem accepit ingrato contra donatorem existēte infirmatur donatio: quanto magis si libertus contra patronum ingratus fuerit: rescindi debet libertas. Causæ autē ingratitudinis legibus cognitæ sunt: veluti si libertus manus suas contra patronum suum moueat: vel si contumelias atroces ei fecerit: vel si magnum & intolerabile damnum ei dederit: Idem est & si ad dedecus eius pertinentes iniurias effuderit. Si enim horum aliquid patronus vel liberi eius probauerint: ad pristinum statum cōiūctus libertus reuertatur. Quod si competentem reuerentiam patronis & honorem retribuunt: lex quoq. eis libertatem ingenuitatis nomine decoratam cōseruabit. Hæc autem totiens patronus habet, quotiens iura sui patronatus non relaxauit.

III. **S**I quis libertam suam ducere vxorem voluerit: dotalia instrumenta cum ea componat, et habebit eam legitimam vxorem: quamuis ipse maritus summa dignitate præfulgeat, & liberi, qui ex tali coniugio procreati fuerint, legitimi successores patri suo existant. **S**I QVIS ex ancilla sua liberos habuerit: eamque manumittere velit, & dotalibus instrumentis factis vxorem legitimam habere: ipsa compositione instrumentorum dotalium liberi eius manumitti videantur tacito iure. Si enim miles legatum seruo suo relinquendo, videtur & libertate eum tacite donasse: quanto magis hoc obtinere debet in filiis, ubi pater matrem eorum manumisit, & legitimam vxorem dotaliu instrumentorum compositione habuit.

IV. **H**AEC Constitutio non videtur extra iuris diuisionem introducta esse. Si enim Pius Antoninus Imperatorius Romanæ ciuitatis antea per singulos impetrandum, postea comune fecit

fecit omnibus subiectis: & Diuæ memoriæ Theodosius ius liberorum antea per singulos impetrandum, ipse commune Romanis omnibus fecit: quid nouum si nos quoque ius aureorum anulorum, & natalium restitutionis generale fecimus omnibus libertinis saluo patronatus honore. **H**AEC autem omnia in futuris casibus teneant: nam in præterito tempore locum non habent.

NOV. LXXIX.

SI QVIS cum monachis vel sanctimonialibus habeat litigium: non audeat monachum vel sanctimonialem in asceterio siue in monasterio vel alibi constitutam ad ciuilem iudicem accusare vel trahere. Sed magis adeat ciuitatis Episcopum: ille enim æstimabit, utrum representari principalis persona debeat, an per Hegumenum, vel Apocrisariu defendi, scilicet cum omni honestate: ita ut

P 2 Episco

Episcopus legibus & canonibus consentaneam sententiam proferat.

- II. **HAN C** Constitutionem omnes Præfetti Prætoriorum custodiant, & Præfetti vtriusque Romæ, & Prætor Populi, & prouinciarum Præsides, & omnes Episcopi, et curent citius monachorū & sanctimonialium lites dirimere. **SI** quis autem hanc Constitutionem violauerit, in magistratu quidē positus decē librar. auri pœna multabitur, executor autē liciū cōstitutus in decanicis ecclesiarū recludatur cōpetentes pœnas luiturus, & postea non cōcedatur officiū executoris habere. **HAE C** autem cōstitutio teneat in monachis, item in sanctimonialibus, quāuis ipsę in monasterio vel asceterio nō degāt. De clericis autem aliæ leges positę sunt.

- I. **IN H A C** florentissima ciuitate alium magistratum addēdum esse

exi-

existimauimus, cui nomen Quæstoris imponimus; quem volumus primum quidem dei timorem habere; deinde autem nostras leges custodire; & perferutari eos, qui de prouincijs in ciuitatem hanc veniunt. et nō solum de masculis, sed etiam de feminis inquirat; & tam de clericis, quam de monachis, & sanctimonialibus, & scholasticis aliarum ciuitatū, vel cuiusuis alterius condicionis. Et interrogare qui sunt, aut vnde venerunt, ex qua occasione. Et si quidem coloni sunt, imminere magistratibus, vt eos citius dimittant: Quod si ad priuatos dominos suos pertineant: & ideo venerūt, vt ipsis supplicarēt; cogere dominos suos debent, vt citius eos dimittant. Quod si contra dominos suos nituntur: multitudo quidem rusticorum statim dimittatur; duo autem vel tres more syndicorū litem peragant, dum tamen sic citius lis dirimatur.

Q V O D si non rustici sunt, sed

P 3 alte

II.

alterius condicionis: curet modis omnibus, ut iudices citius altercationes eorum dirimant, & in suis redeant locis. QVOD si domini rusticorum vel iudices imminentē sibi Quæstorem neglexerint: ipse Quæstor ducat apud se partes; & velociter causæ finem imponat; & homines in patrias suas dimittat.

III. SI quis autem sine causa in hac ciuitate degat, & paupertate laboret: liceat Quæstori tenere eum. et si robustus fuerit, si quidē seruus inueniatur, inuitum reddat domino suo. Sin autē liber sit, tradat eum vel artificibus publicorū operum, vel pistrinarijs, vel quibuscumq. alijs artificibus. Sin autem noluerit operari, non maneat in ista ciuitate: hoc enim nec ipsis expedit. Nam cessantes homines, & egentes, & forte mendicando satis non adquirunt, & ad delicta proniores fiunt. Alij autem, qui corpora debiliora habent, misericordia Christianorum alantur: sed nec illi, qui

qui ciuitatem non grauant, expellantur.

IV. SI quis Quæstorem adierit dicens ab aliquo sibi damnum datum fuisse, verbi gratia, quod sportularum nomine plus, quam Constitutione cauetur exactum est: vel quod sine Præsidis iussione admonitus est: diligenter hoc a Quæstore perscrutetur: & omnibus modis temeratoribus pœnæ, quæ legibus aduersus eos statutæ sunt, imponantur. Et hoc disponimus sine vlla fori præscriptione, cuiuscumq. militiæ, vel dignitatis reus inueniatur. Et postquam sententiã dederit, actor quidē suum consequatur: Quæstor autem ad nos referat de residua pœna; ut vbi æstimauerimus, consumatur.

V. DE crimine falsitatis Quæstor iudicet; & post inscriptiones actoris, & legitimas probationes sententiã ipsius Quæstoris reus puniatur nemine fori præscriptionem habente.

VI. SI quis Quæstor ad eūtes sibi contēpserit,

pserit, ipse de suo damna eis resarciat, & aliam grauissimam indignationem expectet. **NEQ.** Quæstor, neq. officiales & eius ministri lucra ab aliquo capiant. Nam & si quid ceperint, puniendi sunt a Quæstore. Ideo enim ex publicis rationibus destinauimus eis annonas, ut Quæstor quidem decem libras auri accipiat, consiliarius autem eius solidos centum, officiales autem eius solidos trecentos triginta.

VII. **QVÆSITOR** licentiã habeat iudices inquietare; ut citius dirimant causas; & nobis referre; & suo arbitrio ea, quæ oportet facere. liceat autem ei publicis quoq. epistolis uti ad prouinciarũ Præsides; ut eos, quos ipse dimittit, illi similiter transmittat in suis prouincijs cum quiete moraturos; & si quo adiutorio indigeant, hoc præbeant eis. Nemo autem dimissus a Quæstore maneat in ista ciuitate, nec iterum ad eandem reuertatur, & Quæstorem molestat. Sin autem

tem tale aliquid perpetratum fuerit: pœna competens temeratoribus imponatur.

IX. **SI** Quæstor existimauerit in portibus officiales suos mittere; ut ibi se deant, & perscrutentur qui sunt, qui veniunt; & ob quam causam: liberã licentiã habeat hoc facere.

(APVD antiquos legislatores celsiones actionum erant, quod nobis quoq. placet.)

IX. **QVÆSITOR**, & Cõsiliarius, & officiales eius neq. in palatio nostro aliquid dare compellantur, neq. in iudicio Præfecti Prætorio annonarũ nomine aliquid præstent. Qui enim indemnes nostros subiectos cõseruant, damnum ab aliquo pati non debent.

I **NON SOLVM** Patriciatus dignitas nexibus paternis filium familias liberat; sed etiã ceterę dignitates,

tes, quæ a curiali condicione libera-
re homines solent, Veluti si Consul
Designatus fuerit; si Exconsule codi-
cillos accipiat; si Præfectorijs magi-
stratib. in ipso actu fungatur. Pone
enim Præfectum Urbis vel Præfectū
Prætorio factum fuisse, vel Magistrū
Militum. Sequatur autem eos & pe-
culium, quod filijfamilias constituti
habeant.

II. QVI ex dignitate paterfamilias
fit, legitima iura intacta habeat in fa-
milia sua. Ideoque liberi eius, quos
habuit dum filiusfamilias erat, post
mortē patris eius, in ipsius transeunt
potestatem.

III. SI filiusfamilias Episcopus fuerit
factus, ex ipsa consecratione pater
familias erit. Hæc autem Con-
stitutio etiam in illis locum habet,
qui eo tempore quo prolata est,
in dignitatibus antefatis positi fue-
runt.

I. EOS IUDICES, quos Diuz
memoriæ Zenonis Constitutio
δικαστῆρας vocat, in nostra Republica
esse non concedimus, sed alios iudi-
ces nostra electione fieri iubemus.
Et elegimus Anatolium V. S P. fi-
sci patronum factum, & Flavianum
V. C L. fisci patronum constitu-
tum, & Alexandrum, & Stepha-
num, & Menam facundissimos ad-
uocatos, & Alexandrum alterum,
& Danielelem, & Victorem, & Cyzice-
num Theodorum viros scholasticos.
Ex Patricijs autem elegimus Plato-
nem virum gloriosissimum, & Vi-
ctorem eminentissimum, & Pho-
catem gloriosissimum, & Marcel-
lum virum magnificum, qui iustitia
præcellit, & Appione viro strenuo
scholastico consiliario iustissimo uti-
tur.

II. ET iudices quidē post magistratus
popu

populi Romani istos esse sanctimus;
& causas, quas ad eos mittimus volu-
mus iudicare. Si quis autē magistra-
tus cōstitutus iudicē dare maluerit:
nō habeat licentiā ad aliū causas de-
legare, nisi ad prædictos eloquentissi-
mos & gloriosissimos viros, & ad
suos consiliarios. ita tamen vt vbi cō-
siliarijs suis delegat causas, ipse sen-
tentiam dicat.

III. SEDERE autem iudices volu-
mus in basilica a mane vsque ad ve-
sperum secundum solitum morem,
& lites dirimere non solum futuras,
sed etiam eas, quæ apud idiotas in-
choatæ sunt.

III. SI prouocatio porrecta fuerit iu-
dici: si quidem in ea causa, quam nos
delegauimus appellatio exerceatur,
aut in commune procerum aut secū-
dum morem apud alios ex quantita-
te scilicet litis habita differētia. Sin
autem magistratus ei causam delega-
uerit: appellatio apud eum exerce-
bitur.

IV

IV DICES vero vsq. ad trecen-
tos solidos more quidem παρασπιδώ-
στος (id est naturaliter) lites audiant:
sed tamen sententiam inscriptis di-
cant, & prouocationem condemna-
to non denegent, nisi forte ter appel-
lare aliquis maluerit, vel contumaci-
ter in absentia fuerit. Nam & tertia
prouocatio illicita est, & contuma-
ces cōdemnati appellare nō possunt.

SI prouocatio in hac ciuitate iudi-
ci porrecta fuerit: vsq. ad duos men-
ses induciæ præstentur. et post duos
menses statuti legibus dies suos pera-
gant cursus, nulla reparatione in hu-
iusmodi prouocationib. locum ha-
bente.

NEMO sportulas vel iudiciorū
impensas ampliores exigat, quam no-
stra Constitutione cautum est: alio-
quin pœnas legitimas patiatur.

Vnusquisq. autem iudex habeat
duos exceptores, & duos executores
fideles & probatos, vt nulla ab eis a-
stutia vel proditio fiat. Ideoq. peri-
culo

V.

VI.

VII.

culo officialium, vel scholarium siue scriniariorum eligantur; ut si quid peccauerint illi, detrimenta læsis hominibus resarciant. Magistratus autem cōpetentes aditi damnum exigere iubeant: & iudices si malitiose verfos exceptores vel executores senserint; remoueant eos, & alios probatos electione & periculo scholarum, siue scriniariorum, siue officialium accipiant.

VIII. **SI QVIS** autem desierit iudex esse: alius iudex in locum eius constituatur nostra iussione atque electione.

VIII. **VNVSQVISQVE** iudex ab utraque parte binos solidos in litis contestatione accipiat, & binos in termino litis, nisi forte litigium motum intra centum solidos sit. Si enim intra centum solidos fuerit: nihil accipiat. Habeant autem singuli iudices ex his octo, quos constituimus, binas libras auri de publico, a mensa Præfecti Prætorio.

Omnib.

Omnib. autem personis priuilegia in sumptibus litium præstita maneat in concussa.

X. **IN** definitiua sententia iudex debet definire, quod fieri oportet de impēlis, quas altera pars ab aduersario suo passa est. Et si quidem iureiurando terminare quātitatē sumptuū iudex existimauerit: faciat eius taxationem; & secundū quod is qui vicit, iurauerit, non ultra taxationem, sic aduersarium eius condemnet. Sin autem propter varietatē litis in nullos sumptus condemnare alterū eorum voluerit, & hoc in arbitrio eius deponatur. **OMNIA** autem, quæ de prouocationibus, vel recusationibus; & ut viginti dierū post admonitionē reus inducias habeat; & si quid aliud iudiciale constituimus, in sua firmitate maneat.

XI. **NEMO** cum iureiurando iudicē cum aduersario suo accipiat: talia enim arbitria nullius momenti sunt. Sin autem cum cōpromisso pœnali aliquis

aliquis iudicem elegerit: res cauta erit. et duorum alterum necesse est fieri; vel sententiam iudicis impleri; vel si hoc is, qui condemnatus est. recusauerit; pœnam cōpromissi præstari. Magistratus autem Reipublicæ si interpellati fuerint, curent, ut pœna compromissaria exacta ab eo, qui obtemperare arbitrio noluit, ad uersario eius restituatur. In summa autem dicimus, post hac licitum non esse, ut cum sacramento litigatorum arbiter eligatur. Et si quidem cum sponte sua contra ius sententiã dederit: ipse deo rationem daturus est. Sin autem per imprudentiam aliquid non iure iudicauerit: hoc partibus nocere prohibemus. Omnia autem cetera iura, quæ de compromissarijs introducta sunt, vel alijs arbitris non cum sacramento receptis a veteribus legibus, vel a nobis introducta sunt, in sua firmitate innouata permaneant.

XII.

OMNES autem iudices prouocatio

cationes sibi porrectas suscipiant; nisi forte Præfectus Prætorio sit. Nã in hac sede ius Retractationis integrũ custodiri præcipimus.

OMNES lites secundum leges & Constitutiones dirimantur: quamuis iussio nostra vel pragmatica sanctio contrarium statuerit. et prouocationes sibi porrectas admittant in his scilicet causis, in quibus prouocare licitum est. SI QUID dubium iudicibus videtur, hoc ad nostrã maiestatem referant, & competens responsum mereantur.

XIII.

NOV. LXXXIII.

SI QVIS CVM clerico litigium habuerit: si quidem de causa pecuniaria; adeat prius Episcopũ, cuius iudicio clericus subpositus est. ille enim sine damno, sine dilatione competentem finem liti impositurus est. Sin autem noluerit (vel non potuerit) Episcopus litem dirimere: tũc

Q ad

ad civilem iudicem disceptatio cau-
sæ perueniat. Vbi autem Episco-
pus causam dirimere vult: sine scri-
ptura omnia procedant, & definiti-
ua sententia sine scriptis ab eo profe-
ratur. nisi forte partes voluerint, vt
in scriptis ea inseratur. Quod si de
criminali causa litigium emerferit:
tunc competentes iudices in hac ciui-
tate, vel in prouincijs interpellati, cõ-
sentaneum legibus terminum causæ
imponant. ita tamen, vt disceptatio
litis duorum mensium spatium non
excedat a litis contestatione nume-
randum. Non aliter autem punia-
tur clericus, nisi obnoxius repertus,
sacerdotio nudatus fuerit ab Episco-
po suo vel clericatus honore. Sin au-
tem crimen ecclesiasticum est: tunc
secundum canones ab Episcopo suo
causæ examinatio & pœna procedat,
nullam communionē alijs iudicibus
in huiusmodi causis habentibus.

SI QVAE lites iã cõtestatę sunt
in iudicijs ciuilibus, secũdum priora
iura

iura suum finem expectent. Omnia
autem priuilegia, quæ data sunt a no-
bis sacrosanctis ecclesijs & religiosis
Episcopis & clericis, siue monachis
maneant inmutabilia.

NOV. XXCIV.

SI QVIS DECESSERIT
sine liberis, sine patre, & matre; &
fratres eius ab intestato successione
ipsius capere velint: Si quidem iuris
diuersi sunt; & quidam ex his fuerint
consanguinei, non autem ex eadem
matre nati; vel ex eadem matre na-
ti, non autem consanguinei, & alij
appareant eiusdem patris & eiusdem
matris progeniti: ipsi alijs antepo-
nantur fratribus. Nam & anterio-
res leges quodammodo hoc fieri præ-
cipiunt. nam in illis cautum est, vt
si pater meus defuncta forte matre
mea aliam vxorem duxerit, & li-
beros habuerit; deinde ex nuptia-
libus lucris, vel alijs, quæ adqui-
sitio-

sitionem effugiunt, emolumentum vni ex his contigerit; & mortuus fuerit: vt anteponantur mihi fratres ipsius, qui non solum consanguinei sunt, sed etiam ex eodem ventre nati, ex quo & ipse progenitus est.

Hæc autem Constitutio teneat nõ solum in futuris casibus, sed etiam in præteritis; nisi iudiciali calculo vel amicali compositione decisæ sunt.

NOV. XXXV.

- I. **N**EMO ARMA facere audeat, nisi qui in publicis fabricis & matriculis fabricentium præferuntur. et priuatis hominibus non vendant. Numerorum autem fabricenses noua arma non faciant, sed vetera, quæ militum sunt, adcurrent. Si quid autem nouum fecerint: hoc ademptum nostro armamentario addicatur. Eadem dicimus & de publicis ballistarijs, vt nemo noua arma faciat, sed vetera renouet. Si quid vero nouum fece-

fecerit; hoc ad publicum armamentum vniuscuiusq. ciuitatis pertineat.

HÆC autem obseruari oportet non solum ab ipsis ballistarijs periculo eorum, sed etiam patribus ciuitatum, sub quibus & ballistarij sunt, & publica armamenta, & diligentia eorum, & custodia. Si enim inueniatur fabricensis arma vendens: curabit Præses prouinciæ huiusmodi homini pœnam competentem imponere; & ab emptore, & sine pretio vindicare, & publico addicere. Eadem dicimus & de his, quos deputatos numerorum vocant.

SANCTIMVS vt priuatus homo arma non faciat, nisi solum fabricenses, qui ad arma faciēda militāt, & de publico aluntur. Oportet autem gloriosissimum Magistrum Officiorum quinq. chartularios de scrinio fabricæ deputare bonæ opinionis homines, & primates scrinij; vt quærerent de priuatis hominib. qui arma facere audent. et si quos ido-

II.

neos inuenerint, de eis ad nos referant, ut matricula eorū perspecta nostra rescriptione confirmetur, & in militia inscribantur, & fiant publici fabricenses. Nam si ea fuerint obseruata rustici homines armorum copiam non habebunt. Oportet autē omnes scriniarios, qui mittuntur ad inquisitionē priuatorū, qui arma faciāt, depositiones a magistratibus & Defensoribus & Patribus ciuitatum accipere; quod nemini priuato cōcedant arma facere. Si enim concesserint: Alexādrinæ quidē ciuitatis Præfectus viginti librarū auri pœna percellatur, & magistratu suo careat; & officiū eius viginti librarū auri pœna multetur, & capitali supplicio punietur. Ceterarū autē prouinciar. Præsides denas libras auri pœnæ nomine præstare, & magistratu suo carere iubemus: Officiales autem & Defensores & Patres ciuitatum tres auri libras dare, & capitali puniri supplicio.

NE

III. NEMO priuatus faciat aut cōparet arcus, vel tela, vel spathas, vel gladios, quos παραμήγια vocant, vel Zabas siue loricas, vel cōtos aut lāceas quocūq. modo fiāt, vel quę ab Isauris μογοκόρυτια dicuntur, vel Zibynnos, quos misibilia vocant, vel scuta, vel cassides. Liceat autē priuatis hominibus facere & comparare cultellos minimos, quibus in bello quispiā uti non potest.

III. SCIANT Chartularij scrinij fabricę, quod si hæc saluberrima nostra cōstituta contēpserint, nō solū pecuniaris pœnas subsistēt, sed etiā corporales, & militia sua carebunt, & scriniū eorū ad curam fabricæ nullam communionem habebit; sed alijs hæc cura a nobis committetur.

NOV. LXXXVI.

I. SI QVIS PROPTER ciuilem vel criminalem causam Præsidem prouincię adierit; & ille contēpserit actorem, vel alio modo causam cognoscere secundum leges contempse-

Q4 rit

rit: liceat auctori supplicare ciuitatis Episcopo; & hoc ipsum in querimoniam deducere: vt religiosus antistes vel ipse ad Præsidentem veniat, vel suos homines mittat, per quos compellere Præsidentem sine dilatione & iniuria litem dirimere possit. Quod si tanta imprudentia rector provincie teneatur, vt nec Episcopo, nec clericis eius imminentibus iustitiam sequatur: tunc liceat Episcopo, si voluerit auctor ad nostram pietatem venire, & preces fundere, dare ei litteras, per quas nobis declaretur superbia atq. iniuria Præsidentis. Nos enim & auctori medebimur, & Præsidenti competentem vindictam imponemus.

II. SI C VI Præsides provincie suspectus esse videatur; & litigare apud eum solum noluerit: liceat ei Episcopum inuocare, vt cum ipso confidente litem audiat. et vel amicali compositione litigatores transigere faciat, vel more *παρὰ τὴν φύσιν* (idest naturaliter) litem audiant, vel cognitional

naliter, ita tamen vt sententia legibus consentanea imponatur. SI quis autem non adito Præsidente provincie, & sine litteris Episcopi in hanc venerit ciuitatem, & de aliqua causa nos molestauerit: sciat se tales poenas subiturum, quales passurus esset Præsides provincie, si aditus eum contempsisset.

SI quis a Præsidente provincie iniuriam passus fuerit: adeat ciuitatis Episcopum. vt si arbitrio eius Præsides condemnatus sit: satisfaciat homini iniuriam passo. Sin autem hoc Præsides facere noluerit; & veniat ad nostras pijsimas aures: si quidem iustam sententiam religiosissimi ciuitatis Episcopi comprehendamus: vltimis supplicijs Præsidentem affici iubemus. sin autem innocetem eum inueniamus: necesse est, vt nullum responsum a nostra clementia calumniosus auctor accipiat.

IV RENT officiales Præsidentum, vt lites subiectorum dirimantur; & non acci-

III.

III.

accipiant sportularum nomine plus, quam nostra Constitutione cauetur. Quod si contra hoc fecerint: vltimis supplicijs subiciantur.

V. **SI** Episcopus propter gratiã Præsidis supplices cõtempserit: ex sacris regulis pœnæ subiciatur.

VII. **IN** ciuitatibus, in quibus Præsides præsto non sunt, adeant litigatores Defensorem ciuitatis, & ille audiat causas. Sin autem Episcopum iudicare sibi maluerint: hoc quoque fieri iubemus.

VII. **NEMO** Episcopus vel clericus sine litteris Patriarchæ vel Episcopi ad hanc florentissimam ciuitatem veniat.

VIII. **NEQVE** Præfectianus, neq. in rebus agens, neq. alius cuiuslibet cõditionis homo in prouinciam: veniens plus exigit sportularum nomine, quã nostra Cõstitutione cauetur. Sin autem plus exegerit: suo periculo Præsides secundũ leges in eum vindicet. Quod si hoc facere neglexerit:

rit: Episcopus ciuitatis ad nos referat. et tam de Præsidis negligentia indicet, quã de dignitate, vel militia, vel alia condicione eius, qui plus exegerit: vt nos in vtrumq. competentẽ coërtionem imponamus.

NEMINI liceat curiali condicione obnoxio aliquid donare de sua substantia, nisi quod pertineat ad donationem propter nuptias siue pro semetipso, siue pro liberis dederit. Liceat autem eis & dotare filias suas, si nuptias contrahant. aliter autem non liceat eis immobiles res suas donare siue mortis causa, siue non mortis causa. Vendere autem si velint, liceat eis secundũ nostras Cõstitutiones. Nam & dotem dare pro filia sua curialis homo potest vsque ad eum modum, qui Constitutione comprehensus est. Scire autem oportet, quod alijs priuatis hominibus non

nō est interdictū donationes mortis causa facere, & quas voluerint condiciones inserere. Nam eis concessum est etiam talem cōdicionem addere, vt non liceat donatori mortis causa donationē reuocare; alias autem condiciones obseruare. Sed & non mortis causa donationes qui velint, secundum leges faciant.

NOV. XXCVIII.

I. **Q**UIDAM TITIO deposuit pecuniam vel alias res sub aliquib. cōdicionibus; vt si impletæ fuerint, reddatur ei depositū. deinde impleuit; & depositarius nihil reddere vult: iubet Constitutio teneri eum, quia condicionib. impletis res depositas reddere debet. Sed & si venerit aliquis, & denuntiauerit depositario, ne aliquid reddat: nihil hoc ei, qui deposuit, noceat. Quidquid enim damni post talem denuntiationem, vel fortuito casu depositis rebus

bus contigerit: hoc ad eum, qui denūtiavit, pertinet, vt depositario indemnitas conseruetur. Hoc amplius si pecunia erat deposita; & eam reddi quispiam denūtiatione prohibuerit: ex eo tempore cogendus est tertiam centesimæ vsurar. nomine depositario præstare vsq. eo donec reddatur pecunia.

II. **S**I quis vel ciuiles annonas dari prohibuerit alicui, cuius se creditorem dicit esse; vel si denuntiauerit inquilinis ne pensiones præstent: quid quid damni ex hoc domini senserint; is qui denuntiauit refarcire cogatur. Hoc amplius pecuniæ, quæ prohibuit dari, vsuram præstet tertiam centesimæ. et nemo dicat, quod potest dominus cautionem defensionis inquilinis dare, & pensiones post denuntiationes exigere. Defensio enim sine fideiussore omnino idonea non est; & non facile est fideiussorem omnibus inuenire.

NOV.

HAEC Cōstitutio de liberis naturalibus loquitur: & dicit filios natos aut ingenuos & legitimos esse; aut ingenuos & naturales; aut naturales & seruos; aut omnino nec naturales dignos appellari. Eorū autē, qui naturales ingenui vel seruilis condicionis sunt, aut legitimi postea fiunt, aut in eodē statu manent. Et ingenui quidē atq. legitimi filij nascūtur, qui ex legitimis nuptijs procreati sunt. Nuptias autē legitimas cōtrahi diximus aliter in personis senatorijs, aliter in vilissimis hominib. aliter inter eos, qui mediastini status sunt. Successiones autē partium ad legitimos varijs pertinet modis, de quib. plenissime iuriscōsulti & Cōstitutiones locuti sunt. Naturales autē liberi, siue ingenui, siue serui, quib. modis postea fiunt legitimi, & per quas vias naturalibus succedūt parentibus; necessariū est exponere. Igitur si quis filios suos naturales curiæ dederit vel omnes, vel quosdā, vel vnū ex his: legitimos faciat secūdū Diuę memorię Theodosij Cōstitutionē. Idē iuris est, si filiā naturalem curiali homini

pater cōiūxerit. Sed quia hęc pars de successione. & de alijs multis dubietatē recipit: ordinariū est prius eam plenissime explanare. Igitur si quis naturalē filiū vel naturales habuerit, eūq. vel eos vel quosdā vel vnū ex his legitimos facere voluerit: det eos curię ciuitatis, quamuis Illustri dignitate decorati sint; & fiunt legitimi. exceptis scilicet illis dignitatibus, per quas & si curiales essent, hac cōdicione relaxati fuissent. Dari autē eū curię oportet vel in spectaculo toto populo cōsidente; vel actis interueniētibus. vel in testamento suo, si ille nō reclamauerit. Et hęc omnia procedunt siue habeat legitimos filios pater siue nō. Sin autē post mortē patris naturalis spontanea voluntate sese dare curię maluerint: nō aliter audiātur, nisi si nullū legitimum filiū pater reliquerit. Hęc autē quę de patre dicimus, optineāt & in auo, & in proauo, & in alijs huiusce modis personis. Sed si quidem ex provinciali ciuitate oriundus est is, qui filium curiæ dare velit; in eadem ciuitate filium suū faciat curialem siue ipse quoque pater curialis sit, siue non. Sin

autem ex vico oriundus est: in ea ciuitate curialem faciat filium naturalem, cuius in territorio vicus est. Illo proculdubio obseruando, vt vbi quidem parens dat, non impediatur legitimi filij: vbi autē filius sese dare velit, impediatur legitimis filijs superstitib. Sin autem parens naturalis vel Romanus sit, vel Byzantius: liceat ei in qua voluerit metropolitana ciuitate filios suos naturales curiæ dare. Eadem dicimus, & si quis filiam suam curiali homini coniungere maluerit.

II. SI curialis naturales tantum filios habuerit; liceat ei manumittere eos, & curiæ dare, & hoc modo legitimos facere. Ipsi quoq. naturales liberi si libertatem quoquomodo nanciscuntur, mortuo patre nullis legitimis liberis superstitibus, licentiã habeant curiæ se dare, & legitimum nomen mereri.

III. SI naturalis filius curiæ datus fuerit; legitimus patri successor ab intestato

stato existat. ex testamento capiat, quantum ei pater naturalis reliquerit, nisi forte legitimos filios ante habuit. tunc enim non plus habeat naturalis filius, quam is qui legitimus constitutus minimam habet portionem. Et si quidem mortuo patre & curialia munera subeat, & quod ei donatum vel relictum est, possideat: maneat securus. Sin autem res paternas velit respuere, vt curiali conditione liberetur: omnino non audiatur. Enimvero si ab initio curialem conditionē cōtempserit; postea autem in possessione paternarum rerum vel omnium vel ex parte inuentus fuerit: tunc curialis conditionis nexibus teneatur. Quæ diximus de masculis curiæ datis intelligēda sunt & de filiabus naturalibus, quæ nuptæ sunt curialibus.

SI filius curiæ datur: ipsi patri tantummodo legitimus fiat successor, non etiã parētibus vel liberis ipsius, vel agnatis vel cognatis eius: nisi for

R te

te ab aliquo ex his heres instituat.

V. SI quis curiæ datus & legitimus factus decesserit: si quidē habeat curiales legitimos liberos; ad ipsos successio eius perueniat. Sin autem quosdam curiales habeat, quosdam hac condicione liberatos; ad curiales quidem nouem vnciæ substantiæ eius veniant, ad alios autem tres vnciæ. Quod si nullos liberos habeat: nouem quidem vncias curia, & publicus habeat; tres autem vncias vel heredes, quos in testamento suo scripsit, vel hi, qui ab intestato ad hereditatem eius vocantur. Sin autem scriptus heres vel non scriptus curiæ se dare maluerit, & hereditatem ipsius habere; nullo modo prohibeatur: sed habeat licentiam, vt cum curiali condicione nouem vncias ad curiam & publicum pertinentes accipiat: si prius Imperatori supplicauerit; & hoc ipsum ei ab imperiali nomine concessum fuerit.

VI. SI quis naturales habuerit liberos,

ros, posteaq. decedens in testamento suo curiæ eos dederit; & illi post mortem patris sui naturalis cōtulerint: habeant nouē vncias; qualitercumq. distributionem pater inter eos fecerit. ita tamen vt minus nouem vncijs non accipiant. Melius autem faceret pater, si totum assem eis reliquerit. Quod si quidam ex his consenserint, quidam autem noluerint curiales esse: ad eos qui consentiunt, nouē vnciæ perueniant, tres autē vnciæ ad eos deuoluātur, ad quos testator voluit. Quod si nullus ex naturalibus liberis curialem amplectitur cōdicionem: ad ipsam curiam nouem vnciæ pertineant, scilicet vt secundum nostram Constitutionem inter curiam & publicum nouem vnciæ diuidantur. Sed si quis nihil de naturalibus liberis suis dixerit, sed silentio eos preterierit; illi autē sua sponte voluerint curiæ nexibus esse subiecti, vt patris naturalis successione capiant: liceat hoc facere, vt nouē accipiāt vncias.

R 2 Sed

Sed si pater naturalis filium seruum habuerit, eumque manu miserit, & curiæ dederit eum: & si post mortem naturalis patris curialis esse maluerit, nouem vncias accipiat. (Hoc amplius & si tantum manu miserit, & non obtulerit; & post mortem naturalis patris curialis esse maluerit: tunc etiam nihilominus nouem vncias accipiat.) Idem dicimus, & si testator curiæ dederit in suo testamento. omni enim modo qui curialia onera subire paratus est, nouem vncias accipiat. Quod si omnes naturales liberi curiales esse volunt: pro rata portione inter eos nouem vnciæ distribuuntur.

VII. ZENONIS Diuæ memoriæ Constitutio, & Anastasij lex de naturalibus liberis posita, maneat secundum sua tempora incōcussa. Sed & Diui Iustini Constitutio in perpetuū maneat, quæ prohibet naturales liberos adoptionis modo legitimos fieri.

VIII. SI QVIS cū libera muliere consuetu-

suetudinem habuerit; & ex ea naturales liberos procreauerit; postea autem affectione procedente dotalia instrumenta cum ea fecerit: dicimus liberos tam eos, qui ante instrumenta, quam illos, qui postea nati sunt, legitimos & in potestate patris fieri; siue post instrumenta facta nati filij decesserint, siue omnino nati non fuerint. nulla discretione habita vtrum alia subit legitima proles, an non. Sed & si quis conceptus ante instrumentum, postea natus fuerit: illud tempus, quo natus est, inspiciatur, vt legitimus fiat, vel si pro sit ei tempus conceptionis, illud tempus obseruetur.

IX. SI quis filios habuerit naturales, eorum autē mater mortua sit, vt dotalium instrumentorum compositio fieri non possit: vel si viuat quidē mater eorum; sed ea digna matrimonio non sit; vel si cæcata fuerit, vt vxor non ducatur: pater autem filios suos legitimos facere velit: liceat ei supplicare Principi, & hoc ipsum mani-

festare in precibus suis, ut Principē annuente status filiorū confirmetur: scilicet si in his casibus legitima proles non subit.

X. SI pater naturalis dum vivit, præcedētes observationes nō fecerit, ut filios suos naturales legitimos efficiat, cōponat testamentū, & in eo dicat se velle eos legitimos sibi successores existere. Et si hoc fecerit, liceat filiis hoc docere, & testamentum patris ostendere, & legitimam hereditatem eius adipisci: sic tamē ut prius principi supplicent, & hoc ipsum allegent.

XI. H A E C autem omnia totiens locum habēt, quotiens & ipsi liberi naturales consentiunt. Si enim inuitus nemo emancipatur; quanto magis non debet aliquis sui iuris cōstitutus alienæ subici potestate. Quod si quidam ex his voluerint, quidam autem noluerint: hi, qui volunt, legitimi successores existant parenti. Illud autem certum est, quod legitimis filiis

filiis superstitibus tempore, quo pater moritur, naturalis filius legitimus nullo modo intelligitur: nisi vel curiæ datus est, vel dotalia instrumenta cum matre ipsius composita sunt. Nemini autem liceat filium naturalē adoptare, & eo modo eum legitimum facere.

XII. SI quis filios naturales habuerit, si quidem legitimos eos prædictis modis effecerit: ita ei succedant, quemadmodū ex nuptijs lege cognitis procreati patrib. suis succedunt. Sin autem naturales permanserint: si quidem legitima proles subit, nō liceat patri filiis naturalibus & matri eorū, idest concubinæ suæ ultra vnam vnciam dare siue inter viuos, siue mortis causa, ut semunciam concubina habeat, semunciam liberi: quidquid autem plus dederit, hoc habeant legitimi filij. Sed & si solam habeat concubinam, nō plus ei, quam semunciā præstet. Quod si nullos filios habeat, liceat ei & in toto asse filios suos

naturales heredes scribere, nisi forte parentes habeat. tunc enim parentibus legitima portione relicta, reliquæ partes ad naturales filios transferre possunt. Eadē licētia est patri præstāda, & si donatione vel alioquocūq. titulo vel viuis vel moriēs substantiā suā naturalibus filijs præstare voluerit. Illo proculdubio obseruando, vt cōcubinam ille habere possit, qui vxorem non habet. Hæc autem totiens teneant, quotiens naturalis pater vel testamento, vel alio vltimo iudicio suam declarauerit volūtatē. Quod si quis intestatus decesserit, & neque filios habuerit, filiasue, neque nepotes aut neptes, vel deinceps alias personas; habeat autem in domo sua cōcubinam liberam, ex qua etiā filios habuerit: tunc etiam intestato patre naturali mortuo duas vncias habeant diuidendas inter eos pro virili portione, & mater eorū vnus filij partē accipiat. et hæc ita se habeant, quāuis adgnatus, vel cognatus vel pa-
tro

tronus, vel fiscus intestato defuncto patri naturali successerint. Sed & si concubina ante quam pater moriatur, decesserit: nihilominus naturales filij duas vncias intestato patre mortuo integras capiant. Idem dicimus, & si concubina separata est ab eo. Nemo autem intelligat concubinam, quando cum multis mulieribus concumbere concubitor solet. Nam quemadmodum qui legitimam vxorem habet, aliam habere durante eodem matrimonio non potest: ita & qui vnā concubinam habet, non potest aliam eo tempore habere. Nulla autē differentia est, utrū masculi an femine sint, qui queue ex tali concubinato progeniti vel progenitæ sunt. Quod si quis intestatus decesserit, & legitimos liberos reliquerit, & naturales: nihil quidem naturales accipiant, alantur autem a fratribus suis, idest a legitimis filijs defuncti secundum substantiam, quæ ad eos peruenit ex patre, quem-
admo

admodum vir bonus aestimauerit; id est viri boni arbitratu. Idem iuris est, & si uxorem quidem habeat, liberos autem naturales ex concubina ante mortua, ut hi alantur a successoribus eius. De nepotibus enim naturalibus ea, quæ constituimus in Codicæ teneant.

XIII. SED quemadmodum liberis naturalibus consultum est: sic & ipsi debent patribus suis naturalibus vicissitudinem dare & in alimonijs, & in successione, quemadmodum in ipsis filijs constitutum est.

XIV. SI pater naturalis aliquid dederit, vel reliquerit filio suo; liceat ei præstare tutores vel curatores in istis rebus, confirmandos. Liceat autem & matri tutelam filiorum naturalium suscipere; & omnia facere, quæ in legitimis liberis facere solet.

XV. HÆC Constitutio non pertinet ad eos liberos, qui ex nefarijs procreationibus procreati sunt: ideoque nec alimo

alimoniam eis parentes vel fratres debent. Constantini autem Diuæ memoriæ lex ad Gregorium rescripta penitus euacuetur.

NULLIVS recipiatur testimonium, nisi eius qui sit bonæ opinionis; quem vel dignitas cõmendat, vel militia, vel vitæ honestas, vel artis laudabilis titulus, vel etiã aliorum testium vox de bona vita eius consentiens. Alius autem testis si vilissimus in iudicio productus fuerit: liceat iudici si hoc existimauerit, & tormētis eum subicere in hac quidē florentissima vrbe per Prætoris officium, in prouincijs autem per Defensorem ciuitatis.

SI quis autem scripserit se debere alicui pecuniam; postea autem dicat se sine scriptis eam soluisse: non audiatur, quamuis testes produxerit, nisi secundum obseruationem Constitutionis

I.

II.

tionis nostræ. Si tamē testes duorum alterū dicant, vel quod præsentibus ipsis & ad hoc ipsum rogatis debitor creditori pecuniā soluit, vel quod ad hoc ipsum accepti audierunt creditorem dicentem pecuniam sibi solutam fuisse. Non enim admittimus testimonia eorum, qui dicere solent transeuntes se audisse aliquem dicentem pecuniam sibi solutam esse. Sed nec tabulariorum præsentia sola sufficit, nisi testes quoq. rogati subscripserint; & ipsa principalis persona si litteras sciat, suas depositiones per scripturā declarauerit: sed & in hoc casu si quidem bonæ opinionis testes inuenti fuerint, recipiantur. Sin autem vilissimi homines sunt, qui & pecunia corrumpi facile poterunt, & periurare non timebunt; tormentis subiciantur. Sin autem testes contraria sibi dicant: oportet iudicem si contrarietatem testimoniorum perspexerit in ipsis constitutam, quæ totam causam cõtineat: reprobare eos.

plu.

plurium autem & bonorum testimonia suqui, & eos qui contraria sibi dixerint, si quidem per errorem, cum venia dimittere: sin autem per astutias aliquas; tormentis subicere.

III. S I quis in vna eademq. lite testes ter produxerit; & renūtiauerit testiū productioni; & exceperit testimonia vel ipsa, vel perscriptiones aduersarij sui: postea non concedatur quartam productionem testium facere. Enimvero si non exceperit, neque ipsa testimonia, neq. perscriptiones aduersarij sui: liceat ei quarta vti productione testium. ita tamen vt iuret prius neque se excepisse, neq. procuratorem suum, vel patronum, vel alium hominem suum; nec aliquo dolo vel arte vel calliditate quartā productionē desiderare. Hoc amplius & si semel aut bis produxerit testes, & renūtiauerit productionib. ac postea velit producere; non audiatur, nisi in eo casu, vbi neq. testimonia excepit, neq. perscriptiones aduersarij suis

fui; quamuis diuina iussio dederit el
licentiam producendi.

- III. ANTIQVITVS est constitu-
tum, vt si in hac florētissima ciuitate
litigium fuerit motum, & adhuc cau-
sa pendente opus fuerit testium pro-
ductione; testes autē in prouincia de-
gerint: vt illuc actis interueniētibus
mittātur partes siue procuratores ea-
rum, & apud Defensorē ciuitatis te-
stes producti dicant ea quæ sciunt; &
postea in hanc ciuitatem acta mittā-
tur, & cōpetenti calculo a iudice cau-
sa terminetur. Idem iubet Constitu-
tio obtinere, & si in prouincia litigiū
fuerit motū, & testes in hac degerint
ciuitate, vel in alia prouincia. actis
enim interueniētibus apud quemuis
eloquentissimū iudicē testes produ-
cantur. vel si in alia prouincia testes
sint, apud Defensorē acta consistant,
& signata præstetur vel ei, qui produ-
xit, vel aduersario eius. nec quasi ex-
cipienti denegetur iterū ei testes pro-
ducendi licentia. Hæc autē in pecu-
niarijs

niarijs causis optineant. nam in cri-
minalibus causis ipsæ personæ testiū
necessariæ sunt.

V. SI testis productus seruus esse di-
catur, ille autē dicat se liberum esse:
si quidem ingenuum; scribatur qui-
dem testimonium ipsius; postea autē
si probatus fuerit seruus, nullius mo-
menti sit. Sin autem libertinū se ef-
se dixerit: si quidem instrumentum
manumissionis suæ ostenderit, dicat
testimonium. Sin autem in alio loco
dicat instrumenta sui status habere:
scribatur quidem testimonium eius,
postea autē si non produxerit instru-
menta, nullius momenti sit.

VI. SI quis dixerit testē productū ini-
micum suum esse: si quidem ex crimi-
nali causa; omnino non dicatur testi-
monium. Sin autē ex alia occasione;
dicatur quidem testimoniū eius, sed
præscriptio ei opponatur.

VII. SI quis mediatorem se partium di-
xerit, ideoque se non oportere inui-
tum testimonium in alterutū eorum
dicere

dicere; illi autem cōsenserint, vt pro-
ducatur; consequens est, vt in hoc ca-
su etiam inuitus testimonium dicat.

VIII.

TESTIVM productio apud iudi-
cem vel Defensorem vel Magistrum
Census non aliter valeat, nisi præsente
quoq. aduersaria parte, vel contu-
maciter non veniente, scilicet vt &
hic salua præsriptio ei competat,
quam opponendam existimauerit.
Contumaciter autē non videtur ab-
esse, qui ex necessitate abfuit: forte
enim intra septa sanctorum fuerat.

OMNIA autem iura, quæ posita
sunt iam vel a retro principibus, vel
a nobis de testib. maneat intacta.

IV

Hanc autem legem tenere volumus
in futurum tempus.

NOV. XCI.

I.

QVAEDAM MVLIER Ti-
tia nomine Mævio copulata
est, & dotem dedit, & liberos ab eo
procreauit: postea mortua Titia Mæ-
uius

uius secundā vxorem duxit Semprom-
niam, & mortuus est: quæritur vtrum
liberi prioris vxoris dotē matris suæ
prius recipere debeant; an magis se-
cunda vxor in dote sua validiora iu-
ra prætereendere? Et ita distinguimus,
vt si quidem res dotales existant siue
prioris siue posterioris sint, omnimo-
do eas dominus vindicare potest.
Sin autem vel consumptæ sint, vel de-
minutæ: præferantur secūde mulieri
liberi ex priore matrimonio nati; vel
etiā ipsa prima vxor, si forte repudio
primæ nuptiæ solutæ sunt. Idem di-
cimus, si liberi secundæ mulieris cum
priore vxore, vel liberis eius litigēt.
In summa enim dicimus, & priori
matrimonio hypothecarum privile-
gia validiora præstamus, vbi ipsa mu-
lier agit, vel liberi eius ex eo matri-
monio nati. Liberos autē appel-
latione omnes descēdentes cōplecti-
mur. Quod nō per inuouationē a no-
bis introductū est, sed magis per in-
terpretationē priorū Cōstitutionū.

S SI

II.

SI mulier dotem pro se promiserit vel alius pro ea siue profecticiã siue aduēticiã: postea autē vel ipsa mulier vel promissor dotis paratus sit, id quod promisit dare; & hoc ipsum testatione cōplectatur; & vel optulerit res, vel deposuerit si mobiles sint vel in iudicio * ex vna parte iudicē adeat, & missis ab eo hominib. maritus distulerit dotē accipere; posteaq. solutū matrimonium fuerit: sic intelligatur, maritus quasi dotē accepisset. Ideoq. si quid de ante nuptias donatione accipere mulierem oportet, hoc omnimodo accipiat, quāuis nullam dotem dedit: quia per maritū stetit, quo minus eam susceperit.

NOV. XCII.

SI PATER habuerit filios duos pluresue; & vni ex his donare res suas voluerit: non liceat ei ultra bessem substantiæ suæ donare, vel ultra dimidiam secundum liberorū numerum

rum: vt ceteri liberi modis omnibus legitimam portionem, idest Falcidiã accipiant: quam haberent, si tertiam partem vel dimidiam eo tempore acciperent, ante quã donatio facta sit. scilicet nisi ingrati fuerint. nã si probatæ sint ingratitudinis causæ, pristinis legibus subiciantur.

NOV. XCIII.

SI QVIS appellauerit, & appellatione introducta apud Præfectum Prætorio, vel apud quemuis aliū iudicem, cōpromissarios arbitros elegerit cum aduersario suo: nō sit exclusus venire iterum ad appellatorium iudicium, quamuis biennium fuerit transactum. Quod si postquam a cōpromissario recessum est, biennium transierit: dicimus priorem calculū esse firmum, & appellatorium iudicium non exerceri. Cetera autem omnia iura, quæ de prouocationib. posita sunt, in suo robore permaneāt.

S 2 NOV.

NOV. XCIII.

SI MATER marito defuncto filiorum suorum tutelam gubernare maluerit: renuntiet secundis nuptijs sine iureiurando in iudicio, res autē suas impuberi filio obliget; atque ita tutela ei committatur siue creditrix sit filiis suis, siue debetrix. Idem & in filiabus dicimus.

Hæc autem obseruari procuret tam Præfectus Urbis, quam Prætor, & in prouincijs Præsides. et diligenter inventaria cōscribantur præfente scriba, & alijs publicis personis secundū consuetudinem; & satisfactiones idoneæ exigantur, ut res salua pupilli fiat.

NOV. XCV.

SI QVIS ciuilis vel militaris iudex adhuc in magistratu suo positus, sine iussione diuina prouinciā, quam sortitus est, dereliquerit: reus sit ma-
icsta

lestatis; & reducatur in illam prouinciam, de qua fugit; & postquam accusatorib. satisfecerit; ultimo supplicio puniatur. Sin autem magistratus esse desierit: quinquaginta dies ibi faciat; & publice appareat; & volentibus aduersus se agere respondeat; & metropolitana ciuitate nō exeat ante quā quinquaginta dies fuerint transacti. Vbi autem successor alicui magistratui a nostra pietate mittitur, nō antea desinat esse magistratus ille, qui prior est, nisi ante duos dies, quā in prouinciam successor uenerit. Tunc enim & amicalē epistolam mitti præcipimus, & publicas annonas usque ad hoc tempus decessor accipiat.

NOV. XCVI.

NON ALITER reus aëtori respondet libellum accusationis mittenti, nisi prius ille cauerit reo atque litis executori: quod intra duos
S 3 men-

mensis contestationē litis apud iudicē facturus sit; alioquin damnū in duplum se reo restitutorum. Cautio autem triginta sex solidorum quantitatem non excedat.

- II. Si quis ab aliquo fuerit accusatus, & voluerit ipsum accusatorem suum accusare: apud eundem iudicem hoc faciat. nam apud alium iudicem eum trahere non potest. Quod si iudex ei displiceat; licebit ei recusare eum ante litis contestationem in viginti dierū relaxamento. Post litis enim contestationem recusare eum iudicem non potest, nec actorem in alio iudicio trahere.

NOV. XCVII.

- I. DONATIONVM quæ propter nuptias fiunt, parē volumus esse quantitatem doti mulieris. item pacta & stipulationes in dote & propter nuptias donatione pari modo componantur. Hoc autem capitulū
in

in fatu ro quoq. tempore teneat.

II. SI mulier dotem suam augere maluerit: non aliter hoc facere possit; nisi maritus quoque propter nuptias donationem pari quantitate augere paratus sit. Quod si creditores maritus habeat: augere mulier dotem suā debet in rebus immobilib. Quod si res mobiles dederit: sciat se privilegium dotis in rebus mariti sui nō habituram. Sin autem nullum creditorem maritus habeat eo tempore, quo dotem suam mulier augebat: habeat privilegium, quod dotibus in hypothecaria actione præstitum est.

III. SAEPISSIME relatū est eum, qui pecuniam præstat ad comparandam rem vel renouandam, vel faciendam, validiora iura in hypothecis habere in ipsa, quā priores creditores. Sed hoc in dotibus non obseruetur. Nam dotē præcipimus ei quoq. præferri, qui postea pecuniam dedit marito ad aliquā rem comparandam, vel renouandam, vel etiam faciendam.

III. SI quis marito mutuam pecuniã dederit militiæ causa; & inter eos fuerit pactum, ut in casum militiæ creditor anteriora iura alijs creditorib. habeat: id quod actum est teneat, ut etiam doti talis creditor præferatur: si tamen hoc & in scriptis processerit, & testium habeat subscriptionẽ, & ex ipsa veritate confirmetur.

V. SI quis pro filia sua dotem dederit verbi gratia triginta librarum auri: postea genero defuncto, & dote ad eum reuera filiam velit alij copulare: prohibeatur minorem quantitatem dotis nomine pro ea præstare, quamvis ex priore matrimonio lucrata est filia ob antenuptias donationẽ quindecim libras auri. nisi forte pater probauerit fortuito quodam casu substantiam suam deminutam fuisse.

VI. QV A E D A M mulier defuncto patre suo exigebatur, ut dotem suam conferret, si vellet hereditatem paternam suscipere. Dicebat autem
ino

inopem esse maritum suum; & nihil ab eo exigi posse. Contradicebatur ei, quod oporteret inopiam mariti ad damnum ipsius respicere. Quæsitum est, quid iuris sit? Et dicimus, si quidem mulier sui iuris erat, culpã eius esse: quia poterat eo tempore, quo viderat maritum suum pauperiorem, statim aduersus eum & constante matrimonio dotis actionem mouere, & res dotales consequi. Nam & propter nuptias donationis res etiã constante matrimonio vindicare potest, si viderit maritum ad paupertatẽ inclinantem, scilicet & si non minor erat mulier mater familias viginti quinque annis. Sin autem filia familias fuerat: debet patri suo dicere, ut cum eo agat. Et si quidem egit, salva res est: si autem pater agere superfederit: inopia mariti ipsi & coheredibus eius imponatur; & habeant omnes communiter actiones contra maritum, & quod potuerint consequi in commune deducatur. Hæc autẽ

totiens vera sunt, quotiens dotis quãtitas ampla non sit. Si enim ampla fuerit; & cessante patre liceat filiefamilias constante matrimonio cõtra maritum dotis actionem mouere. et si non mouerit, ad ipsam futuri tẽporis periculum spectet. Ea autem obtinere volumus in omnibus personis, in quibus collatio dotis exigitur siue filiabus, siue neptibus, & deinceps personis volẽtibus hereditatẽ amplecti tã patris sui, quã matris, aui, vel auix, & superiorum personarum.

NOV. XCVIII.

7. **S**I MARITVS mortua vxore, vel vxor defuncto marito dotẽ vel ante nuptias donationem lucratus vel lucrata fuerit: modis omnib. proprietatẽ liberis suis ex ipso matrimonio conseruet: vsumfructum autẽ nuptialium luctorum habeat ipse vel ipsa, siue ad secũdas nuptias migrauerit, siue nõ. idq. optineat in omnib. matrimonio

monijs quæ post hac fuerint dissoluta quocũq. modo, vel si antea quidẽ soluta sunt, sed adhuc in suspẽso causa est alterutra persona viuente. Si enim ambo mortui sunt, heredibus eorum hæc Constitutio nõ proffit; sed veterib. legib. subiciãtur. Cum autẽ dominiũ rerum liberorum esse cõeperit; ea iura locũ habere certũ est, quæ de his rebus posita sunt, quar. proprietatem liberi lucrati sunt parentibus suis secũdas contrahẽtibus nuptias.

SI repudio misso matrimoniũ solutũ sit culpa vxoris vel mariti; & vel ille dotẽ, vel illa propter nuptias donationem lucratus lucrataue fuerit: liberis quidẽ proprietates statim cõpetat, vxori vel marito rerum vsumfructus. Ea autem persona, quæ vsumfructum habet, liberos alere deber. Sed si bona gratia matrimonio soluto, quasi trãactionis nomine alterutra persona aliquid acceperit: nihilo minus eius proprietatem quidem liberi habeant, parẽs autẽ vsumfructũ.

DAT.

284 NOV. XCIX.
DAT. *K. IVLIAS. CP. IMP.
DN. IVSTINIA. PP. AVG.
ANN. XIV. IVSTINOV. C.
COS.

NOV. XCIX.

SI QVI DVO rei promittendi fuerint; vel alter pro altero fideiubeat, & inuicem: si quidem additum non fuerit, vt vnusquisq. ex his in solidum teneatur; tūc pro portione sua sit obligatus. Sin autem additum sit, vt singuli in solidum teneātur; si quidem omnes vel quidam ex his soluēdo sint, & præsentes fuerint: in ipsos actio competat. Onus autem inopiæ præmissoris, vel absentiae præsentes & locupletes promissores sustineant. Iubemus autem eos qui præsto sunt, a competente iudice compelli communiter agenti stipulatori respondere. vt vbi cognoscatur si locupletes sint an non, communiter condemnentur; & qui soluēdo sunt, onera inopiæ aliorum sustineant. Quod
si iu

NOV. C. 285
si iudex aditus magistratus non est; per competentem magistratum hoc impetret. Hæc autē in futuris optineant casib.

NOV. C.

SI MV LIER pro se dotale instrumentum conscripserit, vel pater, vel quiuis alius pro ea; posteaq. vel repudio vel morte solutum fuerit matrimonium: si quidem ante quam biēnij tempus impleatur; liceat marito vel heredibus eius non numeratæ pecuniæ dotis intra annum ex tempore soluti matrimonij numerandum querimonia vtī. Quod si supra duos annos intra decennium tamen matrimonium solutum fuerit: intra tres mēses maritus vel heres eius eadem querimonia vtetur. Decennio autē cōpleto modis omnibus si nulla querimonia vsus est, videatur dotem accepisse. et si minor viginti quinq. annis maritus fuerit, non plus quā duodecim

decim annos in restitutionē habeat.

Sin autem intra hoc tempus deceſſerit: heredes ipsius vnum annum habeant, si legitimæ ætatis sint. Sin autem minores sint, quinquennium habeant. nulla discretione interposita vtrum is, qui deceſſit, minor fuerit, an maior viginti quinq. annis. Ille autē debet non numeratæ dotis que rimoniam vti, qui scriptus est dotem suscepisse; & siue legitimā habeat ætatem, siue minor sit: secūdum sua tempora negotium dirimetur. Querimoniam autem fieri oportet non nuda denūtiarione, sed in scriptis. Quod si & in iudicio instruatur: omnimodo oportet mulierē certiorari; alioquin si eam non certiorauerit, vel patrem ipsius: nihil videatur maritus egisse.

H A E C Cōstitutio ad futura matrimonia pertinet. Nam in his, quæ adhuc cōstant, illa præcipimus obseruari: vt si quidē residuū decenniū sit; vel nō minus biēnio; id tēpus habeat in querimonia, quæ ei & transmissio
nem

nem præstat. Sin autē minus biennio residuum tempus fuerit, vel forte transactum est totum decenniū: tunc ipsi quidē biennium habeāt, heredes autem eorum tres menses postquam nuptiæ solutæ fuerint.

NOV. CI.

L I C E A T curiali non solum curialē patriæ suę heredē scribere, sed etiam non curialem alicuius ciuitatis; siue cognatus sit, siue extraneus; aut in totum, aut in parte non minus nouē vncijs. ita tamē vt curialis fiat, & curialia munera impleat non tantum ipse, sed etiam liberi eius; quasi ab initio pater curialis fuisset. Sed & si curialis testamentum non fecerit; existat autem cognatus ipsius siue curialis, siue non; & sit paratus curialia munera implere: habeat successiōnem ipsius; & liberi eius curiales esse videātur; & nullā patiatur inquietudinē siue de nouē vncijs, siue
de

de quarta portione. quia sic videtur, quasi curialis ab initio natus esset.

II. SED & si quis donauerit alicui non minus nouē vncijs res; & postea ille paratus sit curialia munera implere cum liberis suis & sua substantia: liceat hoc facere. quia nihil interest, vtrum curiali suæ ciuitatis aliquis propriam substantiam dat, an eiusdem ciuitatis curiali futuro. Cognatus autem extraneus, si intestati curialis cognati successionem voluerit occupare; intra sex menses actis interuenientibus suam manifestet voluntatem. SI curialis res suas ita ut diximus, non curiali donauerit: non aliter rerum traditio fiat, nisi in gestis sine damno vllō celebrādis apud Præsidentem provincie curialia munera cōfiteatur se impleturū, & liberos suos. Sin autem donator antequam hoc procedat res suas non curiali traderit: liceat curiæ vsq. ad nouem vncias res donatas vindicare; nisi is cui donatę sunt, munera curialia subeat.

SI

III. SI quis ex testamento vel ab intestato non curialis heres curiali existat: conueniat curia statim, vt mortuus est curialis, cum Defensore ciuitatis; & relictam substantiam sine fraude vlla in inuentario scribat. et præsente religioso Episcopo vna cū eiusdem ciuitatis Defensore signacula rebus imponantur, curiæq. tradantur. ac postea si heres se curiæ dedit, & substantiam suam, & liberos, actis apud Præsidentem sine vllō damno celebrandis: tunc res ei reddantur. Sin autem noluerit heres curialis esse, qui vocatur ab intestato ad successionem defuncti cognati curialis: tres quidem vncias ipse capiat, nouem autem curiæ concedat. Quod si eiusdem gradus multi cognati existant: & alij quidem esse volunt, alij autem tale onus recusant: volentibus quidem munera curialia subire nouem vnciæ præstentur; recusantibus autem tres concedantur. Non curialibus enim ex substantia curialis non plus dari, T quam

III
 IV. **SI** curialis habuerit filiam, ea que
 nupta fuerit curiali: vel aliquis para-
 tus sit eam vxorem ducere, vt mune-
 ra curialia impleat: non minus nouē
 vncijs a paterna substantia capiat. sci-
 licet si aliæ filix curialibus nuptæ nō
 sint: vel his forte nupturæ sunt, qui
 curiales fieri volunt. Generaliter
 enim dicimus eas quidem, quæ curia-
 libus nuptæ sunt, non minus accipe-
 re nouem vncijs. quæ autem curiali-
 bus nec constitutis nec factis coniu-
 ctæ sunt, nō plusquam tres vncias ha-
 beant. Illud autem dubium non est,
 quod dominiū quidē nouem vnciarū
 mulier habet: curialia autē munera
 maritus exisdē rebus implere debet.
 Quod si talis mulier decesserit: si qui-
 dem liberos habeat apud ipsos curia-
 les cōstitutos res manebunt. sin autē
 filix sint: si quidē iunctæ sunt curiali-
 bus vel nupturæ: ipsæ totū habeant
 sin autem non, tres vncias capiant.
 Quod si neq. filios, neq. filias habue-
 rit:

rit: maritus eius curialis res habeat.
 Et si quidem ex secūdo matrimonio
 filios habuerit: vel filias curialibus
 nuptas vel nupturas: ad ipsos vel ad
 ipsas nouē vnciæ pertineant. Quod
 si nemo sit curialis, nemo curiali nu-
 pta, nemo futuro curiali nuptura: no-
 uem vnciæ ad curiam deuoluantur.

CII. CIII. CIII.

NOV. CV.

CONSULES sportularum, & di-
 stributionum, aliarumq. impēsar,
 nomine ea tantū cōsumant, que præ-
 senti lege permessa fuerint. Procel-
 siones autē ipsius esse volumus septē
 omnes in circo, & in arena, & in
 teatro. Et primā quidem processio
 erit Kalendis Ianuarijs: secūda autē
 ea, quæ mappa dicitur: tertia autem
 ea, quæ *βάρβα κωνίσιον* appellatur,
 vt semel non bis celebretur: quarta
 T 2 autem

autem ea, quæ *μονημέριον* dicitur: ubi
& quod *πάγκαρπον* vocant: celebran-
dum est: quinta autem in theatro id
faciat, quod *πόρνας* dicitur: in sexta
autem in circum procedat, & faciat
mappam: & in septima processione
faciat spectaculum, in quo honorem
suum deponat. Vxor autem Con-
sulis decoranda est maritalibus in-
fulis: ideoque & de expensis eius cō-
petens descriptio facta est. Quod
si non habeat uxorem, matri suæ ta-
lem honorem præstet, & si velit.
Aliæ autem mulieri non habeat li-
centiam honorem Consulariæ digni-
tatis præstare. Aurum autem non
liceat Consuli spargere, argentum
autem liceat, si velit. Si quis autem
descriptionem a nobis factam trans-
grediatur: centum libras auri pœnæ
nomine præstet. Aurum autem soli
Imperatori liceat spargere. Non
licere autem Consulibus maiora va-
sa spargere.

NOV.

NOV. CVI.

ISTA CONSTITVTIO
de nautico fœnore loquitur: est pro
non scripta. quia ab alia posteriore
Cōstitutione penitus deleta est: quasi
nec scripta, nec promulgata fuisset.

NOV. CVII.

SI QVIS INTER liberos suos
ultimam voluntatem componere
maluerit: in primis tempus conscri-
bat, postea autem nomina liberorū
suorum sua manu, & vnciarum quan-
tatem, in quibus heredes eos insti-
tuit, non per numerorum notas, sed
ita vt litteris numerus exprimatur.
Sed & si res aliquas liberis suis relin-
quere velit: aut ex rebus certis here-
des quosdam de liberis instituere ma-
luerit: dicat rerum demonstrationē,
& manu propria significet, vt nulla
postea dubitatio inter liberos fiat.

T 3 Sin

Sin autē extraneis personis, vel vxori suæ legata vel fideicommissa relinquere voluerit; & hoc manu propria scribat, & ante testes nuncupet; & valeat, quod ita actum est, quamuis ceteras testamentorū obseruationes nō habeat. Et si quidē in eadem perseverauerit voluntate, nihil amplius quærat. Sin autem dixerit aliquis testatorem pœnituisse: non aliter audiatur, nisi probauerit defunctum postea septem testibus præsentibus dixisse priorem voluntatem suā velle se irritam esse, & forte eam rupisse. Posterius autem testamentum vel in scriptis vel sine scriptis compositum validum est.

- II. **QVIA** autem scimus quosdam rerum suarū inter proprios liberos distributionem facere, & in eadē quoque liberos eorum subscribere: hoc quoque validum sit, secundum nostræ Constitutionis obseruationem, quā de huiusmodi distributione promulgauimus. Sed & si sine subscrip-
ne

ne liberorum, ipse parens subscribat; & omnia per subscriptionem suam manifesta faciat: id quoque ratum habebitur, quoniā & hoc in antefata Constitutione continetur.
Hæc autem lex in his casibus locū habebit, quos postea moueri contigerit.

SI QVIS HEREDEM scripserit, & rogauerit eum id, quod ex hereditate supererit tempore mortis suæ alijs restituere: nouem quidē vncias hereditatis scriptus heres habebit, ita vt quomodo voluerit, eis utatur; tres autem vncias generali fideicommissario restituere cogatur; & nullo modo eas deminuat, nisi vel dotis nomine, si aliam substantiam non habeat, vel redemptionis captiuorum causa, vel si egentia laborans, & ex ipsis tribus vncijs viuere se sperauerit. Quod si aliam substan-
tiam

tiam habens tres istas vncias deminuat; repleatur id, quod deminutum est ex ipsius proprio patrimonio. Sin autem substantia quidem eius nulla appareat; tres autem vncias consumpserit, habens aliud vnde vivere: liceat fideicommissario in rem agere, & hypothecaria actione, vt res pro rata trium vnciarū euincat. Ideoq. conueniens est, vt scriptus heres generali fideicommissario cautionem præstet de tribus vncijs restituendis, nisi forte testator huiusmodi satisfactionem siue cautionem specialiter non concesserit. Hæc autem Constitutio locum habeat non solum in futuro tempore, sed etiam in omnibus causis, quæ adhuc pendent. Pendere autem adhuc causa videtur, si non dum scriptus heres decesserit. Nulla autem discretio personarum sit: nam & in liberis, & in cognatis, & in extraneis ea lex locum habebit.

NVLLVS HAERETICVS militet, vel curas publicas gerat. Hæreticos autem dicimus & Nestorianos, & Eutychianitas, & Acephalos, qui Dioscori & Seueri superstitionem secuti sunt, a quibus Manichæi & Apollinarij sacrilegia renouata sunt. Et omnino eos, qui non communicant in ecclesia hæreticos vocamus; quamuis nomen Christianorum vsurpant. Vt tamen orthodoxi plus quàm hæretici iuris habeant: sciendū est mulieribus hæreticis priuilegia in dotibus vel propter nuptias donationib. hypothecarū, quæ tacita dedimus, denegari, & omnes huiusmodi prærogatiuas. Sin autem penitentiam egerint, & in ea perseuerauerint: non careant beneficijs nostris. Eaque obseruare procurent nō solū religiosissimi Episcopi, sed etiam omnes magistratus & iudices siue maiores, siue minores.

NOV. CX.

HAEC Constitutio tollit Constitutionem priorem, quæ de nautico fenore posita est per innovationem; ut sic accipiatur, quasi omnino nec scripta, nec posita esset, & hoc illud continet.

NOV. CXI.

IVBEMVS ut in negotijs, quæ ante hac triginta annorum remouebat exceptio; nunc venerabilibus ecclesijs, ac monasterijs, & xenonibus, nec non orphanotrophijs, ac brephotrophijs, & prochijs quadraginta annorū protelatio conferatur; salua scilicet inter alias personas & causas virtute, quã semper tricennalis sibi præscriptio vindicauit. Quoniã hanc decem annorum adiectionem religiosi locis præstamus: ut personales & hypothecarię actiones in tãto tempore

pore propagentur. Annali autem exceptioni, vel triennali, vel alijs huiusmodi exceptionibus non derogetur. Hæc autem Constitutio & in præteritis temporibus locum habeat; nisi quædam causę amicali transactione, vel iudiciali sententia sopitæ sunt.

HAEC CONSTITVTIO INNOVAT CONSTITVTIONEM QVÆ PRÆSCRIPTIONEM CENTVM ANNORVM LOCIS VENERABILIB. DEDERAT. NOV. CXI.

IDEM A. Theodoro.

QVOD MEDICAMENTA morbis, hoc exhibent iura negotijs. Vnde consequitur, ut nonnunquam a iudicio discordet effectus; & quod credebatur cõiectura prodesse, experimento inueniatur inutile. Probat igitur hoc præsentis etiam

etiã necessitas sanctionis, in qua priuilegium ex religioso proposito sacrosantis ecclesijs dei, & monasterijs, alijsq. religiosis locis Constitutione nostra nuper indultum, necessaria correctione distinguimus. Dudum si quidem iusseramus ad centũ illis annos exceptionis propagari curricula, per cuius licentiã sanctionis negotia quidem multa commota sunt, & velut antiquorum vulnerum obductæ patuerunt iterum cicatrices. Sed eorum sanitas prouenire nõ potuit; probationum scilicet difficultatibus impedita. Quoniam per rãtum sæculi magis, quam temporis spatium, nec documentis integritas, nec actis fides, nec etas valet testibus suffragari. Vnde quia largitatis nostræ causarum nõ occurrit angustia: cum ratione simul ac religione tractãtes prædictum priuilegium vsq. ad possibilem modum deducere experimento retraximus. Et iubemus in negotijs, quæ ante hac triginta annorum

re-

remouebat exceptio, nunc venerabilibus ecclesijs, monasterijs, & xenonibus, nec non orphanotrophijs ac brephotrophijs, & ptochijs quadraginta annorum protelatio cõferatur; salua scilicet circa alias personas & causas virtute, quam semper tricennalis sibi præscriptio vindicabat. Quoniã hanc decem annorum adiectionem solis, vt dictum est, religiosis locis, eorumque iuri vel contractib. indulgemus: vt sopitæ hoc temporis spatio tã personales, quã hypothecariæ actiones in perpetuum conquiescant. nihil penitus alijs exceptionibus derogãtes, sed tam in annuis, quã in triennio vim roburq. tenentibus. In illis namq. vt dictum est, tantum negotijs religiosos contractus memorato quadraginta annor. priuilegio volumus perfrui, in quibus eis centum annorum prærogatiuam Constitutio nostra cõtulerat. Si quas plane causas ante hanc nostram Constitutionem ab ecclesijs ceterisq. sacris locis vbi-

cum-

cumq. commotas iudicialis sententia,
aut transactionum conventio termi-
navit: nolumus refricari; sed in reli-
quum illis hanc obici sanctionē: quas
ante hac sopitas octo lustrorum silen-
tio moveri haectenus aut motas ter-
minari non contigit. Illustris igitur
& magnifica auctoritas tua, quae
per hanc generalē legem nostra sta-
tuit aeternitas: edictis propositis ad o-
mnium notitiam faciat peruenire.
DAT. K. IVN. CP. IMP. DN.
IVSTIN. PP. A. ANNO XV.
BASILIO. V. C. COS.

NOV. CXII.

7. **R**ES MOBILES VEL
se mouentes vel immobiles liti-
gias volumus appellari, quarum
de dominio apud iudicem inter a-
ctorem & possessorē quaestio orta est
aut iudiciali admonitione, aut per
preces Imperatori porrectas, & apud
iudicē intimatas, ac per ipsam aduer-
sario

sario litigatori manifestatas. Nam
secundum talem distinctionē & Cō-
stitutionē nostrā intelligi volumus,
in qua cautum est de sciēte vel igno-
rante emptore. Si quis autem plu-
ribus heredibus derelictis decesserit
& illi cum alijs hereditarijs rebus re-
litigiosam diuiserint: id quod factum
est lege nō reprobetur. nō enim recte
videtur alienatio esse inter cohere-
des facta diuisio. Si quis autem rem
litigiosam legauerit: euctum litis vi-
deatur legasse: ut si quidem heres vi-
cerit, legatum accipiat legatarius;
sin autem victus fuerit; nihil acci-
piat. Ideoque libera licentia lega-
tario datur adesse in iudicio, ut nul-
la negligentia, vel conclusio ab here-
de committatur. De hypothecis au-
tem quaestio rem litigiosam non fa-
cit. Nam & si specialiter hypothe-
ca nomine res obligata est: tamen
vendere eam debitor nō prohibetur,
ita tamē ut ex quātitate pretij credi-
tori debitum persoluatur: aut si hoc
fa-

factum nō fuerit; liceat creditori hypothecariam actionē mouere, & rem sibi subpositam vindicare, donec satisfiat. scilicet vt creditoribus anteriora iura habentibus secundum priores leges temporum prerogatiuæ reseruentur. Ex his apparet multo minus litigiosam rem vocari eam, quæ generaliter hypothecarū titulo obligata est.

- II. **SI** iudex aliquem teneri voluerit talem condicionem in sua interlocutione debet inferere: vt non aliter libellus accusationis reo detur, vel sportulæ ab eo exigantur; nisi prius actor in libello subscripserit vel sua manu, vel per tabularium, & monumentis interuenientibus fideiussorē præstet idoneum periculo officij promittentem, quod actor & obseruabit in iudicio, & exercebit suas actiones; & si postea ostendatur iniuste litem mouisse sumptuum nomine decimam partem dabit quantitatis, quæ libello comprehensa est, vt eam is qui

qui accusatus fuit accipiat. Sin autem dicat se non habere fideiussorē: sanctis euangelijs propositis iuret, quod nō potest dare fideiussorem; ac postea iuratoriæ cautioni committatur, in qua promittere debet ea, quæ supra scripta sunt. Quod si alio modo factū fuerit: nullū respōsum dare litis executori reū concedimus. et si aduersus ea factū fuerit, iudex quidē cum officio suo denarum librarum auri pœna multetur, executor autem litis publicatione suæ substatię punitus, in exilium per quinqueniū mittatur. Pœnæ autē ex hac lege interrogatæ periculo Comitum Rerum Priuatarum fisco nostro inferantur. Quidquid autem ex hac illicita conuentione detrimenti reus passus est, resarciatur ei ex substantia actoris periculo iudicis eius, a quo executor missus est. Excipimus autem ab huiusmodi pœnis illa litigia, quæ ex consensu litigatorum in iudicijs ventilantur.

III.

SI quis per iudicalem admonitionem, vel preces Imperatori porrectas, & apud iudicē intimatas, ac per eum aduersario manifestatas, & sub legitima disceptatione iudicis factas rerum inligauerit: non liceat ei recedere a iudicio, & negotium suspensum deserere. Quod si hoc fecerit actor: liceat reo petere a iudice, apud quem lis cōtestata est, ut admo-
neatur actor, ut veniat in iudicium, vel procuratorē legitimum mittat. Quod si nec ipse venerit, nec procuratorem miserit: vocetur per tria edicta per interuallum in singulis nō minus triginta dierū. Nam ordinarios iudices non solum p̄conijs, sed etiā propositionibus edictorum absentes partes vocare iubemus. Proponendi autem edicta licentiam & illis iudicib. damus, qui ex principali iussione facti sunt iudicē. Hæc si litis cōtestatio facta est. Sin autem sola admonitio, & precum intimatio, atque manifestatio facta est tantum, deinde
actor

actor negotium deseruit: liceat reo si militer iudicē adire, & petere, ut tria edicta proponantur. et si propositis eis actor neque venerit, neque procuratorem legitimum miserit, habeat indutias vnus anni. Et si non venerit: licentiam damus iudicī & ab vna parte reo solo p̄sente litem audire: & legibus consentaneum calculum proferre. Quod si intra p̄dictum annum peruenerit: & suas actiones exercere maluerit: nō antea cum suscipiat iudex, quam impensas reo p̄stet: ita tamen ut a iudicio iterum non recedat. Alioquin si hoc fecerit, & annus transactus sit; careat actionibus suis.

Illam autem regulam, qua cautum est neminem inuitum agere compelli, tunc locum habere volumus; cum res integra est, & actor aduersarium suum teneri non fecerit. Hanc autem Constitutionem in his casibus volumus obseruari, qui nec iudiciali senten-
V z tia,

tia, nec amicali compositione, vel alia legitima decisione sopiti sunt.

NEMO nostrorum iudicum siue in pecuniaria, siue in criminali causa pragmaticam timeat nostram sanctionem, vel aliud cuiusvis generis rescriptum, siue diuinas iussiones, siue referendariorum depositiones, aut Inlustrum magistratum præcepta. Nam secūdam generales leges singulas causas finire iubemus; & prædictas ambitiones nullum sibi locum in iudicijs vindicare. Nam si velit Princeps aliquam causam dirimere; ipse sententiam dicat, non iudicibus imperet, quomodo debent in singulis causis emergentibus iudicare; nisi forte de iure fuerit dubitatum. tunc enim licebit iudici ad Imperatorem referre, vt sibi iuris obscuritas illuminetur. Et hæc omnia volumus obseruari non apud magistratus

stratus tantum, sed etiam apud iudices quoque siue diuina iussione deputatos, siue ab alijs magistratibus datos, immo etiam apud compromissarios arbitros siue cum scriptis, siue sine scriptis apud eos causatum processerit disceptatio. Hanc autem Constitutionem locum habere volumus non solum in iudicijs postea mouendis, sed etiam in his, quæ ad huc pendunt: vt vnusquisque generali lege fiduciam habeat. Nam ambitiosis rescriptionibus finita iam negotia refricari nullo modo volumus. Finitum autem videtur id, de quo sententia definitiua prolata est; quamuis appellatio vel retractatio contra eam speretur. Excipimus autem illa rescripta, quæ iudices iubent siue tarditate & mora causas dirimere, vel legibus consentaneum calculū proferre, vel acta litigatori edere, vel si iusserint eum cum alio iudicare. Tales enim iussiones siue in scriptis, siue sine scriptis fieri non

prohibemus. Iudex autem, qui generalem legem contempserit, & illicitam rescriptionem admiserit; decem librarum auri poena, & alias grauisima indignatione nostra plectetur. Sed ut nemo hæc saluberrima nostra statuta ignoret; iubemus in ipso litis exordio, ante ipsam personarum confirmationem præsentem legem inseri: ut nemo possit contra generales leges aliquid sibi præcipuum sperare.

NOV. CXIV.

VT DIVINAE IVSSIONES
SUBSCRIPTIONEM
HABEANT GLORIOSISS.
QUAESTORIS.

IDEM A. Theodoto P.P.

NOSTRAE serenitatis sollicitudo remedijs inuigilat subiector. nec cessamus inquirere, si quid sit in nostra Republica corrigendū. Ideo
nam

namq. volūtarios labores adpetimus, ut quietem alijs præparemus. Vnde ad vniuersorum vtilitatē pertinere perspeximus, si sacras etiā iussiones cum competenti iubeamus cautela procedere: ne aliquib. liceat eas pro sua voluntate conficere. Nam præsentem lege decernimus nullam diuinam iussionem neq. per viri magnifici Quaestoris adiutores, neq. per aliā cuiuslibet militiæ, aut dignitatis, aut officij personā quocumq. iudicio confisam a quolibet suscipi cognitore, cui magnifici viri Quaestoris adnotatio subiecta non fuerit: qua contineatur & inter quos, & ad quē iudicē, vel per quā fuerit directā personā, quatenus omni post hac ambiguitate submota nulla cuiuslibet excusationis relinquatur occasio. sciētibus iudicibus vel administratoribus vniuersis, quod si in quolibet negotio sacram susceperint iussionem, nisi cui Quaestoris viri magnifici fuerit subiecta notatio: multa viginti librarum
V 4 auri,

auri, & officium eorum simili poena plectetur. Quibus iubemus, si qua ad eos talis iussio aduenerit, mox ad prædictum virum magnificum Quæstorem referre, aut cum illo, qui hoc ingerit destinare; ut in eum vindicta procedat, quam in falsarios iura nostra constituunt, Theodote parens carissime, atq. amantissime. Quam legem perpetuo valituram Consuetudo tua ad vniuersorum faciat pertinere notitiam.

NOV. CXV.

I. **SI CONTRA** sententiam iudicis prouocatio porrecta fuerit, & postea lex noua sit promulgata; deinde iudices appellationis dubitēt, quomodo causas definiant, vtrum secundum leges, quæ positæ erant rei iudicatæ tempore, an secundum legem, quæ postea secundum nouationem introducta est: æquum nobis videtur illas obseruari leges, quæ tempore rei iudi

iudicatæ valebant; quâuis lex postea lata retrorsum se retulit. Idq. nō solum in prouocationibus iubemus optinere, sed etiam in retractionibus, vel in relationibus, vbi iudices postquā litigatores allegationibus renuntiauerint, ignorantes quid statui oporteat, nostram interrogant pietatem.

S V N T quidam malitiosi litigatores, qui post renūtiationem aduersæ partis, & tempora probationū statuta: tamen ipsi dicant aliquas se habere allegationes, ut nullus scilicet liti terminus imponatur. Ideoq. iubemus vnum mensem ei ad inducias dari, & iubeatur a iudice, ut quod vult dicat. Et si dicat se iterum dilatione opus habere; præstetur ei mensis secundus; quo completo si iterum dilationem petat; ad vincendam malitiam eius tertius mensis præstetur; quo completo si nihil dixerit, omnibus modis iudex legitimam sententiam dicat.

NEQVE pater aut mater, neq. auus

II.

III.

auus vel auia, neque pro auus vel pro
 auia liberos suos præteritos vel exhe-
 redatos in suo testamēto faciant, quā-
 uis vel per donationem, vel fideicom-
 missum, vel alio modo legitimam eis
 portionē dereliquerint, nisi forte in-
 grati probentur, & ipsas ingrati-
 tudinis causas parētes proprio inscripse-
 rint testamēto. Causæ autē ingra-
 titudinis iustæ sunt hæc. Si quis pa-
 rentibus suis audaces manus impo-
 nat. Si grauem atq. inhonestā con-
 tumeliam eis faciant. Si in crimi-
 nalibus causis accusator contra pa-
 rentem extiterit, exceptis insidijs ad-
 uersus Principē vel Rempubicā. Si
 cū maleficis quasi maleficus conuer-
 setur. Si vitæ suor. parentū per vene-
 nū, vel alio modo insidiari tentaue-
 rit. Si noueræ suæ vel concubinæ
 patris sese turpiter miscuerit. Si ca-
 lumniator contra parētes filius fiat,
 & per delationem suam grauissimū
 damnū eis inflixerit. Si inclusus
 in carcere parens liberos suos vel

vnum

vnum ex his, qui ad successionē eius
 ab intestato vocantur, rogauerit, ut
 in fidem suam ipsum recipiant; & illi
 vel ille noluerint fideiubere siue pro
 persona, siue pro debito in quantum
 idoneus esse is, qui rogatus est, probe-
 tur. Hoc autem, quod de fideiussio-
 ne diximus, ad masculos liberos per-
 tinere volumus. Item si convictus
 fuerit filius, prohibuisse parētes suos
 testamentū facere: si quidē illi postea
 potuerint testamentum ordinare; li-
 ceat eis propter hanc causam exhere-
 dare eum. Sin autē in ipsa prohibitio-
 ne decesserint: omnes siue heredes si-
 bi futuri, vel legatarij, vel alij qualē-
 cumq. læsionem passi secundū prio-
 ra iura suas aduersus eum exerceāt
 actiones. Item si contra voluntatē
 parentum filius cum harenarijs aut
 mimis conuerfetur, & in hac profes-
 sione permanferit, nisi forte parētes
 ipsius harenarij vel mimi fuerint.
 Item si pater quidē vel auus filiā suā
 vel neptem marito voluerit collo-

care;

care; & illa non consenserit, sed turpiter viuere cum alio maluerit. Sin autem filia vigintiinq. annorum ætatis facta a parentibus suis marito non sit copulata; & ex hoc cõtigerit eam in corpore suo peccasse; vel sine consensu parentum marito se, libero tamen, coniunxisse: hoc nolumus ad ingratitude filia reputari.

20. Item si furioso parenti liberi curã non adhibeant, sed alij cognati, qui ab intestato vocantur: si quidem respuerit; liceat ei si velit inofficiosos liberos ingratos in suo scribere testamento. Sin autem in ipso furore decesserit, & liberis nullam curam adhibentibus vnus ab extraneis, vel his, qui ab intestato vocantur, misericordia ductus curare eum voluerit: testatione in scriptis vtatur ad eos, qui ex testamento vocantur ante furorem forte composito, vel ad eos, qui ab intestato existunt, vt curam adhibeant furioso. Sin autem & post huiusmodi testationem in eadem negligentia

per

perseuerauerint; & extraneus in sua domo futiosum susceperit, & impensis suis vsq. ad mortem eius curam fecisse probatus fuerit: ipsum quamuis extraneus sit, ad successionem furiosi sanctimus peruenire, refutata institutione testamenti eius, & heredibus scriptis vtpote indignis repellendis, ceteris videlicet capitulis testamēti in sua firmitate duraturis. Item si vnus ex parētibus in captiuitate sit, & liberi eius vel vnus ex his non curauerint eum redimere: si quidem redierit ille ab hostibus, liceat ei inofficiosos liberos ingratos in suo scribere testamento. Sin autem apud hostes decesserit, & omnes liberi eius redemptionem facere contempserint: omnes res ipsius, ecclesie ciuitatis addicantur, a qua oriundus est; inuentario scilicet cum publica testatione faciendo, vt nihil ex substantia eius pereat. Sic tamē vt omne, quod ex hac causa ad ecclesiam peruenerit, in redemptionem captiuorū expēdatur.

Et

Et generaliter dicimus, quotiens aliquis ex his, qui ab intestato vocatur ad successionem eius, qui in captiuitate est, non curauerit eum redimere: nullatenus heres ei existat. et si in testamento heres scriptus est, ante captiuitatem forte composito, similiter ab hereditate repellatur ceteris autem testamenti capitulis valituris, substantia scilicet similiter vt supra diximus ecclesie addicenda ciuitatis, vnde captiuus oriundus fuerit; & ad nihil aliud procedente nisi ad captiuorum redemptionem. Et si extraneus heres ante captiuitatem scriptus est, & ille sciens se heredem scriptum; non curauerit eum redimere; simili poena afficiatur. Quod in illis personis volumus obtinere, quae octauumdecimum annum suae aetatis impleuerunt. Vbi autem in redemptionem captiuorum necessarium sit pecuniam dari: facultatem habeat, si praedictae aetatis sit, mutuam pecuniam sumere, & res mobiles vel immobili-

les

les obligare hypothecae titulo, siue suas proprias habeat, siue illius, qui in captiuitate tenetur. Tales enim contractus, qui in redemptionem captiuorum in praedictis casibus fiunt, valere volumus, quasi sui iuris, & legitimae aetatis fuisset is, qui contraxisset. redempto autem a captiuitate necessitas imponitur ratum contractum habere, & id quod dedit creditor, ei persolvere, & quasi suo debito respondere, atque obligari. Item si parens liberos suos vel vnum ex his haereticum habeat, ipse orthodoxus constitutus: liceat eos vel eum in testamento suo exheredare. quoniam non minima haec causa ingratitude est. Orthodoxos autem dicimus eos, qui communicant in sacrosancta ecclesia catholica, in qua omnes Patriarchae vna conspiratione & concordia colliguntur, & quattuor sancta concilia praedicantur: Nicenum & Constantinopolitanum, & Ephesinum primum, & Chalcedonense.

Hære-

Hæreticos autem dicimus eos, qui cātholicis non communicant; quibus connumerari necesse est Nestorianos, atq. Acephalos. Sed ut plenius de hac parte loquamur: sciendum est non posse hæreticos parētes, si orthodoxos liberos habeāt, alios quam ipsos instituere heredes; vel liberis non extātibus cognatos suos catholicos scilicet heredes instituunt. Quod si ex liberis supersticibus alij quidē orthodoxi, alij autem hæretici appareant: omnem substantiam parentis ad orthodoxos peruenire volumus; ut fratres eor. hæretici, si in eodem errore perseuerauerint vsq. ad mortem, nihil omnino accipiant. Sed mortuis eis sine pænitentia liceat orthodoxis in omnem substantiam parentum eorum peruenire. Sin autem pænitentiam egerint: portiones suas accipiāt sine fructibus tamē mediij temporis, & sine vlla de administratione rerū molestia. Quod si omnes liberi hæretici fuerint: alij autem cognati de-

fun-

functi orthodoxi existāt, ipsis liberis anteponantur in successione. Quod si & ipsi hæretici fuerint; si quidem is qui defunctus est, habitum clerici habeat: ecclesię ciuitatis, in qua domicilium habuit, (substantia eius deferatur. Sic tamen ut si intra annum non vindicauerit ecclesia huiusmodi personarum patrimonialia: ad fiscum nostrū deuoluantur. Sin autem laici fuerint: sine vlla discretionē res eorum fiscali iuribus vindicentur. Quæ non solum si testamento scripto hæreticus decesserit, locum habere sanctimus: sed etiam si intestatus defunctus sit, omnib. scilicet legibus valituris, quæ contra hæreticos, & Nestorianos, atq. Acephalos, & omnes, qui nō communicant catholicę ecclesię, positæ sunt. **S I V E** igitur omnes prædictas causas, siue vnam ex his parentes in suo scripserint testamento; & filios suos exheredauerint: si quidem scripti heredes probauerint causam ingratitude, veram esse; **X** valeat

valeat testamentum. Sin autem probare non potuerint: institutiones eorum infirmantur; & parentium hereditate filij ab intestato peruenientes ex æquis portionibus capiunt, legata autem, vel fideicommissa, vel libertates, vel tutorum dationes, vel alia legibus cognita capitula in testamento conscripta valeant; ut sola institutio heredum tollatur. Hæc de testamentis partium constituimus. Modo videamus de testamentis liberorum.

III. **SANCTIMVS** itaque non licere liberis parentes suos præterire, vel alienos a substantia sua quocumque modo facere; nisi specialiter causas testamentis suis inscripserint, quas exposituri sumus. Idest, si vitæ liberorum parentes insidiarentur, excepto crimine Maiestatis. Si venenis, aut susurris magicis vitæ eorum insidiarentur, & hoc ipsum postea probatum fuerit. Si pater cum nuru sua, vel concubina filij sui commixtus fuerit. Si parentes liberos suos testamenta face-

re

re prohibuerint in his rebus, in quibus testari possunt: quæ diximus de parentibus, in hoc casu similiter teneant. Si maritus uxori suæ venenum dederit, siue ut occidatur, siue ut mentem eius cognoscat: vel ex contrario si uxor marito dederit huiusmodi venenum: moueatur quidem inter eos crimen publicum, & competenti vindicta tale facinus remedium capiat. Liberis autem liceat ei, qui tale aliquid perpetraverit, nihil omnino relinquere. Item si furiosus filius, vel quæcumque persona liberorum sit in furora: eadem teneant, quæ superius de furiosis parentibus diximus. Item si unus ex liberis in captiuitate sit, eumque parens non redemerit: eadem teneant, quæ de parentibus captiuis supra constituimus. Item si filius orthodoxus fuerit, & parentem suum senserit hæreticum esse: eadem iura teneant, quæ supra de parentibus diximus.

igitur liberi omnes istas causas

X 2 vel

vel vnā ex his contra suos parentes inscripserint; & heredes eorum omnes, aut certas, aut vnā ex his probauerint: testamentum in suo robore permanere præcipimus. Enimvero si hæc non fuerint obseruata: testamentum quidē refutetur; iura autem ab intestato successione locum habeant, legatis scilicet, & fideicommissis, & libertatibus, & tutorum dationibus, & alijs capitulis in testamento conscriptis in sua firmitate durantibus. Quidquid autem huic Constitutioni in alijs legibus cōtrarium inueniatur; hoc irritum atq. inutile sit. Et hæc quidem exheredationis & præteritionis pœnæ; quantum pertinet ad ingratiitudinis causas; aduersus prædictas personas dispositæ sunt. Si quæ autem ex his ad crimina referantur: non prohibemus & ceteras pœnas subsistat eos, qui obnoxij fuerint reperti. Si qui autem heredes scripti ex certis rebus, iussi fuerint, vt nihil amplius quærerent: in hoc

hoc casu hoc tantum iubemus fieri, vt si quid eis desit ad legitimam portionem, hoc quidem repleatur: testamentum autem non rescindatur.

SI quis in quacumq. causa obnoxium habuerit aliquem; & ille decesserit: non liceat ei neq. parentes defuncti, neq. liberos, neque vxorem, neq. adngatos, neq. cognatos, neq. heredes, neq. fideiussores eius conuenire, vel molestare, vel in iudicium vocare ante, quam nouem luctuosi dies transeant. Sin autem ante prædictos dies cōtra hoc aliquid fecerint; & vel cautionem, vel promissionem, vel fideiussionem ab eis acceperint: omnia irrita sint. Post nouem tamen dies si quas sibi cōpetere putauerint actiones; eas exerceant nulla temporali præscriptione, vel alia allegatione legitima ex hac dierum trāfectione creditori generanda.

SI quis alicui constituerit dicens SATIS TIBI FACIO: in quantitate, quam dixerit, modis omnib. obli

obligetur, ut debitum soluat. Si quis autem constituerit dicens SATIS TIBI ERIT: non tenebitur, quia impersonaliter locutus est. Quod si quis dixerit ERIT TIBI SATIS A ME ET AB ILLO ET ILLO: eis quidem, quos nominavit non consentientibus non præiudicat. Sed neque pro ipsis obligatur, sed pro rata parte debiti teneatur. Sin autem ita dixerit ERIT TIBI SATIS A ME VEL AB ILLO VEL ILLO: illis quidem non consentientibus, quos nominavit, non præiudicat; ipse autem in toto debito, teneatur. Si quis autem aduersus eos sibi competere putauerit actiones; eas moueat, & auxilio iuris perfruatur. Hæc autem omnia in his causis sanctimus obtinere, quæ nondum iudiciali calculo, vel amicali compositione finitæ sunt.

NOV.

NOV. CXVI.

*

NOV. CXVII.

SIMATER vel auia vel quicūque parens filium heredem scripserit ex parte legitima: liceat ei nepotibus vel neptibus ab eo procreatis, & omnibus deinceps personis aliã substantiam suam totam vel partem eius donare, vel relinquere sub hoc modo & conditione, ut pater eorum in his rebus nec vsumfructum, nec vllam omnino habeat communionem. Quod similiter obtinere iubemus, & si extraneus filiofamilias reliquerit, aut donauerit sub eodem modo & conditione. Et si quidem ipsi, qui alieni iuris sunt, vicesimum quintum annum egressi fuerint, licentiam habeant, quo voluerint modo res sibi donatas administrare. Sin autem adhuc minores sint; per quem velit testator vel donator

X 4

admi

administrari debent. Licentiam autem habeant testator vel donator matri vel auix filij familias administrationem credere, quamuis maritos habeant; si tamen & ipsæ administrationem receperint. Quod si testator vel donator vel omnino non dedit; vel dederit quidem, ille autem noluerit, vel non potuerit, vel ante mortuus fuerit: tunc cōpetens iudex curatorē eis dare cū idoneo fideiussore debet; ut curator res eorū administret, & conseruet eis donec legitimæ ætatis fiant. Nam & in his casibus volumus vsufructū patrē habere, in quibus nulla talis cōdicio imposita est.

- II. SI quis aliquē in instrumēto, quod idoneos tres habeat testes, vel in testamēto, vel in monumentis publicis filiū suū nominauerit; neq. addiderit, utrū naturalem an legitimū: videatur eum legitimū dixisse; & nulla ab eo alia probatio exigatur: sed rebus paternis potiatur, & proficiat matri suæ,

suę: ut etiā, illa videatur patri eius legitima vxor fuisse. et si fratres habeat ex eadē matre progenitos, ipsis quoque eiusdē testimonij defensio proficit.

III. SI quis sine dotalibus instrumentis affectione maritali vxorem duxerit, & ex ea liberos habuerit; & postea secundas nuptias cōtraxerit; & ex eo quoq. matrimonio filios procreauerit: vtraque progenies similiter ad patris hereditatem vocetur. Et ex diuerso si quis cum dotalibus instrumentis nuptias celebrauerit, & liberos habuerit; posteaq. sine scriptis ad affectione sola matrimonium contraxerit, & ex eo habuerit liberos: similiter omnes ad paternam successionē vocabuntur.

III. ILLUSTRES homines, & qui supra eos sunt, sine dotalibus instrumentis matrimonia non cōtrahant. Quod si ante dignitatē sine scriptis vxorem duxerint: maneat & post dignitatem legitima copulatio, & liberi procreati legitimi sint, exceptis tantum

tummodo barbaris dignitate decoratis. His enim sub nostra ditione constitutis propter simplicitatem eorum damus licentiam & nuda adfectione nuptias facere. Ceteris autem nostris subiectis licebit & sine dotalibus instrumentis sola adfectione nuptias facere; ut ex hoc matrimonio nati liberi legitimi sint. Legibus nostri Principis cautum est, ut si quis sine scriptis uxorem habuerit, eamque sine causa repudiauerit; ut quartam partem suæ substantiæ ei daret, & quarta pars centum libras auri non excedat. Eademque statuta sunt, & si usque ad mortem mariti in eodem habitu matrimonij perseverauerit. In utroque autem casu liberi procreati ad legitimam patris hereditatem vocentur. Mulier autem in utroque casu, si quidem usque ad tres liberos maritus eius reliquerit siue ab ea, siue ab alia uxore natos, quartam ipsam portionem accipiat. Sin autem ultra tres habuerit; tantum ipsa habeat, quantum ex libe-

ris defuncti vnus accepturus est. Ita tamen ut usumfructum quidem eius portionis accipiat ipsa, proprietatem autem liberis lex conseruet, qui ex ipso matrimonio nati sunt. Quod si liberos non habeat: iure quoque domini portionem eadem mulier capiat. Ea autem, quæ sine causa repudiata est, in ipso tempore repudij prædictam accipiat portionem. Sed in talibus causis nolumus maritum quartam partem ex bonis uxoris suæ sibi vindicare.

LEONIS diuinæ memoriæ Constitutio in omnibus optineat casibus, qui præsentis Constitutione non continentur. Constantini autem pijsissimi Constitutionem, quæ ad Gregorium rescripta est, & interpretationem eius, quam Diuus Marcianus scripsit exponens, quæ sunt viles mulieres, quas copulari maritis quibusdam dignitatibus decoratis Constantiniana lex prohibebat: nullo modo concedimus; sed facultatem præstamus tales mulieres ducere etiam eis, qui magnis dignitatibus

latantur, dotalibus tamen instrumē-
tis compositis. Qui autem non ma-
gnas dignitates habent, nō solum in
scriptis, sed etiam sine scriptis mari-
tali tamē adfectione huiusmodi mu-
lieres ducant si modo liberae sunt, &
matrimonium eorum licitum est.

V. SI quando matrimonium solutū
fuerit; dissidiū eius liberis ex eo pro-
creatis non noceat: sed habeant inte-
gra iura hereditatis parentum capiē-
dæ; & sine vlla dubitatione alantur ex
paterna substantia. Et si quidem pa-
ter causam diuortij dedit, & mater
ad secundas nuptias nō migrauerit:
alantur apud matrem sumptibus pa-
tris. Sin autem probatum fuerit cau-
sam dissidij matrem dedisse: apud pa-
trem alantur, & maneat liberi. Sin
autem pater inopia laborauerit; ma-
ter autem eorum locuples est: apud
matrem alantur ipsa sumptus liberis
suis administrante, quemadmodum
liberi locupletes matrem suam egen-
tem alere coguntur. Quod in omni-
bus

bus parentib. & liberis inuicem obti-
nere iubemus.

VI. ANTERIORES quidem Cō-
stitutiones de pluribus causis faciūt
commemorationem; quarum singu-
larē si intercesserint, causam repudij
iustam præstabunt. Sed nos præsentī
lege certas & pauciores causas enu-
meraturi sumus; quas solas volumus
ad repudij iustam occasionē suffice-
re. Et maritus quidem iustas causas
repudij, vt dotem vxoris lucretur cō-
seruanda liberis ex eodem matrimo-
nio natis rerum proprietates, vel si li-
beri nō sint, etiam dominio eius sibi
vindican-do, tales habeat. Si contra
Imperatorem quibusdā aliquid mo-
lientibus mulier conscia fuerit; & ma-
rito suo non manifestauerit. Sin au-
tem maritus hoc ab vxore sua sibi in-
dicatum tacuerit: liceat mulieri per
qualemcumq. personam hoc ad Im-
peratorem referre; vt vir ex hac cau-
sa nullam inueniat occasionem repu-
dij. Si de adulterio maritus putauerit

rit vxorem suam posse cōvinci: prius
 debet inscriptiones deponere, vel cō
 tra mulierem, vel aduersus adulterū.
 Et si talis accusatio vera probata fue
 rit: tunc repudio misso habere mari
 tum nō solum propter nuptias dona
 tionem, sed etiam dotem. Et si libe
 ros non habeat: tantum capere ex a
 lia substantia mulieris, quantū pars
 dotis tertia facit: vt dominio eius ad
 dicatur non tantum dos, sed etiam
 pœna, quam nos constituimus. Si
 enim liberos habeat ex eodem ma
 trimonio: iubemus & dotem secun
 dum legem, & aliam mulieris substā
 tiam liberis conseruari sic deinde a
 dultē legitime conuictum cum
 muliere puniri. Et si quidē habeat a
 dultē vxorē: capere eam dotē suā, &
 propter nuptias donationem. Si eta
 men vt liberis superstitibus vsufru
 ctū quidē donationis mulier habeat,
 proprietatē autem liberi secundū le
 ges lucrentur, quibus donamus ex
 nostra māsuētudine, & aliam adulte
 ri pa

ri patris substantiam. Nullis autem
 extantibus liberis, dotem quidem cū
 donatione propter nuptias facta ple
 no iure mulier habeat: aliam autem
 substantiam adulteri mariti fisco no
 stro secundum veteres leges vindica
 mus. Item si quocumq; modo vitæ
 mariti insidiaretur; vel alijs hoc fa
 cientibus conscia marito nō manife
 stauerit. Vel nolente marito extra
 neorum conuiujs conuerfetur. Vel
 cum masculis lauauerit. Item si no
 lente marito extra domum māserit:
 nisi forte apud parentes suos. Si in
 circo, vel in theatro, vel harena per
 ueniat spectaculi causa ignorante
 vel prohibente marito. Sin autem
 contigerit aliquē sine vna causa ex
 his, quas diximus, suam vxorem pro
 pria domo expellere: vt illa non ha
 bente parentes, apud quos permane
 re possit; ex necessitate foris per no
 ctē māserit: iubemus nullā marito
 fieri facultatem propter istā causam
 repudium mittere mulieri.

336 NOV. CXVII.
VII. CAUSA autem, propter qua
iuste potest vxor marito repudiū mittere, & dotem suā capere, & ante nuptias donationem similiter exigere dominio rerum scilicet liberis cōseruando, & his non existentibus etiam dominio apud mulierem residente, eas solas esse cōstituimus. Si cōtra Imperatorem ipse aliquid moliturus sit, vel alijs hoc molientibus cōscijs non manifestauerit Imperatori aut per se, aut per aliam qualemcumque personam. Si vir vitæ mulieris quocumq. modo insidiatus fuerit, vel si alijs hoc facientibus cōscijs non manifestauerit mulieri, & secundum leges eam non vindicauerit. Si castitati mulieris insidiatus fuerit, vel cum alijs eam in adulterio prodere conatus fuerit. Item si maritus de adulterio inscriptiones deposuerit, & adulterium probare non potuerit: liceat mulieri volenti vel propter hanc causam repudium mittere marito, & suā recipere dotem & donationem propter

NOV. CXVII. 337
pter nuptias, et propter hanc calumniam si liberos nō habeat, ex eodem matrimonio: tantum capiat iure domini ab alia mariti substantia, quantum tertia pars ante nuptias donationis facit. Si enim liberos habeat: iubemus omnem mariti substantiam liberis cōseruari. scilicet his firmiter permansuris, quæ de donatione propter nuptias alijs legibus continentur. Sic tamen vt etiam illis pœnis maritus subiciatur, si adulterij accusationem non probauerit, quas mulier passura erat, si conuicta fuisset. Si in eadem domo, in qua mulier cum ipso habitat, contemnens eam cum alia muliere inueniatur in domo manens; vel in eadem ciuitate degens in alia domo cum alia muliere frequenter manens conuincatur; et semel & bis criminatus vel per parentes suos, vel per parentes mulieris, vel per alias idoneas personas, huiusmodi turpitudine nō abstinerit: liceat mulieri & propter

Y hanc

hanc causam dissolvere nuptias, & recipere dotem, quam dedit, & ante nuptias donationem; & propter hanc iniuriam tertiam partem æstimationis, quam propter nuptias donatio facit, ex alia mariti substantia capere. Sic tamen ut si liberos habeat, usumfructum tantum mulier habeat ante nuptias donationis & pœne tertie portionis, dominio scilicet communibus liberis conseruando. Si enim liberos non habeat ex eodem matrimonio, & dominium rerum ei concedimus.

VIII.

N V L L liceat consensu matrimonium soluere (nisi ex causa probabili) nisi forte castitatis amore hoc fecerit. Sed & si huiusmodi personæ liberos habeant: tam dotem, quam donationem propter nuptias custodire præcipimus. Sin autem post solum matrimonium per consensum castitatis velamine factum, inuenti fuerint vel nuptias contrahentes alias, vel turpiter viuētes, vel vnus ex
his

his hoc faciens repertus fuerit: si quidem liberi extant: ipsi capiāt dotem & ante nuptias donationem; & dominium substantiæ illius personæ, quæ hoc perpetrasse conuicta fuerit. Sin autem liberi imperfectæ ætatis sint: alere eos, & res eorum administrari ab ea vel ab eo parente iubemus, qui quæue huic legi nihil contrarium fecit. Sin autem ambo parentes tali delicto teneantur: vtriusq. pœnis substantia liberis addicatur. Administratorē eis in imperfecta ætate cōstituti a cōpetenti iudice deputari disponimus. Liberis autē nullis extantibus substantiā delinquentis personæ publicis rationibus vindicari sanctimus, & legitimis pœnis subicimus. Aliter enim disunctionē nuptiarū fieri ex cōsensu nulla ratione cōcedimus.

I V B E M V S vxores militum siue in expeditionibus degentium, siue in militijs, siue milites sint, [siue fœderati, siue scholares, siue alia quacumque armata militia decorati,
Y 2 expe-

expectare quātoſcumq. annos in expeditione fecerint; & ſi nullas litteras, nullum reſponſum a maritis ſuis receperint. Sin autem talis mulier maritum ſuum defunctum audierit: non liceat ei ſtatim ad alias nuptias peruenire; niſi prius peruenerit aut per ſe, aut per parentes ſuos, aut per aliam qualemcumq. perſonā ad priores numeri & chartularium, in quo maritus eius militabat; & eos vel Tribunalum, ſi præſto ſit, interrogauerit, ſi reuera defunctus eſt maritus ipſius; ut illi ſanctis euāgelijſ propoſitis ſub fide monumentorum deponant, ſi reuera maritus mortuus eſt. Et poſtquā hæc fecerit, & exceperit mulier monumenta pro teſtimonio pudoris ſui, & expectet vnus anni ſpatium & poſtquam trāſeat, liceat ei legitimas contrahere nuptias. Quod ſi cōtrahanc obſeruationem mulier auſa ſit nubere: & ipſe, & qui eam duxit vxorem, ut adulteri puniantur. Quod ſi illi, qui ſub fide geſtorum depoſue-

runt,

runt, cōuicti poſtea fuerint falſas de- poſitiones dixiſſe: ipſi quidem militia ſua nudati decem librarum auri pœnam compellentur præſtare ei, quem falſo dixerunt deceſſiſſe; ipſe autem ſi velit, licentiam habet vxorem ſuam recipere. Quod ſi ſcholaris ſit ille, cuius de morte dubitatio eſt, de primatibus ſcholę, & actuario: ſi autem fœderati, de ordine prædictam diſpoſitionem vxorem eius capere iubemus; iſdem ipſis cuſtodien- dis & in alijs omnibus, qui ad armatā militiam referuntur.

S V N T quædam iuſtæ, ex quibus matrimonia ſine pœna ſoluuntur. X.
Veluti ſi maritus miſceri mulieri ſuę non potuerit. Si maritus vel vxor religioſam vitam & ſolitariam elegerit. Si in captiuitate ad certum tempus tēti fuerint. De quibus tribus caſibus ea firma eſſe iubemus, quæ ſuperioribus noſtris legibus continentur. Omnes igitur antefatas cauſas, quæ noſtra hac lege cōtinentur;

Y 3

ſuffi

sufficere iubemus ad solutionem matrimoniorum. Alias autem omnes cessare præcipimus; & nullam aliam causam posse matrimonia soluere siue nostris, siue veterib. legibus cognita est, nisi nominatim in hac Constitutione inuenta fuerit.

XI.

SI mulier marito suo sine iusta causa repudium miserit, & in hac impia voluntate permanferit: dotem quidē ipsius maritus habeat, proprietatem rerum dotalium communibus liberis conseruaturus. Sin autem liberos non habeat: ipse eam lucretur, mulier autem periculo iudicis huic causæ præsentis religiosissimo antisti tradatur eius ciuitatis, in qua cōmuniter domicilium habēt. Episcopus enim curabit eā monasterio immittere, vt ibi degeret vsq. in diē mortis suæ. Et si quidem liberos habeat, bessellem quidem substātiæ eius ipsi capiant, tertia autem parte monasteriū potiatur iure dominij. Sin autem nullos liberos habeant, sed parētes; ipsi

ipsi quidem tertiam partē accipiant, monasterium autem bessellem, nisi forte mulier in potestate parentis cōstituta cōsensu eius repudium sine causa miserit. Tunc enim nihil ex filia patrimonio parentem sperare oportet: sed omnia monasterium capiat. Quod similiter procedere debet, & si nullos, neq. parētes, neq. liberos habuerit. Sin autem iudex, apud quem conuicta est mulier sine causa repudium misisse, nō tradiderit eam ciuitatis Episcopo, vt mittatur in monasterium: si quidem in hac florentissima ciuitate magistratus sit; ipse quidem viginti libras auri pœnæ nomine dabit, officium autē eius alias decem. Quod si prouincialis sit magistratus, & præcepta nostra neglexerit: ipse quidem pœnam decem librarum auri præstabit, officiū autē eius quinque. Sin autem iudex sit, non magistratus: ipse quidē decem libras auri præstabit, ministri autem eius quinque. Istæ autem pœnæ per

Comitem Rerum Priuatarū, & scho-
lam Palatinorum fiscalib. rationib.
inferatur. Sed & si maritus sine cau-
sa repudiū miserit vxori suæ: reddat
ei & dotem, & propter nuptias dona-
tionem, & extrinsecus ex substantia
sua tantum præstet, quantum tertia
pars propter nuptias donationis fa-
cit. Et si quidem habeat liberos ex
eodem matrimonio natos: ipsa qui-
dem vsumfructum habeat, liberis au-
tem proprietatem custodiat tam do-
nationis, quam pœnæ. Sin autem
nullos liberos habeat: tūc & proprie-
tatem omnium rerum prædictarum
lucrabitur.

XII.

SI quis vxorem suam flagellis vel
lignis castigauerit sine aliqua earum
causarum, quæ contra mulierem ad
dissoluendum matrimonium sufficit:
pro hac contumelia conuictus mari-
tus tantum præstet mulieri ex substā-
tia sua; quantum tertia pars propter
nuptias donationis facit.

XIII.

SI quis suspicatus fuerit de aliquo,
velle

velle eum pudori vxoris suæ illude-
re: liceat ipsi marito testationes in-
scriptis habitas ad suspectum homi-
nem mittere, & ter ei denuntiare per
ipsas attestations idoneos testes cō-
tinentes; ne cum vxore sua inuenia-
tur. Et si post tres testationes in scri-
ptis habitas, & idoneos homines ha-
bentes eum inuenerit, quem cōtesta-
tus est, cum vxore sua, vel in sua do-
mo, vel in domo mulieris, vel in do-
mo illius adulteri, vel in popina, vel
in proastio: liceat marito sine vllō pe-
riculo suis manibus eum occidere.

Sin autem in alio loco eum deprehē-
derit cum vxore sua colloquium ha-
bentem: conuocatis tribus idoneis te-
stibus, per quos possit probare apud
iudicē inuenisse eum cum vxore sua
colloquium habentem; tradat eum iu-
dici. Et iudex inuenerit post tres te-
stationes suspectum hominem locu-
tum cum muliere fuisse: nullo alio ex-
quisito quasi adulterum puniat. Ma-
rito autem liceat contra vxorem suā
qua

qualiter voluerit secundum leges cri-
men exequi.

- XIV. SI post tres cōtestationes inuen-
rit maritus vxorem suam in sancto
loco cum suspecto homine colloquiū
habentem: tradat ambos ecclesiæ de-
fensori, vel alijs clericis, vt separatim
custodiantur periculo defensoris vel
aliorum clericorum. vt aditus iudex
mittat ad religiosum civitatis Epi-
scopum, & auctoritate ipsius acci-
piat eos, & pœnis contra adulteros
policis vtrosq. adficiat, nullo alio re-
quisito, nisi quod post tres contesta-
tiones inuentus est cum muliere lo-
qui. Est autem iustissimum neq. adul-
terum, neq. raptorem mulierū sancto-
rum septis vindicari: & multo magis
si quis de ipso adulterio inter sancta
loca alienę mulieri locutus est. Et ge-
neraliter definimus, si quis inuenerit
vxorē suam, vel filiā, vel neptem, vel
nurum, & deprehenderit cum aliquo
colloquium habentem; & suspicatus
fuerit turpitudinis causa eos conue-
nisse:

nisse: liceat eos ei ambos tradere vel
defensori ecclesiæ, vel alijs eiusdem
ecclesiæ clericis periculo eorū sepa-
ratim custodiēdos; donec iudici inno-
tescat; & ille secundū leges personas
acceperit, & causam discusserit.
Quæ omnia huius Constitutionis capi-
tula valere sanctimus tam in futuro
tempore, quam in præterito, nisi iudi-
ciali calculo vel amicali composi-
tione causę decisę sint.

NOV. CXVIII.

DE HEREDITATIBVS I.
quę ab intestato nobis deferuntur
multę leges a veterib. cōscriptę sunt,
quas ab hoc tēpore placet cessare, &
præsenti legē in huiusmodi succes-
sionibus valere. Nā & simpliciter, &
sine vlla obscuritate diuisionē huius
causę per hanc Constitutionē expo-
nimus. Cōstat enim apud omnes cō-
gnationes tres ordines habere, quo-
rum alius est ascēdentiū personarū,
alius

alius descendendum, alius ex latere
 venientium; quorum alij adgnati sunt,
 alij cognati. Sed descendentiū qui-
 dem ordinem alijs omnibus antepo-
 nimus: vt in successione ab intestato
 capienda potiora iura habeant alijs
 omnibus & ascendentibus & ex late-
 re venientibus personis, cuiuscumq.
 fuerint sexus qui ad successione vocantur, cuiuscumq. gradus, nulla di-
 scretione habita vtrū ex masculina
 progenie, an ex feminina editi sunt:
 & vtrum filij familias sint, an patres
 familiarum. Licet enim filius fami-
 lias sit is, qui mortuus est: attamen li-
 beros eius omnibus alijs preponimus
 in his scilicet rebus, quæ adquisitio-
 nem effugiunt: vt in proprietate ca-
 pienda defuncto succedant, vsufru-
 ctu scilicet ad patrem pertinente.
 Sic tamen vt si contigerit vnum ex
 descendentes personis decedere:
 liberi ab eo relictī locum ipsius obti-
 neant; & tantum capiant, quantū pa-
 ter ipsius si viuus esset, accepturus
 fuisset;

fuisset; quas successiones veteres le-
 ges in stirpes vocant. Item si ali-
 quē mori contigerit filio vel filia de-
 relicta, & filio vel filia iam defuncto
 vel defuncta nepotibus vel neptibus
 relictis: nepotes vel neptes vna cum
 filio vel filia successione aui sui ca-
 pere debent. Nam in personis descē-
 dentibus gradus differētia nulla est,
 nec vlla discretio inducitur, vtrū ma-
 sculi sint, an feminæ; & vtrum ex ma-
 sculino sexu, an feminino progeniti
 sunt; & vtrum sui iuris, an alieni fue-
 rint. Hæc de personis descenden-
 tium.

DE ascendētibus autem personis
 talis obseruatio tenet. Si enim de-
 cesserit aliquis intestatus nullo libe-
 rorum derelicto, sed patre vel matre
 vel alijs ex ordine ascendentiū per-
 sonis: preferantur omnibus, qui ex la-
 tere veniunt, excepto fratre & sorore,
 qui ex vtroq. parente defuncto co-
 pulantur, secundum quod inferius de-
 clarabitur. Sin autem multi ascen-
 den

II.

dentes superſunt : eos anteponi volu-
 mus , qui proximioſe gradu fuerint
 ſiue maſculi ſint, ſiue feminæ, ſiue ex
 maſculino ſexu, ſiue ex feminino co-
 gnationi defuncti iunguntur . Sin
 autem parem gradum cognationis
 obtineant : pariter vocabuntur : vt
 qui per patrem aſcendunt, dimidiam
 portionē hereditatis accipiant, quā-
 ticumq; inuenti fuerint: qui autē per
 matrem aſcendunt, alterā dimidiā
 capiant, quanticūq; ſint, niſi forte fra-
 tres defuncti exiſtant ex utroq; paren-
 te eidem mortuo fratri ſuo copulati,
 vel ſorores eodē iure cōiunctæ : tunc
 enim cum proximis parētibus ad he-
 reditatem vocabūtur hereditate ſci-
 licet pro virili portione, id eſt in capi-
 ta, inter omnes diuidēda; quamuis pa-
 ter & mater fuerint . Vt tamē pater
 uſumfructum partis ad filiū vel filiā
 peruenientis nullum habeat, ſed ple-
 no iure apud filium vel filiā maneat,
 nulla obſeruāda differētia inter illas
 perſonas, utrum maſculini ſexu, an
 femi-

feminini ſint; & utrum per maſculi-
 num ſexū an femininū defuncto co-
 gnatione iungatur. Sed neq; in defun-
 cto intereſt, cui ſuccedunt, utrum ſui
 an alieni iuris deceſſit.

RELIQUVM eſt vt deſpicia-
 mus de tertio ordine ex latere veniē-
 tium perſonarū, qui per adgnatos, &
 cognatos diuiditur. Hac enim parte
 diſpoſita pleniffima Cōſtitutio erit.

Si quis igitur deceſſerit, & neq; de-
 ſcēdentes, neq; aſcēdētes reliquerit:
 primos ad hereditatem vocamus fra-
 tres & ſorores, qui ex eodē patre vel
 matre progeniti vel progenitę ſunt;
 ex quibus & mortuus editus eſt. Tali-
 bus enim fratribus vel ſororibus nō
 ſuperſtitibus illos fratres vel ſorores
 vocamus, qui ex vno parēte defuncto
 copulātur, id eſt ſiue per patrem, ſiue
 per matrē. Quod ſi deceſſerit aliquis
 fratre vel ſore relicta; & ex alio fra-
 tre vel ex alia ſore iā defūcto vel de-
 functa liberis relictis: cū auūculis ſuis
 vel patruis liberi fratris vel ſoris

III.

ve

venient, & tantam capient portio-
nem, quantam pater eorū vel mater
accepisset, si viuus vel viua fuisset.
Vnde consequens est, vt si ante mor-
tuus est frater, qui tam ex patre, quā
ex matre copulatus fuisset ei, qui mo-
do defunctus est; alij autē fratres su-
persint vel sorores, qui ex matre tantū
vel ex patre defuncto copulatur: præ-
ferantur eis filius & filia eius, qui
vtroq. iure subnixus est. Et ex con-
trario si filius vel filia existant fratris
vel sororis defuncti vel defunctę vno
tantum iure coniuncti; alij autem fra-
tres existant vel sorores vtroq. iure
decorati: præponantur fratres filijs
vel filiabus ante defuncti vel ante de-
functę sororis. Nulla enim differē-
tia est, vtrum de hereditate masculi
an feminę queratur, & vtrum mascu-
li sint, qui inter se certant, an femini
ni sexus. Alia autē persona ex trans-
uerso gradu in locum defuncti parē-
tis sui omnino non succedat, nisi fra-
tris filius. Tunc autem cum auun-
culis

culis suis vel patruis fratris vel soror-
is filij filięue vocantur: cum nullus
ex ascendentibus personis defuncto
supersint; tunc enim excludēdos eos
esse censemus. Quod si nullus ex a-
scendentibus sit: tunc fratris vel so-
roris filij, quasi secundum gradum
obtinentes sic ad hereditatem defun-
ctę personę vocentur. ideoq. modis
omnib. auunculis vel patruis defun-
cti præponantur: quia illi tertiū gra-
dum cognationis obtinent. Quod si
neq. fratres, neq. sorores, neque filios
vel filias fratrum vel sororum defun-
ctus reliquerit: alia deinceps cogna-
tio ad successionem eius vocabitur
secundum sui gradus prærogatiuam,
vt qui proximior est, ipse ceteris præ-
ponatur. Quod si plures personę
eundē gradū cognationis obtineāt,
& alijs proximiores sint: in capita di-
uidatur inter eos hereditas. nulla dif-
ferentia habenda, vtrum qui vocan-
tur ad successionem defuncti mascu-
li sint, an feminę; & vtrum persona
Z defun

defuncta masculini an feminini sexus fuerit. Nulla autem differentia sit adgnationis & cognationis: sed solus gradus sanguinis naturalis spectetur. nam cognatus proximior vltiori adgnato præponitur. Hæc de successioneibus.

III. **EX** his autem, quæ de hereditatibus ab intestato deferendis diximus: facile possumus intelligere, quid de tutelis iuris sit. Nam quæcumque persona siue adgnationis, siue cognationis titulis decorata ad hereditatem impuberis, si morietur, vocatur: necesse est, vt etiam tutelæ onus suscipiat. Nam ibi tutelæ grauamen imponendum est, vbi hereditas deferri speratur. Nam si multi eundem gradum proximiorum cognationis obtineant, omnes pariter ad hereditatem & ad tutelam vocantur, exceptis feminis & minoribus viginti quinque annis, & his, qui propter diuersas rationes tutores esse non possunt, veluti milites

lites, & hi qui ex culatione vallati sunt. Mater autem, vel auia, si velit tutelam gerere filiorum suorum vel nepotum, non prohibentur: si tamen actis interuenientibus nuptijs alijs & Velleiano senatusconsulto renuntiauerint. Hoc enim facientes omnibus ex transuerso venientibus cognatis præponantur in tutela solis cedentes testamentarijs tutoribus. Vbi autem multi ex eodem gradu cognationis ad tutelam impuberis vocantur: conuenire eos oportet apud competentem iudicem, vt ille vnum vel plures ex his, qui ad administrationem pupillaris rei sufficiunt, creet; quem ipsi vel quos vtpote idoneos elegerint, & nominauerint: vt periculum ad omnes respiciat, & substantia eorum tacitis hypothecæ titulis pupillo obligetur. **H A E C** autem, quæ de successioneibus diximus: obtinere oportet in his personis, quæ fidem catholicam sequuntur.

tur. nam leges hæreticis positas nullo modo ex hac lege innovari patimur. Hæc autem Cōstitutio teneat in his casibus, qui ab initio Iulij mensis præsentis sextæ indictionis contigerunt, vel postea contigerint. Præcedentes enim causas, quæ emerſerunt vsq. ad memoratum tempus veteribus legibus relinquimus, vt ex his dirimantur. DAT. VII. K. AVG. VII. MILIARIO IMP. IVSTIN.*

NOV. CXIX.

*vide auth. I. de
cur sum. C. de dona
tio ante nuptias.*

PROPTER nuptias donatio in sinuatione monumentorum non indigeat: quamvis supra quingentos solidos sit. sed valeat & in persona mulieris & in persona mariti; & siue ipse maritus conscripserit eandem donationem, siue alius pro eo, siue in personam ipsius mariti, siue in personam mulieris.

*vide. auth. II. de heredi.
C. de marum. nō potest.*

SI quis quartumdecimum annum ætatis

ætatis implevit, & testamentum propter hoc facere potest: non impediatur in vltima voluntate seruos suos manumittere, quamvis imperfectæ ætatis sit.

SI quis in aliquo instrumento alterius instrumenti mentionem fecerit, non aliter hoc factum esse videatur, nisi ipsum prolatum fuerit, idest antiquum instrumentum, vel alio modo legitimo debita quãtitas probata sit. Hoc enim & veteribus legibus cognitum est.

*III.
vide auth. signis C.
de edendo.*

*vide de q. p. legib.
in. 9. Th. in sup. auth.
ubj. sponsali. legitas.
colla. 3.*

SANCTIMVS vt in prouocationibus vltimo fatali die, vel vtraque parte veniente, vel eo solo, qui appellauit, & manifestante præsentiam suam vel magistratui, qui de appellatione cogniturus est, vel consiliarijs eius, vel eis, qui lites introducunt. Et si iudices eum intra statutos dies recipere distulerit, nullum præiudicium sit partibus, vel vni ex his propter huiusmodi causam. Sed prouocationes tales legitimo calculo terminentur.

*III.
vide auth. si ap
pellatione. C. de temp
separ. appella.*

*l. i. ff. de offi. pref.
 pref. l. i. C. de sentent.
 pref. l. i. C. de iur. iudic.
 C. de precib. imp. off. l. i.
 l. i. ff. de iur. iudic.*

*concordat cum h. e.
 aul. h. qu. sup. l. i. C. de
 C. de precib. imp. off. l. i.
 off. iudic. l. i. C. de iur. iudic.
 l. i. ff. de iur. iudic.*

Leges quidē nostrę præcipiunt, ve
 cōtra sentēcias gloriosissimorū Præ
 fectorū Prætorij cuiusq. regionis pro
 uocatio nō porrigatur: sed certo tem
 pore elapso retractatio sentētię con
 cedatur. Sed humanitatis rationē fa
 cultatē præstat mus ei, qui se ex senten
 tia Præfectorū grauātū esse putauit,
 libellum offerre vel ipsi Præfecto
 Prætorij, qui sententiā dixit, vel cōsi
 larijs eius, vel his, qui lites introdu
 cūt intra decē dies post sententiā pro
 latā; vt hoc subsecuto non aliter exe
 cutioni sentētia tradatur, nisi prius fi
 deiussores idoneos dederit is qui vi
 cit, de tāta quātitate reddēda, quantā
 sentētia cōtinet. Vt si postea retracta
 tione legitimo modo veniēte calcul^o
 rescindatur, res aduersarię parti cū
 legitimis augmētis restituātur. Quod
 si intra decē dies post sententiā pro
 latā libellus ab ea parte, quę victa est
 non porrigatur: sine fideiussione qui
 dē executio sentētię fiat. Sed tamen
 ius retractationis integrum aduersa
 rię

rię parti custodiatur, sibi imputato,
 quod intra decem dies libellum præ
 stare secundum definitionem nostrā
 non curauerit.

SI minor vigintiquinq. annis teme
 re susceptā a se hereditatē nolit ha
 bere; & in integrū restitutionē implo
 rauerit, si quidem præsto sint omnes
 creditores hereditatis: vocētur iussio
 ne iudicis, & præsentibus eis restituti
 o petatur. Quod si vel omnes, vel
 quidā ex his absint: vocētur quidē le
 gitimis præconijs. Sin autē intra tres
 menses nō venerint: liceat adultis in
 integrū restitutionē impetrare sine
 periculo. Vt tamē iudex, qui præsidet,
 prospiciat, vbi debeāt res hereditarię
 mobiles & immobiles seruari, quātita
 te scilicet ear. per publicā descriptio
 nē actis interueniētib. manifestāda.

SI quis mala fide res alienas possi
 dens vēdiderit eas, vel donauerit, vel
 alio modo alienauerit: is autē, qui se
 dominū rer. putauerit, sciens hoc te
 statione non denūriauerit ei, qui res

*VI.
 vide aul. h. i. ff. de
 si minor. ab heredi.
 l. i. ff. de iur. iudic.
 l. i. ff. de iur. iudic.
 l. i. ff. de iur. iudic.*

*VII.
 vide aul. h. mal.
 f. dei. C. de precib. imp.
 l. i. ff. de iur. iudic.
 l. i. ff. de iur. iudic.*

accepit intra decennium inter præ-
sentes, vel inter absentes intra vici-
nium: res firmiter apud emptorē, vel
qui donationem excepit, vel alio mo-
do alienata nactus est, permaneant.
Quod si ignorante domino malæ fi-
dei possessor alienauerit: non aliter
præiudicet domino, nisi triginta an-
norum spatium transactum sit: quā-
uis is, qui emit, vel alio modo aliena-
ta nactus est, bonæ fidei possessor
fuerit.

VIII.
*con. ex. dat. cum
auth. q. si q. Code
prescrip. long. temp.
d. e. f. c. hoc elegan-
tius descriptum
quod in 2. cons. l.
g. collat. au. the.*

S C I M V S quod inter præsentis
longi temporis præscriptio decenniū
est, inter absentes autem vicēnium.
Quid ergo si in quibusdam annis præ-
sto sit aliquis, in quibusdam autē ab-
sens fuerit? Et dicimus tantum tem-
pus decennio expleto adiciendum
esse, quantum in absentia fuit. Ea
autem, quæ de temporali præscriptio-
ne constituimus: nō in præteritis cau-
sis, sed in futuris casibus obtinere
sanctimus, qui post hanc legem emer-
serint.

N. E.

N E M O cogatur in testamento
suo propria manu vel testium nomi-
na heredū scribere; sed valeat testa-
mentum ipsius siue per ipsum testato-
rem, siue per aliam qualemcumq. per-
sonam nomē heredis eius scribatur:
si tamen aliam testamētorum obser-
uationem habeat.

S C I M V S legē nos posuisse, qua
cautum est, ut non transeant ad alias
domos religiosas, res immobiles, quæ
ad nostram domū ab ecclesia sacro-
sancta peruenerint: hanc igitur legē
præcipimus euacuari non solū in his,
quæ postea peruenerint ad nostram
domum, sed etiā in his, quæ iam per-
uenerunt.

S I quis testamentum fecerit; & rē
immobilē familiæ suæ legauerit, vel
aliæ personæ legati nomine relique-
rit; & is specialiter dixerit nullo tem-
pore eandem rem alienari; sed apud
hæredes vel successores eius, cui res
relicta est semper manere: in hoc le-
gato iubemus Falcidiam legem locū

omni

IX.

*con. ex. dat. cum
auth. d. non obser-
u. l. de testam. c.
cum. q. c. non. alla
authen.*

X.

*elegantia descriptus
e. h. c. f. quam in
2. cons. l. g. collat.
authen.*

XI.

*vide Auth. id. d. in
c. ad. l. falcid. d. an
de iur. c. non. h. h. h.
c. cond. non. collat.*

omnino non habere. quia alienatio-
nem eius ipse prohibuit, qui testatus
est. HÆC autem obtinere iube-
mus in his casib. quos nec iudicialis
calculus, nec amicalis cōpositio, nec
alius legitimus modus terminavit.

NOV. CXX.

NULLI liceat administratori re-
m ecclesie maioris huius im-
perialis ciuitatis, vel orphanotro-
phij, vel xenodochij, vel ptochotro-
phij, vel nosocomij, vel alterius reli-
giosi loci intra imperialem ciuitatē
vel intra territorium eius positi, ex-
ceptis monasterijs, vēdere, vel dona-
re, vel permutare, vel impari donatio-
ne, vel alio quocumq. modo alienare
rem immobilē, vel annonas ciuiles,
vel rusticum mancipium; nisi ad im-
perialem domum permutatio tantū
fiat. Sed neque parœcico iure dare
quippiam concedimus. Emphyteu-
seos autem cōtractus ab antefara ma-
iori

iori ecclesia & alijs memoratis locis
fieri iubemus in persona ipsius, qui
accepit, & duobus alijs heredibus: ut
non plusquam sexta portio subsisten-
tis redditus concedatur ei, qui emphy-
teusim accepit. De proastijs autem,
quæ ad prædictas pertinet domos, iu-
bemus; siquidem talia proastia redi-
tum habeant, in solido redditu ab ad-
ministratores iure emphyteuseos
ea præstari secundum prædictum mo-
dum, idest in personam eius, qui acce-
pit, & alias duas successiones nulla
releuatio fiat, sed magis accedat au-
gmentum. Quod si nullum redditum
eadem proastia habeant: tunc liceat
administratorib. ea præstare sub qua-
dam quãtitate. Quod si res emphy-
teuseos iure ab antefatis domib. præ-
stita, vel ad imperialē domū peruene-
rit, vel ad fiscū, vel ad aliquam ciuita-
tem, vel ad curiã, vel ad aliã religio-
sam domū: liceat administratoribus
locorum, a quibus ab initio emphy-
teusis constitit, quando ad aliquam
per-

personam talis contractus peruenerit, manifestare voluntatem suam intra biennium. et duorum alterum vel apud eum relinquere rem, & annuum redditum, qui pacto continetur accipere, vel ipsam rem recipere iure emphyteuseos resoluta, si hoc ipsum conducere sibi putauerit. Quod si quaedam sunt loca, in quibus positae veteres domus dirutae sunt, ex quibus nullus redditus praedictis religiosis locis colligitur; neque possint dirutas domos renouare: liceat administratoribus huiusmodi loca emphyteuseos iure perpetuo praestare. Sic tamen ut tertia portio pensionum religiosis locis praestetur, quae colligebatur ex habitationibus nondum dirutis, eamque tertiam portionem cedere ab initio contractui emphyteuseos. Quod si emphyteuticarius magis eligat sub hac pacto loca accipere, ut prius aedificet, & ex venientibus postea pensionibus dimidia portio religiosis locis praestetur: & hoc fieri concedimus.

Sed

Sed & si materias ex dirutis aedificijs in eodem loco emphyteuticarius inuenierit: sine impedimento eis utatur. Quod si quis velit rem immobilem ab antefatis religiosis locis usus nomine accipere: non aliter hoc accipiat, nisi aliam rem statim iure dominij praestet eidem religioso loco, a quo eandem rem acceptauit habentem redditum, quantum habet res, quae ei datur, & non pluribus tributis grauatam: ut post mortem eius vel post tempus, quod usui additum est; ut tamen non sit longius, quam vita eius, qui cepit, utraque res in integrum tam iure dominij, quam iure usus in eundem religiosum locum perueniat. Locationes autem ab his religiosis locis fieri concedimus in tantos annos, quantos inter contrahentes placuerit, ut tamen non extendatur ultra triginta annos. Quod si contigerit memoratis locis propter tributa vel alias necessitates pecuniae opus habere: liceat administratoribus rem immobilem supponere, & dona-

donare in speciale pignus; ut credi-
tor possideat eandem rem, & fructus
eius accipiat, & imputet sibi quosdā
in ipsas, quas mutuauit, pecunias;
quosdā in vsuras non ampliores, quā
quartam portionē cētlesimā. Quod si
administratores debitum soluerint;
vel ex fructibus creditori satisfiat: iu-
bemus rem ad locum religiosum re-
dite. Contractus autem emphyteu-
seos, & hypothecas, & ultra quinque
nium locationes volumus fieri a sa-
cro sancta quidē maiori ecclesia hu-
ius ciuitatis arbitrio & consensu bea-
tissimi eiusdem Patriarchæ, iuranti-
bus præsentē eo tam religiosis œco-
nomis, quam chartularijs eiusdē ma-
ioris ecclesiæ, quod non ad fraudem
ipsius ecclesiæ contractus sit; in alijs
autem religiosis domibus si quidem
sint chartularij; eodem modo iura-
re præsentē administratore. Quod
si nulli chartularij sint; ipsos ad-
ministratores propositis sacrosanctis
euangelijs contractum facere in scri-
pto

pro cum iureiurando huiusmodi in-
strumentis eo quod non ad læsionem
vel circumscriptionem religiosi lo-
ci contractus fiat. Oeconomis au-
tem, & orphanotrophijs & cetero-
rum locorum administratoribus, &
cuiuscūq; loci chartularijs, & paren-
tibus, & liberis eorum, & alijs, qui
iure cognationis vel adfinitatis eis
copulantur, interdiciamus emphy-
teusim, & locationes, & hypothecas
rerum ad religiosa loca pertinentiū
siue per se, siue per interpositam per-
sonam accipere. Scituris quod si ta-
le aliquid fuerit, & hoc ipsum inua-
lidum erit; & omnem substantiam
eorum, qui ceperint, & œconomo-
rum, & chartulariorum, & admi-
nistratorum, quibus secundum præ-
dictum modum copulantur; in reli-
giosam domum, ex qua rem accepe-
rint, post mortem eorum peruenire
iubemus. Et hæc quidem de sacro
sancta maiori ecclesia, & prædictis
religiosis locis, quæ intra impe-
rialem

rialem ciuitatem sunt, vel intra territorium eius, disposuimus.

II. DE alijs autem sacrosanctis ecclesijs & monasterijs & xenonib. & nosocomijs, & ceteris religiosis domibus, quæ in omnib. prouincijs nostræ Reipub. positæ sunt, nec non monasterijs in imperiali ciuitate & territorio eius positis, consequenter definiendum est. His igitur locis liberam facultatem præstamus non solum temporalem emphyteusim facere immobilium rerum ad ipsos pertinētium, sed etiam perpetuo eas iure emphyteutico uolentibus dare. Et si quidē sacrosanctæ ecclesiæ fuerint, vel alię religioſæ domus, quarū administrationem Episcopus uel per se, uel per clericum expediat: arbitrio eius & cōsensu fieri talem contractum iurantibus præſente eo œconomis, & administratoribus, & chartularijs eiusdem religioſæ domus, quod ex hoc emphyteuseos contractu nullum damnum eidem religioſæ domui fiat.

Quod

Quod si ptochia uel xenones uel nosocomia, uel alia religioſa loca sint propria habentia administrationē: si qui dē sancta domus oratoria habeat: cōsensu amplioris partis clericorum oratorij contractus procedat, nec nō œconomi. Quod si solum xenodochium sit, uel ptochium, uel nosocominum, uel alia religioſa domus: is qui præpositus ipsius est, contractum faciat iurantibus administratoribus eorum sub præſentia religioſissimi Episcopi, a quo præpositi uel creati fuerint, quod nihil ad læſionem uel circumscriptionem eorundem locorum in tali contractu fiat. In monasterijs autē per hegumenos eorum cū ampliori parte eiusdem monasterij monachorum contractum fieri. In his autem omnibus iubemus inscribi instrumentum cum iureiurando, quod non ad læſionem uel circumscriptionem eorundem locorum negotiū agitur. et hac tamē obseruatione præcedente releuationem nō amplius fieri

A a sexta

sexta portione redditus, quam habet
res iure emphyteuseos præstita.

Quæ autem diximus de ædificijs diru-
tis pertinētibus ad religiosas domos
in hac imperiali ciuitate positas: ea-
dem obtinere volumus & in istis reli-
giosis domibus. Illud quoque iube-
mus obtinere, vt si quando eadem re-
ligiosa domus vel propter publicas
tributiones, vel propter alias necessa-
rias causas obligatæ fuerint; & nō ha-
beant ex rebus mobilibus, vnde eadē
debita persoluāt: tūc primo quidē or-
dine in speciale pignus rē immobilē
dari creditori volumus, vt huiusmo-
di pignoris fructus accipiens impu-
tet sibi quosdam in ipsam pecuniam
creditam, quosdā in vsuras nō plures
quarta portione centesimæ. Quod si
non possint hoc modo debitū obtine-
re: iubemus eos quidē, qui a beatissi-
mo Patriarcha creantur siue metropo-
litani siue alij Episcopi fuerint, siue
archimandrite, siue orphanotrophi,
vel brephotrophi, vel xenodochi,
vel

vel nosocomi, vel alij religiosarum
domorum administratores apud san-
ctissimos Patriarchas, a quibus creā-
tur monumenta fieri cum sacramen-
to administratorū & consensu maio-
ris partis eorū, qui ibi ministeriū fa-
ciunt, debitū manifestū fiat, & quod
non est possibile ex rebus mobilibus
hoc exsolui. Eos autem, qui a metro-
politans Episcopis creantur, siue Epi-
scopi sint, siue archimandrite, siue or-
phanotrophi, siue ptochotrophi, vel
alij domorum religiosarū administra-
tores, apud ipsos similiter metropoli-
tanos Episcopos talia monumēta cō-
scribere. Apud illos autē Episcopos,
qui vel a Patriarchis, vel a metropoli-
tans creantur, & habent sub iurisdic-
tione sua monasteria, vel ptochia,
vel xenones, vel nosocomia, vel alias
religiosas domos: eodē modo monu-
menta fieri. Sic tamē vt apud Patriar-
chas, vel metropolitanos, vel alios
Episcopos talia monumēta sic fiant,
vt nullum super his damnum vel

sumptum domos religiosas pati. Propter hoc enim volumus de cetero apud Præsides prouinciarum, vel apud Defensores locorum talia monumenta a prædictis personis vel domibus, ut nullum detrimentum patiantur. Postquam autem hoc ita secutum fuerit apud memoratos sanctissimos Patriarchas, vel metropolitanos, vel alios Episcopos: tunc antefatos administratores eiusdem loci, cui debitum imminet, in scriptis in publico ciuitatis proponere per viginti dies. et hoc modo adhortari eos, qui comparare rem immobilem voluit: ut is qui plus præstiterit, alijs præponatur. His autem omnibus præcedentibus venditione fieri pretio modis omnibus pro debito eundo: ut non aliter habeat emptor cautum, nisi pretium super ipso debito soluerit; & hoc specialiter scriptum sit cum iureiurando in emptionali cõscriptione, & quod nihil ad læsionem vel circumscriptionem eiusdem religiosæ domus sit. Sin
autem

autem per antefatum modum emptor talis rei non inueniatur: iubemus debitum quidem percipere creditorem iure eo, quod pro soluto dicitur: ut ipsam possessionem creditor accipiat iusta & subtili æstimatione faciendam, & adicienda pretio decima portione totius æstimationis. Et sic in ea quantitate capere rem creditorem pro solutione firmo dominio possidendam. Sicut tamen ut administratores eius loci, cui debitum imminet, & pars maior eorum, qui ibidem ministerium faciunt, huiusmodi venditionibus cõsentiant. Ea autem res, quæ pro soluto immobilis constituta datur, non electione creditoris præstetur; sed quod medium est fertilium & infertilium possessionum, quæ ad religiosum pertinent locum, æstimari oportet ex redditu suo, & publicarum tributionum functione, & reliquo statu. Si quis autem Episcopus, vel œconomus, vel administrator cuiuscumque religiosi loci, siue in imperiali ciuitate, siue in pro-
Aa 3 uin

uincijs positi pecuniã mutuatus est, vel postea mutuatus fuerit: iubemus non aliter ei in rationes religiosæ domus imputari, nisi prius probauerit, quod in causas prædicti religiosi loci hoc processit. Sed neq. ipsum creditorem vel heredes eius contra domum religiosam habere aliquam actionem, nisi probauerit in causas ad religiosam domum pertinentes pecuniam processisse: sed contra eum, qui mutuatus est, vel heredes eius suas mouere actiones. Hoc quoq. iubemus, ut excepta sanctissima maiori ecclesia imperialis ciuitatis, & sancto orphanotrophio, & xenonibus, & ptochijs, quæ in hac imperiali ciuitate sunt, vel quæ intra territorium eius licere omnib. sanctissimis ecclesijs, & religiosis domib. nec nõ monasterijs, quæ vel in imperiali ciuitate, vel in diuersis prouincijs posita sunt, per mutationes secum facere cum indemnitate vtriusq. loci, consentientibus in scriptis vel per depositiones huic contractui

tractui nõ solum administratoribus vtriusq. religiosi loci, sed etiã maiore parte eorum, qui ibi ministerium faciunt. Res autem immobiles, quæ ab imperiali domo ad quicumq. religiosum locum peruenerunt, vel postea peruenerint: nullo modo vendi, vel supponi, vel permutari, vel quocumq. modo alienari concedimus, nec si secum religiosæ domus tale aliquid fecerint.

¶ **N V L L I** liceat monasterium alienare, ut in profanum statum transeat: sed liceat Episcopis huiusmodi facinora emendare, & in pristinum statum locum reducere.

¶ **S I** quis autem ex prædictis locis excepta maiori ecclesia imperialis vrbis possessionem habeat tributis plurimis prægrauatã, ex qua nullus reditus sancto loco præstatur, facultatem liberam damus administratoribus religiosi loci talem possessionem alienare, quocumq. modo putauerint commodum eidem religioso loco fore, monumentis scilicet in tali alienatione faci-

III.

IV.

endis apud illos, a quibus administra-
tores talium locorum præponuntur,
vel creantur; & iurantibus per diui-
nas scripturas his, qui eisdem locis
præpositi sunt, & maiori parte eorū,
qui ibi ministeriū faciūt: quod nulla
proditione, nulla gratia, nulla circū-
scriptione alienatio fiat. **O E C O**
N O M I S autem, vel administrazio-
nibus, vel chartularijs cuiuscumq. lo-
ci religiosi, & parentibus & liberis
eorū, & alijs, qui vel cognatione, vel
iure nuptiarum eis copulantur, loca-
tiones, vel emphyteusis, vel emptio-
nes, vel hypothecas rer. immobilium
ad eosdem religiosos locos pertinen-
tium subire vel per se, vel per interpo-
sitam personam sub isdem pœnis in-
terdicimus, quas superius diximus.

V. **S I** quis autem conductor, vel em-
phyteutarius rem, quæ ad locum re-
ligiosum pertinet, deteriorem fece-
rit, vel per biennium emphyteuticū
canonem siue mercedem non solue-
rit: liceat administratoribus religiosi
loci

loci eum expellere de locatione, vel
emphyteuseos contractu; & exigere
ab eo transacti temporis debitum ca-
nonem; & propter emponemata nul-
lam ei competere actionem. Sin au-
tem nolint administratores religiosi
loci eū expellere: id quod debet, præ-
stet; & teneat rem donec tēpus statu-
tum finiatur; & canonem secundum
quod pactus est, præstet. Quod si fuge-
rit; liceat administratoribus religiosi
loci indemnitate servare ex rebus
ipsius; & propter emponemata nul-
lam timere actionem.

S A N C T I S S I M I S ecclesijs VI.
Odesi, & Tomeos permittimus alie-
nare res immobiles pro captiuorum
redemptione; nisi forte ad hoc etiam
præstitæ fuerint, ut nullo modo alie-
narentur. Illud quoq. concedimus,
ut Hierosolymitana ecclesia licentiā
habeat domos suas in eadem ciuitate
positas vendere non in minori pre-
tio, quam expensionibus earum per
quingenta annos colligitur, ut ex
ca

ea æstimatione alius reditus melior
comparatur.

VII. **S**I quis cuiuscūq. sancto loco vel in
imperiali ciuitate, vel in prouincijs
posito possessiones penuria laboran-
tes donauerit, vel vendiderit, vel alio
modo præstiterit, vel reliquerit: iube-
mus pro talibus rebus nullā læsionē
perpeti religiosam domū, ad quā ta-
lis possessio peruenit siue publicarū
functionū nomine, siue alterius cu-
iuscumq. causæ: sed totum grauamē
ad eos, qui dederunt, vel heredes eo-
rum redire, cogendos recipere tales
possessiones, & restituere de sua sub-
stantia religioso loco omne detrimē-
tum, quod ei ex tali causa contingit.

Sed & si fraus intercesserit tāta, vt
etiam pecunia a religioso loco præ-
stetur; vt possessiones illas religio-
sus locus suscipiat: iubemus, vt is, qui
dedit, vel eius heredes suscipiant
possessiones, & pecunias non exigāt.
Nulli autem ecclesiæ necessitatem
imponi volumus possessiones ubi-
cumq.

cumq. positas, quamuis fertiles sint,
comparare.

SI quis vsus nomine rem immobi-
lem ab ecclesia prouinciali accipere
velit: eodē iure, & sub isdem cōditio-
nib. accipiat, quas superius diximus
in ecclesijs, quæ in imperiali ciuitate
sunt, vel intra territorium eius po-
sitæ.

HAEC de rebus immobilibus.
Nā de sacris vasis cuiuscumq. eccle-
siæ vel oratorij iam legem posuimus:
vt nō aliter liceat ea distrahere, nisi
pretium eorum procedat in redem-
ptionem captiuorū: aliter enim ven-
di, vel obligari non possunt. Sin au-
tē religiosa domus habeat superflua
vasa, quæ nullum vsum necessarium
faciunt; ipsa autem debitis prægraua-
tur; & non sunt aliæ res mobiles, ex
quibus possint debita persolui: licen-
tiam damus actis interuenientibus,
secundum modum superius præfinitum,
memorata superflua vasa, vel
alijs religiosis locis, si hoc eis utile sit,

ven-

vendere, vel conflare & similiter vendere; & eorum pretium debiti nomine dare: ut res immobiles non alienentur.

- X. **S**I contra ea, quæ diximus in præsentī lege, cōtractus fiat in rebus mobilibus, & immobilibus ad religiosa domū pertinentibus: iubemus reddi quidem eidem religioso loco rem, in qua tale aliquid secutum est cum medijs temporis fructibus. Maneat autem apud eundem religiosum locum & pretium, & si quid remunerationis, vel permutationis gratia, vel alterius cuiuscumq. causæ nomine ei præstitum est. Quod si emphyteusis facta sit cōtra ea, quæ disposuimus: res quidem religioso loco reddatur: pactio autem emphyteuticā præstet emphyteuticius secundum tenorem instrumentorum, quæ in huiusmodi contractu cōposita fuerint. Quod si donata fuerit res ad religiosum locum pertinens: reddatur ei cū medijs temporis fructibus, & aliud rā-
- tum,

tum, quantum eadem res digna est. Sin autē in hypothecam cōtra prædictas distinctiones data fuerit: creditor quidem debitum amittat, & rem religioso loco reddat. Tabelliones autem, qui contra præsentem legem instrumenta componere ausi fuerint, perpetuo exilio condemnentur.

QUID QUID ante præsentē Constitutionem factum est, si quidē secundum veteres leges valeat: sin autē aduersatur eis, radicitus eruatur. De cetero autem veteribus legibus in hac parte euacuatis præsentem legem in rempublicā nostram pullulare sanctimus.

QUIDAM mutuatus ab aliquo quingentos aureos, soluit aliquam quātitatem vsurarum, quāsdā autem debens cautionem emisit in sexcentis aureis: quoniam autem omnis solutio nongentis quadraginta

ta

ta nouem aureis peruenit; & credito-
res dicebant totum in vfuris folutum
fuiſſe; exigebant ſexcentos, qui cau-
tioni continebantur. Ait autem lex;
ſi reliquos quinquaginta vnum ſolue-
rit, vt debitum duplicetur, nihil aliud
exigebatur. quamuis veteres dixe-
runt, tunc ſuper duplum non peti de-
bitum, quādo nulla ſolutio in medio
contingit.

NOV. CXXII.

NOV. CXXIII.

DE ADMINISTRATIO-
NE, & priuilegijs, & alijs diuer-
ſis capitulis ad eccleſias & alias reli-
gioſas domos pertinentibus iam que-
dam diſpoſuimus. In præſenti au-
tem ea; quæ de religioſiſſ. Episcopis
& clericis & monachis antea in di-
uerſis Cõſtitutionibus diſpoſita ſunt,
cum competenti emendatione hac

con-

continere lege exiltimauimus.

SANCTIMVS igitur quan-
do opus fuerit Episcopum creati, cle-
ricos, & primates ciuitatis eius, cu-
ius Episcopus deſideratur fieri; in
tribus perſonis decreta facere propo-
ſitis ſanctis euangelijs periculo ani-
mæ ſuæ, dicentes in ipsis decretis,
quod neque propter aliquam præſta-
tionem, neque propter promiſſionem,
vel amicitiam vel aliã qualẽcumq.
cauſam, ſed ſcientes eos rectæ &
catholicæ fidei, & honeſtæ vitæ ef-
ſe, & litteras ſcire eos elegerunt; &
quod neque vxorem, neque liberos
eorum quis habet, neque concubi-
nam, vel liberos naturales cogno-
ſcunt eos habuiſſe, vel habere. Sed
& ſi prius quis vxorem habuit, &
ipſam vnam & primam, & neque vi-
duam, neq. marito diſiunctam, neque
legibus, vel ſacris canonib. reprobata-
tam, id eſt ſcenicam. Sed neque cu-
rialem, vel taxcotam eſſe eum co-
gnõſcunt: vel ſi curiali, vel taxcotica
ſuppo

suppositus est conditioni ; sciunt ipsum in monasterio nō minus quindecim annis solitariam vitam peregisse. Et hoc autem decretis oportet imponi, quod nō minus, quam triginta quinque ætatis annos agere electam a se personam cognoscūt. vt ex tribus personis, pro quibus talia decreta fuerint, melior creetur electione & periculo creatoris. Curialem autē vel taxeam, qui secundum ea, quæ diximus, per quindecim annos in monasterio moratus est, & ad Episcopatum prouectus, liberum esse propria conditione. sic tamē vt liberatus curia quartam portionem sui patrimonij sibi retineat, ceteris reb. ipsius secundum nostram legem curiæ & publico vindicandis. Damus autem licentiā illis, qui decreta faciunt, si quidem laicum citra curialem & taxeam dignum prædictæ electionis esse putauerint : talem hominem vna cū alijs duobus clericis vel monachis eligere. Sic tamen vt laicus, qui hoc modo

modo ad Episcopatum electus est, nō statim Episcopus creetur, sed primū clericis non minus tribus mensibus connumeretur, & ita sanctos canones, & sacrosanctæ ecclesiæ ministerium edoctus Episcopus creetur. Qui enim alios docere debet, ab alijs post consecrationem doceri non debet. Quod si in aliquibus locis non inueniantur tres personæ ad talem electionem idoneæ : liceat decreta facientibus & in duabus vel in vna persona decretum facere ; vt tamen omnia antefata habeat testimonia. Sin autem hi, qui debent Episcopum eligere, talia decreta intra sex menses non fecerint : tunc periculo animæ suæ ille, cui competit consecrare, Episcopum consecret omnibus alijs quæ diximus obseruandis. Si quis autem præter memoratam obseruationem Episcopus creatus sit ; iubemus eum modis omnibus ab episcopatu repelli. Sed & illum, qui contra hæc præ-

B b cepta

cepta ausus fuerit Episcopum consecrare; separari per vnum annum a sacro ministerio & totam eius substantiam, si qualicumque tempore vel modo in ipsius dominium peruenit, propter delictum, quod fecit, dominio ecclesie cuius Episcopus est vindicari.

II. SI QVIS autem eius, qui ad Episcopatus consecrationem electus est, accusator extiterit: in causa, quæ per leges vel canones inhibet consecrationem eius: prius de accusatione Episcopus, qui consecraturus erit, disceptationem faciat vel præsentem accusatore & implente suam accusationem, vel non implente, sed per tres menses differente. Et si quidem inuenerit eum, qui electus est, obnoxium, inhibeatur consecratio. Enimvero si innocens appareat, non impediatur; sed accusator, qui vel non probauit id, de quo accusauit, vel si destituit litem; expellatur prouincia,

in

in qua domicilium habet. Si quis autem ante cognitionem accusatum consecrauerit: consecratus quidem sacerdotio expellatur; qui autem consecrare eum præcipitatus est, superioribus expositis pœnis subiciatur. id est ut per vnum annum ministerio sacro abstineat, & ut res ipsius ecclesie addicantur, cuius Episcopus est.

ANTE omnia illud obseruari sanctimus, ut nemo sub præstatione auri, vel alterius rei Episcopus consecretur. Quod si tale aliquid admissum fuerit: semetipsos & suas animas hi qui pecuniam accipiunt, vel præstant, & mediatores eorum secundum diuinas regulas & sacros canones, condemnatione subiciunt. et propter hoc & qui dat, & qui accipit, & qui mediator factus est, sacerdotio vel clericatus honore remoueatur. Quod autem pro ea causa datum est, ecclesie illi vindicetur, cuius voluit sacerdotium emere.

III.

Bb 2 Sin

Sin autem laicus erit, qui pro hac causa aliquid accepit, vel mediator rei factus est: ea quæ data sunt, in duplū ab eo exigi ecclesiæ vindicanda. Nō solum autem ea, quæ data sunt vindicari præcipimus; sed omnem cautionem super hoc quocumq. modo impositam, & pignorum obligationem, & omnem aliam qualemcumq. actionem vel obligationem cessare sanctimus. Ut ille, qui promissionem accepit, non solum cautionem reddere; sed & aliud tantum, quantum cautio continet, conveniatur ecclesiæ dare.

III. S I quis post Episcopatum, vel ante cōsecrationem voluerit proprias res suas, vel earum partē ecclesiæ offerre, cuius Episcopus erit, hoc laudabile est: quia non est emptio sed oblatio.

V. P R O consuetudine autem illa sola concedimus præstari ab Episcopis consecratis, quæ deinceps præsentī lege continentur. Iubemus igitur beatissimos quidē Patriarchas, idest
Papam

Papam Romanum, & Cōstantinopolitanum, & alexandrinum, & Theopolitanum, idest Antiochenū, & Hierosolymitanum, si quidem consuetudo est Episcopis vel clericis in eorum consecratione minus quā viginti auri libras præstari: ea tantū dare, quæ consuetudo vult. Quod si plus sit, quod antea dabatur: nihil ab hoc tēpore ultra viginti libras auri præstetur. Metropolitanum autem, qui a concilio suo vel beatissimis Patriarchis creatur; & omnes alios Episcopos, qui vel a Patriarchis, vel a metropolitanis consecrantur: si quidē non minus triginta auri libris redditū habeat ecclesiæ consecrati: dare pro cathedralico solidos centum. notarijs autem cōsecrantis, & alijs, qui ex cōsuetudine capiunt, solidos trecētos. Sin autem ecclesiæ redditus minor sit triginta libris annalibus auri, nō minor autem decem: pro cathedralico quidem dari solidos centum; alijs autem omnibus, qui ex cōsuetudine capiunt,

piunt, solidos ducentos. Sin autē rēditus minor sit decem, non minor quinq. libris auri: pro cathedratico quidē solidos quinquaginta dari; omnibus autē alijs, qui ex cōsuetudine capiunt; solidos septuaginta. Sin autem minorem quidem quinq. nō minorem autē tribus auri libris habeat ecclesiæ rēditum: pro cathedratico quidem decem & octo; omnibus autem, qui ex consuetudine capiunt, solidos viginti quattuor. Sin autem minor tribus, non minor autem duabus auri libris sit quantitas ecclesiastici rēditus: pro cathedratico quidē præstari solidos duodecim, pro omni autem consuetudine alia solidos sex decim. Episcopum autē ecclesiæ minorem duabus auri libris rēditum habentis neq. pro cathedraticis, neque pro consuetudine alia aliquid dare concedimus. Ea autem, quæ præstari disposuimus, primus presbyter consecrantis Episcopi, & archidiaconus eius suscipiētes ex consuetudine capi-

pien-

pientibus diuidant. Hæc itaq. iubemus omnibus modis obseruari, ne ex talibus occasionibus & ecclesiæ debitis prægrauentur, & sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra statum a nobis quantitatem pro cathedratico vel cōsuetudine quocūq. modo ausus fuerit capere: iubemus eius quod plus cepit, triplū ex rebus ipsius vindicari ecclesiæ eius, qui dedit.

CONSECRATIO Episcopi liberum faciat eum tam seruili, quā adscripticia condicione. Taxeotas enim, vel curiales, qui contra prædictam distinctionē ad Episcopatus apicem profuerint: officio iterū, & curiæ restitui sanctimus: ne ex tali condicione sacerdotio iniuria fiat. Illos autem, qui ante nostram præsentem legem ex curiali condicione inuenti fuerint Episcopi creati: tali quidem condicione liberos esse, legitimam autem portionem de rebus suis curiæ & publico præstent.

Sic tamen ut nullam deminutionē

Bb 4 pa

VI.

patiantur ecclesiastica iura in rebus, quas post Episcopatum adquisitas ecclesie eorum competere disposuimus.

VII. PRESBYTER, diaconus, subdiaconus iure cognationis ad tutelam vel curationem vocatus munus administrationis in hoc casu tantum suscipere concedatur: si tamen intra quatuor menses numerandos ab eo tempore, quo vocatus est, apud competentem iudicem in scriptis manifestaue rit, quod huiusmodi munus sua sponte recepit. Si quis eorum hoc fecerit: nullum ex hoc circa aliam tutelam, vel curationem praeiudicium patiatur.

VIII. CLERICVS neque exceptor, neque exactor publicarum sit tributio num, neque conductor vectigalium, vel alienarum possessionum, vel curator domus, vel curator litis, vel fideius sor in talibus causis siue Episcopus sit, siue oeconomicus, vel alius clericus cuiuscumque gradus, vel monachus, nisi suo nomine vel ecclesie, vel monasterij causa existat: ne ex hac occasio
ne,

ne, & sanctis locis damnum fiat, vel diuina ministeria impediatur. Quod si ecclesijs vel monasterijs possessiones quaedam confines inueniantur, & voluerint administratores eorundem venerabilium locorum ad conductio nem vel emphyteusim eas capere: tunc omnibus clericis & monachis super talibus causis vel in ipso instrumento, vel in publicis monumentis consentientibus, & contractum facientibus pro utilitate venerabilium locorum hoc fieri, concedimus tales contractus procedere. Ipsi quoque sanctis ecclesijs & alijs sanctis locis damus facultatem conductiones & emphyteusim secum facere: & clericis similiter suarum ecclesiarum possessiones conducere & administrare, consensu tamen Episcopi & oeconomici exceptis illis personis, quas per alias leges hoc facere prohibuimus. Si quis autem contra praedicta aliquid fecerit. si quidem Episcopus sit: omnes eius res ex quacumque causa vel persona siue
ante

394 NOV. CXXIII.
ante Episcopatum siue postea ad
eum peruenerint, ecclesie eius vin-
dicari sanctimus. Sin autem œco-
nomi vel alij clerici sint, qui hoc ad-
miserunt pœnam eos pecuniariam,
quam Episcopus eorum existima-
uerit exigere; ecclesie vindican-
dam. Cum & hi, qui locationem
uictigalium, vel cuiuscumque pos-
sessionis, vel publicarum tributionũ
exceptionẽ vel exactionẽ vel curatio-
nem domus ei cõmittentes, vel fide-
iussores pro memoratis causis ca-
pientes nullam contra ecclesiam, vel
monasterium, vel res eius, vel ad-
ministratores, vel aduersus illas per-
sonas, quibus crediderint, vel con-
tra substantias vel fideiussores eo-
rum habeant actionem. Illi autem,
qui publicarum tributionum, vel ue-
ctigalium exceptionem, vel locatio-
nem, vel exactionem memoratis
personis crediderint, vel fideiusso-
res eorum receperint; quidquid pu-
blico damni contigerit, hoc de sua
sub

NOV. CXXIII. 395
substantia restituere compellan-
tur.

N V L L V S Episcopus coga- IX.
tur ad iudicium venire dicendi te-
stimonij causa, sed iudex ad Epi-
scopum mittat ministros suos: & pro-
positis sanctis euangelijs, quod scit,
Episcopus dicat secũdum hoc, quod
sacerdotibus honestum est.

N V L L V S Episcopus neque X.
pro ciuili, neque pro criminali cau-
sa apud quemuis iudicem siue ciui-
lem, siue militarem producatur vel
exhibeatur, nisi imperialis iussio
præcesserit. Magistratus enim, qui
hoc iubere ausus fuerit, amissione
cinguli, & viginti librarum auri con-
demnatione plectetur: vt istæ vi-
ginti libræ ecclesie addicantur, cu-
ius Episcopus produci, vel exhibe-
ri iussus est. Litis autem execu-
tor post cinguli amissionem tormen-
tis subiciatur, & in exilium mit-
tatur.

N O N liceat Episcopis suas qui- XI.
dem

de ecclesias relinquere in alias autē
prouincias peruenire. Sin autē hoc
ex causa fecerint necessaria; ostēdāt
vel litteras Patriarchæ, aut metropo-
litani sui, vel imperialem iusionem.
Nam nec illis Episcopis, qui sub Pa-
triarcha Constantinopolitano sunt,
aliter in hanc imperialem ciuitatem
venire permittimus, nisi ex permis-
sione eius, vel nostra iusione perue-
nerint. Quicumq. autem ex quavis
diocesi venerit in hanc ciuitatē Epi-
scopus; intret primum apud beatissi-
mum Patriarcham Constantinopoli-
tanum, ac per ipsum ad nostram post
ea serenitatem. His autem, qui con-
tra præsentē dispositionē proficiscū-
tur, vel ultra unius anni spatiū extra
suam prouinciam degunt: primū qui-
dem sanctimus nō subministrari im-
pensas ab œconomis ecclesiæ suæ; de-
inde admoneri per litteras a sacerdo-
tibus, quibus subiecti sunt, vt redirēt
in suas ecclesias. Quod si distule-
rint: secundum sacros canones euoca-
ri.

ri. Et si intra definitum tempus a sa-
cerdotibus ad ecclesias suas non re-
dierint: ipsos quidem Episcopatu re-
pelli, alios autem pro ipsis meliores
consecrari secundum vim præsentis
legis. hoc eodē & in clericis optinēte
cuiuscūq. gradus sint, vel ministerij.

V N V S Q V I S Q V E Episcopus XII.
vel Patriarcha vel metropolitan^o sub-
iectos sibi Episcopos semel aut bis
per singulos annos apud se cōuocare
debet; & omnes causas subtiliter co-
gnoscere; quas Episcopi, vel clerici,
vel monachi secum habent, easq. cō-
ponere; & si quid contra canones ex
quacumque persona admissum est,
emendare.

N E Q V E Episcopus, neq. presby XIII.
ter, neq. diaconus, neq. subdiaconus,
neq. lector, neq. alius cuiuscumq. con-
fortij, vel habitus cōstitutus tableia-
re audeat. vel socius ludentium fie-
ri, vel spectator, vel in quocumq. spe-
ctaculo spectandi causa venire. Ac
si quis contra hoc fecerit: per tres an-
nos

nos sacro ministerio prohibeatur, & in monasterium mittatur. Sin autē dignam p̄nitentiam in priori tempore ostenderit: statim reuocatur, & dignus sacerdotio reddatur, vel ministerio suo. sciētib. sacerdotibus, qui talia peccata scientes dissimulauerint, quod ipsi deo rationē reddunt.

XIV. **NVLVS** Episcopus inuitus cogatur subiectum sibi clericum qualēcumq. de suo clero dimittere.

XV. **NEMO** Episcopus, nemo presbyter excomunicet aliquem ante, quā causa probetur, propter quā ecclesiasticus canones hoc fieri iubēt. Si quis autem aduersus ea excommunicauerit aliquem: ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communicationis redeat; is autem, qui non legitime excommunicauerit; in tantū abstineat tempus sacrosanctæ cōmunionis, quantum maiori sacerdoti visum fuerit: vt quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur.

NON

NON liceat Episcopo manibus suis aliquē cedere: hoc enim alienum a sacerdote est.

SI EPISCOPVS expulsus a suis fuerit ingredi ciuitatem, de qua repulsus est, vel exire de loco, in quo degere iussus est: iubemus eū in monasterio in alia prouincia constituto tradi, vt quæ in sacerdotio peccauit, degens in monasterio corrigat.

NON alium clericum concedimus creari, nisi eū, qui & litteras scit, & rectam fidem, & vitam honestam habeat; & neq. concubinam, vel naturales liberos habeat, vel habuit. Sed vel castitate præditum, vel uxorem legitimam, & ipsam vnā & primam habentē; vel si iam habuerit & neq. viduam, neq. disunctā a marito, neq. aliter legibus vel diuinis canonibus reprobata.

NEMO presbyter cōsecretur, qui minor triginta annis sit. nemo diaconus, vel subdiaconus fiat minor

vigin

vigintiinq. annis. nemo lectoribus connumeretur, qui minor decem & octo annis fuerit. nemo inter diaconissas consecratur sacrosanctæ ecclesiæ, quæ minor sit quadraginta annis, vel ad secundum matrimonium peruenit.

XX. SI consecratur clericum Episcopo cuiuscumq. collegij vel gradus, accusator extiterit, qui dicat illum indignum consecratione esse: ipsa quidem consecratio differatur; omnia autem, quæ pro cognitione vel coërtione consecrationis Episcoporum superius diximus, & in hac optineant parte.

XXI. SI subdiaconus vel diaconus futurus non habeat uxorem, secundum ea, quæ supra exposuimus, sibi coniunctam; non aliter consecratur, nisi prius a consecratore interrogatus promiserit posse post consecrationem, & sine legitima uxore caste vivere. non concedendo a consecratore consecrationis tempore diacono vel subdiacono

cono futuro permittere; ut post consecrationem uxorem accipiat. Quod si hoc permiserit fieri: Episcopatu suo expellatur. Presbyter autem, vel diaconus, vel subdiaconus, qui uxorem duxit, repellatur quidem de clericali curiæ autem ciuitatis eius, in qua clericus erat cum facultatibus suis tradatur. Sin autem lector secundas contraxit nuptias, vel primas quidem, sed duxerit uxorem viduam vel disiectam a marito, vel legibus vel sacris canonibus reprobata: ad alium gradum ecclesiæ non procedat. Quod si quocumq. modo in maiorem gradum productus sit: reijciatur ab eo, & priori restituatur.

NEQVE curialis, neque taxeo- XXII.
ra clericus consecratur. Quod si hoc factum fuerit, priori conditioni restituatur. nisi forte non minus, quam quindecim annos in solitaria vita peregerit. Tales enim homines consecrari iubemus, reddenda scilicet a curiali legitima portione tam curiæ, quam
Cc publi

publico: **S**I **M**ONACHVS clerici-
ricatus honorem meruerit: solitariae
vitae canones non transgrediatur.
Ideoq. quamvis in tali gradu fuerit,
vt liceat clericis in eo constitutis vxor-
em ducere: non audeat ipse hoc face-
re. Alioquin si concubinam vel vxor-
em duxerit: curiae, vel officio, vel co-
ditioni, cui subiectus ante fuerat,
restituatur. Idemq. dicimus, & si nul-
la antea conditione suppositus postea
monachus factus ad clericatus hono-
rem peruenerit. Et generaliter de-
finimus nulli licere in quocumq. gra-
du ecclesiastico posito recedere ab
eo, & inter laicos connumerari. Si
enim ausus fuerit facere: cingulo vel
dignitate, vel militia, si quam ha-
beat spoliatus curiae suae civitatis
tradatur. **E**O S autem, qui ante no-
stram legem clerici creati sunt, a cu-
riali condicione per substitutas per-
sonas pecuniaria implere munera;
de corporalib. autem immunes & li-
beros custodiri.

NVLLVS clericus cuiuscumq. **XXIII.**
gradus praestet aliquid ei, a quo con-
secratur, vel aliae cuiuscumque per-
sonae. Solas autem consuetudines
consecratori, & ministris eius ex mo-
re capientib. vnius anni diaria non ex-
cedentes pecunias praestet. In sancta
autem ecclesia, in qua consecratur, ni-
hil omnino clericis suis praestet su-
per processu suo; neq. propter hanc
causam proprijs solatijs, vel alijs par-
tibus suis defraudetur.

NVLLVS neq. xenodochus, neq. **XXIV.**
prochotrophus, neq. nosocomus, neq.
alius religiosae domus administrator,
vel cuiuscumq. curae ecclesiasticae ge-
stor praestet aliquid ei, a quo praeponi-
tur, vel cuiuscumq. personae pro comissa
sibi administratione. Qui autem pre-
ter haec, quae disposuimus, dederit a-
liquid, vel acceperit, vel mediator
factus fuerit: sacerdotio, vel clero,
vel comissa sibi administratione nu-
dabitur, his quae data sunt vindicandis
religioso loco, cuius talis persona

consecrationem, vel curam, vel administrationem accepit. Sin autem laicus sit, qui acceperit, vel mediator factus est: duplum ab eo exigatur, & religioso loco, in quo talis persona administrationem, vel consecrationem, vel curam accepit, præstetur.

XXV. SI clericus cuiuscumq. gradus, siue administrator cuiuscumq. religiosi loci ante consecrationem, vel administrationem, vel curam sibi commissam, vel postea voluerit aliquid de proprijs suis rebus offerre ecclesie, in qua consecratur, vel loco, cuius administrationem, vel curam recepit: non solum prohibemus hoc fieri, sed magis exhortamur talia pro salute anime sue facere. Nos enim illa tantum dari prohibemus, quæ specialiter quibusdam personis præstantur, non ea, que sacrosanctis ecclesijs, vel alijs religiosis locis offeruntur.

XXVI. SI seruus sciente & non contradicente domino in clero sortitus sit: ex hoc ipso liber & ingenuus fiat. Si enim

enim ignorante domino consecratio facta fuerit; liceat domino intra annum tantum condicionem probare, & proprium seruum recipere. Sin autem seruus sciente domino vel ignorante secundum ea, quæ diximus, ex ipso honore clericatus libertatem meritus postea ecclesiasticum ministerium reliquerit, & ad laicorum vitam transierit: domino suo in seruitio tradatur.

ADSCRIPTICIUS in ipsis tantum possessionibus, in quibus censitus est, clericus fiat; quamuis inuito domino hoc fuerit factum: sic tamen ut & clericus factus impositam sibi culturam impleat.

XXVIII. SI quis oratoriam domum ædificauerit; & ipse vel heredes eius clericos in ipsa domo consecrari maluerint sumptus administrantes eiusdem domus audiantur, si dignos nominauerint clericos. Sin autem illi tales fiat, ut diuinis canonibus non comprobentur: ad Episcopum pertine-

bit alios clericos idoneos eligere.

XXVIII. S A N C T I M V S vt reuerētissi-
mi clerici suis obseruent ecclesijs, &
sibi cōpetens ecclesiasticū impleant
ministerium. Idq. inquirere debet cu-
iuscūq. ciuitatis religiosissimus Epi-
scopus, & in singulis gradibus eccle-
siasticis primates, vt qui ea non custo-
dierint, canonicis pœnis subiciantur.

XXX. P R E S B Y T E R I, diaconi, sub-
diaconi, lectores, & cantores, quos o-
mnes clericos vocamus, res quocūq.
modo in eorum dominium perueniē-
tes habeant in propria potestate ad si-
militudinē castrēsis peculij. vt liceat
eis donare, & secundū leges in caste-
rtari; quāuis in parentū suorū fuerint
potestate. Sic tamē vt liberi eorum,
vel liberis nō supersticibus parentes
eorum legitimā portionē capiant.

XXXI. P R E S B Y T E R I & diaconi si
in causa pecuniaria falsum testimo-
niū dixerint: nō tormentis subician-
tur, sed per tres annos separētur a di-
uino ministerio, & monasterijs tradū-
tur.

tur. Pro criminibus autē causis si
falsum testimoniū dixerint: cleri-
catus honore nudati legitimis pœnis
subiciantur. Ceteri autē in alio ordi-
ne ecclesiastico relati si falsum testi-
moniū in quacūq. re siue pecunia-
ria, siue criminali dixisse cōvincan-
tur: ordine ecclesiastico reiecti legiti-
mis cōrtionibus subiciantur.

XXXII. S I quis contra clericū, vel mona-
chū, vel diaconissam, vel monastriā,
vel ascetriā habeat aliquā actionē:
adeat primum religiosissimū Episco-
pum, cui eorum vnusquisq. subiectus
est: Ille autē rem inter ipsos discer-
nat. Et si quidem vtraq. pars iudica-
tis adquiescat: iubemus per Præsidiē
locorū ea executioni plenissime tra-
di. Sin autē vnus ex litigatorib. intra
decē dies cōtradixerit iudicatis: tūc
locorū Præsides rē cognoscat. Et si in-
uenerit iudiciū recte prolatū: & suo
calculo hoc cōfirmet, & executioni
tradat iudicata: & non liceat ei, qui
bis in tali re victus est, pronocare.

Sin autem calculus Præsidis contra-
 rius sit Episcopi calculo: tunc locum
 habeat appellatio contra calculum
 Præsidis; & ea secundum legis ordinē
 referatur, & exerceatur. Sin autem
 ex imperiali vel iudiciali iussione
 Episcopus iudicauerit inter quales-
 cūq. personas: prouocatio ad Impera-
 torem vel ad iudicem, qui iussit, refe-
 ratur. Sin autem crimen sit, quod ad-
 uersus memoratas reuerentissimas
 personas referatur: si quidē apud Epi-
 scopum aliquis accusetur; & ipse veri-
 tatē inuenire potuerit: de honore vel
 gradu eum secundum ecclesiasticos
 canones reiciat. Et tunc competens
 iudex ipsum comprehendat, & secū-
 dum leges litigium discernēs finem
 ei imponat. Sin autem prius ciuilem
 Præsidem adeat accusator, & crimē
 per legitimam disceptationē potue-
 rit probare: tunc Episcopo locorum
 monumenta intimentur. et si ex ipsis
 cognitum fuerit proposita crimina
 eum admisisse: tunc ipse Episcopus lo-
 corum

corum eum secundum regulas de ho-
 nore vel gradu, quē sustinet, sepatet:
 iudex autem vindictam ei inferat le-
 gibus competentem. Sin autem pu-
 tauerit Episcopus acta non iuste con-
 stitisse: liceat ei honoris spoliationē
 differre vel gradus, ut talis persona
 sub legitima cautela fiat; & ita ad nos
 causa per Episcopum & iudicem re-
 feratur: ut eā nos cognoscentes, quod
 nobis iustum fuerit visum, hoc iubea-
 mus. Si quis autē pro pecuniaria cau-
 sa cōtra prædictas personas aliquam
 habuerit actionē; & Episcopus distu-
 lerit inter eos iudicare: licentiam ha-
 beat actor ciuilem Præsidē adire, sic
 tamē, ut accusata persona nullo mo-
 do cogatur fideiussorē dare; sed tan-
 tum promissionem sine iureiurando
 eum hypotheca suarum rerum expo-
 nere. Sin autem pro criminali cau-
 sa accusatio contra memoratas per-
 sonas deponatur: sub legitima caute-
 la accusata persona fiat.

SI de negotio ecclesiastico (id est xxxiii.
 cano

canonico) causa emerſerit non ma-
giſtratus, ſed religioſus Episcopuſ ſe-
cundum ſacros canoneſ imponat ne-
gotio finem.

XXXIII. SI inter Episcopos eiufdem concilij dabitatio emerſerit de eccleſiaſti-
co iure, vel de alijs negotijs: prius me-
ropolitanoſ eorū cum alijs quibuſ-
dam concilij ſui conſiderantem iu-
dicet. Et ſi nō ad quieteſcēt utraq; parti
iudicatis: tunc beatiffimus Patriar-
cha illius regionis inter ipſoſ audiat:
& quā eccleſiaſtiſ canonib; &
legib; noſtriſ cōſentaneum ſit: hoc
definiat, & nulla pars valeat calculo
eius contradicere.

XXXV. SI clericuſ vel quiſ aliuſ contra
Episcopū propter qualemcumq; cau-
ſam adire poteſtatē maluerit: prius
metropolitanoſ eorū ſecū dum ſan-
ctas regulas & noſtras leges negotiū
diſcernat. et ſi quiſ iudicatis contra-
dixerit, ad Patriarchā illius regionis
reſ referatur: & ille ſecundum cano-
neſ & leges finem ei præbeat.

SI

SI contra metropolitanū adire
quiſpiā velit: regionis illius Patriar-
cha negotiū diſcernat.

XXXVII. QVICVM QVIB Episcopuſ a-
pud quem uis iudicē accuſatuſ fuerit
omnino nullā neq; ſideiuſioneſ, neq;
promiſſioneſ pro litigio facere cōpel-
latur. ſic tamen ut operā daret inten-
tioneſ & cauſas actoriſ diſſoluere.

XXXVIII. OEconomos, & xenodochos, &
noſocomoſ, & ptóchorophoſ, & alio-
rū ſanctorū locoꝝ adminiſtratoꝝ,
& omneſ clericoſ iubemus ſuper ad-
miniſtrationib; ſibi commiſiſ apud
propriū Episcopū, cui ſubiecti ſunt, re-
ſpondere, & rationeſ ſue adminiſtra-
tionis facere, & executionē ſuſcipere,
ſi quid ab hiſ debitū fuerit proba-
tū, ut hoc ei loco reddatur, cui ex ad-
miniſtratione debitū apparuerit. Sin
autem putauerint ſe ſe prægrauatoſ;
poſt exactioneſ metropolitanoſ re di-
ſcernat. Sin autē metropolitanoſ ſit,
qui iudicauit, & exegit; & ille, qui exa-
ctionē paſſuſ eſt, putauerit ſe leſū fuiſſe:

ſc:

se: administrationis illius, beatissimus Patriarcha rem discernat. Non enim concedimus antefatis personis in memoratis causis ante disceptationē & exactiōem debiti suos Episcopos deferere, & in alia peruenire iudicia.

XXXIX. **S**I quis ex his, quibus administratio religiosi loci cōmissa est, ante quā rationes exponat, & debitā a se quāritatem exsoluat, decesserit: heredes eius similiter & rationib. & exactiōnibus subiciantur.

XL. **S**I Episcopus vel quiuis clericus in ciuitate CP. inueniatur ex quacūque prouincia; & aliquis voluerit aduersus eum actionē mouere; & si quidem iam de rē litis contestatio facta est in prouinciali iudicio: ibi impleatur, idest in ea prouincia, in qua lis contestata est. Sin autem nōdum cepta est: apud eminentissimos tantum Præfectos Prætorio Orientis iudiciū peragatur, vel apud eos iudices, quos nostra iusio depurauerit.

NVL.

NVLVS apocrisiarius cuius XLII. cumq. ecclesie siue in hac ciuitate degens, siue apud Patriarchas vel metropolitānos ab episcopo suo missus pro suo Episcopo vel pro negotio ecclesiastico; vel debito publico siue privato aliquam actionē vel exactiōnem patiatur, nisi forte ei mandatum est ab Episcopis vel œconomis quosdam cōuenire. Ipsi enim, qui cōueniuntur solis præstamus facultatē, si quas actiones habuerint contra ecclesiam vel Episcopos, aduersus apocrisarios eas mouere. Sed si obligauerint se in eo tēpore, quo apocrisarij officium peragunt, ex his causis actiones suscipiant.

EPISCOPI & clerici pro ciui XLII. tate vel ecclesia sua legationis causa vel cōsecrationis Episcopi siue in imperiali ciuitate, siue in alio quocūq. loco peruenientes nullam molestiā, vel repulsam a quacumq. persona patiantur. Nam qui obnoxios eos habere putauerint; postquam in prouinciam

XLII. ^{IIIX} ciam reuertantur, pulsare eos poterunt, nullo eis præiudicio generando in temporali profectione propter tempus, quod in tali profectione transactum est.

XLIII. ^{IIIIX} S I quando causa emerferit, ut admonitio vel executio inferatur pro pecuniaria causa siue publica, siue priuata clerico, vel monacho, vel monacha, vel cuiuscumque monasterio, & maxime mulierum, siue iniuria & cum omni honore admonitio vel executio fiat. Monacha autem, vel ascetria monasterio vel asceterio non detrahatur: sed procuratorum ab his præponi, qui pro negotio respondebit. Monachis autem liceat siue per se, siue per procuratores suos monasterij vel asceterij causas peragere: sciente eo, qui transgressus fuerit hæc statuta siue iudex sit, siue executor litis, quod & cingulo spoliabitur, & penam quinq; librarum auri præstabit. quã debet exigere ab eo vir magnificus Comes Rerum Priuatarum. Executor autem & periculum

^{IIIX} culum patiatur, & in exilium mittatur: religiosis locorum Episcopis prospicientibus, ut nihil istis contrarium fiat; vel si quid peccatum fuerit, ut prædicta coertio fiat. Præside autem vindictam differente imponere, ad nostram scientiam Episcopus referat.

^{IIIX} Sportularum nomine quæcumque persona in quocumque ecclesiastico ordine constituta, idest diaconus, & monachus, & ascetria, & monacha pro quacumque criminali, vel pecuniaria causa cuiuscumque sit quantitas, siue a clerico, siue ab aliquo militante admonitionem suscepit, siue in imperiali ciuitate, siue in prouincijs, in quibus degunt non plus quam quattuor siliquas præstet. Si vero extra iurisdictionem siue a Præside, vel a beatiss. Patriarcha missus executor in alias causas admonitionem obtulerit alicui de memoratis personis: non ultra solidum accipiat. Sed etsi plures pro vna eademque causa conuerti fuerint: non plus sportularum nomine præstent, quam si vna persona conuenta fuisset.

XLV. NVLLVS Episcopus pro rebus ecclesiæ suæ executionem vel molestiam patiatur. Sportulas autem nec pro suis negotijs admonitus præstet. Actiones autem contra ecclesiã propositas æconomi suscipiãt, vel hi, qui in hac causa præpositi sunt. Si quis aduersus nostra statuta sportulas exigere fuerit ausus, in duplum, quod accepit, præstet ei, a quo exegit. Et si quidem militat, amittat cingulum: si autem clericus sit, clero expellatur.

XLVI. PRESBYTERIS, & diaconis, & subdiaconis, & alijs in clero scriptis non habentibus vxores secundum diuinas regulas interdicimus & nos mulierẽ habere in sua domo exceptã matre, & filia, & sorore, & alijs personis, quæ omnem quærelam effugiunt. Si quis autem aduersus istam obseruationem mulierem in domo sua habuerit, quæ potest ei suspicionem inferre turpitudinis: & ille a cõ clericis suis audierit cum tali muliere nõ habitare, & noluerit eam a do-

mo

mo sua repellere; vel accusatore emergente probatus fuerit inhoneste cum tali muliere cõuersari: tunc Episcopus secundum ecclesiasticos canones de clero eum repellat curiæ ciuitatis, cuius clericus est, tradendus.

NVLLVS Episcopus cum muliere habitet penitus: nullam mulierem habeat. Sin autem probatum fuerit hoc non obseruasse: Episcopatus honore reiciatur: quia ipse se indignum sacerdotio ostendit.

CAVEANT diaconissæ cū masculis habitare, per quos in honestæ vitæ suspicio possit emergere. Sin autem hoc non obseruauerint: sacerdotis, cui subiectæ sunt, admonitione abtineant conuersatione masculorum. Sin autem hoc distulerint: facere ecclesiastico ministerio, & suis salarijs careãt, & monasterio tradantur, & omnem vitam suam ibi peragant. Res autem earum si quidem liberos habeãt: inter ipsas & illos secundum numerum personarum diuisantur.

D d dan.

dantur: vt competens eidem mulieri portio monasterio addicatur, & aliam. Sin autem non habeat liberos: tota ipsius substantia inter monasterium, vbi immissa est, & ecclesiam, in qua prius fuerat, ex e qua portione diuidatur.

XLIX. SI quis diuinis mysterijs, vel alijs sanctis ministerijs celebrandis in sanctam intrauerit ecclesiam: & Episcopo, vel clericis, vel alijs ministris ecclesie iniuriam fecerit: iubemus eum tormentis subiectum in exilium mitti. Sed si ipsa sancta oratoria, vel diuina ministeria conturbauerit, vel celebrari prohibuerit: capitali supplicio puniatur. Hoc eodem obseruando & in litanijs, in quibus Episcopi, vel clerici inueniuntur: vt si quidem contumeliam tantum fecerit: tormentis & exilio tradatur; sin autem litanias conturbauerit: capitale periculum subsistat: eaque defendere volumus non solum ciuiles, sed etiam militares iudices.

NON

NON liceat laicis litanias facere sine Episcopo & clericis, qui sub Episcopo sunt. Sanctas quoque cruces, quas in litanijs portant, in sanctis locis reponi iubemus, & his proferri, si litanie tempus vocauerit. eaq. obseruet non solum antistites locorum & clerici, sed etiam magistratus. Si quis autem presentis legis vim transgressus fuerit, vel vindictam imponere neglexerit: predictas penas patiatur.

RESTAT, vt de monachis dicamus. Igitur sanctimus, vt abbas, siue archimandrita singulis monasterijs preponatur non secundum gradus monachorum, sed que cuncti monachi vel melioris opinionis constituti elegerint propositis sanctis euangelijs dicentes quod non propter amicitiam vel gratiam, sed sciētes eum fidei recte, & vite castæ, & administratione dignum, & potestatem monachorum disciplinam & omnem monasterij statum vtiliter custodire, eum elegerint, & si sic electus fuerit modis omnibus confirmetur ab Episcopo,

Dd 2 cui

cui monasterium subiectum est. Quæ autem de monasterijs monachorum diximus, eadem teneant & in monasterijs vel asceterijs mulierum.

- LII. **S**I quis monachus esse velit, si quidem notum sit nulli conditioni subiectum esse: hegumenus monasterij quando existimauerit, habitum ei præstet. Sin autem incognitus sit, per tres annos habitum ei nõ præstet, sex experimentum & probationem vitæ ipsius accipiat. Et si quidem intra triennium venerit aliquis dicens eum seruum suum esse, vel adscripticium vel colonum; & ideo ad monasterium venisse, ut culturam agrorum fugeret, vel propter furta, vel alia delicta in monasterio intrasse; eaque fuerint probata: domino suo reddatur cum rebus, quas in monasterio duxisse probetur, ut tamen prius fidem accipiat a domino suo, quod nihil patiat. Sin autem intra triennium nemo ex prædictis personis inquietauerit eum; & tractato triennio probatum se hegumeno ostenderit

derit: tunc accipiat habitum, & nemo eum postea pro condicione inquietet. Sic tamen ut res, quas in monasterio duxit, domino restituantur. Sin autem monasterium reliquerit, & laicus fiat, & in ciuitate, vel in agris deambulet: suæ conditioni reddatur.

MONACHI in vna domo habitent, communiter alantur, in vna domo semotim dormiant, nisi forte quidam ex his propter prolixam in monasterio exercitationem semotim velint viuere, vel senectutis, vel corporalis imbellicitatis causa, in cellulis quibusdam intra monasterium degerint; & hoc tamen non citra voluntatem hegumeni fiat. his omnibus & in monasterijs vel asceterijs mulierum obseruandis.

IN nullo loco monachos & monachas permittimus vnum monasterium habere. Sed nec ea, quæ duplicia vocant; & si quid tale est: religiosus Episcopus mulieres quidem in suo loco studeat manere; monachos autem a-

liud monasterium ædificare sibi cogat. Sin autem plura sint alia monasteria: separentur in alijs monasterijs monachæ, & in alijs monachi. res autem, quas habent communes, secundū iura sibi competentia distribuuntur. Quem autē monachæ presbyterum, vel diaconum elegerint, vt eum apocrisarium habeant, vel sanctam communionem vt eis adferat, religiosus Episcopus, cui subiectæ sunt, deputet: si tamen & fidei rectæ, & vitæ bonæ fuerit. Sin autem is, quē elegerunt, neq. presbyter, neq. diaconus sit; probatus tamen in castitate & fide: consecret eum Episcopus in illa consecratione, qua dignus sit, & fiat apocrisarius, & sanctæ communionis minister. sic tamen vt nec ipse habeat licentiam, quamuis ita electus est, in monasterio mulierum permanere.

L.V. SI quis sub cōdicione nuptiarum, vel liberorum, vel dotis causa, vel ante nuptias donationis donauerit, vel
reli

querit suis liberis vel aliæ cuicumq. personę hereditatē vel legatū; vel ab initio pure reliquerit, vel donauerit: substitutiones autē, vel restitutiones eis fecerit sub condicione quacumq. ex his, quæ prædictæ sunt: iubemus talibus cōdicionibus subiecti tam masculi, quam feminæ si in monasteriū intrauerint, vel clerici, vel diaconissæ, vel ascetriæ fuerint: tales cōdicionibus irritas, & pro non scriptis esse. Hoc autem auxilio clerici & diaconissæ ecclesiarum fruantur, si in eadē vita perseuerauerint; & ea, quæ sic eis donata vel relicta fuerint, in pias causas consumpserint, vel donauerint, vel reliquerint. Nam de his, quæ in monasterium, vel asceterium intrauerint, certa forma est, vt totū patrimonium eorum, vel earum cum huiusmodi rebus ad monasterium, vel asceterium pertineat. Sin autem ad redemptionem captiuorum vel alimoniam substitutio, vel restitutio facta est sub antefatis condicionibus.

nibus: ex nullo modo prædicto recludi eam concedimus.

LVI. SI mulier vel vir ad solitariam vitam transierit, & liberos non habeat: res eius monasterio competant, in quo intrauit. Sin autem talis persona liberos habeat: liceat ei substantiam suam liberis suis distribuere: sic tamen ut nulli eorum legitimam portionem deminuat; & sibi retineat unius filij partem ad monasterium scilicet peruenturam. Quod si ante quam deliberet inter liberos suos propriam substantiam, in monasterio decesserit: sola legitima portio liberis eius deferatur.

LVII. SI sponsalia legitime inter sponsum & sponsam contracta fuerint: deinde antequam nuptiae celebrentur: sponsus vel sponsa intrauerit in monasterium: id quod arrarum nomine datum est, in simplum tantum reddatur, & poena utriusque parti remittatur.

LIX. SI constate matrimonio solus vir, vel sola uxor ad solitariam vitam transierit

fuerit, & monachicum habitum acceperit; hoc ipso matrimonium dissoluetur etiam nullo repudio missio. Et si quidem solus vir monachus factus est: reddat mulier dotem, & quidquid aliud ab ea susceperit, & propter nuptias donationis tantam partem, quam mulier accepisset ex morte mariti secundum dotalium instrumentorum tenorem. Sin autem mulier monacha facta sit: maritus quidem retineat nuptialem donationem, mulier autem recipiat dotem suam, excepta illa portione, quae apud maritum ex morte mulieris secundum pacta dotalia residere debet. Sed & quidquid aliud mulier apud maritum habuerit, restituatur eidem mulieri. Quod si utraque persona solitariam vitam elegerit: unaqueque pars suas res accipiat; & nemo nihil neque lucretur, neque detrimentum sentiat. Sed maritus quidem retineat propter nuptias donationem, mulier autem recipiat dotem suam, & quidquid aliud marito de-

to dedisse probetur. Hæc omnia tam de sponso, quam de sponsa, & viro & vxore statuta sunt: nisi altera pars alteri quippiam donare vel concedere velit.

LIX. **NON** liceat parentibus liberos, vel liberis parētes ab hereditate sua repellere monachos factos; quamuis dum laici fuerint, in causam ingrati- tudinis inciderint.

LX. **NON** liceat parentibus liberos suos ad solitariam vitam trāscentes abstrahere de monasterijs.

LXI. **SI** quis monasteriū suum relique- rit, & ad aliud monasterium transie- rit: res eius priori monasterio, in quo ante intrauerat, competant.

LXII. **AGANT** sollicitudinem Episco- pi, vt neq. monachi, neq. monachę in ciuitatibus ambulent: sed si quas ha- bent necessarias causas, eas agāt per apocriarios suos, vel ipsi, vel ipsæ in monasterijs permanentes.

LXIII. **SI** monachus laicus factus fuerit: honore & cingulo spoliatur, & res eius

eius monasterio addicantur, quod ab eo relictum est, instante Episcopo lo- ci, & Præsede prouinciæ; ipse quoq. in monasterium mittatur. Quod si ite- rum monachicam vitam reliquerit: tūc eum Præsides prouinciæ, in qua in- uentus sit, teneat, & taxæotis suis con- numeret.

SI quis rapuerit, vel sollicitauerit, vel corruerit ascetiam, vel diaco- nissam, vel monastriam, vel aliam mulierem religiosam vitam, vel ha- bitum habentem: bona ipsius, & eo- rum, qui huiusmodi sceleris commu- nione contaminati sunt, a religioso loco vindicentur, in quo talis mulier habitabat per religiosos Episcopos, & œconomos, & præsides prouincia- rum, & officiales eor. ipsi autem capi- tali periculo subiciātur. Mulier au- tē ubiq. inuestigetur; & cum suis reb. monasterio cautiore tradatur. Sin au- tē diaconissa fuerit liberos habēs le- gitimos: pars legitima liberis eius le- gitimis præstetur. Quod si intra annū post

post cognitum tale scelus huiusmodi res a religiosis locis non vindicentur: Comes Priuatarum rerū hæc nostro fisco addicat. Præses autem prouinciæ si vindictam tali crimini imponere superfederit: & cingulo careat, & pœnam quinq. librarum auri dare, fisci iuribus compellatur.

LXV. NON liceat laico, præsertim sœnicis viris & mulieribus, & prostitutis habitu monachi vel monachę vel ascetrię uti, vel quocūq. modo imitari; nec in qualemcumq. ecclesiasticum statum liceat illudere. Si quis enim ausus fuit aliquid facere cōtra: & corporales pœnas subsistat, & exilio tradatur. Hæc autem ad curam & sollicitudinem Episcoporū & clericorum, qui eis subiecti sunt, & iudicum tam ciuiliū, quam militarium, & officiorum, qui eis obtemperant, & defensorum ciuitatum pertineāt.

P. O E N A E, quæ præsentī lege cōtinētur, si quidem priorib. quoq. legibus cognitæ sunt, exerceantur nō solum

lum in futuro, sed etiam in præterito tempore. Si quæ autem in hac lege per inuouationem positæ sunt, in futuris tantū temporibus custodiātur.

QUOTIENS CVMQVE I.
 apud quoslibet iudices lis aliqua inchoatur, vel appellationis examen agitur: oportet & ipsas principales personas litigantium, vel eos, ad quos pendente adhuc iudicio causa trāslata est, in ipso disceptationis exordio tactis sacrosanctis scripturis sacramentum præbere, quod nihil penitus iudicibus aut patrociniij causa ipsis vel alij cuiuscumque personæ pro hac causa quolibet modo dederunt, aut promiserunt, aut postea dabunt, vel per se, vel per interpositam personam, exceptis his rebus, quæ proprijs aduocatis pro patrociniio præstant, vel alijs, quib. ex legibus aliquid dare permittitur. Sed & si in sacro audito
 rio

430 NOV. CXXIII.
rio consulatio celebratur: debet sub
praesentia senatorum hoc idem par-
tes iurare. Quod si forsitan aliqui
ex litigatoribus non possunt ad iudi-
ces peruenire: praesentes quidem liti-
gatores similiter iurare debet, ad ab-
sentes vero ex officio destinari oportet
competentes personas una cum ad-
uersarijs, ut praesentibus eis simili
modo iusiurandum detur. nisi forsitan
pro aduersaria parte mulier sit hone-
stissima; quae se non soleat extraneis
viris ostendere. Etenim sub praesen-
tia tantum officialium, qui missi sunt,
non etiam aduersarij credere debet
sacramentum. Quod si uterque litigato-
rum, vel alteruter absens fuerit: oportet
eum, qui absens est, in ea provincia,
in qua degit, inter acta apud iudicem
eiusdem provinciae, vel Defenso-
rem idem sacramentum praestare.
Quod si praesens vel absens litigator
noluerit tale iusiurandum subire; &
hoc iudici manifestum fuerit: si qui-
dem actor est, condemnabitur, qua-
tenus

NOV. CXXIII. 431
tenus ab actione sua cadat: sin vero
reus est, qui iurare non vult, condem-
nabitur in ea quantitate; in qua con-
uentus est. Plane si confessus sit liti-
gator aliquid dedisse, vel promississe,
& personam dixerit, cui dedit, aut pro-
misit; & hoc ipsum probauerit: a praedicta
pena immunis erit, cum veniam
mereatur. Is autem, qui conuictus
erit sub tali delicto: si quidem in pe-
cuniaria causa, spoliabitur magistra-
tus sui potestate; & eius quidem,
quod accepit, triplum fisco restituat;
eius vero, quod ei promissum est, du-
plum fisco praestabit. Sin autem
criminalis sit causa: publicabitur,
& in exilium mittetur. Quod si liti-
gator non potuerit ostendere id, quod
datum, vel promissum est: oportet
eum, cui datum vel promissum dicitur;
iurare, quod neque per se, neque per
quamlibet aliam personam datum si-
bi aliquid vel promissum est. Ita
enim ipse quidem penam euitabit;
litigator vero, qui non potuit eum
con-

cōvincere; si quidem pecuniaria causa sit; æstimationem litis fisco nostro præstabit; lis autē cepta legitimo modo determinetur. Quod si criminalis fuerit causa: bona eius publicentur omnia, causa vero similiter legitimum finem accipiat apud competentes iudices. Quod si recuset dare iurandum is, cui dicitur datum aliquid vel promissum fuisse: eisdem pœnis subicitur. Enimvero si litigator sacramentum dederit, quod neq. promiserit, neq. dederit aliquid; & post sententiã intra quattuor menses convictus fuerit peierasse: veniam nullã merebitur. Sed eisdẽ pœnis tam ipse, qui dedit, quam ille, qui accepit, subicitur. Quod si per tutorem, vel curatorem lis exerceatur: iurandũ quidem ipsi præstare necesse habebunt. Alioquin eisdem pœnis subiciuntur. Minoribus vero nullum præiudiciũ ex hoc generabitur. *law. h. i. p. d. d.*

II. NEQ. V. E. civilis, neq. militaris iudex in quacumq. provincia permittere

tere debet executoribus litis ultra modum legitimum sportularũ a quacumque persona capere aliquid vel exigere siue magisteriani, siue præfectiani, vel etiam ex diuina iussione dati sunt executores. Quod si inueniant aliquem amplius exegisse: debent eundem constringere, vel includere; & quod amplius exegerint, in quadruplum ab eo repetere. Et simplum quidem ei, ex quo exactum est, restituere; triplum vero fisco inferre. Quod si de hoc interpellatus iudex eum, qui super exactus est, audire noluerit: quadruplum de suo fisco præstare. Idem est autem & si de officio eius sit exactor. QVI supra legitimum modum sportulas exegit: iure litis executori resistet.

LEX quæ posita est in primo libro Codicis, qua cauetur, ne iudices ex suis sententijs pronuntient; quod ex diuina iussione sine scriptis habita præcipimus aliquem exhiberi,
Ee siue

siue deduci; in suo robore custodia-
tur. VIRI Spectabiles referen-
darii competentes diuinas iussiones
iudicibus debent insinuare. Cum
autem ad diuinas aures causas refe-
runt: nullus eorum poterit neque per
se, neque per alium quemlibet tene-
re aliquem, vel fideiussores deside-
rare, vel aliquid exigere, vel com-
pellere, quod transactionem vel pa-
ctiōnem aliquam cum aduersario
suo faciat. Nullatenus enim in
qualibet causa se immisceat; sed tan-
tum vnusquisque diuinas iussiones
vel scriptis, vel sine scriptis in qua-
cumque causa prolatas competi-
bus iudicibus insinuare debebit.
Quod si qui contra hæc fecerint; is
qui detrimentum passus est, vel cir-
cumscriptus: nullum præiudiciū cir-
ca iura priora sustinebit: qui autem
ei detrimentum intulit hoc per com-
petentem iudicem resarcire ei com-
pellitur.

NOV.

IVD EX sententiam definitiuam
ex suo arbitrio consentaneam legi-
bus promat: & non vtatur indicatio-
ne ad nostram clementiam, nec refe-
rat. Sed quod sibi visum fuerit legiti-
mum, dicat; postquam perfectissime
de lite cognouerit. Quæ similiter
obtinere iubemus siue vnus, siue duo,
siue plures iudices fuerint causæ cu-
iuscumq. cognitores.

INVENIMVS Quæstorem, &
Præfectum Prætorio per Orientē
in sacro auditorio isdem interlocu-
tionibus uti, quibus nos utimur.

Dicebat enim NOSTRA SE-
RENITAS, & NOSTRA
PIETAS, & NOSTRA MAN-
SVETUDO: & aduocati isdem
vocibus ad eos utebantur; & vestitu

Ec 2 codem

codem omnes ornabantur, quo tantum uti apud Principem licet. Nos autem Quæstorem quidem cum Præfecto confidere; & tales causas audire, & legitimos calculos proferre; & consueta scrinia in talibus causis suū ministerium præbere permittimus. Illa autem illicita verba & vestitum vindicare sibi nulli concedimus. Sin autem hoc fiat: maiestatis crimine temeratores obnoxij sunt.

- II. IN omnibus prouocationib. hoc obtinere iubemus, ut appellatione facta intra tempus statutum si vtraque pars fatalem diem obseruauerit: sine dilatione iudices & ea, quæ acta sunt, perscrutentur, & legitimum calculū proferant. Quod si solus, qui appellauit, intrauerit: iudices spectent vsque ad vltimum fatalem diem; & si is, qui vicit, non inueniatur: perscrutentur acta, & finis legitimus sequatur. Quod si victor intrauerit, & is, qui appellauit, requisitus non inueniatur: expectent iudices non solum vltimum
fata

fatalem diem: sed etiam tempus reparationis, id est tres menses. Quod si his quoque transactis qui prouocauit, non inueniatur: nullatenus temporis cursu calculus confirmetur. Sed ex vna parte iudices perscrutentur acta prioris iudicij: & si quidem recte pronuntiatum est, confirmare. Quod si aliquid non recte habeat: hoc corrigere, & legitimum calculū proferre. Semel autem appellatione intra fatales dies vel ab vna, vel ab vtraque parte introducta, nullatenus biennalis temporis transactione primus calculus confirmetur; sed veritas & iustitia perscrutetur, & finis legitimus talibus causis imponatur, siue vna, siue vtraque parte præsentem. Et propter hoc iubemus in talibus causis non in primo introitu omnes cognitiones referri, sed singulas propriam diem habere perscriptam.

- III. OMNES iudices legibus non interdicitam prouocationem intra statutos dies recipere non recusent. intra
Ee 3 trigin

triginta autem dies, postquam prouocatio porrecta est, acta cum sua subscriptione litigatoribus dare: ut illi apud competentem iudicem ea intimare possint. Si quis autem iudicum hoc facere distulerit: calculus quidem temporis transactione non confirmabitur, ipse autem iudex, qui ea non obseruabit, & qui ministeriū ei præbent: omne damnū quod litigator passus fuerit, actis ei non editis: de suis substantijs reddere compellantur, & denas auri libras pœnæ nomine nostris priuatis inferendas exsoluant.

NOV. CXXVII.

- I. **SANCTIMVS** ex hoc tempore si quis intestatus decesserit fratribus derelictis ex utroque parente sibi copulatis, & filio ex fratre ante mortuo, qui & ipse ex utroque parente ei copulabatur; & aliquo ex personis ascendentibus: simul omnes ad here

hereditatem vocari; & ascendentes personas non impedire fratris filios ad hereditatem defuncti capiendam. Et ut simpliciter dicamus; quē dedimus eis ordinem ascendentibus personis non subpositis eundem eis præstamus, & si parētes existant eius, de cuius hereditate agitur.

II. **SI** propter nuptias donatio quingentorum solidorum quantitatem excedat, intimare eam iubemus monumentis publicis celebrandis. in hac quidem Regia ciuitate apud Magistrum Censuum, in prouincijs autem apud Defensores ciuitatum, vel apud quos huiusmodi monumenta agi possibile est. Sin autem non insinuentur; sit quidem ex parte mulieris propter nuptias donatio valida, ex parte autem mariti irrita. Et ideo matrimonio soluto mulieri quidem ante nuptias donatio siue ex toto, siue ex parte secundum quod casus tulerit, sine ullo obstaculo competat; marito autem Ec 4 dotis

dotis retentio siue ex parte, siue in totum secundum euentus qualitatem nullo modo concedatur. Quia in potestate eius fuerat propter nuptias donationē ultra quingentos solidos constitutam actis insinuare. Et ideo periculum non intimatæ propter nuptias donationis ad ipsum nõ ad mulierem respiciat.

III. SI mulier a marito suo defraudata ad secundas nõ peruenerit nuptias: habeat quidē ante nuptias donationis vsum fructum, secundū quod iam disposuimus. Lucretur autem & portionem proprietatis tantam, quantā numerus liberorū ei cōcedit; vt ipsa quoq. pro vno filio habeatur. Quod autem de matribus diximus: hoc & de patribus intelligendum est, & de alijs personis ascendentiū, quæ nõ ad secundas nuptias peruenerint.

IIII. IN superioribus posita est Constitutio, qua cauetur; ne vxor maritusue sine causa eidem Cōstitutioni cognita matrimoniū dissoluere audeat.

Quod

Quod si hoc ausi fuerint facinus perpetrare: pœnis quibusdam eos subicimus. In ipsis autem pœnis releuauimus maritū, grauiore animaduersione mulierib. imposita. Sed hanc legem merito corrigentes iubemus eisdē pœnis temerarios maritos subiciendos esse, quæ mulierib. dissidi sine causa legitima cupidis imminere noscuntur: vt in pari delicto par pœna vtrosq. comitetur.

NOV. CXXVIII.

*O*PORTET per singulos annos *I.*
mense Iulio vel Augusto particu-
lares delegationes tributorum proxi-
mæ futuræ indictionis apud Præfe-
ctos Prætorio vniuscuiusq. diceceseos
apud acta manifestari significantes
tam quantitatem eorum, quæ in spe-
cie, vel in re pensanda sunt ab vna
quaq. prouincia siue ciuitate pro sin-
gulis iugeribus siue centurijs: quam
æstimationis specierum, quæ in singu-
las

las prouincias erogatae sunt, & quae in arca inferendae sunt: ita ut tales delegationes dirigantur iudicibus singularum prouinciarum initio vniuscuiusque indictionis. Iudices autem prouinciae praeponeant ea in ciuitatibus intra Septembrem mensem; sed exemplaria eorum volentibus edantur a Praefectis Praetorio. Quod si antequam intimentur, sicut diximus in alios titulos, & non in eos, quos continet anni particularis delegatio; tributorum quantitas erogata sit: id, quod expensum est, reputari debet in tributis eiusdem indictionis. Quod si intra praefinitum tempus non sint destinatae praedictae delegationes: Praefectus quidem pro tempore triginta librarum auri poenam praestabit. Tracteotae vero eiusdem prouinciae viginti librarum dispendio multantur. Iudex autem, qui destinatam delegationem minime proposuerit: decem libris auri damnificabitur, amissionem cinguli quaeque

que patietur. Officium autem eius quinq. libras auri praestabit.

ILLATIONES specierum II.
 intra exordium vniuscuiusque indictionis fieri oportet. Ea autem, quae in aere pensantur, secundum constituta tempora exolui debent.

EXACTORES tributorum III.
 plenarias vel securitates, siue apochas pensantibus faciant; per quas significant non solum quantitatem pecuniarum vel specierum susceptam. Sed et numerum iugerorum, vel centuriarum; & nomina possessionum, pro quibus praedicta tributa susceperunt. Quod si aliter fecerit quis, decem librarum auri multa feriat, & punietur. Iudex vero si pro hoc interpellatus neglexerit: decem libras auri poenae nomine dabit.

SI QVIS de collatoribus tributorum exigatur; dubitet autem de modo possessionis, cuius nomine tenetur IIII.

tur; vel de ipsa quantitate tributorum compellere debet iudex vel Episcopus eiusdem loci censuali proferre publicam descriptionem; & secundum eam tributa perfoluantur.

V. **NOLVMVS** collatores compelli ad denominandos succceptores eorum quæ in ære in vnaquaque civitatum petant. Sed siue iudex sit, siue curialis, siue Vindices, vel canonicarij, siue alij fuerint, ad quos publicæ exactio- nis periculum respicit: ipsi suo periculo suscipiant tributa, & erogent.

VI. **IVBEMVS** per singulas provincias canonicarios destinari; qui tributa periculo nominatorum exigere debeant: Expelle utas autem nullo modo cum eis transmittimus. Sin autem canonicarius, qui missus est, minus idoneus apparuerit: sub modo eo alius loco eius subrogetur: Expelle utas vero nequaquam mittatur. Sint autem canonicarij solatijs sibi constituti contenti; nec aliquod detrimentum collatoribus inferatur.

SI

VII. **SI** quis possessor desertum agrum eiusdem substantiæ coactus fuerit suscipere: ex eo tempore tributa eiusdem agri debet adgnosceret, ex quo suscipit eum. Suscipere autem non aliter desertum agrum compellatur, nisi de hoc apud iudicem provinciae scriptis quaesitum fuerit, & ab eo pronuntiatum sit. Si tamen quem iudex suscipere desertum agrum decreuerit: appellari possit contra sententiam eius; si sibi videatur iniusta. Appellationis autem iudicium apud Praefectum Praetorio terminetur.

VIII. **QVOTIENS** dominus alicuius possessionis non apparet; vel soluendo non est; ut necessitas fiat impositionis: oportet contestim eandem possessionem coniungere eis, qui de eodem patrimonio agros possideant cum instructo, instrumentoque suo, & omnibus alijs, quæ in eadem possessione reperiuntur; qui praedictam suscipere possessionem cogantur. vel alio modo impositio siue iniectio differatur.

Con-

Conuenit apud iudicem prouinciæ inter acta referri qualitatem siue statum eius possessionis; & omnia, quæ in ea reperiuntur: ut ita ea excipiant curiales siue exactores, vel vindices, vel officiales; quatenus si postea inuentus fuerit, cui legitimo modo adiungi debeant: quidquid deminutum fuerit a prædictis personis; de sua recipiatur.

IX. **N I H I L** eorum nomine, quæ *παραπομπικὰ* dicimus collatores exigantur pro his, quæ in aere vel speciebus persoluant. Sed nec aliud, quam præter consuetudinē antiquā dependere cogantur.

X. **H I**, qui ad tributa exigenda destinantur, nō aliter exactorem facere permittantur, nisi prius apud iudicē eiusdē prouinciæ insinuauerint iustitias super exigendis tributis sibi datis. Nihil autem periculi vel detrimēti collatoribus tributa soluentibus ingerant. Hoc autem & in priuatis exactoribus obseruare placet.

CVI

C V I publica tributorum exactio XI. commissa est, priuati exactoris non capiat auctoritatem.

S I tributorum debitor habeat XII. debitorem: non aliter debitor eius pulsari debet, nisi ipse debitor principalis primum nō soluendo apparuerit; tunc secundus debitor secundum ius conueniendus est. Si quis autem aliter exactorem fecerit: cingulo militiæ priuatus publicabitur, & in exilio mittetur. Iudex autem, qui eum permisit, exactore decem librarum multam sustinebit; quinque vero libras auri officium eius præstabit.

N V L L I liceat tributorū exacto XIII. ri, vel censuali, vel logographis, vel alijs, qui publicis functionibus ministeria præbent, collatores lædere, vel fines capere sanctorum locorū contra eos, qui se læsos esse queruntur.

N V L L V S pro tributis earum XIII. terrarum nomine, quas nō possidet, conueniatur. Nam si coloni, vel adscripticij suam terram possideant: oportet

oportet & eisdē tributa præstare. nisi forte sponte dominus pensitationē eorum cognouerit.

XV. **QVI** tributa exigunt iustis ponderibus & mēsuris vti debent, vt nec pro hoc collatores ledātur. Quod si putauerint collatores fieri sibi læsionē: specierū quidem mensuras & pondera a Præfectis Prætorio accipere debent. Auri autem, vel argenti, vel aliorum metallorum pondera a Comite sacrarum largitionum desiderant. Quæ omnia in ecclesia vniuscuiusq. ciuitatis conseruentur: & secundum ea & illationes tributorum, & militares vel alios sumptus faciāt.

XVI. **EXAGTORES** tributorum nullam communionem in ciuilibus pecunijs, quæ ad operas, vel ad frumentum, vel ad aquæ ductum, vel ad salaria, vel ad sollemnes causas ciuitatis deputatæ sunt. Sed nec retinere aliquid ex eis audeant, vel quas * quod sine vlla deminutione, siue dilatione in præfatis causis erogari oportet,

tet, & in munera, quæ habitatoribus eiusdem ciuitatis fulcita sunt, auferēdi aliquid ex ipsis, vel de inscriptionibus alicuius, vel sportularū nomine quippiam dare, siue cōsumere de prædictis pecunijs. Quod si quid vel dare vel accipere fuerint ausi ex eis: iubemus cum duplam quantitatem eius, quod dedit, vel accepit, de suo ciuitati restituere. Quin etiam nec iudices prouinciarum vel officiales eorum administrationi prædictarū pecuniarum admittantur. Debet enim Episcopus cum primatibus seu habitatoribus vniuscuiusq. ciuitatis patrem ciuitatis denominare, cui ciuiliū pecuniarum administratio cōmittenda sit. Ita vt per singulos annos præfatus Episcopus cum quinque primatibus ciuitatis administrationis rationes accipiat: & quod reliquus fuerit, pater ciuitatis ab eo exigat periculo eor. qui denominatores eorum fuerant. Quod si talis administrator parum idoneus videbitur:

iubemus alium in loco eius subrogari cum decreto Episcopi & habitatorum ciuitatis eiusdem. scientibus nominatoribus. quod si aliquod per eum ciuitati adlatum sit detrimentum: de proprijs facultatibus hoc refarcire cogantur.

XVII.

NEQVE Praefectiano, neq. scriuario, neq. alij cuiuslibet mandari poterat, ut rationes ciuilium pecuniarum accipiat neque ex diuino rescripto, neq. ex maioris iudicis auctoritate. Quod si hoc alicui permissum sit: Episcopus & primates ciuitatis nullam eius rei nomine rationem reddant; sed super hoc referre ad principem curent. Oportet enim ciuilium pecuniarum logothetas, siue ratiocinatores a solo Principe destinari talem utique qui boni operis sit, & in honore positus est. Sic tamen ut diuinam iussione rescripti habeant; quae significet nomen eius, & honorem, & causas, & tempora, quorum rationes ei mandatae sunt. Ita enim

qui

qui hic rationes reddiderit; securus erit: & iterum nullius rationibus subicietur.

IN nulla penitus prouincia Praefides, vel exactores tributorum loci seruatorum fiant Praefectorum Praetorio, & Magistrorum Militum. Quod si necessitas forsitan expeditionis alicuius tale aliquid desiderauerit: iubemus ex dispositione nostri nominis loci seruatorem praefectorum Praetorio constitui, qui de expensis militum sollicitudinem gerat. Nam si quis aliter ordinatus sit: is quidem, qui ausus est eum facere; triginta librarum dispendio subicietur; & restituet nihilominus omnia detrimenta, quae per eum constiterunt. Is vero, qui factus est loci seruator, non solum magistratu suo, & honore, vel militia priuabitur; sed & decem libras auri multae nomine dabit.

NEMO iudicum siue ciuilium, siue militarium ex quo ad commissam sibi prouinciam peruenerit, faculta-

Ff 2

tem

tem habeat ordinandi sibi loci serua-
torem in ciuitatib. vel castris. Qui
vero contra hec gesserit, quinq. libra-
rum auri detrimentū patiatur. Ean-
dem autem multam exsoluet etiam
ipse, qui factus est. Sane priusquam
ad subiectam sibi prouinciam perue-
niat, licentiam habeat constituendi
sibi loci seruatorem; qui vsq. ad præ-
sentiā eius omnia possit gerere, quæ
ipsi quoque iudices exequi poterunt,
præter eas causas, quæ vltimum sup-
plicium damnatis irrogant. Sed si di-
uina iussione iudex in aliam prouin-
ciam fuerit destinatus: non prohibe-
tur similiter loci seruatorem in sua
prouincia constituere.

XX. **I V B E M V S** autem omnes iudi-
ces tam militares, quam ciuiles; vt su-
per maleficijs, quæ in ea prouincia
commissa fuerint, per semetipsos co-
gnoscat, & legitimis pœnis eos
adficiant, nec aliquid propter hoc a
prouincialibus tentet accipere. Vio-
colytas vel Lestodioctas, siue Tribu-

nos propter eas forte causas nequa-
quam eis facere permittimus. Quod
si aduersus hoc fecerint: iudex solu-
tus cingulo suo decem librarum auri
multam præstabit. is autem qui fa-
ctus est, castigatus publicabitur, & in
exilium mittetur.

Q V O T I E N S aliquis iudicium XXI.
de ciuitate in aliam ciuitatem, vel de
prouincia in aliam prouinciam tran-
sit: neq. ipse, neq. officium eius anga-
rijs vel descriptionibus aut alijs qui-
buslibet expensis prouinciales vexa-
re audeat. Debet enim ex constitu-
tis publicis salarijs sumptus facere.

I V D I C E S prouinciarum post XXII.
successionem per quinquaginta dies
in eadem prouincia, cuius magistra-
tum deposuerint, remorentur, & re-
spōdeant omnibus, qui aduersus eos-
dem mouere aliquas actiones conan-
tur. Quod si ante quinquaginta dies
prouinciam deseruerint: cuncti qui
ab eo læsiones aliquas passi sunt, con-
ueniant apud metropolitanum Epi-

scopum: ita ut singuli præpositis sacrosanctis scripturis deponant, siue manifesta faciant detrimenta sibi illata; quatenus ex substantia eiusdem iudicis vniuersa damna refarciant, cura & periculo Præfectorum Prætorio ac Tractentarum eiusdem prouinciæ.

XXX. Nam si hæc neglexerint: de suis facultatibus præfata detrimenta restituere compellantur.

XXII. SI quis iudicium euocatus ad aliud magistratum, vel utilitatem alterius prouinciæ missus fuerit: procuratorẽ legitimum constituere debet; qui responsurus sit prouincialibus; qui super detrimentis sibi illatis ab eo conqueruntur. Nam si hoc prætermiserint: oportet actis interuenientibus singulis, quod vnusquisque damnificatus est, omnia detrimenta de patrimonio eiusdem iudicis refarciri cura & periculo Præfectorum Prætorio, & tractentarum eiusdem prouinciæ.

OMNES supra dictas pecuniaras pœnas Comes priuatarum Rerum

exigat. Ceterum si hoc facere superederit: ipse omnia de proprijs facultatibus cum officio suo fisco præstabit.

NOV. CXXIX.

SAMARITAE liberam inter se licentiam habeant tam donandi, quã contrahendi; & ab intestato cognatis suis heredes existant. Si quidẽ ex eodem gradu cognationis alij Samaritæ, alij Christiani sunt: hi, qui Christianitate præfulgent, ipsi tantum in successionem vocentur. Sin autẽ Samaritæ quidem proximiores inueniantur; Christiani autẽ vltiores fuerint: Samaritarum condicio præferatur. Sin autem pœnitentiam egerint Christianitatis imbuti mysterijs: similes esse debent his, qui ab initio Christiani fuerunt; ut nullam patiantur deminutionẽ ex eo quod in superiori tẽpore Samaritanorum errore tenebantur. Sin autem ex ascen-

dentibus, vel descendens personis Samaritana constitutus testamentum fecerit: liceat ei, si quidem omnes Samaritana habeat: omnes ex æquis scribere portionibus heredes, vel quemadmodum voluerint facere. Sin autem quosdam Samaritana, quosdam Christianos ascendentes vel descendentes habeat: usque ad duas uncias liceat ei Samaritana heredes instituere: reliquæ autem uncia ad Christianos veniant: quamvis a testatore Samaritana adscriptæ sunt: nisi forte legata ex his Christianis personis relicta fuerint. Similiter autem in successione, quæ ex testamento suo venit, si Samaritana penitentiam egerint, nullam patiantur læsionem; Christiani autem & de inofficioso testamento querelam habeant contra Samaritarum testamentum usque ad duas uncias. Hæc autem Constitutio & retrorsum vires suas extendit, id est etiam in præteritum.

NOV.

QUOTIENS expeditionis causa transitus militum fiet: oportet cum delegatoribus suis & eos succedere, qui sumptus eorum provideant: ita ut singularum provinciarum iudices apparatus faciant specierum ad expensas seu annonas eorum, quas species uniuscuiusque numeri sine ulla dilatione suscipiētes militibus erogare possint: quintamdecimam videlicet partem pro solatio sibi retinentes, & facientes sollemniter apochas siue recapta de impensis isdem periculo Magistrorum Militum siue Ducum, & Tribunorum, & Comitum, & Diastarum, & Delegatorum, & præpositorum uniuscuiusque numeri. Gratis autem nullatenus volumus sumptus accipere milites a collatoribus, licet minime eis apparatus fuerint annonæ. Neque autem introita a collatoribus exigenda esse permittimus,

mus, quos inlætos & indemnes vñ. diq. conseruari iustum est.

II. MILITES pro annonis suis eas species accipere debent, quas per singula loca inueniri certū est: non autē quærere tales species, quæ in ea prouincia non inueniuntur, neq. propter hoc vexare collatores.

III. SI collatores sumptus militib. erogauerint, & hoc ex recantis demonstratur Præfecto Prætorio: sine vllō detrimento, vel aliqua dilatione cōpensationem facere debet eorum, in tributis eius indictionis, in qua erogati sunt, imputare. Quod si vltra pētionē canonis, in qua erogati sunt sumptus: id quod superimpēsū est, ex omni canone eiusdē prouinciz reputare debebunt. Quod si nec ex omnibus tributis eiusdem prouinciz sufficiāt impēsæ: suppleri ab vnaqueque generali arca Præfectus Prætorio debet; vel ex tributis sequētis indictionis retinere a collatorib. seu reputari ab his, qui tributa publica exigunt,

gūt, periculo Præfectorū & Tractenturum vniuscuiusq. prouincię; nec non iudicū & officialium eorundem, & exceptorum & curialium, & omniū, ad quos cura pertinet.

NEQVE Magistri Militū, neq. milites occasione transitus sui aut ratione aliqua a ciuitatibus vel prouincijs exigere aliquid audeant. Alioquin in duplū quidquid acceperint, restituere compellantur.

SI qui Duces, vel milites, vel optiones eorū recauta non fecerint de impensis sibi met erogatis: debebūt collatores simul conuenire apud iudicē ciuitatis & Episcopū; & si iudex præfens non sit: apud Episcopū & Defensorem; & inter acta deponere & Duces & exercitum de quantitate impēsæ & quod recauta ab optionib. emissa non sunt. ita vt Præfectis Prætorio hæc omnia referantur; qui prædictas impensas sicuti dictū est, reputent, & retineant eas ex eo, quod delegatum est eisdem Ducibus vel militibus.

VI. **D**VCES vel Diasostæ exercitus & delegatores mittere debent semper promeatores ad ea loca, vbi perueniuntur sunt milites, vt sumptus eis præstetur; non autem ad alias ciuitates vel prouincias significare tentent, quod venturus est exercitus, & propter hoc pretia quædam exigere. Nam si quid eius rei gratia acceperint, oportet & hoc inter acta referri, & quod acceperint, & quibus erogatum sit, ita vt a Præfectis Prætorio reputatio fiat. Duces autem, & delegatores, & Diasostæ, qui acceperint, duplam quantitatem restituant: promeatores vero etiam panem, & exilio mitti cõuenit.

VII. **S**I quis iudex prouinciæ cum Diasosta colluserit, vt militibus nullus apparatus impensarum fieret, & propter hoc contingerit per diuersas ciuitates exercitum euagari: magistratu suo priuatus publicabitur, & in exilio mittatur vna cum officio suo. Collatores autem indemnes conseruabuntur vel ex recautis, vel ex fide gestorum,

rum, sicut superius dictum est. **H**AEC omnia oportet obseruari, & quoties gentis alicuius in auxilio nostro accersitæ transitus fiat.

NE MO militum in ea cõnatione hospitium sibi met vindicare audeat, in qua ipse paterfamilias habitare solet. Debet enim in alijs partibus diu sibi hospitia querere.

QVATTVOR sanctorum concilio rum canones prolegibus habeantur.

PA P A Romanus prior omnibus Episcopis & Patriarchis sedeat: & post illum Constantinopolitanæ ciuitatis Archiepiscopus.

AR C H I E P I S C O P V S Primæ Iustinianæ ecclesiæ habeat sibi subiectos Episcopos Daciæ Mediterraneæ, & Daciæ Ripensis, item Præualensis, & Dardaniæ, & Mysiæ superioris, & Pannoniæ. Sed & ille ab ipsis consecratur, & eadem iura supercos,

eos, quæ Papa Romanus habet super
Episcopos sibi subiectos.

III. **MANEANT** iura præstita Epi-
scopo Carthaginensi, & alijs metropo-
litanis, & omnia priuilegia, ic̄ omnia
solatia & liberalitates religiosis locis
datæ firmiter maneant.

V. **POSSESSIONES** ad religio-
sas domos pertinentes nullam descri-
ptionem adgnoscant, nisi ad constru-
ctionem viarum, vel pontium ædifica-
tiones: si tamen habuit possessiones
intra territorium constitutas illius
ciuitatis, in qua talis desideratur de-
scriptio. Habeant autem immunita-
tem in sordidis muneribus, & lucrati-
uorum descriptione.

VI. **NEQVE** decē, neq. viginti, neq.
triginta annorum curriculi præscri-
ptio religiosis domibus opponatur,
sed sola quadraginta annorū; non so-
lum in ceteris religiosis reb. sed etiā
in legatis & in hereditatibus.

VII. **NEMO** oratorium ædificare au-
deat, antequam Episcopus veniat, &

ora

orauerit, & venerabilem crucem in
eodem loco defixerit. Qui autem
semel inchoauit, necesse habet opus
implere vel ipse, vel heredes eius.
Et necessitatem ei debent imponere
Episcopi, & æconomi, & ciuiles ma-
gistratus.

VIII. **SI** quis in proastio, vel domo, vel
fundo ausus fuerit ecclesiastica mini-
steria facere sine clericis locorū Epi-
scopo subiectis: dominio eorum ca-
dat; & veniat eadem res ad ecclesiā.
Si autem ignorante domino hoc fue-
rit factum: hi, qui peccauerunt siue
emphyteutæ, siue procuratores sunt,
de prouincia expellantur, & substan-
tia eorum addicatur ecclesiæ illius
territorij, intra quod tale delictum
contigerit.

IX. **SI** quis in nomine domini nostri
Iesu Christi hereditatem, vel legatū
reliquerit: capiant id, quod derelictū
est, ecclesiæ illius loci, in quo domici-
lium testator habebat.

X. **SI** quis in nomine sancti martyris
here

hereditatem vel legatum reliquerit: si quidem eiusdem nominis plures sunt in eodem loco oratoriarum domus: capiat lucrum illa, quæ pauperior est, nisi aliud singillatim testator expresserit. Quod si talis domus in ciuitate non inueniatur; sed & in territorio eius sit, illi datur. Si autem neque in territorio reperitur ecclesia illius sancti: necesse est, ut ecclesiarum lucrum detur illius ciuitatis in qua domicilium habuit.

- XI. SI quis in ultima voluntate domum religiosam fieri disposuerit; oratoria quidem ab heredibus eius intra quinquenniū ædificari oportet, xenones autem, & alia pia loca intra annum fieri decet imminētibus tam Episcopis, quam magistratibus. Quod si opus fieri intra annum non possit; necessitatem habeant heredes domum comparare, vel conducere, in qua poterunt ea, quæ testator voluit, adimplere, donec opus ædificij perficiatur. Et si is, qui testatus est dixit, quos vult xenodochos, vel ptochotrophos, vel alios

lios huiusmodi fieri: voluntas eius conservetur; vel si heredibus suis electionem dedit, ut faciāt ipsi quos velint; similiter voluntas eius custodiatur.

Liceat autem Episcopis a testatore deputatos xenodochos & ptochotrophos, vel alios mutare; si non inueniantur idonei. eodem obseruando & si testatoris heredes elegerint hominem non idoneum ad ministerium, vel administrationem locorum.

- XII. SI pro redemptione captiuorum legatum vel hereditas relicta fuerit, vel pro alimonijs pauperum: ea quæ testator iussit, cogantur heredes implere. Quod si non expresserit is, qui testatus est, cuius loci pauperibus alimonias dari oportet: Episcopus locorum relictam quantitatem distribuat inter pauperes eius loci, in quo testator domicilium habuit. Item quod pro redemptione captiuorum relictum est, administrari debet aut ab eo quem testator ad hoc

deputavit, aut si nemo ab eo nominatus est, ab Episcopo & œconomio pietatis opus impleatur. Omnia enim facta ad pietatem pertinentia Episcopo interesse oportet: quamvis testatores vel donatores verba contrariæ voluntatis expresse-
rint.

XIII. **SI** per publicas personas heredes admoniti iussa testatoris implere distulerint: omne lucrum, quod eis relictum est, auferatur cum fructibus & ceteris emolumentis, quæ medio tempore accesserint. Negligente autem Episcopo, liceat etiam metropolitanis huiusmodi causas diligenter inquirere.

XIII. **SI** dixerit heres a testatore derelictam substantiam ad impensas pias non sufficere: cessante lege Falcidia ea, quæ relicta sunt, impendantur in illas causas, quas testator voluit, cura scilicet, & diligentia locorum Episcopi.

XV. **SI** legatum, quod pie relictum est, & in

& intra sex menses numerandos ex eo tempore, quo testamentum intimatum est, heredes distulerint solvere: fructus, & vsuras, & omne emolumentum ex tempore mortis testatoris persolvere cogantur.

SI annale legatum religioso loco XVI. relictum fuerit: si quidem vicinus sit locus, vel persona, a qua relictum est; maneat in suo statu intactum. Sin autem procul sit locus, vel persona, a qua legatum est: liceat permutare in maiorem redditum; ut quartam portionem plus in redditum habeat, & possessio vicina sit, & fertilis non pluribus gravata tributis. Liceat autem huiusmodi legatum secundum præfatam distinctionem, & vendere intra quinque annos, & id, quod datum fuerit, ad commoda eiusdem religiosi procedat.

QVAECVMQVE probatus XVII. fuerit Episcopus ante honorem Episcopatus habuisse: ea omnia, ut

pote sua, aut propria constituta; licentiam habeat ad quos voluerit, vltima voluntate trasmittere. Hoc etiam amplius post Episcopatu iure cognationis vsq. ad quartum gradum quidquid ad eum peruenerit, trasmittere poterit, ad quos ipse voluerit. Ceteræ autem res alio modo ab eo adquisitæ, domini ecclesiæ sunt; nisi forte consumptæ sunt ad redemptionem captiuorum, vel ad alimonias pauperum, vel ad vtilitatē ecclesiæ, vel ad alias ex pietate proficiscētes causas. Eadem optinere oportet, & in administratoribus cuiuscumq. religiosi loci, vt res, quæ post commissam administrationē ad eos peruenerunt, isdē subiciantur distinctionibus.

XIIX. SI Episcopus vel clericus cuiuscumq. gradus ecclesiastici ministerij sine testamento, & sine cognatione decesserit: hereditas eius non ad fiscum, sed potius ad ecclesiam deuoluatur. Et si diaconissa fuerit similitudo,

NON

NON liceat catholicæ fidei Christianorum alienis hominibus, veluti paganis, vel Iudæis, vel hereticis possessiones habere emphyteuseos, vel conductionis titulo, in quibus orthodoxæ religionis ministeria celebrantur.

CXXXII. CXXXIII.

NOV. CXXXIV.

NEQVE Præfectus Oriētis, vel Illyrici, neq. Comes Sacrarum Largitionum, vel Rerum Priuatarum facultatem habent constituendi sibi loci seruatores in quacumq. prouincia, vel ciuitate. Sed neq. quilibet iudex in commissa sibi prouincia loci seruatorem audeat ordinare. Sane in Ostrhoëna & Mesopotamia vel in alijs locis quotiens vsus exegerit, expeditionis forsitan tempore permitimus fieri loci seruatores a Præfectis Prætorio, quibus cura militarium im-

Gg 3 pensa

.XIX. pensarum mādatur. Quinimmo nec Magistros Militum, nec Duces concedimus, cum in provincijs sibi subiacētibus fuerint; dare loci seruatores, vel Viocolytas, vel Lestodioctas facerē, nisi forsitan ex diuino rescripto sit permissum, quotiēs necessitas exegerit, loci seruatores ordinauerint. Nam qui contra hoc loci seruatores ordinauerit: cingulo proprio solutus viginti librarum auri multam sustinebit. is autem, qui factus est, in exilium cum publicatione damnabitur. Erat autem licentia tam iudicibus, quam Episcopis prouinciarum, necnon habitatoribus Viocolytas, vel Lestodioctas missos ab eis contemnere.

II. NVLLVS iudex civilis siue militaris sine iusta causa prouinciā sibi cōmissam circumlustret. Quod si ad hoc eum necessitas aliqua cōpulerit: oportet eundem, necnon officii eius de suo sumptum facere, et neq. angarias, neq. alias quaslibet impensas a
pro

prouincialibus desiderent; neq. eas, quas mala consuetudo per longum tempus exigit.

IVDIGES prouinciarum ita debent recte cōuersari, vt de nulla causa necessitas nobis emergat aliquem in prouincias destinandi. Quotiēs autē quis tributorū causa destinatus fuerit in prouinciam: loci seruatoris quidē nomen nullatenus vsurpet; sed mandatū sibi officium sine detrimento collatorum impleat.

VT quotiēs Vindices vel exceptores tributorum habuerint opus, iudices adiuuent.

VT iudices omnes cautiones suo periculo pro illatione tributorū Comiti Priuatarū debent; & si forte non dederint pro datis haberi.

VT iudices tunc pro tributis periclitentur, quando Vindices procurator non habet.

DE iudicibus, qui testari quemlibet, aut vxorem ducere, aut humari prohibent, aut donationes insinuare

ante nuptias, aut inuentarium fieri in omni damno ei, qui passus est, condemnandis, & in exilio mittendis; & licere Episcopo, vel primis ciuitatum hoc referre.

VIII. VT iudices appellationes sibi potestas suscipiant, & apostolos tribuant: ut appellatione facta nulla rerum transmutatio fiat; sed omnia in integro maneant.

IX. VT iudices delinquentes querant, & non alios eiusdem loci pro eis detineant; nec pignora ex eodem loco capiant, neque peccantes vendant.

Nam omne damnum his, qui passi sunt, restituent, & ipsi in exilium mittentur; & adfessores contra leges scriptis consentientes, & reliqui proprio lucro damnum resarcientes in exilio mittuntur.

X. VT iudices pro fugientis persona ad iudicem loci, ubi fugit, mittat: ut eis mandetur periculo eius, qui mandat, & officij sui. Sin autem eos tradere noluerint; sed pro lucro eos dimittant:

mittant: honore priuati in exilio mandentur.

VT iudices a predecessore suo missa sacra excipiant: & si quidem priuatorum sint, iussa expleant; si aduersus publicam auctoritatem: primum & hoc ipsum referre debent, & secundam expectare iussione.

VT creditores filios debitorum pignoris iure, aut seruitutis, aut ut eos conducant, adducere non audeant. Sin autem hoc fecerint: cadentes ex debito, & aliud tantum debitori prestantes in exilio dirigantur.

MVLIEREM licet multoties pro marito pro priuato, aut publico debito intercedat: non teneri; nisi manifeste probetur, quod pecunia in propria eius utilitate expensa est.

MVLIERES pro nulla causa aut debito in custodiam, id est in carcerem mitti: sed aut per procuratorem, aut per se respondere debent; & si non habeant fideiussorem, cauti ni iuratorum committenda sunt.

Sin

Sin autē criminalis causa fuerit: aut in monasterium, aut mulieribus custodia causa tradis ne pudori earum insidietur. V T sanctimonialis, aut monacha de monasterio non trahatur.

- XV. DE moechis, eas pœnas pati volumus, quas lex Constantini instituit, vel qui mediatores aut huius sceleris ministri fuerint. Vxor autē moechi dotem, & donationē habeat. Sin autem dotalia instrumenta nō habuit: quartam partē rerū mariti accipiat: mulier autē moecha in monasteriū mittatur. Et si quidem voluerit maritus: intra duos annos eam recipere ei liceat, & nullum præiudiciū ex hoc nuptiæ patiantur. Sin autē noluerit: moecha fiat ibi permanēs vsquequo viuit. Et si quidem quosdā ex descendētib. habeat: duas partes eius substantiæ habeant, monasterium autem tertiam. Sin autem ascendentes habeat hos tamen, qui tali sceleri non consenserunt: tertiam ipsi habeant

beant: monasterium bessent. Sin autem neque ascendentes, neque descendentes habeat: totum monasterio adquiratur. Per omnia autem oportet pacta in dotalibus instrumentis inserta seruari.

QVI consensu matrimonia solvunt. Sed hodie totum hoc capitulū innouatum est.

SI moechus condemnationē effugiens eam, de qua accusatus fuerat, duxerit: competentibus pœnis a quo liber iudice subiciendus est: illa autē in monasterio mittatur.

NVL I iudici licere vtraq; manū aut vtroq; pedes reo abscindere: neq; ex armare in qualicumq; delicto. Sed si quidē mortale est crimen: morte damnare.

FVRES autē membrō nō abscindere. Fures autem dicimus, qui in nocte cū gladijs ambulāt. Reliqui autē competentibus pœnis subiciantur.

NVL I autem publicari debent, nisi qui neq; descendentes, neq; ascen-

ascendentes habent. Vxoribus tamē
eorum donationem reddi & dotem.
Sin autem dotem non habeat: iuxta
statuta quartam partē ex rebus dāna
ti habeat. Ascendentes autem vsque
ad tertium gradum vocantur.

*

I. **LICEAT** Argyropratis si ha-
beant principalem debitorem &
fideiussorem eius; pactum cōuentum
componere; vt potestatem habeant
prius fideiussorem pulsare; : quam-
uis principalis reus locupletissimus
fuerit.

II. **ARGENTI** distractoris mili-
tia vel liberorum, vel cognatorū eius
in præsumptionem creditorib. ipsius
hypotheccæ titulo sit obligata: & ex
contrario militia eius, qui argyropra-
tæ debitor est, aut liberorum, siue co-
gna-

gnatorum ipsius præsumptione argē-
ti distractori supponatur.

III. **SI** quis argenti distractori credi-
derit, vt res aliquas ex pecunia sibi
mutuata emeret; & cum ipso pepige-
rit in scriptis; vt res, quæ fuerit ex ea-
dem pecunia comparata titulo hypo-
thecarum sibi obligata sit; omnibus
alijs in eadem re præferatur.

III. **LICEAT** argenti distractorib.
& ipsas species, quas præstiterint,
vindicare; nisi æstimationem earum
acceperint.

V. **ARGENTI** distractores pro
pecunijs, quas crediderint, vsuras
vsque ad bessem centesimæ capiant.
& non deest* quod in stricta actione,
siue stipulatione, & mora vsura exi-
gitur.

VI. **QUICVMQVE** cum argyro
prata contrahunt, si cautiones, vel
ratiocinia fecerint manu sua con-
scripta, siue subscripta: teneantur
personalibus actionibus. Tunc hy-
pothecarijs supponantur, cum dix-
erint

rint aliquid, quod ad intellectū hypo-
thecarū tēdit. In præteritis autē tan-
tūmodo vsura exigatur, quæ vsq. ad
belsē cētesimæ producitur. Quod si
de singulis causis scriptū fuerit in ra-
tiocinijs vel manu eius, qui cū argyro
prata contraxit, vel subscriptum ab
eo fuerit, vel confirmatum: siue quod
fæneraticiam cautionem quasi mu-
tuatus exposuit; siue quod transegit:
nullæ probationes exigantur de sin-
gulis causis ab argyroprata. Sed tan-
tum intra tempora exceptionis non
numeratæ pecuniæ liceat ei iusuran-
dum inferre.

NOV. CXXXVII.

NOV. CXXXVIII.

IMP. IVSTINIANVS PP. A.
HERMOGENI MAG. OFF.

MANIFESTISSIMA est no-
stri numinis Cōstitutio, quæ vsq.
ad

ad dupli quantitātē & actionē debiti
cōcludit. Si igitur creditores tui qui-
dam in duplū acceperunt, alij adhuc
minus cēsi sunt: in duplū excusatu-
rum * quantitātē per diuersa tēpora
consecuti sunt: nullā aduersus te in-
quietudinē proponere concedatur.
Alij autem si simili modo repleti fue-
rint, eo modo silere cōpellūtur. Et si
debita subsecuti fuerint: eo modo fæ-
neraticias cautiones recuperare; vel
si remanserint, suis viribus vacare: si
preces veræ sunt; præsentis oraculi
sanctione decernimus. (Similis Cō-
stitutioni huic Græca subsequitur,
quæ iubet in his tantū, quæ ciuitates
*muniantur, locū non habere.)

CXXXIX. CXL. CXLI. CXLII.

* * *

NOV. CXLIII.

DE RAPTIS MVLIERI-
BUS QVAE RAPTORIB.
NVBUNT.

IDEM A. ARIOBINDO.

LE-

LEGIS interpretationem culmi-
ni tantum Principali cōpetere ne
mini venit in dubium: cum promul-
gādē quoq. legis auctoritatē fortunæ
sibi vindicat eminentia. Memini-
mus itaq. pro raptu mulierū siue iam
despōsatę fuerint, vel maritis cōiun-
ctæ, siue pō; vel etiā si viduæ sint; legē
antea posuisse, & capitis subiecisse
supplicio nō tantū raptores, verū etiā
comites eor. necnō alios, qui eis auxi-
liū tēpore inuasionis cōtulisse noscū-
tur: & nō tantū parentib. mulierū, ve-
rū cōsanguineis etiā, & tutorib. & cu-
ratorib. in huiusmodi dedisse per ean-
dē legē vindictā; & p̄sertim p̄cenis lo-
cum dedisse: si iā nuptę vel despōsatę
mulieres rapiātur. Cum nō solū ra-
ptus mulieris, verū etiam adulteriū
per huiusmodi temeritatē committi-
tur. Et super alias p̄cenas raptoris e-
tiam necnō aliorū, qui cū eo fuerint,
patrimoniū raptæ mulieri vindicari
per eandē legē p̄cipimus. vt dotis
etiā marito legitimo dādē copia per
rapto

raptoris ei ministretur substantiam.
Illo quoq. specialiter adiecto, vt nul-
la raptæ licentia sit mulieri vel virgi-
ni, raptoris eligere matrimoniū, sed
cui parētes voluerint, excepto rapto-
re, legitimo matrimonio copulari.
nullo modo, nullo tēpore licētia mu-
lieri raptæ permittā raptoris se cōiun-
gere matrimonio. Sed parentes etiā
si tali consenserint matrimonio: de-
portari p̄cipimus. Sed mirati su-
mus, quod conati sunt aliqui dicere
raptam mulierē siue volentē, siue nō
lentem, & si raptoris amplexa sit ma-
trimoniū contra nostrę Constitutio-
nis tenorem: debere tamen raptoris
eam habere substātiā; vel quasi legis
p̄miū, vel ex testamēto forte, si hoc
etiā factū esse contigerit. Qui enim
talia dicere p̄sumpserūt, p̄dictæ
legis seriē intelligere nō potuerūt.
Qui enim stare tale matrimoniū & si
rapta voluerit, prohibuimus, & ob
hoc parentes raptę mulieris de porta-
tionis subiecimus p̄cenas; si huiusmo-
di

di consenserint matrimonio: quomodo raptas mulieres raptorū eligentes connubiū, præmijs honorassemus raptæ datis mulieri? Superfluā igitur eorū dubitatioē, vel in posterum rescantes priorē legem per præsentē interpretari cōsuimus. Sanctimus itaq. si rapta mulier cuiuscumq. sit cōditionis vel ætatis raptoris nuptias eligendas esse cōsuerit; parentib. præsertim nō cōsistentibus, nec ex beneficio legis, nec ex testamēto raptoris hereditatem accipere vel quocūque modo substātiā vindicare: sed præmium, quod per legem nostrā raptæ mulieri datum est, ut raptoris & eorum, qui auxilium ei tempore inuasionis præbuerint, substātiā vindicet: hoc ad parentes si ambo vel vnus supersit, qui nuptijs specialiter non probantur consensisse ex tempore raptus ipso iure transferri, & patrimonium raptoris non iam raptam habere mulierem, quæ coniugio se raptoris inquinare non piguit, sed in

personas trāsferri, quas superius nominauimus eius non consentientes coniugio. Nam nefarios huiusmodi coitus pœnis corrigi, non præmijs competit honorari. Quod si parentes iam decesserūt, vel huiusmodi scelere consenserunt: substātia raptoris, nec non aliorū, qui facinoris participes fuerunt; filci viribus vindicetur. Quam interpretationem nō in futuris tantummodo casibus, verū in præteritis etiam valere sanctimus, tamquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset A R I O B I N D E pater carissime, atque amantissime. Quæ igitur per hanc legē nostra statuit æternitas, Celūitudo tua effectui mācipari, obseruariq. præcipiat.

CXLIV. CXLV. CXLVI.
CXLVII. CXLVIII. CXLIX.
CL. CLI. CLII. CLIII. CLIV.
CLV. CLVI. CLVII. CLIX.

* * * * *
Hh 2 NOV

NOV. CLVIII.

- I.** **S**I QVIS prohibuerit alienationem rerum extra suam propriam familiam faciendam; ut si sine liberis decesserit vnus ex his, qui filij sunt, & heredes testatoris; ad ceteros res veniant: liberis natis, cessat alienationis prohibitio. Ideoq. liberi procreati etiã ad extraneos easdem res transferre non prohibentur.
- II.** **S**I quis extra familiã suam alienationẽ fieri prohibuerit; & omnes, qui res consecuti sunt, vel omnes res, vel quasdam ex his alienauerint: videtur si deicomisso inuicem renuntiare.
- III.** **S**I quis prohibuerit extra suã propriam familiam rem alienari; & adierit, ut neq. filij, neq. deinceps personæ, quæ successerint ei, qui primus acceperit; eandẽ ad extraneũ transferat; & deinde quattuor processerint successiones, quæ familię nomine continentur; & vltimus heres per mediũ impu

EDICTVM. III. 485

puberem successor extiterit: liberã facultatẽ habeat, & in extraneos homines rem, cuius alienatio prohibita est, trãsferre. idest si tertius heres impubes fuerit, & primum heredem in quattuor successiones reputet. Hoc nostrę mens Cõstitutionis significat.

CLX. CLXI. CLXII. CLXIII.
CLXIII. CLXV. CLXVI.
CLXVII. CLXVIII. *

* *
EDICTVM. I. II.

* *
EDICT. III.

OMNIA iura, quæ de ceteris Romanis posita sunt: eadem & in Armenijs teneant. Nam & successiones tam in masculis, quã in feminis sic obseruari Constitutio iubet, quem admodum in ceteris Romanis. Hæc autem ex eo tempore obseruari oportet, ex quo noster Imperator Reipublicæ, gubernacula tenuit. nisi forte

Hh 3 vel

vel transactiones secum fecerint, vel alio modo causas suas damnauerūt. Habeant autē & in prædijs illis, quæ *ρενεαρχικὰ* vocantur, ab antefato tempore. Sin autem cōtigerit quosdam inueniri, qui filias suas heredes scripserint: volumus ipsi quoque generarum rerum dominium competere; quamuis ab intestato parētibus suis secundum pristinam Armeniorū consuetudinem non succedebant. Ea autem, quæ semel a filiabus competierūt, etiam liberis earum postea competere placet.

III. V. VI. VII. VIII. IX. X.
XI. XII. XIII. * * *

* * *

TITVLI NOVELLARVM CONSTITVTIO.

num. 98. quæ in libro Authenticorum extant.

A dministrantib. officia in sacris appellationib. Nou. 10.	&c. Nou. 54.
Administratorib. No. 95.	Consulibus. Nou. 105.
Aequalitate dotis, & propter nuptias donationis. Nou. 97.	Defensorib. ciuitatū. N. 15.
Alienatione, & emphyteu-
si. Nou. 120.	Deposito, & denuntiatione inquilinorū. N. 88.
Appellationib. Nou. 93.	Duob. reis promittendi. Nou. 99.
Appellationibus & intra quæ tēpora debeat appellari. Nou. 13.	Ecclesiasticarū rerū alienatione. Nou. 46.
Apud quos oporteat causam dicere monachos. Nou. 79.	Ecclesiasticis titulis. Nou. 131.
Armis. Nou. 85.	Executorib. & de ijs, qui conueniuntur, & recōueniuntur. Nou. 96.
Collatoribus, & alijs capitulis. Nou. 128.	Exhibendis, & introducēdis reis. Nou. 53.
Censanguineis, & vterinis fratrib. Nou. 84.	Fideiussoribus, & mandatorib. Nou. 4.
Constitutio, quæ de dignitatib. &c. Nou. 81.	Filijs ante dotalia instrumenta natis. Nou. 19.
Cōstitutio, quæ ex adseripcio & libera natos	Hæc constitutio innouat constitut. &c. Nou. 111.
	Hæc constitutio interpretatur priorem constitut. &c. Nou. 76.

TITVLI.

Hereditib. abintestato venientib. Nou. 118.
 Hereditib. & Falcidia. N. 1.
 Iis, qui ingreditur ad appellationem. Nou. 49.
 Immensis donationibus. Nou. 92.
 Incestis, & nefarijs nuptijs. Nou. 12.
 In medio litis non fieri formas. Nou. 113.
 Instrumentorum cautela, & fide. Nou. 73.
 Interdictis collegijs hereticorum. Nou. 132.
 Iudicibus, & vt nullatenus cū iureiurando eligantur. Nou. 82.
 Iureiurando a momento prestito. Nou. 48.
 Iurandū, quod praestatur &c. Nou. 8.
 Lenonibus. Nou. 14.
 Litigiosis, & decima parte litis. Nou. 112.
 Mandatis principū. N. 17.
 Mensura ordinandor. clericor. Nou. 16.
 Monachis. Nou. 5.
 Nauticis vsuris. Nou. 110.
 Neq. virum, quod ex dote est &c. Nou. 98.
 Non alienandis, aut permutandis rebus ecclesiasticis. Nou. 7.
 Non eligendo secūdo nuptias mulieres. N. 2.
 Noui operis nuntiatione maritimi aspectus. N. 63.
 Nullum credentē agricolae &c. N. 32. & N. 34.
 Nuptijs. Nou. 22.
 Priuilegijs dotis hereticis mulieribus non praestatis. Nou. 109.
 Quae store. Nou. 80.
 Quib. modis naturales efficiantur legitimi. N. 74.
 Quibus modis naturales efficiantur sui. N. 89.
 Quomodo oporteat Episcopos, & ceteros clericos ad ordinationem perducī. Nou. 6.
 Raptis mulierib. quae raptorib. nubūt. N. 143.
 Referendarijs sacri palatii. Nou. 10.
 Restitutione fideicommissi. Nou. 159.
 Restitutionib. Nou. 108.
 Restitutionib. & ea, quae parit in vndecimo mese. Nou. 39.
 Sanctissimis Episcopis. &c. Nou. 123.
 Scenicas nō solū si fideiussores praestent &c. N. 51.
 Tabell-

TITVLI.

Tabellionibus. Nou. 44.
 Tempore nō solutae pecuniae super dote. N. 100.
 Testamentis imperfectis. Nou. 107.
 Testibus. Nou. 90.
 Triente, & semisse. N. 18.
 Vsuris nauticis. Nou. 106.
 Vt ab Illustrib. &c. N. 71.
 Vt clerici apud proprios Episcopos &c. N. 83.
 Vt clerici, qui recedunt alijs pro eis subrogatis &c. Nou. 57.
 Vt cū de appellatione cognoscitur &c. Nou. 115.
 Vt de cetero cōmutationes ecclesiasticar. rerū &c. Nou. 55.
 Vt defuncti, seu funeratorum. &c. Nou. 60.
 Vt determinatus sit numerus clericorū. N. 3.
 Vt differētes iudices &c. Nou. 86.
 Vt diuinā iussiones subscriptionē habeāt &c. Nou. 114.
 Vt ea, quae vocantur insinuatiua &c. Nou. 56.
 Vt ecclesia Romana centum annorū &c. N. 9.
 Vt exactione instante dotis primae &c. Nou. 91.
 Vt factae nouae Constitutiones &c. Nou. 66.
 Vt fratrum filii succedāt pariter &c. Nou. 127.
 Vt ii, qui obligatas se habere perhibent res minor. &c. Nou. 72.
 Vt immobilia ante nuptialis donationis &c. Nou. 61.
 Vt in priuatis domibus sacra mysteria nō fiant. Nou. 58.
 Vt iudices non expectent sacras iussiones. N. 125.
 Vt iudices sine quoquo suffragio fiant. Nou. 8.
 Vt liberti de cetero aureo nō indigeant anulo. Nou. 78.
 Vt liceat matri, & auiae &c. Nou. 117.
 Vt litigātes iurēt in exordio litis. Nou. 124.
 Vt neq. miles, neq. federatus &c. Non. 116.
 Vt non fiant pignorationes pro alijs personis. Nou. 52.
 Vt non luxuriētur homines &c. Nou. 77.
 Vt nulli iudicū liceat habere loci seruatorem. Nou. 134.
 Vt

TITVLI

Vt nullus fabricet orato- &c. Nou. 76.
rij domos &c. N. 67. Vt præponatur nomen
Vt nullus mutuans agri- Imp. documētis. N. 47.
colæ teneat eius terrā. Vt sine prohibitione ma-
Nou. 33. tres &c. Nou. 94.
Vt omnes obediant iudi- Vt spōsalicia largitas spe-
cib. prouinciarū. N. 69. cialis sit contractus.
Vt ordinariæ præfecturæ Nou. 119.

TITVLI NOVELLARVM

Constitutionum. 70. quæ non ex-
tant in libro Authen-
ticorum.

1. De priuilegijs Archie-
piscopi Primæ Iustinia-
næ. Nou. 11.	10. De Proconsule Cap-
padociæ. Nou. 30.
2. De Plebeijs Prætorib.
Nou. 13.	11. De descriptione quat-
tuor Præsidum Arme-
niæ. Nou. 31.
3. De Armenijs. Nou. 21.	12. De adiutorib. Quæsto-
ris. Nou. 35.
4. De Præside Pisidiæ.
Nou. 14.	13. De successorib. eorū,
qui in Africa degunt.
Nou. 36.
5. De Prætoribus Lycaoniæ.
Nou. 25.	14. De ecclesijs constitu-
tis in Africa. Nou. 47.
6. De Prætoribus Thraciæ.
Nou. 16.	15. De Decurionib. Nou.
38.
7. De Comite Isauriæ. Nou. 27.	16. Vt ecclesia sanctæ Re-
surrectionis alienare
possit ædificia. Nou.
49.
8. De Moderatore Hele-
noponti. Nou. 28.	
9. De Prætoribus Paphlago-
niæ. Nou. 29.	

Apud

TITVLI

17. Apud quem oporteat
appellationes in quin-
que prouincijs &c.
Nou. 41.	28. De donatione mor-
tis causa facta Decu-
rionib. Nou. 87.
18. Vt Anthimus, seuerus,
& reliqui hæretici ec-
clesiastico gradu detra-
hantur. Nou. 42.	29. De Decurionib. Nou.
101.
19. De officinis, siue taber-
nis, vel ergasterijs CP.
vrbis. Non. 43.	30. De Moderatore Arz-
biæ. Nou. 102.
20. Ne Iudæi, Samarita-
ni, & hæretici curiali
fortuna liberentur. N.
45.	31. De Proconsule Palæ-
stinæ. Nou. 103.
21. De appellationib. ex
quinque prouincijs. N. 50	32. De Prætoribus Siciliæ.
Nou. 104.
22. De impensis in de-
functor. funerationib.
Nou. 59.	33. Vt particulares vsura-
rum solutiones in du-
plum computentur. N.
111.
23. De cōsulationib. siue
de ordine senatorum.
Nou. 62.	34. Edictum de formula
artificum. Nou. 122.
24. De hortulanis. Nou.
64.	35. Exemplum sacræ for-
mæ de appellationib.
Nou. 126.
25. De ijs, quæ relicta
sunt ecclesiæ Mysiæ.
Nou. 65.	36. De Samaritanis. N.
129.
26. Vt constitutio sacra-
tissimi Imp. de succes-
sionibus nuptialium lu-
crorum &c. Nou. 68.	37. De transitu militum.
Nou. 130.
27. De appellationib. Si-
ciliæ. Nou. 75.	38. De monachis, & asce-
ticijs. Nou. 133.
	39. Ne quis cogatur bo-
nis cedere. Nou. 135.
	40. De argentariorū con-
tractib. Nou. 136.
	41. De ordinatione Epi-
scoporum, & clericorū.
Nou. 137.
	42. De interpretatione
a Prin-

TITVLL

2. Principe facta &c. Nou. 138. 43. Remissio poenæ illicitæ contractar. nuptiar. Nou. 139. 44. Ut cōsensu matrimonii solui possit. Nou. 140. quæ est Iustini Minoris. Nou. 2. 45. Edictū ad CP. de ijs, qui luxuriantur &c. Nou. 141. 46. De ijs, qui eunuchos faciant. Nou. 142. 47. De Samaritanis. Nou. 144. quæ est Iustini Minoris. Nou. 5. 48. Ut nullam de cetero licentiam habeat Dux &c. Nou. 145. 49. De Hebræis. N. 146. 50. Ut ea, quæ Præfectis, aut largitionib. debentur. &c. Nou. 147. 51. De indulgētia tributariorū reliquorū. Nou. 148. quæ est Iustini Minoris. Nou. 1. 52. Ut dei amantis. Episcopi cum prouinciarum incolis &c. Nou. 149. quæ est Iustini Minoris. Nou. 4. 53. De ea, quæ raptori	suo nubit. Nou. 150. 54. Ne Decurio, aut cohortalis perducatur in ius. &c. Nou. 151. 55. Ne sacre formæ, quæ de causis procedunt &c. Nou. 152. 56. De infantib. expositis. Nou. 153. 57. De ijs, qui in Osrhoēna illicitas contrahunt nuptias. Nou. 154. 58. Ut matres etiam tute læ rationibus obnoxie sint. Nou. 155. 59. De prole partiēda inter rusticos. Nou. 156. 60. De rusticis, qui in alienis prædiis nuptias contrahunt. Nou. 157. 61. Ut deliberadi ius etiā ad impuberes trāsmittatur. Nou. 158. 62. Exemplū sacre pragmaticæ formæ de vsuris. Nou. 160. 63. De prouinciarū Præsidib. Nou. 161. quæ est Tiberii Imp. Nou. 3. 64. Sacra forma trāsmissa Dominico Præf. Præt. Illyrici de diuersis capitulis. Nou. 162. 65. De releuatione tributorum

PARATITLA

orū publicorū. Nou. 163. quæ est Tiberii N. 5. 66. De heredib. N. 164. quæ est Tiberii Nou. 2. 67. Generalis forma de prospectu in mare. Nou. 165. 68. De adiectionib. Nou. 166. quæ est forma. 1.	Præfectorū Prætorio. 69. Quo pacto oporteat in possessionem mittere. Nou. 167. quæ est forma 24. eorūdem Præfector. 70. De adiectionib. Nou. 168. quæ est forma 2. eorundem.

PARATITLA SIVE SCHOLIA.

NOV. 1.) Hæc est in libro Authenticorum constitutio prima collationis primæ sub titulo de heredib. & Falcidia. Eam Græce, & Latine edidit Greg. Haloander.

Cap. 1.) Iuliani verba refert Iuo Carnotēsis parte 16. cap. 115. decreti. Vide auth. hoc amplius. C. de fideicō. c. 2. 3. & 4.) Vide authen. sed cum testator. C. ad l. Falcid. capitis 4. verba refert Iuo d. parte. 16. c. 116.

Nou. 2.) Est in libro Authenticor. constitutio 2. collationis. 1. titulo de non eligendo secundo nubentes mulieres. Hanc nō edidit Græcā Haloāder: quia deerat in libro Florentino Græco Nouellarum, ex quo descriptus est Bononiensis, quo Haloander vsus est. In Florentino autē defuit: propterea quod in Basilicis Leonis Imp. hæc constitutio omissa est. Eam Græcam edidit Henr. Scringerus sumptam ex libro Veneto Bessarionis Cardinalis, Latinam fecit Henr. Agylæus, cap. 1.) Vide auth. lucrum. C. de secun. nup. c. 2.) Vide auth. sed & si quis. eod. tit.

PARATITLAI

- c. 3.) Vide auth. ex testamento. eod. tit.
 c. 4.) Vide auth. sed si aurum. eod.
 c. 5.) Vide auth. sed quæ. C. de pact. conuen.
 Nou. 3.) Est etiam tertia Cōstitutio in libro Authen. collationis. i. titulo Vt determinatus sit numerus clericorū. Eam Græce, & Latine edidit Haloander.
 cap. 1.) Apud Greg. 9. capitis 1. de præbendis hæc est inscriptio In corpore canonū. Sed in prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis Episcopi Fauentini caput 2. eiusd. tituli hanc habet inscriptionem In corpore canonum P. V. ex Nouellis. Hinc igitur sumpta sunt verba a Greg. 9. relata.
 Nou. 4.) Hæc est in libro Authen. quarta constit. collat. i. sub titulo de fideiussorib. & mandatorib. Edita est Græce, & Latine ab eodem Haloandro.
 cap. 1.) Iuliani verba refert Iuo parte 16. cap. 117. decreti. Vide auth. præsentē. C. de fideiuf. & auth. sed hodie. C. de oblig. & actio. & auth. hoc si debitor. C. de pignor.
 c. 2.) Refert Iuo d. parte 16. cap. 118. Vide auth. hoc nisi. C. de solutio.
 Nou. 5.) Hæc etiam est quinta constitutio in libro Authen. collat. i. titulo de monachis. Non habuit eam Græcam Haloander: quod in Florentino libro deerrat. In Basilicis quoq. integra non est. Edidit eam Græce Scringerus, Agylæus Latine.
 c. 2.) Refert Iuo par. 7. cap. 153. & 154. decreti, vt constit. 5. cap. 1. & 2. Vide auth. verū. C. de Episc. & cleric.
 c. 4. & 5.) Vide auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & auth. nunc autē. C. de Episc. & cler. & Gratia. 19. q. 3. c. 9. si qua. p. nunc autē. Capitis 4. verba refert Iuo d. parte 7. cap. 155. vt cap. 3. constit. 5.
 c. 6.) Refert Iuo d. parte 7. cap. 156. vt cap. 4. constit. 5.
 c. 7.) Refert idē Iuo. c. 157. d. par. 7. vt. c. 6. eiusd. constit.

Nou.

PARATITLAI

- Nou. 6.) Est in libro Authen. constitutio sexta collationis. i. sub tit. quo modo oporteat Episcopos, & ceteros clericos ad ordinationes perducī. Fā refert Anselmus Lucensis lib. 1. cap. 50. decretorū. Græcā nō edidit Haloander: quod ea neq. in Florentino libro, neq. in Basilicis cōscripta foret. At ex Veneto codice eam Græce edidit Scringerus, & Agylæus Latine.
 cap. 7.) Refert Iuo Carnoten. parte. 6. cap. 421. decreti, vt constit. 6. cap. 7.
 Nou. 7.) Hæc est cōstitutio. i. collationis 2. in libro Authen. titulo de non alienandis, aut permutandis rebus ecclesiasticis. In libro Norico Haloandri, vt in Florentino, & Basilicorū libro Græca non extat. Sed Scringerus eam Græce, Latine Agylæus. conscripserunt.
 cap. 1.) Refert Iuo parte. 3. cap. 183. & parte 17. cap. vlt. decreti, vt ex constit. 7. cap. 1. Parem vero eiusdem capituli Burchardus Vormatiensis lib. 3. cap. 164. decretorum, vt ex concilio apud Siluanectim præsentē Ludo uico Rege cap. 5. & Bernardus Papien. in prima collectione Decretalium. c. 4. de reb. eccl. ex eodem concilio; vnde sumpsit Greg. 9. c. 5. eod. tit. Vide auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. cuius verba refert Grat. 10. q. 2. c. 2. p. hoc ius.
 c. 2.) Refert idem Iuo d. parte. 3. c. 184. ex ead. constit. 7. cap. 2. & Bure. d. lib. 3. cap. 165. ex dicto concilio cap. 6. & Bernard. Papien. cap. 1. de rer. permutatione ex eod. concilio, a quo sumpsit Greg. 9. cap. 1. eod. tit. Vide auth. sed & permutare. C. de sacros. eccl. cuius verba refert Grat. d. c. 2. p. sed & permutare.
 c. 3.) Vide auth. perpetua. & auth. qui rem. C. de sacros. eccl. quarū verba refert Grat. d. c. 2. p. perpetua. & p. qui rem.
 c. 5.) Refert Iuo d. parte. 3. cap. 185. decreti ex constit. 7. c. 5. Vide auth. qui res. C. de sacros. eccl. cuius verba refert

PARATITLA.

refert Grat. d.c.2.p. qui vero res.

c.6.) Refert idē Iuo c.186.d.par.3.ex cap.6.eiusd.cōstit.

c.8.) Refert idem Iuo cap.187.eiusd.partis, vt ex cap.8.d.constit.7.

c.9.) Refert etiā Iuo d.par.3.c.188.ex c.9.eiusd. cōstit.

c.10.) Refert Iuo d.c.188.Vide auth. multo magis. C. de sacros.eccle.

c.11.) Vide auth. sicut alienatio. C. eod. tit. cuius verba refert Grat. d.c.2.p. sicut.10.q.2.

Nou. 8.) Est in libro Authenticor. duplex constitutio secunda, & tertia collationis 2. titulo. Vt iudices sine quoquo suffragio fiant: & titulo Iusiurandum, quod praestatur ab ijs, qui administrationē accipiunt. Huic eidem secundę constitutioni coniungitur Edictum primum Iustiniani in eodem libro. In Norico etiam, vt duę Constitutiones editę sunt & Gręce, & Latine ab Haloandro constitutio hęc 8. & Iusiurandum illud, vt. 9. constitutio.

cap. 4.) Vide auth. si vero. C. vt omnes iudices.

Nou. 9. Pręfens) Hęc sunt verba Iuliani.

Nou. ead. Et legum) Hoc initium Latine scriptum inuenio in Gręcis libris, in epitome pręsertim constitutionum ecclesiasticarum. Vnde apparet Latinam fuisse hanc constitutionem; quę in libro Authen. est const. 4. collat. 2. titulo Vt ecclesia Romana centū annorum habeat pręscriptionem. Eandem Haloander Latinam edidit, vt decimam constitutionem, Agylęus melius, vt nonam. In Gręcis libris significabatur, quid hac constitutione contineretur; eamq. Nouella const. III. abrogari: quod Iulianus etiam affirmat; sed id hodie non obrinet. Vide auth. quas actiones. C. de sacros. eccle.

Nou. 10.) Hęc est in libro authen. constit. 5. collat. 2. titulo de Referendarijs sacri palatij. Eam Gręce, & Latine

PARATITLA.

tine edidit Haloander, vt. II. constit.

Nou. II. Multis.) Hoc initio vtuntur etiā Gręci, in epitome pręfertim constitutionum ecclesiasticarū. Quo fit, vt Latinam fuisse credamus; quam hoc loco in veterib. libris Authenticorum inuenimus. Haloander ea caruit; cum tamen in Florentino libro & initium, & epitome eius legeretur. Primus Antonius Contius eam edidit integram, eum secuti postea sunt Hen. Agylęus, & Lud. Ruillardus. Titulus eius est, de priuilegijs Archiepiscopi Primę Iustinianę. Videnda Nou. 13. c. 3. Iuliani epitome caremus.

Nou. 12.) Est in libro Authen. constit. 6. collat. 2. titulo de incestis, & nefarijs nuptijs. Hanc Haloander Gręce, & Latine edidit.

cap. 1. & 2.) Vide auth. incestas. C. de incest. & inutil. nup. Iuliani verba refert Iuo Carnot. par. 9. c. 3. & 4. decreti, vt Nou. 32. c. 1. & 2. & par. 16. c. 122. eiusd. decreti, & lib. 5. tit. 2. cap. 30. Panormiz.

cap. 3.) Vide auth. quod ius. C. de natur. lib. Iuliani verba refert Iuo par. 8. cap. 34. decreti, vt Nou. cōst. 32. c. 3.

Nou. 13.) Hanc vidi in veterib. libris Authen. post vndecimam const. sub titulo de plebeijs Prętorib. Iuliani epitomes pauca verba extāt. Haloander hanc const. Gręce, & Latine edidit.

Nou. 14.) Hęc est in libro Authen. prima constitutio collationis tertię sub titulo de lenonibus. Eam etiam Haloander Gręce, & Latine edidit. Iuliani verba refert Iuo parte 8. cap. 305. decreti, vt Nou. const. 31. c. 1. & parte 16. cap. 121. eiusd. decreti, & lib. 5. tit. 2. cap. 29. Panormiz.

Nou. 15.) Est in libro Authen. cōst. 2. collat. 3. tit. de defensorib. ciuitatū. Eā Gręce, & latine Haloander edidit. cap. 1.) Vide auth. Pręfides. C. de Epif. aud. & auth. hodie. C. de iudicijs.

PARATITLA.

- c. 3.) Vide eam. auth. Præfides.
 Nou. 16.) Hæc in libro Iuliani desideratur. Est in libro Authen. const. 3. collat. 3. tit. de mensura ordinandor. clericor. Haloander eam Græce & Latine edidit.
 Nou. 17.) Hæc fuit ab Iustiniano Græce, & Latine edita: sed Latina editione caremus. In libro Authen. est const. 4. collat. 3. titulo de mandatis Principum. Greg. Haloander eam Græce, & Latine edidit.
 cap. 1.) Vide auth. nisi breues. C. de senten. ex periculo vel breuiculo recit.
 c. 5.) Vide auth. sed & periculū. C. sine censu vel reliq.
 c. 8.) Refert Iuo parte 16. cap. 119. decreti, vt ex cap. 10. const. 4. & lib. 5. tit. 2. cap. 28. Panor.
 Nou. 18.) Hæc in libro Authen. est const. 5. collat. 3. tit. de triente, & semisse. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine edita est.
 cap. 1.) Vide auth. nouissima. C. de inof. testam.
 c. 4.) Vide auth. quæ tertie. C. de collat. Iuliani verba refert Iuo par. 16. c. 123. decreti, vt const. 34. c. 4. & lib. 5. tit. 2. c. 31. Panor.
 c. 6.) Vide auth. ex testamento. C. de collatio.
 c. 7.) Vide auth. si modo. C. fam. ercif.
 c. 8.) Vide auth. contra. C. de non numer. pec. Iuliani verba refert Iuo parte 16. cap. 124. decreti, vt const. 35. c. 4.
 cap. 9.) vide auth. item possessor. C. qui potiores.
 c. 10.) Vide anth. sed noua. C. de nat. libe.
 Nou. 19.) Hanc non habet Iuliani liber. Est in libro Authenticor. const. 6. collat. 3. titulo de filijs ante dotata instrumenta natis. Eam Græce, & Latine Haloander edidit.
 Nou. 20.) Hæc est in libro Authen. const. 7. collationis 3. tit. de administrantib. officia in sacris appellationib. Edidit eam Græce, & Latine Haloander.

Nou.

PARATITLA.

- Nou. 21.) Hæc nō est in Iuliani libro; nisi forte ea verba sint, quæ nos post Nouellas Edicto. 3. constituimus. In veterib. libris Authenticorum reperitur barbare cōuerfa sub titulo de Armenijs; eaq. Bartolū habuisse consiat. At Greg. Haloander eam Græce, & Latine conscripsit: Contius Barbaram edidit.
 Nou. 22.) Est in libro Authen. constitutio 1. collationis 4. titulo de nuptijs. Hanc Græcæ, & Latine Haloander edidit.
 cap. 2.) Videndæ auth. sed hodie. C. de repu. & auth. sed hodie. C. de don. inter vir. Partem huius capituli refert Iuo parte 8. cap. 81. decreti, vt Nou. 17.
 c. 3.) Vide auth. ad hoc. C. de Latina liber. Iuliani verba refert Iuo parte 8. cap. 56. decreti, vt Nou. const. 37. & lib. 6. tit. 9. cap. 1. Panormiæ, vt ex Nou. 33.
 c. 6.) Vide d. auth. ad hoc.
 c. 7.) Refert Iuo d. parte 8. cap. 35. vt ex const. 37. c. 7.
 c. 8.) Vide auth. e contra. C. de repud.
 c. 9.) Videndæ auth. hæc res. & auth. nunc autem. & auth. ad eos. C. de secun. nup.
 c. 10.) Refert Iuo d. parte 8. cap. 272. vt Nou. 37. c. 11. & parte 16. cap. 125. & lib. 6. tit. 4. cap. 10. Panor. vt Nou. 27. c. 11.
 c. 11.) Vide auth. in donatione. & auth. lucrū. & auth. hæc res. C. de secun. nup.
 cap. 12.) Vide authen. nisi tricennale. C. de bon. mat.
 c. 13.) Vide auth. lucrum. auth. sed & si quis. & auth. hæc res. C. eo. tit.
 c. 17.) Vide auth. ad eos. eod. tit.
 cap. 19.) Vide authentic. hoc locum. C. si secund. nup. mu.
 cap. 21.) Refert Iuo parte 16. cap. 126. decreti, vt cap. 33. Vide authen. quod mater. C. de reuocand. donat.

Ii 2 c. 11.

PARATITLA.

c. 22.) Refert idem part. 8. cap. 273. vt Nou. 37. cap. 23. & par. 16. cap. 127. decreti, vt cap. 24. & lib. 6. tit. 4. cap. 11. Panor. vt. Nou. 27. c. 23.

c. 23.) Refert idem Iuo d. parte. 8. cap. 57. vt Nou. 37. c. 25. & parte 16. cap. 128.

c. 25.) Vide auth. eisdem. C. de secun. nupt. Iuliani verba refert Iuo d. parte 8. cap. 273. vt Nou. 37. c. 23. & parte 16. cap. 129. vt cap. 27. & lib. 6. tit. 4. cap. 12. Panor.

c. 27.) Refert Iuo parte 6. cap. 422. decreti, vt ex constit. 37. c. 28. Vide auth. multo magis. C. de Ep. & cler.

c. 28.) Vide auth. cui relictum. C. de indicta vid. tol.

c. 29.) Vide auth. ex testamento. C. de secun. nup. & auth. & cum solis. C. ad 5. c. Tertul.

Nou. 23. Omnis.) Hæc sunt verba Iuliani.

Anteriorum) Hæc sunt Iustiniani verba. is enim Latine hanc Constitutionem promulgauit. Est in libro Authen. constit. 2. collat. 4. tit. de appellationib. & intra quæ tempora debeat appellari. Eam refert Grat. 2. q. 6. c. 27. anteriorum. Græcam epitomen habent libri Græci, quam Haloander edidit, eam Agylæus Latinam fecit. cap. 1.) Vide auth. hodie. C. de appell.

c. 2.) Vide auth. sed & lis. C. de temp. & repar. app. cuius verba refert Grat. 2. q. 6. c. 40. et, qui. p. sed lis. Iuliani verba refert Iuo parte. 16. cap. 120. decreti, vt constit. 24. c. 2.

Nouellæ. 24. 25. 26. 27. neque in libro Iuliani, neq. in libro Authenticor. sunt. Edidit tamē eas Græce, & Latine Haloander sub his titulis. 24. de Præfide Pifidiæ. 25. de Prætorē Lycaoniæ. 26. de Prætorē Thraciæ. 27. de Comite Isauriæ.

Nou. 28.) Hæc quoque in libro Authen. desideratur. Edita est ab Haloandro Græce, & Latine sub titulo de Moderatore Helenoponti.

Nou. 29.) Hæc habuisse videtur Albericus Rosarius, qui

PARATITLA.

qui verbo Aquilegia refert in Nouella de priuilegijs Paphlagoniæ in prin. eius vrbis mentionem fieri. Hodie in libris Authen. non extat. Eam Græce & Latine edidit Haloander sub titulo de Pretore Paphlagoniæ. Nou. 30.) Hæc etiā Constitutio desideratur in libro Authenticor. Eam Haloander Græce, & Latine edidit sub titulo de Proconsule Cappadociæ.

Nou. 31.) In libro Authen. hæc etiam nō extat. sed ab Haloandro Græce, & Latine edita est hoc titulo De descriptione quattuor Præsidum Armeniæ.

Nouellæ 32. 33. 34. de eadem re cōstitutæ sunt. Nam 32. Græca eadem est cum 34. Latina. & 33. Latina præcipitur, vt in Illyrico 34. obseruetur. Hæc duæ Latine extat in libro Authenticor. altera est constit. 4. collationis 4. titulo Vt nullus mutuas agricolæ teneat eius terram. altera est constit. 5. tit. Nullum credentem agricolæ tenere illius terram. Haloander Græce & Latine. Constitutionem 32. edidit. Græce item edidit epitomen Nouellar. 33. & 34. quam nemo adhuc Latinam fecit. Vnde de auth. ad hæc. C. de vsur.

Nou. 32. Si quis) Iuliani verba sunt hæc.

Nou. 33. Præuaritia.) Hæc sunt Iustiniani.

Nou. 34. Rem duram.) Hæc etiam sunt Iustiniani.

Nou. 35.) Hæc etiam Constitutio ab Iustiniano Latine conscripta est. cuius initiū fuit INTER VIROS. DEVOTOS. Sic enim legi in Florentino libro: nō vt in Norica editione est (Inter prudentes.) Hæc neq. in libro Authenticor. neq. in Græcis libris, aut Latinis reperta est. Pro ea Greg. Haloander epitomen Græce, & Latine edidit sub titulo de adiutorib. Questoris. Verba Iuliani addidit Ant. Contius, & eum secuti Agylæus, & Ruffardus.

Nouellæ 36. & 37. & in Iuliani, & in Autheticor. libro desideratur. Latinas fuisse ex Florentino Græco libro

PARATITLA

constat. Vnde Haloander sumpsit vtriusque epitomen, & eam Græce, & Latine edidit. Initium 36. fuit O M N E. I N F I N I T V M; titulus, de successorib. eorum, qui in Africa degunt. Initium 37. V E N E R A B I L E M. E C C L E S I A M; titulus, de ecclesijs constitutis in Africa. Huius 37. pleniorum epitomen vidimus in epitome constitutionum ecclesiasticarum Græca.

Nou. 38.) Hanc habuerunt veteres iuris interpretes Azo, Accursius, & Albericus sub titulo de naturalib. liberis curiæ deputandis. Initium eis fuerat (Qui rem) Hodie in libro Authen. non extat. Eam tamen Græce, & Latine edidit Haloander sub titulo de decurionibus.

Nou. 39.) Hæc est in libro Authen. constitutio 6. collationis 4. titulo de restitutionib. & ea, quæ parit in vndecimo mense post mortem viri. Hanc edidit Græcæ, & Latine Haloander. Ab hac constitutione in quibusdam libris Græcis incipit liber secundus Nouellarum; sed in libro Iuliani a const. 69.

cap. 1.) Vide auth. res. quæ. C. com. delegat.

cap. 2.) Vide auth. eisdem. C. de secun. nup. Iuliani verba refert Iuo parte 8. cap. 312. & par. 16. cap. 130. decreti, vt Nou. const. 38. c. 2.

Nou. 40.) Hanc habuit Albericus sub titulo, Vt ecclesia sanctæ Resurrectionis, ex qua verba aliquot refert verbo ecclesia. Hodie neq. in libro Inliao, neq. in libro Authen. neq. in Norico Haloandri extat. In Basilicis quoq. non fuisse Græci asserunt. Ex Veneto tamé libro Scringerus Græce, Ant. Côtius, & Hen. Agylæus Latine eam ediderunt.

Nou. 41.) Hæc etiam in libro Authenticor. desideratur. Sed eam Haloander Græce, & Latine edidit sub titulo Apud quem oporteat appellationes in quinque pro-

pro-

PARATITLA.

pronincijs interpositas examinari.

Nou. 42.) Hæc quoque desideratur in libro Authen. Extat Græce, & Latine in generali quinta synodo. Latina verba ex Isidori concilijs retulit Ant. Contius. Eandem postea edidit Græce, & Latine Haloander sub titulo Vt Anthimus, Severus, & reliqui hæretici ecclesiastico gradu detrahantur. Citat Accursius quædam ex hac Nouella in authen. sed nouo. C. de seru. fugit.

Nou. 43.) Hæc constitutione carent tam liber Iuliani, quam liber Authenticor. Ab Haloandro Græce, & Latine edita est sub titulo de officinis, siue tabernis CP. vrbis.

Nou. 44.) Hæc est constit. 7. collationis 4. in libro Authen. titulo de tabellionib. Edita quoque est ab eod. Haloandro Græce, & Latine.

Nou. 45.) Hæc in libro Authen. desideratur. Citat tamen Accur. in l. quoniam. C. de hæretic. Edidit eam Græce, & Latine Haloander hoc titulo Ne Iudæi, Samaritani, & hæretici per causam religionis, & cultus sui curiali fortuna liberentur.

cap. 2.) Refert Iuo par. 16. cap. 131. decreti, & lib. 5. tit. 2. cap. 6. Panor. vt ex constit. 42. c. 2. & Grat. 2. q. 7. cap. 26. si hæreticus.

Nou. 46.) Est in libro Authenticor. Constitutio. 1. collationis. 5. titulo de ecclesiasticar. rerum immobilium alienatione, & solutione. Caruit ea Græca Haloander, & libri Græci Bononiensis, & Florentinus; vt neq. etiam in Basilicorum libris fuit. Sed Hen. Scringerus eam ex Veneto libro Græce, Agylæus Latine postea ediderunt.

Nou. 47.) Hæc est const. 3. collat. 5. in libro Authen. titulo Vt præponatur nomen Imp. documentis. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine edita est.

li 4

Nou.

PARATITL A:

Nou. 48.) Est in libro Authen. Constit. 2. eiusd. collationis, titulo de iureiurando a moriente præstito propter mensuram suę substantię. Eam etiam edidit Gręce, & Latine Haloander. Vide auth. quod obtinet. C. de probat.

Nou. 49.) Hęc est in libro Authen. const. 11. collat. 5. titulo de ijs, qui ingrediuntur ad appellationem. Hęc Haloander vt 50. constitutionem Gręce, & Latine edidit: qui 49. deesse credidit: cui Ant. Cocius subscribit. cap. 1.) Vide auth. ei. qui. C. de temp. & repar. app. cuius verba refert Grat. 2. q. 6. c. 40. ei. qui.

c. 2.) Vide auth. ad hęc. C. de fide instr.

c. 3.) Viden. auth. hoc sacramentũ. & auth. in isto. C. de iureiur. pro. calu. Iuliani verba refert Iuo parte 16. decreti cap. 132. vt constit. 45. cap. 2.

Nou. 50.) Hęc in Iuliani, & Authenticorum libris de fideratur. Venetus liber partem Nouelle 41. hic repetit ad Scringerus, & Agylęus etiam asserunt. Adde in eodem libro adscriptum esse huius Constitutionis initium fuisse RECTE NOBIS. Sic igitur statuo hanc Constitutionem Latinam fuisse eiusdem sententię cum 41. Gręca. In Basilicis hanc quoq. insertam nõ fuisse Gręci affirmant.

Nou. 51.) Hęc est constit. 4. collat. 5. in libro Authen. tit. Scenicæ non solum si fideiussores præsent. &c. Eam Haloander Gręce, & Latine edidit. Vide auth. quod eis. C. de nuptijs. Iuliani verba refert Iuo parte 8. cap. 37. decreti, vt constit. Nou. 46. cap. 1. & lib. 6. tit. 3. cap. ult. Panormiæ.

Nou. 52.) Est in libro Authen. constit. 5. eiusd. collationis titulo Vt non fiant pignorationes pro alijs personis. Hanc etiam Haloander Gręce, & Latine edidit.

cap. 1.) Vide auth. sed omnino. C. ne vxor pro mar.

c. 2.) Vide auth. item. C. de donatio.

Nou

PARATITL A:

Nou. 53.) Hęc est in libro Authen. constit. 6. collat. 5. titulo de exhibendis, & introducendis reis. Edidit eam vtraq. lingua Haloander.

cap. 1.) Viden. auth. quod fieri. C. de dilatio.

c. 3.) Vide auth. Offeratur. C. de litis cõtest. cuius. verba refert Grat. 2. q. 3. c. 4. p. offeratur. Iuliani aliquot verba refert Iuo parte 16. c. 133. decreti, vt constit. 48. c. 3.

c. 4.) Vide auth. & qui iurat. C. de bon. auct. iud. p.

c. 5.) Viden. auth. quod obtinet. C. de pignor. Huius capituli verba Lud. Ruffardus ex libro Iac. Cuiacij retulit, nos ex And. Alciati veteri libro descripsimus.

c. 6.) Vide auth. præterea. C. vnde vir, & vxor.

Nou. 54.) Hęc est constit. 7. collat. 5. titulo Constitutione, quæ ex adscripticio, & libera natos liberos esse vult &c. Hanc non habuit Græcam Haloander; sed eam Scringerus Græce, Agylęus Latine ediderunt. Hęc constitutio, & duæ proximæ subsequentes in Basilicorum libros relatæ non sunt, vt a Græcis accepimus. eadem ratione in multis Græcis libris non scribuntur.

cap. 1.) Vide auth. antiqua. C. de infan. expof.

c. 2.) Vide auth. ite sibi. C. de sacros. eccl. cuius verba refert Grat. 10. q. 2. c. 2. p. item sibi. Iuliani verba refert Iuo parte 3. cap. 189. decreti, ex cap. 10. constit. 7.

Nou. 55.) Est in libro Authen. constit. 8. collat. 5. titulo Vt de cetero commutationes ecclesiasticar. rerum nõ fiste fiant ad pijs. Imp. Hac etiã caruit Græca Haloander. edita est Græce ab Hen. Scringero, & ab Agylęo Latine.

Nou. 56.) Hęc est constit. 9. eiusd. collationis hoc tit. Vt ea, quæ vocantur insinuatiua &c. Hęc non erat in Florentino libro, vt duæ superiores; qui a is liber post Basilicorum librum conscriptus est, in quo deerant, vt supra diximus. Hęc de causa Haloander quoq. his caruit.

PARATITLA:

caruit. Venetus liber retinuit easdem a quo Scringerus Græcam edidit, Agylæus eandem Latinâ fecit. Nou. 57.) Hæc est constit. 10. eiusd. collat. titulo Vt clerici, qui recedunt alijs pro eis subrogatis præbeant emolumenta. Hanc edidit Græce, & Latine Haloander, vt 58. constitutione. Scringerus, & Agylæus, vt 57. Veneti libri ordinem secuti. Ant. Contius Noricæ editioni adhæsit.

cap. 1.) Refert Iuo par. 6. cap. 424. decreti.

c. 1.) Refert etiam idē Iuo d. par. 6. c. 423. vt constit. 49. cap. 2. & parte. 3. cap. 190.

Nou. 58.) Est in libro Authen. const. 12. eiusd. collat. 5. titulo Vt in priuatis domib. sacra mysteria non fiat. Hanc non habuit Græcam Haloander: quia neque in Florentino, neque in Basilicis est. Scringerus eam Græce, Agylæus Latine ediderunt. Iuliani verba refert Iuo parte 3. cap. 191. & parte. 6. cap. 424. decreti, vt const. 50. cap. 1.

Nou. 59.) Albericus Rosatius verbo exequias refert Nouellam hoc titulo de expensis, quæ fiunt circa defunctorum exequias. Hæc in libro Authen. desideratur. Edidit eam Haloander Græce, & Latine.

Nou. 60.) Hæc est in libro Authenticor. constit. 13. collat. 5. titulo Vt defuncti, seu funera eorum non iniurentur a creditorib. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine edita est.

cap. 1.) Vide authen. item qui. C. de sepul. viol. Iuliani verba refert Iuo parte 16. cap. 134. decreti, vt const. 52. c. 1.

c. 2.) Vide auth. ad hæc. C. de iudicijs.

Nou. 61.) Est in libro Authenticor. constit. 14. collat. 5. tit. Vt immobilia ante nuptialis donationis neque hypothecæ dentur, &c. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit. Vide authen. siue a me. C. ad S. c. Velleia. & auth.

PARATITLA:

& auth. permissa. C. de don. ante nup.

Nou. 62.) Accur. in constit. 3. de Consulibus lib. 12. refert Nouellam de ord. se. hoc est de ordine senatorum, non vt aliqui suspicantur de ordine sedendi. Hanc esse ex libro Iuliani And. Alciati cognoui, quæ hoc loco in libro Authenticor. desideratur. Eam Latinam fuisse ex epitome, quam Haloander edidit Latine, didicimus. Eius initium fuisse asserit (Ante de his ipsis) titulum de consultationibus. Græcam epitomen fatetur se describere non potuisse; sed sententiam eius tradidisse. Mihi Florentinus liber Marcianæ bibliothecæ habere visus est titulum de senatoribus, vt Venetus liber, quem Scringerus, & Agylæus sequuntur. Initium vero in Florentino libro est mendose (Antilidissimis) pro quo ANTIQVISSIMIS scribendum esse suspicatus sum. Sed postea in alijs Græcorum scholijs reperi ANTIQVIS TEMPORIBVS. Antonio Contio placuit Norica editio; eique immiscuit Iuliani verba ex libro Cuiacij. Agylæus, & Russardus eadem verba retulerunt.

Nou. 63.) Hæc est const. 15. dictæ collat. 5. titulo de noui operis nuntiatione maritimi aspectus. Eam Græce, & Latine Haloander edidit. Viden. Nou. 165.

Nou. 64.) In libro Authen. hæc constitutio desideratur. Ab Haloandro vtraque lingua est edita sub titulo de hortulanis.

Nou. 65.) Hæc etiã in libro Authen. desideratur. Scripta autem fuit Latine, cuius initium fuisse Haloander refert (Scimus antea legem) titulum vero de ijs, quæ relicta sunt ecclesiæ Myfiæ. Eiusque Græcam, & Latine epitomen edidit. Sed nos in epitome Constitutionū ecclesiasticarum hoc initium legimus SCIMVS ANTEA PROMVLGASSE.

PARATITLA.

Juliani verba refert Lud. Ruffardus.

Nou. 66.) Hæc est in libro Auth. constit. 16. collationis 5. titulo Vt factæ nouæ constitutiones post insinuationes earum post duos menses valeant. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit.

Nou. 67.) Hæc est constit. 17. eiusd. collat. tit. Vt nulus fabricet oratorij domos præter voluntatem Episcopi. Eam etiam Haloander Græce, & Latine edidit. cap. 1.) Refert Iuo Carnoten. parte. 3. cap. 192. decreti, vt ex constit. 59. c. 1.

Nou. 68.) Hæc in libro Authen. & in Norica editione Haloandri desideratur. Nō fuisse in Basilicis Græci affirmant. Græcam tamen edidit Scringerus ex Veneto Bessarionis libro, Latinam Ant. Cōtius, & Hen. Agylæus hoc titulo, Vt Constitutio sacratiss. Imp. de successione nuptialium lucrorum, quæ non extantiu liberor. lucra introducit, obtineat in ijs factis, quæ acciderunt post constitutionem &c.

Nou. 69.) In Iuliani libro hinc incipit altera pars Nouellarum. In quibusdam Græcis constit. 39. Hæc est in libro Authen. constit. 10. collat. 5. titulo Vt omnes obediunt iudicib. prouinciarū. Eam Haloander vt constit. 68. Græce, & latine edidit. Scringerus, & Agylæus, vt 69. vide auth. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi op. Cap. 5.) Refert Iuo parte 4. cap. 189. decreti, ex Nou. constit. lib. 9. c. 5.

Nou. 70.) Hæc est constit. 19. d. collat. 5. titulo Vt ordinariæ Præfecturæ &c. Eam edidit vtraq. lingua Haloander, vt constit. 69. Scringerus, & Agylæus, vt 70.

Nou. 71.) Est in libro Auth. constit. 18. eiusd. collationis tit. Vt ab Illustrib. & qui super eam dignitate sunt &c. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine edita est. Vids auth. hoc ius. C. de procur.

Nou. 72.) Hæc est constitutio. 2. collat. 6. tit. Vt ij, qui obli

PARATITLA.

qui obligatas se habere perhibent res minor. &c. Hæc etiam Haloander Græce, & Latine edidit. Vide auth. minoris. C. qui dare tutores.

cap. 8. & 9.) Vide auth. nouissime. C. de admin. tutor. c. 10.) Vide auth. quod nunc. C. de curat. furio. Iuliani verba refert Iuo par. 16. cap. 135. decreti. vt cōst. 63. c. 1. Nou. 73.) In libro Authen. est constit. 3. collat. 6. titulo de instrumentor. cautela, & fide &c. Eam edidit Haloander Græce, & Latine. Vide auth. si quis vult. C. qui potiores.

cap. 1.) Refert Iuo parte 16. cap. 136. decreti, vt constit. 64. c. 1.

c. 2.) Refert idem Iuo cap. 137. eiusd. partis, vt cap. 2. dictæ constit.

c. 5.) Refert idem vbi supra cap. 138. vt c. 5. eiusd. constit. c. 7.) Vide auth. at si contractus. C. de fide instr.

c. 8. 9. 10.) Vide auth. sed nouo. C. si cer. pet. & d. auth. at si contractus. Verba capitis. 9. refert Iuo d. parte 16. cap. 139. vt cap. 10. constit. 64.

Nou. 74.) Hæc est constitutio prima collationis. 6. tit. Quib. modis naturales efficiantur legitimi &c. Hanc non habuit Græcam Haloander: sed eam Græce Scringerus, Latine Agylæus ediderūt. In Basilicis neq. hæc, neq. duæ, quæ sequuntur, positæ sunt, vt ex Græcis scholijs didicimus.

cap. 1.) Videndæ auth. præterea. et auth. item sine. C. de natur. lib. Iuliani verba refert Iuo lib. 6. tit. 3. cap. 9. Panor. vt ex cōst. lib. 14. cap. 4. & parte 8. cap. 36. decreti, vt constit. 64. cap. 14. & parte 16. cap. 140. & 141.

c. 4.) Refert idem Iuo d. lib. 6. tit. 1. cap. 7. Panor. vt ex Nou. constit. cap. 1 & d. parte 8. cap. 44. vt Nou. constit. 65. c. 1. & d. parte 16. cap. 142. vt constit. 65. & Gratia. 30. q. 5. c. 9. si quis diuinis.

Nou. 75.) Hæc constitutio neq. in libro Authenticor. neq.

PARATITLA.

neque in Norica editione Haloandri est. Pro ea breuem epitomen ediderunt Græce Scringerus, Latine Contiùs, & Agylæus sub titulo de appellationib. Siciliæ. Iuliani verba retulit Ruffardus. Hanc Latinâ fuisse credendum est. Vide Nou. 104.

Nou. 76.) Est hæc in libro Authenticor. constit. 4. collat. 6. titulo Hęc constit. interpretatur priorem constit. de ijs, qui ingrediuntur monasterium &c. Hanc non habuit Græcam Haloander, qui veterem interpretationem refert, vt Nou. 75. cui Ant. Contiùs sub scribit. Scringerus vt 76. Græce, Agylæus Latine eandem ediderunt. Iuliani verba refert Iuo parte 6. cap. 426. decreti, vt constit. 67. cap. 1. & parte 7. cap. 158. vt constit. 66. cap. 1.

Nou. 77.) Hęc est constit. 5. eiusd. collat. 6. titulo Vt nõ luxurientur homines &c. Eam Græce, & Latine Haloander edidit. Iuliani verba refert idem Iuo parte 12. cap. 32. decreti, vt constit. 68. cap. 1.

cap. 1.) Vide auth. sed hodie. C. de iure aure. anul.

cap. 2.) Partem huius capituli refert Iuo par. 16. cap. 63. decreti, vt Nouel. constit. 69. c. 2. & cap. 144. eiusd. partis, vt c. 1. eiusd. constit. 69.

c. 3.) Vide auth. sed nouo. C. de nup. & auth. noua. C. de natu. lib. Iuliani verba refert Iuo parte 16. cap. 145. decreti, vt constit. 69. cap. 3. & 4.

Nou. 79.) Est in libro Authen. constit. 7. collat. 6. tit. Apud quos oporteat causas dicere monachos, & ascetrias. Hanc non habuit Græcam Haloander, sed Scringerus eam Græce, Agylæus Latine edidit. In Basilicis non fuisse Græci tradiderunt. Vide auth. causa. C. de Episc. & cler.

cap. 1.) Refert Iuo parte 16. cap. 146. decreti, vt constit. 70. c. 1.

Nou. 80.) Hęc est constit. 8. eiusd. collationis sub titulo de

PARATITLA.

de Quæstore. Eam Græce & Latine edidit Haloander. Nou. 81.) Hęc est constit. 9. eiusd. collat. hoc titulo, Constitutio, quæ dignitatib. & Episcopatu filium liberat a patria potestate. Ab Haloandro vtraq. lingua edita est. Vide auth. sed Episcopalis. C. de Episc. & cler.

Nou. 82.) In libro Authen. est hæc constit. 10. d. collat. 6. titulo de iudicib. &c. Eam etiam Haloander vtraq. lingua edidit.

cap. 5.) Refert Iuo parte 16. cap. 147. decreti, vt constit. 73. c. 5.

cap. 10.) Vide auth. post iurandum. C. de iudicij. c. 11.) Vide auth. decernit. C. de recep. arb. Iuliani verba refert Iuo parte 16. cap. 148. decreti, vt cap. 12. constit. 73.

cap. 13.) Refert Iuo parte 4. cap. 192. vt ex Nou. constit. lib. 7. cap. 73. & parte 16. cap. 149. vt ex constit. 73. cap. 14.

Nou. 83.) Est in libro Authenticor. constit. 11. collat. 6. titulo Vt clerici apud proprios Episcopos primum conueniantur. Hac Græca Haloander caruit, vt liber Florentinus, & Basilicorum. Eam tamen Scringerus Græce, Latine Agylæus ediderunt. Vide authen. nisi breues. C. de senten. ex peric. vel ex breuicido recit. & authen. clericus. C. de Episc. & cler. Iuliani verba refert Iuo parte 6. cap. 427. vt constit. 83. cap. 1. & parte 16. cap. 150. vt constit. 74. cap. 1. & Grat. 11. q. 1. cap. 46. si quis cum clerico. vt constit. 74. cap. 1.

Nou. 84.) Hęc est constit. 12. eiusd. collat. 6. titulo de consanguineis, & vterinis fratribus. Hac etiam carent Haloander, Florentinus liber, & Basilicorum. Eam quoque Scringerus Græce, Agylæus Latine ediderunt. Vide authen. itaque. C. commu. de success.

Nou.

PARATITLA.

Nou. 85.) Hæc est const. 13 eiusd. collat. titulo de ar-
 mis. Hanc Græce, & Latine Haloander edidit.
 Nou. 86.) Hæc in libro Authen. est const. 10. collat. 9.
 tit. Ut differentes iudices audire interpellantium alle-
 gationes cogantur ab Episcopis. Eadem ab Haloan-
 dro Græce, & Latine edita est.
 cap. 2.) Vide auth. si vero. C. de iudicijs. Iuliani ver-
 ba refert Iuo parte 16. cap. 143. vt const. 66. cap. 2.
 Nou. 87.) Hæc constitutio in libro Authen. desidera-
 tur. Edidit eam Græce, & Latine Haloander sub tit.
 de donatione mortis causa facta a Decurionib. Vidē
 dum est, an de hac senserit Albericus verbo floruit, an
 vero de Nou. 38. an de vtraq.
 Nou. 88.) Hæc est in libro Authen. const. 14. collat. 6.
 titulo de deposito. Hanc etiā Græce, & Latine Haloan-
 der edidit. Vide auth. sed iam cautum. C. de positi.
 Nou. 89.) In libro Authen. hæc est constitutio prima
 collationis. 7. titulo Quib. modis naturales efficiantur
 sui. Edidit Haloander eandem vtraq. lingua.
 cap. 9.) Vide auth. præterea. C. de natur. libe.
 c. 10. & 11.) Vide auth. item sine. C. eod. tit.
 c. 12.) Vide auth. nunc. & auth. licet. eod. tit. Partē hu-
 ius capituli refert. Iuo lib. 6. tit. 3. cap. 3. Panor. vt Nou.
 const. 89. & par. 8. cap. 60. decreti, vt Nou. const. 79. &
 par. 16. cap. 151. vt const. 79.
 cap. 13.) Vide d. auth. licet.
 c. 15.) Vide auth. ex cōplexu. C. de incest. & inut. nup.
 & d. auth. licet.
 Nou. 90.) Hæc est const. 2. collat. 7. titulo de testib.
 Eam Græce, & Latine edidit Haloander. Necnon a
 beato Gregorio, qui Græcam linguam ignorabat, re-
 feruntur Latina quædam verba huius constitutionis,
 quæ neq. cum verbis Iuliani, neq. cum verbis Authen-
 ticorum conueniunt; quamuis sententia eadem sit.
 Idem

PARATITLA.

Idē quoq. refert alia verba Nou. const. 123. Quo fit, vt
 ab illis dissentiam, qui putant Authenticorum inter-
 pretem Gregorio antiquiorem, aut æqualem fuisse,
 & Iustiniani temporib. proximum. Mihi probabilius
 est Irnerij, & Bulgari tēpore monachi cuiusdā opera
 Græcum librum repertum, & a Berguntione Pisano,
 qui Græca verba Digestorum cōuertit, Latinum fa-
 ctum esse. Viden. Odofr. in l. 2. D. de legib. & in l. vn.
 C. de emend. C. vbi Alberic. Az0, & Io. in prooemio.
 Authen. Diui Gregorij epistula est lib. 11. registri c. a.
 54. vnde sumpsit Bernardus Papien. c. 3. de testibus. in
 prima collectione decretalium, & ab eo Greg. 9. c. 2.
 de testib. Viden. etiā Grat. 11. quæst. 1. cap. 39. de per-
 sona. & 2. quæst. 1. cap. 7. in primis. quæ capita ex ead.
 epist. sunt.
 cap. 1.) Refert Iuo parte 16. cap. 152. decreti, vt const.
 80. c. 1. & lib. 5. tit. 2. c. 3. Panor. vt const. 30. c. 1.
 c. 2.) Hoc caput Iuo coniunxit superiori d. cap. 152.
 & d. cap. 3. Vide authen. rogati. C. de testib. & Grat.
 3. quæst. 9. c. 14. testes. in fine.
 c. 3.) Vide authen. atqui semel. C. de prob.
 c. 4.) Viden. auth. apud eloquentis. C. de fide instru.
 c. 5.) Vide authen. Si testis. C. de testib. Iuliani verba
 refert Iuo lib. 5. tit. 2. cap. 4. Panor. vt const. 30. c. 4. &
 parte 16. cap. 153. decreti, vt const. 80. cap. 4.
 c. 6.) Refert Iuo d. tit. 2. capit. 7. vt cap. 5. const. 30. & d.
 parte 16. cap. 154. vt const. 80. cap. 5.
 c. 7.) Refert idem Iuo d. parte 16. cap. 155.
 c. 8.) Refert etiam Iuo ibidem cap. 156. vt cap. 7. const.
 80. Vide authen. Sed & si quis. C. de testibus. Ad hoc
 caput pertinent verba relata a beato Gregorio c. 54.
 lib. 11. registri, & apud Greg. 9. cap. 2. de testibus.
 Nou. 91.) Hæc est in lib. Authen. const. 5. collationis 7.
 tit. vt exactione instante dotis primæ, & secundæ &c.
 kk Hanc

PARATITLA.

Hanc Græce, & Latine Haloander edidit. ^{cap. 1.}
 cap. 1.) Vide authen. si quid. C. qui potiores in pig.
 cap. 2.) Vide authen. dos data. C. de don. ante nup.
 Nou. 92.) Est hæc const. 3. collat. 7. titulo de immentis
 donationibus in filios factis. Hanc etiam Haloander
 vtraque lingua edidit. Vide authen. unde et si parens.
 C. de inoff. testa.
 Nou. 93.) In libro Authen. est constit. 2. collat. 8. titulo
 de appellationibus. Eam Græce, & Latine Haloander
 edidit. Vide auth. si tamē. C. de temp. & repar. appel.
 Nou. 94.) Hæc est constit. 4. collat. 7. titulo vt sine pro-
 hibitione matres debitrices, & creditrices tutelam
 gerant minorum. Ab Haloandro eadem vtraq. etiam
 lingua edita est. Vide authen. sacramentum & auth.
 adhæc. C. quando mulier tut. off. & auth. eisdem. C.
 de secun. nup. Iuliani verba refert Iuo parte 16. c. 177.
 decreti, vt constit. 84. cap. 1. & parte 8. cap. 274. & lib.
 6. tit. 4. cap. 13. Panor.
 Nou. 95.) Est hæc const. 8. eiusd. collationis tit. de admi-
 nistratorib. Eam etiam Haloander Græce, & Latine edidit.
 Nou. 96.) Hæc est const. 7. eiusd. 7. collat. titulo de exe-
 cutoribus & de ijs, qui conueniuntur, & reconue-
 niuntur. Ab Haloandro vtraque lingua edita est.
 cap. 1.) Vide authen. libellum. C. de litis contest. cuius
 verba refert Grat. 3. quaest. 3. cap. vi. p. libellum.
 cap. 2.) Vide authen. & consequenter. C. de sent. &
 interl. om. iud.
 Nou. 97.) In libro Authen. est constit. 8. collat. 7. tit. de
 æqualitate doris, & propter nuptias donationis. Hæc
 etiam Haloander Græce, & Latine edidit.
 cap. 1.) Vide authen. æqualitas. C. de pact. conuen.
 cap. 2.) Vide authen. sed iam. C. de don. ante nup. &
 d. authen. æqualitas.
 cap. 3. & 4.) Vide authen. quo iure. C. qui pot. in pigh.
 cap. 5.

PARATITLA.

cap. 5.) Vide authen. sed quamuis. C. de rei vx. act. &
 authen. nunc inhihetur. C. de don. ante nup.
 cap. 6.) Videndæ authen. donationem. C. de iure dot.
 & authen. quod locum. C. de collar.
 Nou. 98.) Hæc est in libro Authen. constit. 1. collat. 8. tit.
 Neq. virum, quod ex dote est, &c. Hæc caruit Haloan-
 der Græca; neq. eadem in Basilicis fuit. Ab Scringero
 tamen Græce, & ab Agylæo Latine edita est.
 cap. 1.) Vide authen. vxore. C. de secun. nup.
 Nou. 99.) Est in libro Authen. constit. 9. collat. 7. titulo
 de duobus reis promittendi. Edidit eam Græce, &
 Latine Haloander. Vide auth. hoc ita. C. de duob. reis.
 Nou. 100.) Hæc est constit. 10. eiusd. collationis tit. de
 tempore nõ soluta pecunia super dote. Eandem Ha-
 loander vtraq. lingua edidit. Vide authen. hanc aurē.
 C. de non num. pecu. & auth. quod locum. C. de dote
 cauta nõ num. & auth. si minor. C. de tēp. in int. rest.
 Nou. 101.) Hæc constitutio in libro Authen. deside-
 ratur. Sed eam Græce, & Latine edidit Haloander sub
 titulo de Decurionib.
 Nouella 102. 103. & 104. neque in libro Iuliani, neque
 in libro Authenticor. sunt. Ex his duas edidit Græce,
 & Latine Haloander sub his titulis. 102. de Modera-
 tore Arabiz. 103. de Proconule Palæstinæ. Tertia e-
 pitomen Græca, & Latina lingua conscripht. & titu-
 lum de Pæptore Sicilia. Eam constit. nos Latina fuisse
 suspicamus, vt Nou. 75. de appellatione Sicilia.
 Nou. 105.) Hæc constitutio posita est in libro Authen.
 Iuris alieno loco. Est enim constit. 3. collat. 4. titulo de
 Consulibus. Eam Græce, & Latine Haloander edidit.
 Nouella 106.) Hæc est constitutio. tit. collationis 9. in
 libro Authenticorum, titulo de viaris nauticis. Hanc
 ita a barbaro interprete conuersam; Græcam enim
 non habuit, vt 120. Haloander retulit. Eadem
 k k 2 vire

PARATITLA.

utpote a Nou. 110. abrogata in Basilicis posita nō est. Scringerus tamen eam Græce, Agylæus Latine ediderunt.

Nou. 107.) Est in libro Authen. constit. 3. collat. 8. tit. de testamentis imperfectis a parentib. in filios factis. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit.

cap. 1.) Vide authen. quod sine. & authen. hoc inter. C. de testam.

Nou. 108.) In libro Authen. est const. 4. eiusd. collat. 8. sub titulo de restitutionibus. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine edita est. Vide authen. contra. C. ad S. C. Trebel.

Nou. 109.) Hæc est const. 5. eiusd. collat. titulo de privilegijs dotis hæreticis mulieribus non præstandis. Haloander eam utraque lingua edidit. Vide authen. item privilegium. C. de hæreticis. Iuliani verborum partem refert Iuo part. 16. cap. 158. decreti, vt constit. 99. cap. 1.

Nou. 110.) Hæc est constit. 6. d. collat. 8. tit. de nauticis vsuris. Hanc etiã Haloander Græce, & Latine edidit. Vide Nou. 106.

Nou. 111. Iubemus.) Hæc non videntur esse Iuliani verba; sed sumpta ex ipsa constit. paucis exceptis.

Nou. ead. Quod medicamenta) Hæc sunt Latina Iuliani verba, quæ a Græcis etiam relata sunt. Idque initium Latinis litteris conscriptum legi in epitome Græca constit. ecclesiasticarum. Est in libro Authen. constit. 7. collat. 8. tit. Hæc cōstitutio innouat const. &c. Hanc non habuit Græcam Haloander, neq. Latinam esse credidit. Græcam vero epitomen edidit, quam Agylæus Latinã fecit. Eadẽ constitutio Græcis verbis in libro Veneto inuenta est, vt Edictum Iuliani. 5. & ab Scringero edita, quã etiam Agylæus conuertit. Vide. Nou. 9. & Nou. 131. ca. 6. & auth. quas actiones. C. de sacros. eccl.

Nou.

PARATITLA.

Nou. 112.) Hæc est in libro Auth. cōst. 8. collat. 8. tit. de litigiosis &c. Edidit eam Græce, & Latine Haloãder. cap. 1.) Viden authen. litigiosa. & auth. nunc si heres. C. de litigio. & authen. hoc ita. C. de pigno.

cap. 2.) Vide authen. generaliter. C. de Episc. & cler. c. 3.) Vide authen. qui semel. C. quo modo, & quando iudex.

Nou. 113.) Est in lib. Authen. constit. 11. collat. 8. titulo In medio litis non fieri sacras formas. Ab Haloandro eadem Græce, & Latine conscripta est. Iuliani verba refert Iuo parte. 4. cap. 193. decret. vt const. 101. vel 106. cap. 1.

Nou. 114. Nostra) Iuliani verba sunt hæc, qui Latine hanc constit. edidit. Est in libro Authen. constit. 10. collat. 8. tit. Vt diuinæ iussiones &c. Iuliani epitomen desideramus. Haloander Græcam tantum epitomen edidit, quam Agylæus Latinam fecit. Ambo existimarunt hæc verba veteris interpretis fuisse, non Iuliani.

Nou. 115.) Hæc est in libro Authen. constit. 12. collat. 8. tit. Vt cum de appellatione cognoscitur &c. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit.

cap. 2.) Vide authen. iubemus. C. de iudicijs.

cap. 3.) Videndæ authen. non licet. & auth. ex causa. C. de libe. præ. & authen. sed si post. C. de inoff. test. & authen. liberi. C. de Episc. audi. & auth. si captiui. C. de Episc. & cler. & authen. idem. C. de hæret.

cap. 4.) Vide authen. in testamento. C. ad S. C. Tertul. & d. authen. liberi. & d. authen. si captiui. Iuliani aliquot verba refert Iuo part. 13. cap. 90. decreti, vt Nou. constit. cap. 104.

cap. 5.) Vide authen. sed neque. C. de sepul. viol.

cap. 6.) Vide authen. si quando. C. de constit. pec.

Nou. 116.) Hæc cōstitutio in Iuliani libro desideratur.

kk 3 est in

P A R A T I T L A

est in libro Authen. vt constit. 9. collat. 8. tit. Vt neque miles, neque foederatus obseruetur &c. Ab Haloandro Græce, & Latine edita est.
 Nou. 117. Est hæc const. 13. eiusd. collat. titulo Vt liceat matri, & auia, & alijs parentibus &c. Haloander eam vtraque lingua edidit.
 cap. 1. Vide authen. excipitur. C. de bonis, quæ lib.
 cap. 2. Vide authen. si quis liberos. C. de nat. libe.
 cap. 4. Viden. authen. maximis. C. de nuptijs, & auth. præterea. C. vnde vir, & vxor, & authen. sed nouo. C. de nat. libe.
 cap. 5. Vide auth. si pater. C. diuor. facto apud quem.
 cap. 6. Vide authen. sed nouo. C. ad L. Iul. de adult. refert partem huius capituli Iuo part. 8. c. 109. decreti, vt Nou. const. 105. cap. 7. & parte 16. cap. 159.
 cap. 7. Refert Iuo parte 8. cap. 110. decreti, vt cap. 8. Nou. 105. & parte 16. cap. 160.
 cap. 8. Vide authen. quod hodie. C. de repud.
 cap. 9. Vide authen. hodie. C. eod. tit.
 cap. 12. Vide authen. sed nouo. eod. tit.
 cap. 13. Vide authen. si quis ei. C. ad L. Iul. de adult. Iuliani verba refert Iuo d. parte 8. cap. 111. vt cap. 14. & d. parte 16. cap. 161. decreti.
 cap. 14. Vide d. authen. si quis ei. Iuliani verba refert Idem Iuo d. parte 8. cap. 112. & d. parte 16. c. 162. vt cap. 15. d. constit. 105.
 Nou. 118. Hæc est in libro Authen. const. 1. collationis 9. titulo de heredibus ab intestato venientibus. Eam Græce, & Latine edidit Greg. Haloander.
 cap. 1. Vide auth. in successione. C. de suis, & legit.
 cap. 2. Vide authen. defuncto. C. ad S. C. Tertul. & authen. item hereditas. C. de bon. quæ lib.
 cap. 3. Viden. authen. cessante, & auth. post fratres, & 2. C. de legi. hered.
 cap. 4. Vide authen. sicut. C. de legit. tutela, & auth.

P A R A T I T L A

matri. C. quando mul. tut. off.
 Nou. 119. Est in libro Authen. const. 2. eiusd. collat. 9. tit. vt sponsalicia largitas specialis sit cōtractus. Quæ Græce, & Latine Haloander edidit.
 cap. 1. Vide auth. eo decursum. C. de don. ante nupt.
 cap. 2. Vide authen. sed hodie. C. qui man. non pot.
 cap. 3. Vide authen. si quis. C. de eden.
 cap. 4. Viden. authen. si appellatione. C. de tempo. & repar. app.
 C. 5. Vide auth. quæ supplicatio. C. de precib. Imp. off.
 cap. 6. Vide authen. si omnes. C. si minor. ab hered.
 C. 7. Videda auth. malæ fidei. C. de præscr. lōgi temp.
 cap. 8. Vide authen. quod si quis. C. eo. tit.
 cap. 9. Vide authen. & non obseruato. C. de restam.
 cap. 11. Vide authen. sed & in ea. C. ad L. Falc.
 Nou. 120. Hæc est in libro Auth. const. 3. collat. 9. tit. de alienatione, & emphyteusi &c. Eandem Haloander vtraque lingua edidit.
 cap. 1. Videnda authen. quibuscumque. C. de sacros. eccl. & auth. si quas ruinas. eo. tit. cuius verba refert Grat. 10. quæst. 2. cap. 2. p. si quas.
 capit. 2. Vide authen. hoc ius. & auth. perpetua. C. de sacros. eccl. quar. verba. refert Grat. d. cap. 2. p. hoc ius. & p. perpetua.
 cap. 3. Vide authen. multo magis. C. eo. tit.
 cap. 4. Videnda authen. item prædium. eod. tit. cuius verba refert Idem Grat. d. cap. 2. p. item.
 cap. 5. Vide authen. qui rem. eo. tit. cuius etiam verba refert ibid. Grat. p. qui rem.
 cap. 8. Vide authen. hæc vsus. C. eo. tit.
 cap. 9. Vide authen. præterea. eod. cuius verba refert Grat. d. cap. 2. p. præterea.
 cap. 10. Viden. authen. qui res. eodem tit. cuius etiam verba refert Grat. d. cap. 2. p. qui vero res.

PARATITLA.

Nou. 111.) Hęc const. desideratur in lib. Authen. Edita est ab Haloandro Græce, & Latine hoc titulo, vt particulares vsurarū solutiones in duplum cōputentur. eiusd. argumenti sunt Nou. 138. & Nou. 160.

Nou. 112.) Hęc in libro Iuliani, & in libro Auth. desideratur. Haloader Græce, & Latine epitomen edidit hoc tit. Edictum de formula artificum. Probabile est hoc loco Edictum illud Latine conscriptum fuisse, quod Scringerus Græce, Agyleus Latine post Nouellās, vt Edict. 6. ediderunt.

Nou. 113.) Hęc in libro Authen. est vltima cōstitutio, collocata, vt 15. collationis 9. sub tit. de sanctissimis Episcopis &c. Hęc Græce, & Latine edidit Haloader. Latina quadam verba eiusd. cōst. refert Diuus Greg. quæ neq. Iuliani sunt, neq. scriptoris Authenticor. vt Nou. 90. dictum est.

cap. 3.) Vide auth. quod pro hac. C. de Episc. & cler. cap. 6.) Viden. auth. Episcopalis. C. eo. tit. cuius verba refert Grat. dist. 54. cap. 20. si seruus. p. Episcopalis. cap. 7.) Vide authen. presbyteros. eod. tit.

cap. 9.) Vide authen. sed iudex. eo. cuius verba refert Grat. 11. quæst. 1. cap. 9. testimoniu. p. sed iudex. Iuliani verba refert Iuo parte 5. cap. 369. vt ex lib. constit. c. 6. cap. 10.) Videnda authen. nullus Episc. eod. tit. Iuliani verba refert Burchard. lib. 1. c. 168. decret. vt ex epist. Bonifacij Papæ ad Episcopos Galliar. & Iuo parte 5. cap. 278. decreti, vt ex ead. epist. sed cap. 369. eiusdem partis, vt ex libro constit. c. 7. At Grat. 11. quæst. 1. cap. 8. nullus Episcopus. eadem verba, vt Marcelli Papæ refert; sic enim vulgares libri habēt. Antiqui Bonifacij ad Episc. Galliar. inscriptionem retinent.

cap. 13.) Vide auth. interdiciamus. C. de Episc. & cler. Iuliani verba refert Iuo par. 5. cap. 370. decreti, vt c. 9. in libro constit.

cap.

PARATITLA.

cap. 15.) Refert Iuo par. 5. cap. 371. decreti, vt ex cap. 11. libri constit. & parte 14. cap. 42. vt Nou. 11. cap. 25. & Grat. 2. quæst. 1. cap. 11. nemo Episcopus, vt ex libro constit. & Concilium Parisense tempore Ludouici, vt refert Iuo. d. part. 14. c. 21. decreti, & lib. 5. tit. 5. cap. 1. Panor. & Grat. 24. quæst. 4. cap. 6. de illicita. In verbis cōcilij varietas est, vnde verba huius capituli sumpta sunt. Namque in decreto Iuonis ita scriptum est: Lex Iustini catholici Imp. constitutione 118. cap. 451. sed in Panormia, & in decreto Grat. constit. 128. c. 300. lib. 1. c. 17.) Vide auth. si quis Episcopus C. de Episc. & cler. cap. 19.) Videndæ auth. presbyterum. & auth. diaconissam. C. eodē tit. Iuliani verba refert Grat. dist. 78. cap. 2.

cap. 22.) Vide authen. sed neque C. eod.

cap. 26.) Vide authen. si seruus. eod. tit. Iuliani verba refert Iuo lib. 3. tit. 14. cap. 4. Panor. vt Nou. constit. 5. cap. 23. & ex Leone omnib. Episcopis. Alia verba sunt eiusd. sententiæ apud Grat. dist. 54. cap. 20. si seruus. ex const. noua Leonis Imp. omnib. Episcopis. In veterib. tamen libris Gratiani ea verba (Leonis Imp. omnib. Episcopis) non sunt eo loco, sed in proximi capituli inscriptione, quod sumptum est ex epist. Leonis Papæ ad omnes Episcopos. In Panormiam quoque is error ex Gratiano irrepit.

cap. 27.) Vide authen. adscripticios. de Episc. & cler. cuius verba refert Grat. d. c. 25. in fine.

cap. 30.) Vide auth. presbyteros. eod. tit. Iuliani verba refert Ansel. Lucen. lib. 4. capit. 55. decreti ex Nouellis constit. cap. 461. Diuus Gregorius lib. 11. cap. 54. registri, cuius verba Gratianus refert 11. quæst. 1. cap. 39. de persona. aliquot verba huius capituli, sed non Iuliani, refert. Videtur autem hoc caput 51. appellare, & quod nos caput. 32. idē vocat 53. Huius cōstitutionis titulu

kk 5 sic

P A R A T I T L A

fic scribit: De sanctissimis, & deo amabilibus atque reuerentiss. Episcopis, clericis, & monachis. Imp. Iulianus Aug. Petro gloriosiss. Præf. l. ratorio. cap. 31.) Vide auth. presbyteri. de Ep. & cler. & Grat. 5. quæst. 6. cap. 3. in fine. cap. 32.) Vide authen. si quis litigantium. C. de Episc. audi. Dignus Gregorius hanc Nouellarum constitutionem appellat sub eo titulo, quæ capite 30. retulimus; hoc vero eius const. caput 53. Verba ab eo relata neq. Iuliani sunt, neq. barbari interpretis Authenticor. cap. 44.) Vide authen. sed hodie. C. de Episc. & cleri. cap. 47.) Vide authen. Episcopo. C. eod. tit. cap. 49. & 50.) Viden. authen. sed nouo. eod. tit. cap. 55.) Vide authen. nisi rogari. C. ad. S. C. Trebel. cap. 56.) Vide authen. si qua mulier. C. de sacros. eccl. cuius verba refert Grat. 19. quæst. 3. cap. 9. si qua. cap. 59. & 60.) Refert Grat. d. quæst. 3. cap. vi. In libro veteri Iuliani And. Alciati hæc capita deerant; sed non sola. Id occasione ei dedit negadi Iustinianum eâ conscripsisse, quæ Gratianus affirmauerat. cap. 64.) Refert Iuo. parte 7. cap. 143. decreti, vt Nou. constit. 11. & Grat. 27. quæst. 1. cap. 30. si quis rapuerit. Nou. 124.) Hæc est in libro Auth. constit. 5. collationis 9. titulo Vt litigantes iurent in exordio litis &c. Hæc vtraque lingua edidit Haloander. cap. 1.) Videndæ authen. principales. C. de iureiur. prop. calu. & authen. nouo iure. C. de poena iud. qui male iud. Nou. 125.) Hæc est constit. 4. collat. 9. tit. vt iudices non expectent sacras inuisiones. Eam Haloander Græce, & Latine edidit. Vide auth. nouo iure. C. de relatio. Nou. 126.) Hæc non extat in libro Authen. sed eam Græce, & Latine edidit Haloander sub titulo Exemplum sacre formæ de appellationibus.

Nou.

P A R A T I T L A

Nou. 127.) Est in libro Authen. constit. 7. collat. 9. tit. Vt fratres filij succedant pariter &c. Hanc non habuit Græcum Haloander; sed quod in alijs quibusdâ euertit; inferream edidit constitutioni 128. & 129. vt in Basilicis fortasse factum prius fuit, sic in Nou. sunt quædam addita ex Nou. 18. & in Nou. 23. ex Nou. 37. Melius exemplar nactus est Hen. Scringerus, qui hanc edidit Græce, & Latine Agyreus, qui detegit hoc erroris genus Noricæ editionis. In Basilicis hanc const. non extare notatum a Græcis est. cap. 1.) Vide authen. cessante. C. de legit. hered. ca. 2.) Vide auth. eo decursum. C. de dona. ante nup. cap. 3.) Vide authen. Si tamen. C. de secun. nup. Nou. 128.) Hæc in lib. Authen. est constit. 14. collat. 9. tit. de collatorib. & alijs capitulis. Eam vtraque lingua Haloander edidit. Nou. 129.) Desideratur hæc constitutio tam in libro Auth. quam in Norico Haloandri, & in Basilicis. Sed ex Veneto libro Scringerus eam Græce, Latine Agyreus ediderunt sub tit. de Samaritanis. Ant. Contius, qui 10. collationem extranagantiu Nouellaru Auth. libro addidit, hanc addere oblitus est. Vide Nou. 144. Nou. 150.) Hæc etiam in lib. Authen. desideratur. Eam Græce, & Latine edidit Haloander, vt Nou. 129. sub tit. de transitu militum. Contius, & Agyreus melius, vt 150. Haloandro vero 130. est, quæ nobis 106. de vitæ nauticis. Nou. 131.) Est in libro Authen. constit. 6. collat. 9. titulo de ecclesiasticis titulis, & priuilegijs. Ab Haloandro Græce, & Latine edita est. cap. 6.) Vide authen. quas actiones. C. de sacros. eccl. cuius verba refert Grat. 16. quæst. 3. cap. 15. placuit. p. quas. & cap. 16. iubemus. p. quas. Iuliani verba refert idem Grat. 16. quæst. 4. cap. vii. cap. 12. & 13.) Vide authen. licet. C. de Episc. & cler.

PARATITLA.

cap. 14.) Vide authen. similiter. C. ad L. Falci.
 cap. 17.) Vide authen. licentiam. C. de Episc. & cler.
 Nou. 132.) In libro Iuliani desideratur. Est in lib.
 Authen. const. 12. collat. 9. tit. de interdictis collegijs
 hareticor. Partem eius refert Ansel. Lucen. lib. 1. c. 8.
 decretor. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit.
 Nou. 133.) Hanc in libro Iuliani, & in libro Authen.
 desideramus. Edidit eam Græce, & Latine Haloander
 sub titulo de monachis, & ascetrijs, & eorum con-
 uersatione.
 Nou. 134.) Est in libro Authen. constit. 9. collat. 9. tit.
 ut nulli iudicum liceat habere loci seruatorem. Ab
 Haloandro etiam Græce, & Latine edita est.
 cap. 9.) Viden. authen. si vero. C. ad L. Iul. de adult.
 c. 12.) Vide auth. immo a debito. C. de oblig. & actio.
 cap. 13.) Vide authen. si qua mulier. C. ad S. C. velle.
 cap. 14.) Viden. auth. sed hodie. C. de off. diu. iudicum.
 & authen. hodie. C. de custo. reor.
 cap. 15.) Vide authen. sed hodie. C. ad L. Iul. de adult.
 cap. 16.) Vide authen. idem est. C. de bon. quæ lib.
 cap. 18.) Vide authen. sed nouo. C. de seru. fug.
 cap. 20.) Viden. authen. bona. C. de bon. proscr.
 Nou. 135.) Hæc in libris Iuliani, & Auth. desideratur.
 Haloander eam Græce, & Latine edidit sub titulo
 Ne quis cogatur bonis cedere.
 Nou. 136.) Hæc etiam in libro Authen. non extat. Sed
 ab Haloandro Græce, & Latine edita est sub titulo
 de argentariorū contractibus, cuius argumenti sunt
 Edictum 7. & 9. Iustiniani.
 Nou. 137.) Hanc in libro Iuliani, & Authen. desidera-
 mus. Neque in Græcis omnibus libris hoc loco posita
 est. Sed, ut in Norica editione Haloandri, inserta Nou.
 123. sic arbitror in Basilicis conscriptam fuisse. Anti-
 quiores libri eam hoc loco retinuerunt, ut ex Veneto
 libro

PARATITLA.

libro Scringerus Græcam edidit, & Latinam Ant.
 Contius, & Hen. Agylæus sub titulo de ordinatione
 Episcoporum, & clericorum.
 Nou. 138. Manifestissima) Hæc est Latina constitutio,
 quæ hoc loco desiderabatur. Eam nos in veteri quo-
 dam libro Iuliani inuenimus; cuius epitome paucis
 exceptis verbis caremus. In libro quoque Authentic.
 hæc non extat. Haloander pro ea Græcam epitomen
 edidit, eamque Latinam fecit hoc titulo de interpre-
 tatione a Principe facta, & ut vsuræ particulatim
 solutæ duplum sortis non excedant.
 Nou. 139.) Hæc in libris Iuliani, & Auth. desideratur.
 Haloander eam Græce, & Latine edidit hoc titulo
 Remissio poenæ illicitæ contractarum nuptiarum.
 In Veneto libro hoc loco est epitome cuiusdā const.
 de appellationibus, quam Scringerus edidit Græce,
 Côtius, & Agylæus Latine; quorū alter 139. appellat,
 alter 140. Namque hæc Contio est 139. ut Haloandro,
 illa de appellationibus. 140. Agylæo vero illa est 139.
 hæc vero. 140. Nobis autē non placet illam de appel-
 lationibus quæ pars est constitutionis 134. hic collo-
 care. & in hoc Florentino magis libro, quam Veneto
 adhæreo. Nec verum est, quod quidam asse- rit, hanc
 constitut. esse Iustini Minoris. Est enim id dictum in
 Scholijs Græcis libri Veneti de proxima Nouella
 constitutione.
 Nou. 140.) Hæc est secunda Iustini Minoris Nouella
 eōstitutio, quam Scringerus Græce, ex libro Veneto,
 Agylæus Latine ediderunt hoc titulo Ut consensu
 matrimonij solui possit. Viden. Iulian. Nou. 117. cap.
 8. & Nou. 134. cap. 16. Hæc constitutio in libris Iuliani,
 Authenticorum, Haloandri, & Contij desideratur.
 Neque eam in Basilicis fuisse Græci affirmant.
 Nouellæ 141. & 142. in libris Iuliani, & Authenticor.
 deside-

P A R A T I T L A .

desideratur. Eas Haloander Græce, & Latine edidit sub his titulis 141. Edictum de ijs, qui luxuriantur, contra naturam. 142. de ijs, qui eunuchos faciunt. Vide Nou. 77. (Nou. 143. Legis) Hæc Latina confirmatio est in libro Authen. constit. 13. collat. 9. tit. de raptis mulieribus, quæ raptoribus nubunt. Iuliani epitome desideratur, quamuis Albericus in l. ult. C. de legibus scripserit hanc esse ultimam in libro Nouellarum. Haloander Græcam epitomen edidit, quam Agylæus Latinam fecit. Vide Nou. 150.

Nou. 144.) Hæc constitutio, & ceteræ omnes excepta Nou. 149. in libris Iuliani, & Authen. desiderantur. Edidit hanc Græce, Latine & Haloander sub titulo de Samaritanis. Quam esse Iustini Minoris constat, ex libro Veneto didicimus. Vide Nou. 129.

Nouelle 143. & 147. ab Haloandro Græce, & Latine edita sunt sub his titulis 145. Ut nullam decetero licentiam dux aliquis, aut cohibendis violentijs præpositus habeat ad vtramque Phrygiam accedendi. &c. 146. de Hebræis, quomodo oporteat eos scripturas legere. 147. Ut ea, quæ Præfectis, aut largitionibus, aut rebus priuatis, aut facto patrimonio debentur in reliquis &c. indulgantur.

Nou. 148.) Hæc in libro Veneto est Iustini Minoris constitutio prima. Edidit eam Haloander, ut Iustiniani constitutionem vtraque lingua sub titulo de indulgentia tributariorum reliquorum.

Nou. 149.) Hæc etiam est Iustini Minoris constit. 2. quæ Haloander non habuit, neque in libris Basilicorum posita est, ut Græci affirmant. Ab Scringero Græce, ab Agylæo Latine edita est inter Nouellas Iustini sub titulo Ut de armanis. Episcopi cum prouinciarum indigenis, & incolis, quos sibi Præsides esse velint, eos

sibi a

P A R A T I T L A .

sibi a sacros. Principe concedi petant &c. Nou. 150.) Hæc in omnibus libris desideratur. Latinam fuisse credendum est. Nam pro ea Haloander Græcam epitome edidit, quam Latinam fecit sub titulo de ea, quæ raptori suo nubit. Vide Nou. 143.

Nouelle 151. 152. & 153. ab Haloandro Græce, & Latine editæ sunt sub his titulis. 151. Ne Decurio, aut cohortalis perducatur in ius &c. 152. Ne sacra formæ, quæ de causis procedunt publicis aliter robur accipiant, quam gloriosiss. Prætorior. Præfectis insinuatæ sint. &c. 153. de infantibus expositis. Nou. 154.) Hæc etiam Græce, & Latine ab Haloandro edita est titulo de ijs, qui in Oschoena illicitas contrahunt nuptias. De eadem re Nou. 3. Iustini Minoris conscripta est.

Nouelle 155. 156. 157. & 158. ab eodẽ Haloandro vtraque lingua editæ sunt sub his titulis. 155. Ut matres etiam tutelæ rationibus obnoxie sint. 156. de prole parteda inter rusticos. 157. de rusticis, qui in alienis prædijs nuptias contrahunt. 158. Ut deliberandi ius etiam ad impubes transmittatur.

Nou. 159.) Hæc est in lib. Authen. constit. 8. collat. 9. sub titulo de rebus in ius fideicommissi &c. Hanc Haloander Græce, & Latine edidit.

Nou. 160.) Hæc constitutio & octo sequentes in libris Iuliani, & Authen. desiderantur. Ab Haloandro hæc Græce, & Latine edita est titulo Exempli sacre prætorior. formæ l. vlt. c.

Nou. 161.) Hanc Haloander vtraque lingua edidit sub titulo de prouinciarum residibus. est Tiberij Imp. Nou. 3. Nou. 162.) Hanc etiam Haloander Græce, & Latine edidit sub titulo sacra forma transmissa Dominico gloriosiss. Prætorio um Illyricianorum Præfecto de diuersis capitulis.

Nou.

PARATITLA.

Nou. 163. & 164.) Vtraq. Tiberij est, & ab Haloandro Græce, & Latine edita sub his titulis. 163. quæ est Nou. 5. Tiberij, de releuatione tributorum publicorû. 164. quæ est Nou. 2. etusd. de heredibus.

Nou. 165.) Hæc in omnibus libris deest. Tantum Haloander initium, & epitomen Græce, & Latine edidit sub titulo generalis forma de prospectu in mare &c. Eam Latinam fuisse suspicamur. Vide Nou. 63.

Nou. 166. 167. & 168.) Tres formæ Præfectorum Prætorio hoc loco constitutæ sunt ab ijs, qui Nouellarum constitutionum volumen collegerunt. Earum titulos tantum Haloander in prologo Nouellarum Noricarum Græce, & Latine retulit. Ceteri nihil amplius addunt. Nos eas ex Florentino, & Bononiensi libro descripsimus. Tituli eorum sunt hi. 166. & 168. $\pi\rho\sigma\iota$ $\epsilon\pi\iota\theta\epsilon\lambda\delta\upsilon$, hoc est de adiectionibus. 167. Quomodo oporteat in possessione mittere forma 24. Præfectorum. illæ vero duæ ita distinguuntur, vt 166. sit prima forma & integra: 168. sit secunda forma Præfectorû & dimidiata.

Nouellas sequuntur Edicta Iustiniani 13. ab Scringero Græce ex Veneto libro, ab Agylæo Latine cõscripta. Edict. 1. positum est in libro Authen. cum Nou. 17. & illic ab Haloandro Græce, & Latine editum.

Edict. 2. hoc titulo reperitur Ne Præsides in fiscalibus causis fidem publicam dent.

Edict. 3. de Armenijs. Huius solius extat Iuliani epitome. non multum differt a Nou. 21.

Edict. 4. de magistratu Phœniciz Libani.

Edict. 5. de tempore actionum, quæ sacris locis competunt. Hæc est Græca Nou. const. 111.

Edict. 6. de formula artificum. eiusdem argumeti est cum Nou. 122.

Edict.

INDEX. AVTH. COD.

Edict. 7. formula pragmatica de argëtariorum contractibus. Vide Nou. 136. & Edict. 9.

Edict. 8. de Pontici tractus Vicario. In veteri quodâ libro Authenticor. hoc Edictum legi a barbaro inter prete conuersum.

Edict. 9. de argëtariorum cõtractibus. Vide Edict. 7.

Edict. 10. de apparitorib. Præsidum.

Edict. 11. Ut ponderatores, & monetarij apud Aegyptios quicquam pro obryzo exigendi nullam licentiam habeant &c.

Edict. 12. de Helleponto.

Edict. 13. de Alexâdrinis, & Aegyptiacis prouincijs.

INDEX. AVTHENTICARVM
Constit. quas Irnerius inseruit Codici
Iustiniani.

A D eos. de seun. nup.	fide instru. N. 90. c. 4.
Nou. 22. c. 9. 17.	Ascriptitios. de Episco. & cleri. N. 123. c. 27.
Ad hæc. quando mul. tut. offi. sup. 90. N. 94.	At qui semel. de probationib. Nou. 90. c. 3.
Ad hæc ex his. de fide instru. Nou. 49. c. 2.	At si cõtractus. de fide instru. N. 73. c. 7. 8. 9. 10.
Ad hæc qui fructus. de vsuris. Nou. 34.	Bona dånatorû. de bon. proscip. N. 134. c. 20.
Ad hæc si. de iudi. Nou. 60. c. 2.	Causæ, quæ fit. de Epif. & cleri. Nou. 79.
Ad hoc, qui suam. de lati. lib. tol. Nou. 22. c. 3. 6.	Cessante. de legiti. here. N. 118. c. 3. N. 127. c. 1.
Aequalitas. de pac. conuen. Nou. 97. c. 1. 2.	Clericus quoq. de Epif. & cleri. Nou. 83.
Antiqua. de infantib. expo. Nou. 54. c. 1.	Contra cû rogatus. ad se natus. cno. Treb. N. 108
Apud eloquētissimû. de	11 Contra

INDEX. AVTH. C.

Cōtra qui propriā, de nō
nume. pec. N. 18. c. 8.
Cui relictū, de indic. vi-
dūi. tol. Nou. 22. c. 28.
Decernit ius nouū, de re
ceptis arbi. N. 82. c. 11.
Defuncto. ad senatuscō.
Tertul. N. 118. c. 2.
Diaconissam, de Epif. &
cleri. Nou. 123. c. 19.
Donationē, de iure dot.
Nou. 97. c. 6.
Dos data, de donat. ante
nup. Nou. 91. c. 2.
Ecōtra, de repu. N. 22. c. 8.
Ei, qui appellat, de temp.
& reparat. appel. Nou.
49. c. 1.
Eisdem pœnis, de secun.
nup. N. 22. c. 25. N. 39.
c. 2. N. 94.
Eo decursum, de donat.
ante nup. N. 119. c. 1. N.
127. c. 2.
Episcopalis ordo, de Epi.
& cleri. N. 123. c. 6.
Episcopo nullam, de Epi-
sco. & cleri. N. 121. c. 47.
Et cōsequēter, de senten.
& interlo. Nou. 96. c. 2.
Et cū solis, ad senat. Ter-
tul. Nou. 121. c. 29.
Et non obseruato, de te-
stamen. Nou. 119. c. 9.
Et qui iurat, de bon.
auct. iud. pos. N. 53. c. 4.
Ex causa, de lib. præt. N.
115. c. 3.
Excipitur, de bonis, quæ
liberis in potē & c. N.
117. c. 1.
Ex complexu, de incest.
nup. N. 89. c. 15.
Ex testamento, de secun.
nup. Nou. 2. c. 3. N. 22.
c. 29.
Ex testamen, de colla. N.
18. c. 6.
Generaliter autē, de Ep.
& cle. Nou. 112. c. 2.
Hæc vsus, de sacrosan. ec-
cle. Nou. 120. c. 8.
Hæc res lucto, de secun.
nup. Nou. 22. c. 9. 11. 11.
Hanc autē querellam, de
nō nume. pecu. N. 100.
Hoc amplius, de fidei-
com. Nou. 1. c. 1.
Hoc inter, de testamen.
Nou. 107. c. 1.
Hoc ita, de pigno. & hy-
po. N. 112. c. 1.
Hoc ita, de duob. reis stip.
Nou. 99.
Hoc ius porrectum, de sa-
crosanct. eccle. Nou. 7.
c. 1. Non. 120. c. 2.
Hoc ius stabit, de procu.
N. 71.

INDEX. AVTH. C.

Nou. 71.
Hoc locum, si secundo nu-
pse. N. 22. c. 19.
Hoc nisi, de solut. & libe-
rat. Nou. 4. c. 2.
Hoc sacramentū, de iure
iur. propter calum. dā.
Nou. 49. c. 3.
Hoc si debitor, de pigno.
& hypo. Nou. 4. c. 1.
Hodie autem, de appell.
Nou. 21. c. 1.
Hodie iurant, de iudi. N.
15. c. 1.
Hodie nouo, de custo.
reo. N. 134. c. 14.
Hodie quantiscumq, de
repud. Nou. 117. c. 9.
Idē est de Nestorianis, de
heret. et Mani. N. 115. c. 3.
Idem est in his, de bonis,
quæ lib. & c. N. 134. c. 16.
Immo a debito, de oblig.
& actio. N. 14. c. 12.
Inestas nuptias, de in-
cest. nup. N. 12. c. 1. 2.
In donatione, de secun.
nup. Nou. 22. c. 11.
Ingressi, de sacrosan. ec-
cl. N. 5. c. 4. & 5.
In isto iuramento, de iu-
re iur. propter calum.
dan. N. 49. c. 3.
In successione, de suis, &
legi libe. Nou. 118. c. 1.
Interdicimus, de Epi. &
cle. N. 123. c. 13.
In testamento, ad sena-
tusc. Tertul. N. 115. c. 4.
Itaq, mortuo, commu. de
succes. Nou. 84.
Item, & a priuatis, de do-
nationib. Nou. 52. c. 2.
Item hereditas, de bonis,
quæ lib. & c. N. 118. c. 2.
Item possessor, qui pot. in
pign. h. 2. Nou. 18. c. 9.
Item p. 2 dium, de sacro-
sanct. eccl. N. 120. c. 4.
Item priuilegium, de hæ-
re. & Mani. Nou. 109.
Item qui domum, de se-
pul. vio. Nou. 60. c. 1.
Item sibi inuicem, de fa-
crosan. eccl. N. 54. c. 2.
Itē sine, de naturalib. lib.
N. 74. c. 1. N. 89. c. 10. 11.
Iubemus, de iudicijs. N.
115. c. 2.
Libellum vero, de lit. con-
testatione. N. 96. c. 1.
Liberi furiosi, de Epif.
aud. Nou. 115. c. 3. 4.
Licentiā habeat, de Epif.
& cleri. Nou. 131. c. 17.
Licet patri, de natura. li-
be. Nou. 89. c. 12. 13. 15.
Licet testator, de Epif. &
cleri.
Ll 2

I N D E X. AVTH. C.

cleri. Nou. 131. c. 11. 13.
 Litigiosa. de litigio. Nou.
 112. c. 1.
 Lucrum hoc. de secun.
 nup. Nou. 2. c. 1. Nou.
 22. c. 11. 13.
 Malę fidei possessore. de
 pꝛscrip. longi tempo.
 Nou. 119. c. 7.
 Matri, & aux. quando
 mulier tute. offi. fungi
 pot. Nou. 118. c. 4.
 Maximis. de nup. Nou.
 117. c. 4.
 Minoris debitor. qui da-
 re tut. vel cura. poss.
 Nou. 72.
 Multo magis. de sacro
 san. eccle. Nou. 7. c. 10.
 Nou. 120. c. 3.
 Multo magis. de Epif. &
 cleri. Nou. 22. c. 27.
 Nisi breues. de senten. ex
 breui. recit. Nou. 17. c.
 1. Nou. 83.
 Nisi rogati. ad senatus
 con. Trebel. N. 121. c. 55
 Nisi tricennale. de bonis
 mater. Nou. 22. c. 12.
 Non licet. de libe. pꝛzt.
 Nou. 115. c. 3.
 Noua alia. de natura. lib.
 Nou. 78. c. 3.
 Nouissima. de inof. test.
 Nou. 18. c. 1.
 Nouissime. de admi. tut.
 Nou. 72. c. 8. 9.
 Nouo iure. de pœna iud.
 Nou. 124. c. 1.
 Nouo iure. de relati. N.
 125.
 Nullus Episc. de Epif. &
 cleri. Nou. 123. c. 10.
 Nunc autem. de Epif. &
 cleri. Nou. 5. c. 4. 5.
 Nunc autem. de secun.
 nup. Nou. 22. c. 9.
 Nunc inhibetur. de dona.
 ante nup. Nou. 97. c. 5.
 Nunc si heres. de litig.
 Nou. 112. c. 1.
 Nunc soli. de naturalib.
 liber. Nou. 89. c. 12.
 Offeratur ei. de litis con-
 te. Nou. 53. c. 3.
 Permissa est. de donat.
 ante nup. Nou. 61.
 Perpetua. de sacrosan. ec-
 cle. Nou. 7. c. 3. Nou.
 120. c. 2.
 Post fratres. de legit. here-
 dib. Nou. 118. c. 3.
 Post fratres. ij. ibid. Nou.
 118. c. 3.
 Post iusiurandum. de iud.
 Nou. 82. c. 10.
 Pꝛsente tamen. de fide-
 iussorib. & mand. N.
 4. c. 1.
 Pꝛsides. de Epif. audien.

I N D E X. AVTH. C.

Nou. 15. c. 1. 2.
 Pꝛæerea de sacrosan. ec-
 cle. Nou. 120. c. 9.
 Pꝛæerea, qui. de natura.
 lib. N. 74. c. 1. N. 89. c. 9.
 Pꝛæerea si matrimoniu.
 Vnde vir, & vxor. N.
 53. c. 6. Nou. 117. c. 4.
 Pꝛesbyteri, seu diaconi.
 de Epif. & cleri. Nou.
 123. c. 11.
 Pꝛesbyteros. de Epif. &
 cleri. Nou. 123. c. 7.
 Pꝛesbyteros diaconos. de
 de Epif. & cleri. Nou.
 123. c. 30.
 Pꝛesbyterum. de Epif. &
 cleri. N. 123. c. 19.
 Principales. de iure iur.
 propter calum. dan.
 Nou. 124. c. 1.
 Quę supplicatio. de pre-
 cib. imp. off. N. 119. c. 5.
 Quę tertiz. de collatio-
 nib. N. 18. c. 4.
 Qua in pꝛouincia. Vbi de
 cri. agi. opor. N. 69.
 Quas actiones. de sacro-
 san. eccle. N. 9. N. 111.
 Nou. 131. c. 6.
 Quibuscumq. modis. de
 sacrosan. eccle. Nou.
 120. c. 1.
 Qui rem. de sacrosan. ec-
 cle. N. 7. c. 3. N. 120. c. 5.
 Qui res. de sacrosan. ec-
 cle. N. 7. c. 5. N. 120. c. 10.
 Qui semel. quomodo, &
 quan. N. 112. c. 3.
 Quod eis permittitur. de
 nup. Nou. 51.
 Quod fieri non debet. de
 dilationib. N. 53. c. 1.
 Quod hodie. de repud.
 Nou. 117. c. 8.
 Quod ius. de naturalib.
 lib. Nou. 12. c. 3.
 Quod locu. de colla. N.
 97. c. 6.
 Quod locu. de dot. cau.
 non nume. Nou. 100.
 Quod mater. de reuo-
 can. do. Nou. 22. c. 21.
 Quod nunc generale. de
 cura. furio. N. 72. c. 10.
 Quod obtinet. de pig. &
 hyp. Nou. 53. c. 5.
 Quod obtinet. de prob.
 Nou. 48.
 Quod pro hac causa. de
 Epif. & cleri. N. 123. c. 3.
 Quod sine. de testa. Nou.
 107. c. 1.
 Quod si quis. de pꝛscrip.
 lon. tem. Nou. 119. c. 8.
 Quo iure. qui pot. in pig.
 hab. N. 97. c. 3. 4.
 Res, quę subiacet. cõmu.
 L 13 deleg.

INDEX. AVTH. C.

deleg. Nou. 19. c. 1.
 Rogati. de testib. Nou.
 90. c. 2.
 Sacramentū. quādo mu-
 lier tute. offic. fun. pot.
 Nou. 94.
 Sed cū testator. ad legem
 Falci. Nou. .c. 2. 3. 4.
 Sed Episcopalis. de Epi-
 scopis & cleri. Nou. 81.
 Sed & in ea. ad legē Fal-
 ci. Nou. 119. c. 11.
 Sed & lis. de temp. & re-
 par. appel. N. 123. c. 2.
 Sed & periculū. sine cen.
 vel reliq. fun. comp. nō
 posse. N. 17. c. 5.
 Sed & permutare. de sa-
 crofan. eccle. N. 7. c. 2.
 Sed & si quis. de testib.
 N. 90. c. 8.
 Sed etsi qs. de secun. nup.
 N. 2. c. 2. N. 22. c. 13.
 Sed hodie. de dona. inter
 vir. & vxor. N. 21. c. 2.
 Sed hodie. qui manumit.
 non poss. N. 119. c. 2.
 Sed hodie. de repu. Nou.
 22. c. 2.
 Sed hodie. de Epif. & cle-
 ri. N. 123. c. 44.
 Sed hodie. de iur. aur. a-
 nu. Nou. 78. c. 1.
 Sed hodie. ad legem Iul.
 de adul. N. 134. c. 15.
 Sed hodie nouo. de o-
 blig. & act. Nou. 4. c. 1.
 Sed hodie nouo. de off. di-
 uer. iudicū. N. 134. c. 14.
 Sed iam cautum. de pos.
 vel con. Nou. 88.
 Sed iā necesse. de donat.
 ante nup. N. 97. c. 2.
 Sed iudex. de Epif. & cler.
 Nou. 120. c. 9.
 Sed neq. de sepul. vio. N.
 115. c. 5.
 Sed neq. curialē. de Epif.
 & cleri. N. 123. c. 22.
 Sed noua. de natura. lib.
 Nou. 18. c. 10.
 Sed nouo iure. de Epif. &
 cleri. Nou. 113. c. 49. 50.
 Sed nouo iure. ad legem
 Iul. de adul. N. 117. c. 6.
 Sed nouo iure. si certum
 petat. Nou. 73. c. 8. 9. 10.
 Sed nouo iure. de nup.
 Nou. 78. c. 3.
 Sed nouo iure. de repud.
 N. 117. c. 12.
 Sed nouo iure. de natu-
 ra. libe. N. 117. c. 4.
 Sed nouo iure. de seruis
 fugi. Nou. 134. c. 18.
 Sed omnino. ne vxor pro-
 mar. N. 52. c. 1.
 Sed quæ nihil. de pactis
 conuen. Nou. 2. c. 5.
 Sed quāuis. de rei vxor.

INDEX AVTH. C.

ad. Nou. 97. c. 5.
 Sed si aurum. de secun.
 nup. Nou. 2. c. 4.
 Sed si post. de inof. testa.
 Nou. 115. c. 3.
 Si appellatione. de tēp. &
 repar. appel. N. 119. c. 4.
 Si captiu. de Epif. & cle-
 ri. N. 115. c. 3. 4.
 Sicut alienatio. de sacro-
 fan. eccle. N. 7. c. 11.
 Sicut hereditas. de legit.
 tut. Nou. 118. c. 4.
 Similiter Falcidia. ad le-
 gē Falci. N. 131. c. 14.
 Si minor xv. annis. de
 tēp. in integ. re. N. 100.
 Si modo subiiciatur. fa-
 mil. erci. Nou. 18. c. 7.
 Si omnes creditores. si mi-
 nor se ab hered. ab.
 Nou. 119. c. 6.
 Si pater. diuor. fac. apud
 quem & c. N. 117. c. 5.
 Si qua mulier. de sacro-
 fan. eccle. Nou. 123. c. 56.
 Si qua mulier. ad senatus
 con. Velle. N. 134. c. 13.
 Si quando quis. de cōsti-
 pecu. N. 115. c. 6.
 Si quas ruinas. de sacro-
 fan. eccle. N. 120. c. 1.
 Si quid ex rebus. qui pot.
 in pig. ha. N. 91. c. 1.
 Si quis ei. ad leg. Iul. de a-
 dult. Nou. 117. c. 13. 14.
 Si quis Eps. de Episc. &
 cle. Nou. 123. c. 17.
 Si quis in aliquo. de eden-
 do. Nou. 119. c. 3.
 Si quis liberos. de natura
 libus lib. Nou. 117. c. 2.
 Si quis litigatū. de Epif.
 audien. Nou. 123. c. 32.
 Si quis vult. qui pot. in
 pig. ha. Nou. 73.
 Si sei uis sciēte. de Episc.
 & cle. Nou. 123. c. 26.
 Si tamē abstineot. de se-
 cur. nup. Nou. 127. c. 3.
 Si tamē in medio. de tēp.
 & repar. appel. N. 93.
 Si tostis productus. de te-
 stib. Nou. 90. c. 5.
 Siue a me. ad senatuscō.
 Velle. Nou. 61.
 Si vero ante quā. vt oēs iu-
 di. tam ciuil. N. 8. c. 4.
 Si vero criminis. ad legē
 Iul. de adul. N. 134. c. 9.
 Si vero contigerit. de iu-
 di. Nou. 86. c. 2.
 Verum & si legitimo. de
 Epif. & cleri. N. 5. c. 2.
 Vnde etsi parēs. de inof.
 testa. Nou. 92.
 Vxore mortua. de secun.
 nup. Nou. 98. c. 1.

IVRIS PONTIFICII
capita ex Nouellis.

cap. 1. de prob. N. 7. c. 1.	p. perpetua. N. 7. c. 3. N. 120. c. 2.
c. 5. de reb. ecclef. N. 7. c. 1.	p. qui rem. N. 7. c. 3. N. 120. c. 5.
c. 1. de ter. perm. N. 7. c. 2.	p. si quas. N. 120. c. 1.
c. 2. de testib. N. 90. c. 8.	p. qui vero res. N. 7. c. 5. N. 120. c. 10.
dist. 54. c. 20. si seruus. N. 123. c. 26.	11. q. 1. c. 8. nullus Episcopus. N. 123. c. 10.
p. Episcopalis. N. 123. c. 6.	c. 9. testimoniū. p. sed iudex. N. 123. c. 9.
in fine. N. 123. c. 27.	c. 39. de persona. N. 123. c. 30. 32.
dist. 78. c. 2. N. 123. c. 19.	c. 46. si qui cū clerico. N. 83.
2. q. 1. c. 11. nemo Episcopus. N. 123. c. 15.	16. q. 3. c. 15. placuit. p. quas. N. 131. c. 6.
2. q. 6. c. 27. anteriorum. N. 23.	c. 16. iubemus. p. quas. N. 131. c. 6.
c. 40. ei qui. N. 49. c. 1.	16. q. 4. c. ult. N. 131. c. 6.
p. sed lis. N. 21. c. 2.	19. q. 3. c. 9. si qua. N. 123. c. 56.
2. q. 7. c. 26. si hæreticus. N. 45. c. 2.	p. nunc autem. N. 5. c. 4. 5.
3. q. 3. c. 4. p. offeratur. N. 53. c. 3.	c. ult. N. 123. c. 59. 60.
3. q. 9. c. 14. testes. N. 90. c. 2.	24. q. 4. c. 6. de illicita. N. 123. c. 15.
c. ult. p. libellū. N. 56. c. 1.	27. q. 1. c. 30. si quis rapuerit. N. 123. c. 64.
5. q. 6. c. 3. in fine. N. 123. c. 31.	30. q. 5. c. 9. si quis diuinis. N. 74. c. 4.
10. q. 2. c. 2. p. hoc ius. N. 7. c. 1. N. 120. c. 2.	
p. præterea. N. 120. c. 9.	
p. sicut. N. 7. c. 11.	
p. itē prædiū. N. 120. c. 4.	
p. sed & permutare. N. 7. c. 2.	
p. item sibi. N. 54. c. 2.	

VARIÆ

VARIÆ LECTIONES, EX QUIBUS NOTATÆ A littera magis placent, quam ea, quæ edidimus.

Nou. 1. in prin. pag. 1. vers. 10. In Digestis) Primū quidem in Digestis	3. 9. nemo ex supra scriptis) nulla ex supradictis
p. 1. u. 11. didicimus) diximus	3. 10. subsistit) cōsistit. alij subsistat
2. 14. certam quandam) certam quidem	3. 13. quos testator libertate) quib. testator libertatem
2. 18. personæ, quæ) personæ sunt, quæ	3. 14. ex supradictis) ex supra scriptis
4. 19. parentib. neq. liberis &c.) parentis, neq. liberorū, neq. fratris, neq. patroni loco habetur,	3. 15. omnib. partem) omnib. personis partem
cap. 1. p. 2. vers. 9. ab eo) ab herede	3. 16. is voluntatem) is & voluntatem
2. 13. habeat) tūc habeat	3. 17. omni modo) modis omnib.
2. 14. cuius euerit) cuius euinci	Ibid. ideoq. &) &
2. 19. victricem sententiā) monitricē sententiam	3. 21. vt inter legatarios quidem) tam inter legatarios, quam
2. 21. vt post) luo & post. alij vt post	4. 1. tunc illi veniant) tūc illis veniat
3. 3. habeat ; ad) habeat; tunc ad	4. 3. honorati sunt) honorati sint
3. 4. nec coheredes habeat) & coheredes quidem non habeat	4. 4. vel noluerit) vel non maluerit
3. 6. si plures sunt) si plures sint. A.	4. 8. vt quem primum libertate) vt cui primum libertatem
3. 8. fideicommissio) fideicommissi	4. 9. donauerit) donauit
	4. 14. Hæc si vnus) Hoc si vnus

VAR. LECT.

- vnus. alij Hæc sint, si vnus
 4. 16. scriptus est) scriptus fit
 4. 17. moras fecerit) moras faciat
 4. 24. quos supra exposuimus) quos superius exposuimus. alij quos supra scripsimus
 4. 25. obseruantiam) obseruationem
 5. 14. nec extraneus) nec talis extraneus
 5. 15. qui defuncti) qui nec testatoris
 5. 16. cum supradicta) cū prædicta
 5. 17. scilicet & sed &
 6. 7. quid accepit) aliquid accepit
 6. 9. ab substitutis, & legatarijs) ab institutis
 cap. 2. p. 6. ver. 13. scripta sunt) relicta sunt
 6. 16. defuncti) testatoris
 6. 17. ita ut ipse) & ipse. alij ut ipse
 Ibid. sibi delata) sibi relicta
 6. 21. dereliquerit) sibi dereliquit. alij sibi dereliquerit
 6. 22. qui scilicet in) qui in
 6. 23. degunt) degent
 7. 1. vel morbum, vel vincula) vel morbo, vel vinculo. alij vel propter morbum, vel propter ætatē, vel vincula
 7. 2. impediuntur) impediuntur. alij impediuntur
 7. 5. si omnino) si omnes
 7. 6. legatarij, vel) legatarij, siue. alij legatarij, seu
 7. 8. probata est) probata sit
 7. 11. inuentarij procedat) inuentarij procedat
 conscriptio) procedat inuentarij conscriptio
 7. 12. & in ea) in ea. A.
 7. 15. ab herede) ab heredibus. A.
 7. 18. requirere) inquirere
 Ibid. fraudem) fraudes
 7. 20. iusiurandum præstare) sacramentū præstare. alij iusiurandum subire
 7. 23. sunt) sint
 7. 24. sacramentū) iusiurandum
 7. 25. conscij sunt) conscij. sint

8. 5. ipsi

VAR. LECT.

8. 5. ipsi autē venire) venire autem
 8. 10. nullo legatarijs) nullo a legatarijs
 8. 11. obiciendo postea) postea opponendo
 8. 15. is quidem) is quidem heres
 8. 17. beneficij obtinebit) retinebit sibi beneficij
 8. 18. nec fecerit) non fecerit
 8. 20. omnia fideicom.) & fideicom. alij vel fideicom.
 8. 24. legata vel) legata &
 9. 4. reliquit) reliquerit
 9. 8. teneri) tenere
 9. 10. heredem scripserit) heredem sibi scripsit
 9. 14. quod voluntati) scilicet quod voluntati
 Ibid. obtemperauit) obtemperauerit
 9. 16. locus fiat) locus fiet
 9. 21. qui libertate donati &c.) quib. libertas donata est; postq. eos, quib. libertas donata est,
 c. 3. p. 10. ver. 7. æquitas ratione conseruanda) æqualitatis ratione conseruata. A.
 10. 11. persoluerit; alij) persoluat
 10. 12. implere) persoluerit
 c. 4. p. e. ver. 18. ex quo) luo quo. alij quo ex
 Ibid. iudiciali) definitiua iudiciali
 10. 21. soluerit) soluit
 10. 23. quarum supra fecimus mentionē) quas supra numerauimus
 10. 24. scilicet) sed
 11. 7. & in omni) in omni autem
 11. 8. idest siue) siue
 11. 9. religiosa sit) religiosa
 Nou. 2. cap. 1. p. 11. ver. 2. Nulla licētia sit mulieri) Nulli mulieri sit licentia
 11. 16. habet, nō) habet, nō
 11. 17. aliquem) aliquos
 11. 10. æquatis) ex æquatis
 c. 2. p. 12. ver. 14. si liberi, postquam editi sint) si liberi, qui postea editi sunt. alij si liberi, qui postquam editi sunt. Forte si qui liberi postquam editi sint.
 12. 15. in reliquam autem portionem) in alia autem portione.

12. 16. nisi

VAR. LECT.

12. 16. nisi forte filius &c. reliquit) nisi forte filij &c. reliquerint
 12. 18. testamēto heredē) testamento
 c. 3. p. 12. ver. 22. vel ante nuptias) aut antenuptiali
 12. 25. ille) ipse
 13. 4. dereliquit) dereliquerit
 13. 6. nuptias peruenerint) migrauerint nuptias
 13. 10. euacuauerit) euacuatur
 c. 4. p. e. ver. 11. marito suo) marito
 13. 14. eo modo) hoc modo. A.
 13. 24. dependant) dependent
 14. 5. habeat mater) habeat
 14. 12. vt ex fructu) & usufructu
 14. 13. apud liberos) apud liberos sint
 c. 5. p. e. ver. 17. re ipsa derit) rem ipsam reddiderit. alij ipsam tradiderit
 14. 24. nihil omnino) nec omnino
 15. 6. locum habeat) locū habebit
 15. 8. quādam præs. cōst. capitula &c. transformata) quoddam præs. const. caput &c. transformatum
 Nou. 5. cap. 1. p. 15. ver. 18. hoc numero) scilicet hoc numero
 15. 20. diacones) diaconos. A.
 15. 21. nonaginta subdiacones) L. X. autē subdiaconos. alij nonaginta subdiaconos. A.
 c. 2. p. 16. ver. 1. per patrocinium) patrocinio
 16. 6. Nec liceat vlli &c.) Non liceat vlli Episcopo clericos ordinare, & nullas. Bern. Papiē. & Greg. 9. alij Nec liceat clericos &c.
 16. 9. sed duorum) sed horum Bern.
 Nou. 4. c. 1. p. e. ver. 15. vel eum, qui) vel qui
 16. 16. pecuniam constituit) Iuo pecuniam cōstituerit. alij pecunias constituerit
 16. 17. moueat suas) moueat

VAR. LECT.

16. 20. vel pro parte) vel in partem
 16. 21. noscatur) Iuo noscitur. alij dignoscitur
 16. 22. siue in solidum, siue pro parte) siue in parte, siue in solidum
 17. 1. creditorem) creditores
 Ibid. Hoc si) Hæc si
 17. 6. præsini eis) præsini re eos
 17. 7. quem diem) quam
 17. 9. pro reo) pro eo
 17. 11. actionib. suis) actiones suas.
 17. 22. creditori) creditoribus.
 17. 24. habeant creditores) habeat creditor Iuo.
 Ibid. sibi res) res
 18. 1. exerceant) exerceat Iuo
 18. 3. eius &) eius vel
 18. 16. Et in summa) In summa. alij Et in summa sciendum est
 18. 18. sunt) esse
 18. 21. constituerint) custodierint
 c. 2. p. 18. ver. 23. mutauit) Iuo mutauit. A.
 18. 24. non habuit) nō habuerit Iuo. A.
 Ibid. dare debet) dare possit. alij daret tunc
 19. 1. si habeat) Iuo si habeat
 19. 2. non habuerit) non habeat Iuo.
 19. 4. rei soluere) rei venditæ soluere
 19. 5. non inueniat) nō inuenit
 19. 7. obstrictus) adstrictus
 19. 8. liberetur) liberatur
 19. 9. inuenit) inuenit
 Ibid. caueat creditori) caueat creditori suo
 Nou. 5. c. 1. p. e. ver. 19. inuocet) vocet
 19. 10. vt sanctam crucē) & crucem
 Ibid. faciat) imponat
 c. 2. p. e. u. 22. Si quis monachus) Iuo Qui monachus
 20. 3. discat) addiscat Iuo. alij dicat
 20. 6. cuiuscumq. status) cuiuscumq. conditionis, vel status Iuo
 20. 8. desiderauerit) cupit
 20. 9. malus sit) Iuo male sit. A.
 Ibid.

VAR. LECT.

- Ibid. displiceat) Iuo di-
spliceant
20. 10. autem &) autem
Ibid. adferre) facere
20. 11. corrigere poterunt)
corrigant Iuo.
20. 14. tunc & tunc
20. 15. monasticam) mo-
nasticam. A.
20. 20. ut seruum) in ser-
uum
20. 21. res suas furatus)
res meas furatus fuc-
rit, &
Ibid. cucurrit) con-
currenit Iuo.
20. 24. & in furto) Iuo
& furto. alij. & pro fur-
to. A.
Ibid. vel vita) & vita
21. 1. vera sint) Iuo vera
sunt
21. 2. si etiam ipsa quoq.)
& si ipsa. forte si &
ipsa. alij si etiam ipsa. A.
21. 5. nullo eum malo) Iuo
nullum ei malum
21. 6. hanc quae) hoc, quod
Ibid. affecturus) Iuo fa-
cturus
21. 8. probare poterit)
probauerit Iuo
21. 12. in eodem venerabi-
li monasterio) Iuo in
eodem monasterio. alij
in eodem locovenerabili
21. 14. seruo dei) seruo. A.
21. 15. numerato) connu-
merato
Ibid. sit postea licen-
tia) licentia sit postea
domino
21. 17. reuera) vere Iuo
21. 18. solitariae vitae) in so-
litaria vita Iuo. A.
21. 19. & si peccatum)
Iuo etiam si peccat. alij
et si peccatum ab
eo. alij et si peccat. ei
21. 21. sin autem) cap. 1.
Iuoni, alij cap. 3.
21. 24. veniat) venerit
22. 2. domino extrahe-
re eum) Iuo domino
retrahere eum. alij do-
mino suo extrahere
22. 3. ut seruum eum ha-
bere) Iuo alias in ser-
uum eum habere. alias
ut seruum. alij ut seruus
habeat
cap. 3. p. 22. ver. 5. In o-
mnib.) In omnib. au-
tem
22. 11. excolendum deum)
excolendum dominum.
alij excolendum
22. 13. humo videlicet
contra

VAR. LECT.

- constratis) humi vide-
licet stratis
22. 22. ex his) in his
Ibid. ut iuste) qui iuste
22. 23. ab alia) ab illa
23. 1. dicunt) vocant
c. 4. p. 23. ver. 2. Si quis in)
Si quis
Ibid. se consecrauerit)
se congregauerit. alij
se consecrauit
23. 4. recesserit) recessit
23. 5. in monasterio) in
monasterium
23. 6. introduxerit) Iuo in-
trodixit
23. 8. introduxit) introdu-
xerit
23. 9. dominij monaste-
rij sint) communes sunt
monasterij
c. 5. p. e. ver. 11. donaue-
rat filio) donauerit fi-
lio suo
Ibid. filijs suis) filijs
suis
23. 18. habeant) habuerit
23. 20. ab omni) omni
23. 22. introierit. Ut in) in-
trauerit. In
24. 8. obseruatio teneat)
obseruantia teneatur
24. 9. siue vxor) siue mu-
lier
24. 10. in monasterium)
monasterium
24. 11. ex casu mortis ei)
ex causa mortis ei. alij
ex casu mortis
24. 12. competisset) com-
petit
c. 6. p. 24. ver. 14. introie-
rit in) introierit
24. 15. post religiosam
vestem) postquam re-
ligiosam indutus est ve-
stem. alij postquam re-
ligiosa indutus est ve-
ste
24. 18. & vita) ita, ut vita
c. 7. p. 25. ver. 3. ut in a-
lio) Iuo & in alio. alij
in alio
25. 4. Et de hoc) Iuo Et
hoc. A.
c. 8. p. e. ver. 9. facultate)
licentiam
25. 20. audens) audeat. A.
c. 9. p. 26. ver. 3. rerum,
humanarumque) re-
rum
26. 5. is habeat) habeat
26. 10. clericis, &) cleri-
cis, vel
Nou. 6. c. 1. p. 27. ver. 2.
prohibetur) prohibea-
tur
27. 6. portionem) partem
27. 8. ex

VAR. LECT.

27. 8. ex laico) laico
 27. 9. licet) liceat
 27. 15. incognitos) sint incogniti
 27. 16. contra hoc) contra hæc
 27. 17. fecerit) fecit
 Ibidem de Episcopatus) Episcopatus
 27. 18. expellatur) spoliatur
 27. 25. eoq. tempore) eo autem tempore
 28. 1. consulat) consulet
 28. 7. homini) hominib.
 28. 19. prædicere) prædicare
 28. 12. inter religiosos) Episcopos) religiosis. Episcopis
 28. 16. dederit; eodemq.) dedit; & eo
 28. 18. consecrauerit) consecrauit
 28. 19. Sed & pecunia) Sed & pecunia. alij Sed pecunia. alij Sed pecuniar
 28. 20. datæ) data
 28. 21. addicantur) addicentur. alij addicatur
 28. 22. qui eas dedit) est, qui dedit
 28. 25. clericatus) dignitas, vel clericatus
 29. 4. compellatur) compelletur
 29. 6. definet) definat
 29. 8. pecunia data) pecunia oblata
 29. 11. presbyterij, vel diaconij) presbyteri, vel diaconi
 29. 12. amittet) amittat
 29. 14. Christianitatis) forte ciuitatis. A.
 29. 18. disceptatio &c. facta sit) disceptatione &c. facta.
 29. 21. quis ante) ante
 29. 22. ad Episcopatus) ad Episcopatum
 29. 24. solum is ipse) solus ipse
 29. 25. contradixerit) contradixit
 30. 5. consecrauit) forte consecrabit. A.
 c. 2. p. 30. ver. 9. hoc fuerit factum) hoc fecerit. alij fuerit factum
 30. 10. debent) debent se
 30. 11. obseruare) hoc obseruare. alij continere
 30. 12. non ire) non ire, nisi iussu Principis
 30. 14. extra suam) extra
 30. 16. reuocet) euocet

VAR. LECT.

30. 17. obseruatione) obseruantiam
 31. 1. metropolitanus) Archiepiscopus
 Ibid. quod si) Si autem
 31. 2. litigiorum) litigandi
 31. 3. non concedatur licentia) licentia ei non concedatur
 31. 4. Episcopus debet) Episcopi
 31. 5. semetipsum) semetipsum
 Ibid. clericos) clericos debent
 31. 6. œconomos) œconomos, vel vicedominos
 c. 3. p. e. ver. 9. Numquam Episcopus) Nemo unquam Episcopus
 31. 11. litteras acceperit) litteris acceptis
 31. 14. declarabitur) declaratur
 31. 16. metropolitanus sit) metropolitani sint
 31. 17. maluerit) maluerint
 31. 18. accipiat) accipiant
 31. 19. autem) alias
 31. 23. communicent) committent
 31. 24. venerunt) veniunt
 c. 4. p. 32. ver. 5. habeat) habet
 32. 7. Docent) Docentur. A. alij Doceant
 32. 12. sine pecunia) & sine pecunia.
 32. 14. secundum) nisi forte secundum
 c. 5. p. e. ver. 20. reliquerit) reliquit
 32. 24. cum castitate) in castitate
 32. 25. decet) debent
 33. 1. vel habuit) vel qui habuit.
 Ibid. & ipsam) & ipsam
 33. 2. virgine virginem susceptam) virginem receptam. alij virgine suscepta. Post hæc verba aliqui habent. ipsa separata presbyter, vel diaconus fieri non prohibetur
 c. 6. p. 33. ver. 9. teneat &) teneant etiam
 Ibid. Diaconissas) Diaconissam
 33. 10. præcipit) præcepit
 33. 11. agant) habeant. alij habeat
 33. 18. asceterio) ascetrijs
 33. 22. quosdam secum) quosdam
 34. 9. definiunt) minantur
 34. 13. sternentur) sternantur

VAR. LECT.

tur. alij feriantur
 34. 14. facultates) facultates eorum. A.
 34. 15. addicentur) addicantur
 c. 7. p. e. ver. 19. Siue lector) Iuo Quisquis Siue lector
 35. 1. trahatur) tradatur Iuo
 c. 8. p. 35. ver. 3. Episcopus) Episcoporum
 35. 4. faciat passim) faciat
 35. 6. numerus) numero
 35. 10. debeant) debent
 35. 15. Sed moderandus) Sed secundum facultates sacrosanctæ ecclesiæ moderandus
 35. 19. siue laicus) siue clericus. forte siue laicus, siue clericus
 Nou. 7. c. 1. p. 36. ver. 1. Nulli &c. constitutæ ecclesiæ) Nullis &c. constitutis ecclesijs. Iuo sic: Nullus sub Rom. ditione constitutam ecclesiam &c. infestare audeat
 36. 10. Nō liceat) Burchardus, Bernardus Papiæ. & Greg. 9. Nulli liceat ibid. immobilem) im-

mobilē ecclesiæ. ijdem tres.
 36. 11. siue domum, siue agrū, siue hortū) siue domū, siue agros, siue hortū. Greg. 9. siue agrum,
 36. 13. vel panes civiles) hæc verba nō habent illi tres.
 Ibid. neq. creditorib. speciali, vel generali) neq. creditorib. specialis. vetus codex, & Iuo, & Burch. & Bernard. A. neq. specialis. Greg. 9. alij neq. creditorib. speciali seu generali
 36. 16. cōtinet veditiōē) Burch. & Bern. continet cōditiōē. Greg. 9. cōtinet cōditiōē donationē, veditiōē. alij cōtineat veditiōē
 36. 17. emphyteuseos) Bernar. emphyteusis, Greg. emphyteuticū
 36. 18. sed omnes omnino) Bern. sed omnes. Greg. vnde omnes. Ibidem ab huiusmodi) Iuo par. 3. huiusmodi par. 17. a rerū ecclesiasticarum. alij hæc
 36. 19. alienatione abstinant

VAR. LECT.

neant se) Iuo par. 3. alienatione abstinat;
 par. 7. alienatione se abstinat. Burch. Bern. & Greg. vt. Iuo par. 3. alij cōtractu abstinat
 36. 21. minatur) Greg. 9. comminatur
 Ibid. idest vt is quidē) vt is
 36. 22. comparauit) Iuo parte. 17. cōparauerit. alij comparat
 Ibid. loci venerabilis, reddat eam ei, cuius & antea fuerat) Iuo ibid. loco venerabili reddat, cuius & antea fuerat. Ad idem par. 3. loci venerabilis, reddat ei, eius & ante fuerat. alij loco venerabili reddat eā, cuius antea fuerat. alij loco venerabili reddat eē ei, cuius antea fuerat
 37. 2. & alij) alijq. Iuo
 37. 7. vel quod ecclesiā dāno affecerit) Iuo par. 3. vel si ecclesiā dāno affecerit. Idem par. 17. vel qui ecclesiæ dampnū effecerit, a ministerio submoueatur. alij vel

quod ecclesiæ dampnū effecerit; alij vel ecclesiā dampnū affecerit. alij vel ecclesiæ dampnū affecerit
 37. 9. sed etiā successores eius) Iuo par. 3. sed successores eius. alij sed etiam consortes eorū
 37. 10. teneatur) Iuo par. 17. hac lege teneantur
 Ibid. siue ipse œconomus) siue archiœconomus. Iuo ibidem.
 37. 14. Trebellionem) Trebelliones
 37. 15. cōscripserit) Iuo cōscripsit. alij cōscripserint
 37. 18. admiserit) Iuo admiserūt. alij admiserint
 37. 19. dederint) Iuo dederunt
 37. 20. vel cetera) vel
 37. 25. facta) Iuo facta. A.
 38. 1. Excipit) Excipit
 38. 2. exponit) exponemus
 38. 3. per quos &c.) per quos Iuo. A.
 38. 6. homines) omnes. &
 38. 19. sancto loco) Burch. Bern. & Greg. 9. sanctis locis
 38. 21. ab eo) Greg. ab eis
 M 2 Ibid.

VAR. LECT.

- Ibid. immobilem rem;
& eo modo) Grego.
immobilē, eoq. modo
de communi volunta
te. Alij rem immobi-
lem, & eodem modo
38. 13. diuina pragmati-
ca &c.) Greg. 9. si cau-
sa rationabilis id expo-
scat, & res, quā præfi-
terit, maior fuerit, vel
æqualis; pragmatica
&c. Iuom, & alijs de-
sunt hæc: diuina pra-
gmatica sanctione ab
eo promulgata
38. 14. ab eo) Greg. super
hoc
c. 3. p. 39. ver. 1. obseruatio
ne) forma
39. 2. cōstituat) contrahat
Ibid. eo, qui) eo, cū quo
39. 3. omnimodo) omnia
39. 6. sunt) sint. A.
39. 9. nomē expressum fue-
rit) expressū sit nomē
39. 13. nisi filios) nisi forte
filios
39. 20. sexta portio remit-
tatur) sextam portio-
nem remittant
39. 23. alterum) alterum
fiat. A.
39. 24. qui tūc) qui nunc
- Ibid. inueniatur) inue-
nitur
40. 10. ad reditus) ad fru-
ctuum
40. 12. viginti) triginta
40. 20. contraxerint) con-
traxerunt
40. 21. placito reditu &c.
(non dato) si placitus re-
ditus &c. non datur
Ibid. per bienniū) hæc
verba desunt aliquib.
41. 4. de suo sumptus) de
suo sumptu
41. 5. in pristinā) pristinā
Ibid. faciem) formam
41. 22. Ne autē) Ne forte
42. 4. vel in) & in. A.
42. 7. peruenire) venire
42. 8. ad loca) ad locum
42. 12. eo, qui) eo, qui ad
42. 13. velit) vult. alij vo-
luit
42. 15. vt is) & is
Ibid. cōtraxerit) cōtraxit
42. 17. dirutus) dirutas
42. 18. trāsmittat cōtractū)
trāsmittatur cōtractus
42. 23. dederit) dedit
42. 24. omnimodo) omni-
no
43. 2. reiciendam) remo-
uendam
43. 3. si pactus) si pactum

VAR. LECT.

43. 4. œconomis) œcono-
mo. A.
43. 7. contrahit) cōtraxit
c. 4. p. e. ver. 17. faciat con-
tractus) faciat contra-
ctū. alij fiat cōtractus
43. 23. appetit) accepit. for-
te accipit
44. 1. vsusfructus est) sit
vsusfructus
44. 3. vel alios venerabi-
les locos) & alia vene-
rabilia loca
44. 4. vt res) vt illa res
44. 5. accepit) accipiat
44. 9. cōstitutus) relictus
44. 17. illæ res, quas) illa
res, quam
44. 19. ad locum sanctū)
loco sancto. A.
Ibid. maneat) maneat
44. 20. abstrahendæ) ab-
strahenda
c. 5. p. e. ver. 22. iura) mo-
nita
45. 1. emerit) comparauit
45. 3. eius, quæ) quæ
Ibid. facta sunt) pera-
cta sunt
45. 8. vel alias) & alias
45. 11. Hæc si) Hoc si
45. 17. venerabili loco re-
stituatur) ad venerabilē
locum pertinentē re-
stituatur
46. 1. actione ei) Iuo actio-
ne. alij actione eius
46. 2. qui cum eo contra-
xerint) quæ cum eo cō-
traxerunt Iuo.
46. 7. locis) ecclesijs
46. 10. vel ad alios vene-
rabiles locos) Iuo vel
ad alia venerabilia lo-
ca. alij vel alia ven. loca
46. 12. proastiū) pratū Iuo
46. 15. Si quis igitur) Iuo
Si quis
46. 16. accepit) Iuo acce-
perit
46. 19. Sed in hoc) Sed &
in hoc Iuo.
46. 20. œconomum) œco-
nomos
c. 6. p. 47. ver. 1. Si quādo)
Si qua Iuo
Ibid. inexcusabilis) in-
extimabilis
47. 2. immineat) imminet
Iuo
47. 3. accipiat) capiat Iuo
47. 5. ita tamen) tamē Iuo
c. 7. p. e. ver. 11. habebitur)
haberi. alij habeatur
47. 12. sanctissimo) vene-
rabili. A.
47. 19. autem qui) autē si
47. 20. contra leges) con-
tra

VAR. LECT.

tra legem
 47. 22. & numquam) vt
 numquam
 47. 24. audaci spiritu au-
 dero. alij audire
 48. 1. & mon. pub.) & in
 pub. mon.
 Ibidem inferre) infe-
 rere
 48. 4. & patrimonio) his
 verbis aliqui libri ca-
 rent
 c. 8. p. e. ver. 8. (isdem) Eif-
 dem Iuo
 48. 7. etiam illos) eos
 Ibid. sacra dona) san-
 cta dona
 48. 8. pignerauerint & c.)
 pignerauerit & c. Iuo.
 48. 13. obtinere) teneri
 c. 9. p. e. ver. 15. (Nulli) Ne-
 mini
 48. 16. aliquid eorum) ali-
 quid Iuo.
 48. 18. scilicet si) siue
 49. 19. quidem, sed quæ)
 quæ
 49. 1. talè pragmatica) in
 ctionem) tales pra-
 gmaticas sanctiones
 Iuo.
 49. 3. contempisse se) Iuo
 contempisse. alij se cõ
 tempisse
 49. 4. eam) eas Iuo
 49. 9. tali aliquo) tale ali-
 quid
 49. 14. quæ ab eis) quæ a-
 lijs
 49. 15. titulo) nomi-
 ne
 cap. 10. p. e. ver. 19. cu-
 iuscumq.) cuiusquam
 Iuo.
 49. 22. sacra missa) sa-
 cta) Iuo sacra missæ
 factæ. alij sacra mis-
 sa
 49. 25. habebitur) habea-
 tur
 50. 1. precium amittat)
 pradium amittat
 50. 2. distraxit, rem) Iuo
 distraxerit, & rem.
 A.
 50. 3. venerabilib. mo-
 nasterijs) forte ve-
 nerabilib. monachis.
 A.
 50. 4. quorum curæ erit)
 Iuo quorû cura erat,
 vt. alij quorum cura
 erit. alij & is, quorum
 cura erit, vbi
 50. 5. contra leges) con-
 tra legem
 50. 6.

VAR. LECT.

50. 6. reducere) redu-
 cerent Iuo
 50. 7. liceat) Iuo licen-
 tia sit
 Ibid. ne titulo) ti-
 tulo. alij vel titu-
 lo
 50. 8. nec hypotheca-
 rum) vel hypothe-
 carum
 50. 12. sacra procedat
 missa) sacra proce-
 dant missæ Iuo. a-
 lij sancta procedat
 missa
 cap. 11. p. e. vers. 13.
 cuique) cuicumq.
 A.
 50. 18. & fraude) vel
 fraude
 50. 19. vt exoneret) vt
 exoneraret
 50. 20. scilicet suum)
 suum
 50. 23. ex huiusmodi)
 ex hoc
 50. 24. refarciat) refar-
 ciet
 51. 1. diximus) di-
 xit
 51. 3. ad Imp.) ad Epi-
 scopum
 51. 6. vbi que) vbi cum-
 que
 Nou 8. p. e. v. 12. creati)
 creandos
 51. 13. punitate) puni-
 tione. A.
 c. 2. p. e. ver. 16. in mu-
 nicipijs) municipijs.
 A.
 51. 18. tales fecerit ma-
 gistratus) tale quid
 fecerit, magistra-
 tus. A.
 cap. 3. p. e. vers. 20.
 suppositos) subie-
 ctos
 51. 24. Hi autem) &
 vt ij
 52. 2. descendunt) de-
 scenderunt
 52. 9. de huiusmodi in-
 iurijs) & de his
 52. 24. ab eo aliquid)
 aliquid
 M m + 53. 14

VAR. LECT.

53. 14. Nam Episcopum) Nam & Episcopi
 53. 17. oportet: vt cum) de bent, vt
 c. 4. p. e. ver. 22. pareat) ap pareat
 54. 9. reddat) restituat
 54. 13. obseruatio) obser uantia
 54. 17. a Præsīde provin cīæ tentus) apud Præ fidem prouincīæ con uentus. A.
 c. 5. p. e. ver. 19. omnib. exe qui) omnib. causis, & iustitia exequi. alij om nib. causis exequi
 54. 20. sedent) resident
 54. 21. Quod si milites) & si milites ei. alij & si ei
 54. 22. corū prohibebi tur) eorūde milltib. pro hibeatur. alij corū pro hibeatur
 54. 24. amittēt, & corpo rales pœnas subsistēt) amittant, & corporali pœna subsistāt. alij amittant, & corporales pœnas suslineant. A.
 c. 6. p. 55. ver. 3. vt eos) & eos
 55. 7. concedunt) forte nō sinunt. A.
 55. 21. præ oculis Imp.) Prætoris, vel Imp.
 55. 22. Prætorio (Prætorij 56. 2. Iubet) Iubet autem
 56. 4. ad L X.) ad XL.
 66. 6. sint) sunt
 Nou. 9. p. e. ver. 12. remo ueri) submoueri
 Ibid. Nihil autem) Nec etiam
 56. 17. habeat præscriptio nem) gaudeat præ scriptione
 56. 20. viro beatiss.) bea tiss.
 56. 23. Et legum) Vt legū
 56. 24. est; & est: ita &
 57. 5. in totas) in vniuer sas
 57. 6. ad Oceani fretū) ad Oceanum fretum. alij ad Oceanum
 57. 9. necnon Orientis) necnon & orientis
 57. 11. vestras) nostras
 57. 15. circum cludebant) concludebant
 57. 20. & maxime) maxi me
 57. 22. sustinuerint) susti nuerunt
 58. 1. supradictū) prædictū
 58. 5. dignoscitur) digno scatur. A.

VAR. LEGT.

58. 6. vestra sanctitas) san ctitas tua
 58. 10. in quas) in quib. A.
 58. 11. vestræ ecclesię pos sident) nostræ ecclesię possident. alij possidēt ecclesię
 58. 19. sese tueatur) se tueatur
 59. 3. Huiusmodi legis) Huius legis. A. alij Hu iusmodi autem legis
 59. 7. Orientalib.) Orien talib. partib.
 59. 11. maiorib.) et maiorib.
 59. 12. sunt, hanc) sunt, vel poste a fuerint, hanc
 59. 14. huius legis) huius modi legis
 59. 17. pœnam) & pœnā
 59. 19. in postea) in
 60. 1. intra inter. A. alij in tro apud
 60. 2. a vobis) a nobis
 60. 3. & omnes) & in om nes
 60. 4. seruaturam) serui turam
 Nou. 10. p. e. ver. 10. ad octo) vsq. ad octo
 60. 11. veniant) perue niant
 Nou. 11. p. e. ver. 14. Iusti nianæ) Contius addit.
 & sede. P. P. Illyrico in Pannoniam secundā, idest Iustinianam Pri mam transferenda
 60. 16. Castellioni) catel liano
 60. 21. qua prima) qua pri mo. A.
 61. 5. nostræ) nostræ pro pter hoc
 61. 7. & certæ) & ceteræ
 61. 12. & prima) & secūda
 61. 14. cum Vrbatenſi) in Baccenſi
 61. 15. Sirmij) Firmij. alij Firma
 61. 17. fuerat) fuerit
 61. 19. Atilianis) Attilia ni. alij Antilianis. for te ab Attila Attilanis. A. Viden. Procop. lib. 4. de ædificijs Iustina ni Imp.
 61. 20. Aprecinius) Apen ninus. alij Apenninus
 61. 21. Sirmitana) Firmita na. Alij Fermaana. forte Sirmiana, vel Sir mienſi a Sirmio. A.
 62. 6. Biminacium recidi ua, & limitata) Cōtius limina numquam reci dua, & litterata. alij Imminatiū, Recidua, & limi

VAR. LECT.

- & limitata. alij Bimiacium quoniam recidiua, & litterata. Locis mendosus. Forte frequēterur, & Bimiaciū: recidiua, & limitata, quę & c. accesserint, vel subiecta sint. A. Viden. Procopius d. lib. 4.
 62. 8. subaccesserit) subiecta sint. A. alij subiecta sunt
 62. 10. in patrimonij nostri) in Pannonia in nostra. alij quę in prouincia nostra
 62. 11. parte) patria
 62. 12. distat) distet
 62. 13. nec multis & c.) hæc verba vsque ad illa (Et quia) Cōtius omisit
 62. 14. Secunda Macedonia) prima Macedonia
 63. 2. Episcopis) eis
 63. 3. supradictis) supra scriptis
 63. 5. & summū) summū
 63. 6. quę a se decernentur) ascendere. locus mendosus
 63. 7. & solū) & te solum
 63. 8. actione aduersus) communionē ad
 63. 13. ipsi dirimant) ipsi hoc dirimant
 Ibid. ne ad) nec ad. A. alij & nec ad
 Ibid. quę impiam) querendum. alij quęndam
 63. 18. per aliquos) per clericos
 63. 19. habeant) habeat omnem. A.
 63. 20. creationis) curatio nis
 63. 21. in Aquēsi) in Aquin. alij in Alaquis. alij in Isaquis
 Ibid. in prouincia) prouincię
 63. 24. Mediterraneo) Meridiano. A. Cōtius addit Thracię oppido
 63. 25. Mediterraneus) Meridianus. A.
 64. 1. in Mediterraneo) in Meridiano. A. alij in Meridio. alij in medio
 64. 2. cū Aquēsi) cū Aquis
 64. 6. Bonofiacarū) Bonofiacorū. Cōtius lā eorū
 Ibid. vel ex ea) ex ea
 64. 7. & ecclesia) & terra
 Ibid. vel in) & in
 64. 18. Episcoporū eiusdē) Archiepiscoporū eius a. Forte Archiepiscopum

VAR. LECT.

- pum. A.
 64. 20. Metropolitā) Metropolitanos
 64. 22. honorum necessarius) honoratū in ecclesijs. alij honoratum ecclesijs
 64. 24. ad hoc) nec ad hoc
 65. 2. producere) perducere. A.
 Nat. c. 1. p. 65. ver. 6. dānātū) Iuo par. 9. dānandū
 Ibid. contraxerit) Iuo ibi. contraxit
 65. 7. legitimos ex priore) ex priore legitimo Iuo.
 65. 9. & dos, quę ei data est) dosq. ei data
 65. 10. fisci iurib.) virib. Iuo in Panor.
 65. 11. cinguli sui) cinguli. Iuo par. 9.
 65. 14. & corporalib. coercionib.) corporali quæstioni. Iuo. par. 9. & corporali quæstioni
 Idē par. 16. & in Panor. alij & corporalib. coercionibus
 65. 15. vxor eius) vxor ei
 C. 2. p. e. ver. 18. sint ei, qui sint) & Iuo.
 65. 19. contraxerit) contraxerint Iuo
 65. 21. procreati sunt) procreati sint Iuo. A.
 65. 22. pœna patris) in pœnam patris Iuo.
 67. 1. alimoniam præbeāt) alimonias præbeāt Iuo. alij alimonias præbere debeant
 66. 3. omnes quidē) omniū
 66. 10. matrimonijs sunt) matrimonio nati sunt. alij matrimonio sunt
 66. 22. nā post biennium & c.) hæc periodus in veteri libro deest, nec sine causa.
 66. 23. præcepta) iura
 66. 25. in illicitis nuptijs aliquis permanserit) in licitas nuptias aliquis contraxerit
 67. 3. nouas inlicitas) inlicitas
 67. 5. biennij indulgentia & c.) bienniū illud præstari oportet
 67. 6. iā cōtraxerint) iā cōtraxerūt alij cōtraxerūt
 67. 7. matrimonia) matrimonium
 C. 3. p. 67. v. 11. muliere libera) muliere Iuo. & alij
 67. 13. ab eo illa) ab ea
 67. 16

VAR. LECT.

67.16. nati liberi) nati filij Iuo
 Nou. 13. p. 87. ver. 20. o. portet & c.) Mutilus est hic Iuliani locus: potest tamen verba ex Græca constitutione sarciri. Spectabiles Prætores Plebis oportet vicenos secum habentes milites, & tricenos matricularios flagitiose viuentes coercere.
 Nou. 14. p. 68. ver. 4. in prouincijs) in alijs prouincijs
 Ibid. Et hoc) hoc. alij quod. alij &
 68. 5. Præfides) Præfides prouinciæ
 68. 6. supplicio) supplicij iudicio. Iuo in Panor. Ibid. subiciuntur) subiciantur
 68. 12. Constitutio) hæc Constitutio
 Nou. 15. c. 1. p. e. ver. 17. librarum auri pœnæ) libris auri ipse
 69. 1. Nec enim) Nec etiã
 69. 7. Defensorem) Defensores
 69. 10. crearetur) creetur. A.
 69. 12. facturus est) facturus sine dolo est
 69. 17. sed nec) sed
 c. 2. p. e. ver. 21. Sufficit enim Præfidi) Sufficiunt eis
 69. 22. iussiones) Præfidiâ iussiones.
 c. 3. p. e. ver. 24. intimentur) ciuitatis infinuentur. A.
 70. 4. hominem) homines Ibidem. Acta) Pacta
 70. 5. conficere) componere Ibidem. potest) debet
 70. 8. seditiosos homines) seditiosos
 c. 4. p. e. ver. 18. litis intra) litis fuisse intra
 c. 5. p. 71. ver. 1. exerceri eã oportet) disceptetur
 71. 4. eis vindictam) ei vindictam
 71. 6. Prætorio) Prætorij
 71. 8. scrinium) Defensor & scriniũ. alij scriniũ vnum
 c. 6. p. e. ver. 16. in iudicio) in iudicium
 71. 20. debet) decet
 71. 21. publicas annonas) publicam annonam
 Ibid. habeant) habeat

VAR. LECT.

71. 22. ex veteri quadã cõsuetudine) ex veteri cõsuetudine. alij secundum veterẽ consuetudinem
 Ibid. capiant eas) capiant eam
 Nou. 17. c. 1. p. 72. ver. 14. & requirere debent:) debent. Malim debet; & requirere, ne forte & c. patiatur. A.
 72. 15. pessus est) patiatur. A.
 73. 1. & sine) sine
 73. 4. puritate) pietate
 73. 7. nihil steterit) nõ steterit
 73. 9. Iubet) Iubet autem
 73. 12. iudicum portant) iudicum impetrant,
 c. 2. p. e. ver. 19. de portu) & de portu, & de & c.
 73. 21. vtpote) vel aliorũ publicum exigeri, vtpote *
 73. 22. ædificatarum) ædificatarum
 Ibid. Iubet) Licet
 74. L. intimauerit) forte intimauerint. A.
 74. 9. debet construre) debent, & constituere
 74. 11. in eadem) in
 c. 3. p. e. ver. 15. in iudiciũ) in iudicio. alij iudicio
 74. 25. omnes homines suos) omnes suos
 75. 3. administrat) subministrat
 c. 4. p. 75. ver. 5. vnicuiq;) criminosis
 75. 9. intra terminos) in terminis. alij intra terminum
 75. 10. exigere) exequi
 75. 11. cõseruet) obseruet
 75. 17. Et tam) vt tam
 c. 6. p. 76. ver. 24. Nam &) Nam nec
 76. 25. apparitioni eius) apparitori eius. alij apparitori
 Ibid. non licet) licet
 77. 4. in eisdem) in ipsis
 77. 9. sed si) sed & si
 cap. 7. p. 77. ver. 12. iussionem) iussiones
 77. 13. religionib.) regionib.
 Ibid. eam) eas
 cap. 8. p. e. ver. 19. referri) perferri Iuo.
 c. 9. p. e. ver. 22. contemner) continere
 77. 25. sed & si) sed si
 78. 3. adscriptiorum) adscriptorum

VAR. LECT.

78.5. autem) autem etiā
 78.6. ne aliquid) ne quid
 78.7. etiam si & si
 78.12. aliqui curā habēt)
 aliquis curam habet
 78.13. conductores, credi-
 tores
 c.10. p. e. v. 24. provincie
 municipijs, provincijs,
 & municipijs. alij pro-
 uincijs
 78.25. insinuetur, &) insi-
 nuetur. alij insinuet.
 79.2. damno) onere
 c.15. p. 79. ver. 4. solis) solū
 79.6. fugerint) egerunt
 79.8. Nam &) Nam
 N.18. c. 1. p. 79. v. 19. dere-
 liquerint) reliquerint
 80. 4. prestita est) prestita
 sit
 cap. 2. p. 80. ver. 9. prior)
 prioris
 Ibid. idest precedentis
 capitis) non videntur
 hac verba esse Iuliani,
 sed adiecta ab aliquo
 studioso.
 80.10. exempti) excepti
 80.13. coguntur) cogantur
 c.3. p. 81. ver. 8. & omnib.)
 & in omnib.
 81.9. iure obseruādo) ob-
 seruando
 81.10. marito suo) marito
 81.13. idē in) idē est & in
 Ibid. & proauia) & in
 proauia
 c.4. p. 81. ver. 18. capiant)
 accipiant. Iuo in 1. anor.
 81.19. conloquantur) affe-
 quantur Iuo Ibid.
 81.20. filia nata filia
 81.21. nepotib. ex filia) ne-
 potib. ex filia. Iuo, par.
 16. alij ex filia
 82.1. sint, an ana. li. sint,
 aut
 82.2. & vtrum) vtrū Iuo.
 Ibid. an ex filia) aut ex
 filia. alij & in filia
 c. 5. p. 82. v. 4. Si quis) Itē
 si quis. A.
 82.5. sed sola) sola
 82.7. posteaq. soluto prio-
 re matrimonio) post-
 eaq. soluto matrimo-
 nio. alij postque prius
 matrimonium
 82.10. cum ea) cum
 82.11. liberi eius tam) tam
 liberi
 82.12. ex priore) ex primo
 82.15. prius) primū
 82.23. fuerat) erat
 82.25. fuerint) sunt
 83.13. filij) liberi
 83.14. Hoc) hoc

83.15.

VAR. LECT.

83.15. fuerat in domo)
 erat in domo. alij erat
 domi
 83.17. complures) plures.
 alij quam plures
 83.18. naturales liberos
 habuerit) naturales li-
 beros habuit. alij fi-
 lios naturales habue-
 rit
 83.21. earum) eorum
 83.23. tales mulieres) ta-
 les
 84.1. prole) progenie
 84.5. Hæc autem omnia)
 Hæc autem. alij Hoc
 autem
 c.6. p. e. ver. 9. genero) ge-
 nero suo
 84.11. posteaq.) postea. alij
 posteaquam
 Ibid. intestatus, sine te-
 stamento condito) te-
 status siue intestatus.
 alij intestatus, siue te-
 tamento edito
 84.14. ante nuptias) ante
 nuptialis
 84.15. Si hæc igitur ita
 sint) Si hoc igitur ita sit
 84.16. patri) iure patris
 84.17. ante nuptias) ante
 nuptialem
 c.7. p. e. ver. 20. in alia
 quacumq.) alia quadā
 84.22. distributiones) di-
 stributionem
 85.1. quos &) quos
 85.6. vlla eius) vlla
 c.8. p. 85. ver. 9. prolatam
 manum suam) prolata
 manu sua Iuo. alij pro-
 batam manu sua scri-
 pturam. alij probatā
 manu sua scriptā scri-
 pturam
 85.11. & postea) postea
 Iuo. alij vt postea
 Ibidem probationib.)
 probatione Iuo.
 85.13. litteras quidē suas
 agnouerit) litteram
 suam non negauerit.
 alij litteras quidem a-
 gnouerit
 85.15. in vtroq. casu conui-
 ctus) in vtrūq. casum
 conuictus Iuo. alij in
 vtroque casu si conui-
 ctus sit
 85.17. quantitatem actori
 prestet) quantitatem
 prestet Iuo. alij pecu-
 niam actori prestet
 85.20. Hæc) Hoc
 Ibid. habent) habet. alij
 habeant
 85.22. detulerit) retulerit

85.25.

VAR. LECT.

85.25. euitabit) sic euitabit
 86.2. decurrerit) recurre rit
 86.5. sic euitabit) euitabit
 86.9. Si quis autē) Si quis
 86.11. sit) fuerit
 86.12. particularem solutionem) particulares solutiones Iuo.
 86.13. persoluerit) persoluit. alij soluerit
 86.14. attamen nihilominus) attamen
 86.15. fortē exsoluat) partem persoluat
 86.21. sed etiam) sed &
 86.23. in hoc) in hoc autē
 86.24. ratio eadem) ratio
 C.9.p.87.ver.23. trasferatur) transferatur
 C.10.p.88.ver.11. liberos) filios
 Ibid. attamen) tamen
 88.12. ante) qui ante
 88.13. nati) sunt nati
 88.14. efficiantur) efficiuntur
 Nou. 20.p.89.ver.16. idē soli) huiusmodi ministerium idem soli.A.
 Nou.22.c.1.p.90.ver.2. contigerunt) cōtingere
 90.5. fuerint) fuerunt
 90.7. decesserint) decesserunt
 C.2.p.90.ver.9. bona gratia) bona gratia sine tepudio
 Ibid. matrimonia dirumpant) matrimonium dissoluunt
 90.11. vel mulier) vel vxor
 Ibid. elegerint) elegerit
 90.13. sit) fuerit
 90.17. introierit) intrauerit
 90.19. vxor eius) vxor
 90.20. fuisset) esset
 Ibid. Sed & si) Sed si
 90.25. si non potuerit in toto triennio) si quis non potest Iuo.
 91.1. muliere) vxore Iuo
 91.7. reuertit) redire
 91.13. punietur) puniatur
 91.16. est, expectet quinquennium) expectat, eum quinquennium expectet
 91.17. licebit &) licebit
 91.23. deducantur) reducantur. alij reducat
 91.24. libertini) liberti.A.
 91.25. Sed hoc) Sed & in hoc. alij Sed in hoc
 92.3. lucrī cepisset) lucrari potuisset

C.3.p.92.

VAR. LECT.

C.3.p.92.ver.6. ancillam mulierem) ancillam
 92.7. eam esse putans) putans Iuo in Pan. alij eā putans
 92.9. cōiuncta) iūcta Iuo.
 92.13. vel seruū) seruū Iuo
 92.15. calliditate vel conuientia) calliditate & conuientia Iuo par.8.
 calliditate & cōtinētia Idem in Pano. alij per calliditatem & conuientiam. alij per calliditatem vel conuientiam
 92.19. ingenuo) inscio
 92.20. prastitit) prastiterit
 92.22. agitur) ergo. Iuo.
 92.23. ipsa datione) Iuo ipsam donationē. alij ipsa donatione
 Ibidem. ancilla libera fiat) Iuo par.8. ancillā liberā faciat. quæ uerba desiderat, ut antea scribatur, & ipsa datio dotis. Panormia habet, ancillā facit liberā.
 93.3. nuptijs) in nuptias Iuo
 93.4. quod agatur) quid agatur. A. alij quid agitur, &. Iuo mendose
 utrobique quod
 93.4. prohibuerit) cohibuerit Iuo
 93.7. quod) qui
 93.8. duxerit) duxit Iuo.
 93.9. quod) quæ
 Ibid. nupta sit) nupta est Iuo.
 93.10. igitur) ergo Iuo
 Ibid. licet) & Iuo
 93.11. attamen si sciens) attamen sciens. alij ac cū sciuerit. Iuo in Pan. attamē scies. par.8.
 attamē nescies mēdo se, pro attamē scies.
 93.13. seruilis cōdicionis) de seruili cōdicionē
 93.15. sine dubitatione) Iuo par.8. sine dubio. in Pan. iure sine dubitatione. alij uidelicet
 93.18. sint) Iuo sunt
 C.4.p.94.ver.1. matrimonia dissoluuntur) matrimonium dissoluatur
 94.4. adnumerari) connumerari
 94.5. debet) debet etiam
 94.7. est in) est
 C.5.p.e.ver.11. soluitur) dissoluitur
 C.6.p.e.ver.17. Quod si) qui si

N 2 94.19.

VAR. LECT.

94.10. domino & domino
 ibid. eum cum modica
 c. 2. cū modica. alij eum
 modica
 94. 11. magistratus) magi-
 stratum
 cap. 7. p. 95. ver. 5. substan-
 tiz lux suz terrz
 95. 11. mulieri) decepta
 mulieri
 ibid. idest vel) idest
 95. 13. habeat) habuerit
 95. 16. quantitatem) auri
 summam
 95. 17. tantummodo) tan-
 tum. alij tantummodo
 auri
 95. 18. præbeat) præstet
 95. 24. steterit) stetit
 c. 8. p. 96. ver. 9. permitti-
 tur) permittimus
 96. 12. cogitur) cogatur.
 alij compellere) forte
 compellitur.
 c. 5. p. e. ver. 16. pactiones
 factas) pactionem fa-
 ctam
 96. 17. dispares) impares
 96. 18. tales cōventiones)
 talem cōventionem
 96. 20. moriente) mortuo
 96. 21. præstant) præstet.
 alij præstat.
 96. 24. ab utraq. perso. n)
 ab utraque parte. alij
 ex utraq. parte.
 97. 4. pars) pars &
 97. 10. & habeat) ut ha-
 beat
 97. 11. e. 1. consumere) eam
 disponere. alij eadē cō-
 sumare. alij eadem di-
 spositione. forte de ea-
 dem disponere.
 97. 11. alia quauis) alia
 quacumq.
 97. 18. senserit) scripserit
 97. 20. Si enim) Si
 97. 21. quz lucri) qui lu-
 cri. alij qui
 97. 22. ceperit) accepe-
 rint. alij interceperint
 97. 23. specialiter) similiter
 7. 25. eas res) easdem res
 98. 1. illud autem) illud
 98. 10. dotalib. instrumen-
 tis) dotibus
 98. 13. antefatam) præfatā
 c. 10. p. e. v. 15. Si mulier)
 Similiter si mulier) Iuo
 parte. 8.
 Ibid. nec dū) Iuo ibid.
 nondum
 98. 17. properauerit) per-
 uenerit
 Ibid. omnib. quidē mo-
 dis) omni quidem mo-
 do Iuo.

98. 21.

VAR. LECT.

98. 21. exsoluere) soluere.
 Iuo.
 98. 22. cum diuino) diui-
 no. Iuo.
 98. 24. suo sibi dereli-
 ctas) sibi relictas. Iuo.
 99. 1. res eodem modo) eo-
 dem modo. alij res eo-
 modo. alij res eadem
 99. 3. & in) &
 99. 6. & mater) mater
 99. 7. & auia) auia
 Ibid. & filia) filia
 99. 8. & neptis) neptis
 Ibid. & io. or) soror
 99. 14. reclamauerit) de-
 clarauerit
 99. 18. ab alio) ab aliquo
 99. 21. habeat) habet
 100. 2. particularis datio)
 datio
 Ibid. apud coheredes)
 coheredib.
 100. 5. perueniant) perue-
 niunt
 100. 7. relinquuntur) reli-
 querit
 100. 8. cognatorum) ad-
 gnatorum
 100. 9. Vocatur) Vocetur.
 alij Vocentur
 100. 10. poterit) poterat
 100. 11. gradum tantum)
 gradum
 100. 12. accipiat) capiat
 100. 14. habeat) habet
 100. 15. expectet) expecta-
 uerit
 100. 16. p. operauerit) per-
 uenerit
 100. 22. vsum eius) vsum
 fructum
 100. 23. Sed tempore secū-
 di matrimonij) Sed ab
 eo tempore, ex quo se-
 cundum matrimonij
 contraxerit,
 101. 4. donabit) donauit
 alij donauit
 101. 5. aqua) ex aqua
 101. 7. res eis) res eius
 101. 8. sunt) sint. A.
 101. 9. in stirpem) in stir-
 pes
 101. 10. succedere) succe-
 dere debere
 101. 15. tecepturam) rece-
 ptura
 101. 17. dereliquerint) reli-
 querint
 c. 11. p. e. ver. 20. ad secun-
 dum migrauerit) matri-
 monium) ad secundas
 migrauerit nuptias
 101. 22. legitime) legit-
 mo. A.
 101. 3. habeat) habens. alij
 habeat, &
 N n a Ibid.

VAR. LECT.

Ibid. perueniens au-
ptias) peruenit nu-
ptias. alij nuptias ve-
nerit
102.5. deinde) deinde au-
tem
102.7. in vltima) vltima
102.9. siue institutioni)
institutionis
102.10. seu legati) siue le-
gati. alij vel legati
102.13. peruenierunt) per-
uenierint
102.16. permanet) perma-
neat. alij perueniat.
102.22. habeant) habeant
102.23. in mari mari,
Ibid. & ipse) ipse
c. 11. p. 103. ver. 8. nec) vel
103.9. quonia) quamuis
103.11. sed clementer) sed
clementer. alij sed cle-
mentius quidem
103.12. suu parētem) suos
parentes
103.13. voluerit) voluerint
103.14. eius) eorum
103.21. exclusis) exclusi.
alij exclusi sine
103.22. fuerint) sint
103.23. ex eo tempore) ex
tempore. alij ex eodē
tempore videlicet
103.25. sunt) fuerint
Ibid.

104.2. concurrere) currit
alii occurrit. forte cu-
currit
c. 13. p. 104. ver. 5. perue-
niens) veniens
104.7. huiusmodi res) hae-
res
104.10. in stirpe) instirpes
104.12. superius) supra
104.13. parente) parentib.
104.14. irrita fit) irrita nō
fit
104.15. teneat) teneatur
104.16. facit) fecit
104.23. habeat) habeat. A.
104.25. habeat) habeat
mulier
Ibid. dirupto) dirupto.
alij dirupto. forte di-
rupto
105.3. ex his) ex eis
105.4. tantā partē) mulier)
partē tertiam insuper. a-
lij partē tertiam mulier
105.6. quanta) quantum
105.10. portuuncula) par-
ticulam
105.11. alienet) alienare
possit
105.12. inutilis fit) inutilis
erit. alij inutilis fiat
105.19. a parēte) a parētib.
105.25. iussit) esse
106.1. parentes) parētem
106.2.

VAR. LECT.

106.2. huiusmodi portio-
ne) his portionib.
106.6. partē vel partē &
alii partem aut circa
106.7. probatur) proba-
tus est
Ibid. omnimod) omnino
c. 14. p. e. ver. 12. habeat)
habet
106.14. filiorū) liberorum
106.16. liberorum suorū)
liberorum
106.19. eidem filio) filio
106.21. dimidia) dimidia
partem. alij partem
106.23. portionem) partē.
alii neutrum
106.25. liceat eis) liceat
ei. alij liceat
107.1. filios) liberos
107.2. tantā partē) tantum
107.4. quantam) quantum
107.5. habent) habent
Ibid. Sed & si) Sed si
107.8. donare) dare
107.12. Hæc si) Hoc si
107.14. parens diuisit) pa-
rentes diuisissent
107.16. præstiterit) præsti-
terint
107.18. accepit) acceperit
107.23. & de matre) &
matre
Ibid. & in auo) in auo
107.24. in auia) auia
107.25. Sed & in) Sed etiā
in. alij Sed etiam.
Ibid. neptue) & nepte
c. 15. p. 108. ver. 9. mortuus
est moriatur
108.17. derelictū) relictū
Ibid. redeat ad libe-
ro) reddat. ac liberis
108.19. nati sunt) nati
sunt. detur,
108.21. plus æquo) plus.
alij amplius æquo
Ibid. irritum factū) irri-
tum permaneat, ut
108.25. illud autem) illud
vero
109.1. & primi, &c.) ex
primo, & secundo, &
tertio matrimonio
109.3. proprii) proprii sui
109.4. excipient omnimo-
do) accipiant, & æqua-
liter omnino diuidant
109.5. peruenierit) venerit
c. 16. p. 109. ver. 10. perue-
nire) venire
109.13. hoc quo) eo quo
c. 17. p. e. ver. 17. peruenie-
tis) prouenientis
109.20. alterutrā) utraq.
Ibid. peruenierunt) per-
ueniant
109.22. sunt) sint
Nn 3 109.

VAR. LEGT.

109.1. & de) etiam de
 110.2. acceperunt) acceperint
 110.3. prestare coguntur) seruire coguntur. alij seruire coguntur. Ad duntur in aliquib. libris hac verba (Et si secundas contraxerit nuptias maritus: filii sui ex priori matrimonio nati res, quas lucratus eum custodiat.) In quib. verbis pro filii sui nati, scribendum est filius suis natis, & pro (eum) est. A.
 c.18. p.110. v.4. tam augere) tam mulieri, quam etiam marito tam augere
 110.5. quam deminuere) quam etiam deminuere
 110.6. constante adhuc) constante
 110.10. extantib.) existantib.
 110.14. nulli liberi) nulli extant liberi
 Ibid. precedenti) prioris
 110.15. sint: tunc) tunc
 110.17. sine vilo) sine
 c.19. p.e. ver.20. vel si viuus) vel viuus
 110.21. concessisset) concesserit
 111.4. dedit) dederit

111.7. Idemq.) Idem.
 111.11. per liberalitatem) liberalitate
 111.16. quamuis) nisi
 111.18. expresserit) expressit
 c.20. p.e. ver. 21. qualiter cumq.) ex qualicumq.
 111.22. omnino) omnimodo
 111.24. Loquimur) Loquitur
 112.5. spectat) expectat
 c.21. p.112. ver. 14. eius filius) eius
 112.15. est, vel) Iuo sit, vel
 112.17. ei concinnauerit) concinnauerit Iuo. alij comminauerit. alij ei comminauerit
 112.18. totis priuatur) totis priuaretur Iuo. alij priuatur.
 c.22. p.ea. ver.20. priuilegijs, vel) priuilegijs, &
 112.21. mariti prioris) prioris mariti Iuo. alij prioris viri
 Ibid. non utatur) Iuo in decreto non utitur
 c.23. p.ea. v. 23. eius ipsa) eius Iuo.
 112.25. id facere) hoc facere

VAR. LECT.

113.3. non sunt) non fuerint Iuo.
 113.4. videtur) videatur Iuo parte.8.
 c.14. p.e. ver. 7. soluere) reddere
 113.10. ei videtur) videbitur
 113.13. qui in medio) qui medio. alij & qui in medio
 c.25. p.114. ver.1. ratione) rationes
 114.2. redditam ratione) reddita ratione Iuo. alij redditas rationes
 114.3. suum soluere) suum per soluere Iuo. alij persoluere
 114.5. perueniat) Iuo in Panon. veniat. alij peruenire.
 114.8. ipsius matris) ipsius, id est matris Iuo, & alij. Ibid. suis) eius Iuo.
 114.10. vitrici ex) vitrici
 114.13. lucrari) se lucrari. A.
 114.14. deferatur) ei deferatur. A.
 114.15. quo forte) quod forte
 114.16. matrem eorum) matrem
 114.18. de his) de illis
 114.19. quas probatum) quae probataz.

114.20. fuerit) fuerint
 114.23. alias) tales
 114.24. superius exposuimus) supra posuimus. alij supra exposuimus
 114.25. poenae) poenis. A.
 115.2. observationem) obseruantiam
 Ibid. & si) si
 115.3. liberis suis) liberis
 115.4. ita ut) ut
 c.27. p.e. ver. 21. supra) super Iuo.
 115.22. est) erit
 115.24. sacerdotio) a sacerdotio Iuo.
 116.1. ad maiorem) ad omnem
 116.3. prohibeatur ascendere) prohibetur accedere Iuo.
 116.5. habuit) habuerit
 116.8. poterit) potest Iuo. Ibid. Na & si) et si Iuo
 c.28. p.e. v. 18. In primo) ut in primo
 116.19. legatum non exigatur) legata non exigatur
 116.20. sacerdotium legatario obuenerit) ad sacerdotium legatarius peruenerit. alij legatarius ad sacerdotium peruenit
 117.4. fuerit) sit

VAR. LECT.

117.10. refarciatur) resti-
tuatur
117.13. sunt ab his) sint ab
his
117.16. mutauerit) mu-
tuauit
117.17. ad vsus autē suos)
sed ad vsam suam
117.18. vsurarum nomine
tertiam) vsuram tertiaz
117.19. Hæc si) Hoc si
117.22. fideiussione) fide-
iussorē. alij fideiussores
117.24. bonorū) suorum
bonorum
117.25. atque) vt. alij si
118.5. omnimodo) omnino
118.8. neq. fideiussores) fi-
deiussores non
118.10. ei relictū) relictū
118.16. secundas) legitimas.
alij secundas legitimas
118.20. heres) heredes
118.27. obseruari decet)
obseruari debent. alij
seruari decet
118.25. hæc
119.4. fideicommissum) fi-
deicommissum relictū
fuerit. A. alij fideicom-
missum sit
119.5. his cautio) eis cau-
tio
119.9. prohibuit) prohi-

buerit
119.10. in hoc) in hoc casu
cap. 29. p. ca. ver. 15. a de-
functo) defuncto
119.16. fuisset) esset
119.17. reliquerit) reliquit
119.18. discretionē) distin-
ctione
119.21. sunt) sint. A.
119.22. res sunt, quæ) res
(Ibid. peruenierint) per-
uenerunt
119.23. transmittuntur)
transmittantur
120.3. nihilominus) solus
120.4. Hæc) Hoc
120.10. nuptias) nuptias mi-
grauerit) forte nuptias mi-
grauit. A.
120.12. defuncti filijs suis)
defuncti filij sui. alij fi-
lij sui
120.15. peruenierunt) per-
uenerunt
120.17. nuptias) nuptias contrax-
erit) nuptias cōtraxit. A.
Ibid. vel si postea con-
traxerit) Hæc verba in
quibusdam libris non
sunt.
120.20. æquali) æqua
120.21. filijs suis) filij sui
120.24. excepta) videli-
cet) excepta

120.25.

VAR. LECT.

120.25. suis finibus regi-
tur, &) in suis finib. re-
gionibusq.
121.2. Sed in) Sed & in
121.3. toto iuris) iuris
121.7. exponentur) expo-
nuntur
cap. 30. p. c. ver. 13. perue-
nerunt) peruenierint.
alij pertinuerunt
121.15. aut quo voluerit
modo) & ad quæq. vo-
luerit modum. alij &
ad quem vol. modum
121.19. huiusmodi) hu-
iusmodi
121.10. eorum quidem) ea-
rum quidem rerū. A.
121.22. tantum habeat)
habeat
122.1. casib. (causis
122.2. habeat) habet
Ibid. nisi forte) nisi for-
san
122.3. amicali transactio-
ne) amicabili composi-
tione. alij amicabili trā-
sactione
122.4. sunt) sint
c. 31. p. c. ver. 10. autē) quæ
si) autem
122.11. dicimus) edicimus
122.13. in ista Const.) in
Const.
122.16. omnimodo) omni-
no
122.19. illam Constitutio-
nem) alias Constitutio-
nes. A.
122.20. quæ tibi) quas ti-
bi. A. alij quas
Nov. 13. c. 1. p. 123. ver. 11.
vel per tutorē, vel per
curatorem) vel tutorē.
alij vel per tutorē, vel
quempiam
123.3. numerari) connu-
merari
123.4. præcipit) iubet
c. 2. p. 123. v. 6. Si consulta-
tione Imperator vel)
Si cōsultatio speretur:
& Iuo. A. alij Si cōsul-
tatione Prætor, vel. a-
lij Si cōsultatione or-
dinetur Prætor, &
123.11. tempus statutum)
tempus
123.13. habens) agens
Ibid. in vnum cōuoca-
uerit) conuocauerit.
Iuo.
c. 4. p. 124. ver. 8. habeant)
habent
125.17. Illustri Magistro
officior. &c.) gloriosiss.
Quæstori iterum, &
Exconsule

125.20.

VAR. LECT.

125.10. imponentes) in-
terponentes Grat.
125.21. hzc circa) hoc cir-
ca
126.1. & in) in
126.5. exercuerit) exer-
cuisset
Ibid. & fuerit) & foisset
126.9. fit ; & in fit ; in Grat.
alij esset ; & in
126.10. eam extendi) ea
extenderetur
126.15. promptu) propriu
126.16. perdidisse) perdi-
disse inuenimus
126.21. & tutores , vel tu-
tores
126.23. numeradum) nu-
merandorum Grat.
127.1. sunt) sint Grat. &
alij
127.5. quiescendum) ac-
quiescendum
Ibid. ne timore) nec ti-
more
Ibid. instante) instatiz
127.8. quæ &) quæ Grat.
127.9. Ad hzc) Ad hoc
Grat.
127.11. nostru inferri con-
sistorium) consistorio
principis inferri
127.12. imperatoriam) Im-
peratoris Grat.
127.13. causis ex) causis , &
127.15. agitetur) exagite-
tur
127.20. possit) posset
Ibid. couocandos) con-
uocandu Grat. alij vo-
candos.
127.23. sua sponte motus)
monitus. sua sponte
128.1. capitulo) capite
128.6. digesserit) digessit
128.7. sint) essent
Ibid. & appellationes)
& vt appellationes
128.8. non solu ad) no ad
128.9. sed ad) sed etiã ad
128.13. hoc) hzc
Ibid. dereliquerit) de-
reliquit
128.17. vt forsita) vt forsã
128.18. sufficeret) sufficiat
128.19. Ideoq) Ideo
128.23. eã venire) venire
129.1. ei post) ei penitus
post Grat.
129.8. Pratores) Præfides
129.9. eadem eas
129.11. & hi) & hi quidẽ,
qui
129.15. tamen) tñtum
Ibid. perferant) proferãt
Grat. & alij quidam
Ibid. decidendas) deci-
dentes

VAR. LECT.

129.16. Oriẽtalem autem
tractum) Orientalis au-
tem tractus
129.22. obseruado) obser-
uato Grat.
130.2. sint quãtitatis) quã-
titatis
130.8. qui vna) quæ vna. A
130.2. Præfectorio) Præfe-
cti Prætorio
130.13. Ita tamen hzc) Ita
tamen hoc Grat.
130.14. vel alijs) vel ab a-
lij s Grat.
130.16. imperialis) impe-
rialis tamen
130.23. referetur) refera-
tur Grat.
130.24. autem vel) autem
131.3. delegati dilecti. Ve-
tus liber. forte delecti,
vel directi.
131.4. sunt spectab.) spe-
ctabilem
Ibid. habent) habeant
Grat.
131.7. referatur) referatur
131.8. quæ in) quæ de
131.9. vel ab) vel
131.10. ab auctoritate) au-
toritate Grat.
131.13. III. NON. IAN.)
K A L. I V L.
Nou. 28. c. 1. p. 131. ver. 21.
nominetur prouincia)
nominetur prouinciz
c. 3. p. 133. ver. 21. tollat) re-
tollat. & v. 25. & 134. 2.
Nou. 29. p. 135. ver. 1. est &
de) & de
N. 31. c. 1. p. 136. ver. 11. cui
prærit) forte cui pro-
uincie adiecit. vel cu-
ius Præfidi adiecit. A.
c. 2. p. 137. ver. 3. in tertiã
perducatur) in tertiã
producat
137.9. subiecit) subicit
Nou. 31. p. 137. ver. 15. su-
mere eum) sumere
137.17. mutuauerit) mu-
tuauit. & 18.
137.18. vnam annuã) vnã.
alij annuam
Nou. 33. p. 138. ver. 5. V. Il-
lustri P. P.) Præfecto
Prætorio. alij viro Illu-
stri Præposito
138.6. per Illyricu) Illyri-
cis. alij per Illyricos.
138.7. Præuaritia) Pro-
pter auaritiã
138.11. & totas) & in to-
tas. alij & in omnes
Ibid. Illyricianas) Illy-
ricanas. A.
138.13. autẽ in) autẽ & in
138.14. patrias prouincias
Ibid.

VAR. LECT.

Ibid. exemplar) exemplum. alij exemplarist
 138. 15. lege legi. A.
 Ibid. praecepimus praecepimus
 138. 16. ut ne privati quide) ut nō solū privati
 138. 17. se solūmodo esse) se esse
 138. 18. propositā positam
 Ibid. milites autē) sed etiam milites
 138. 19. non esse) esse
 148. 20. Ut ergo) ut igitur
 138. 21. hęc lex) ex
 139. 3. cuiquam) cuidam
 Ibid. Ideo ad iudeo & ad
 139. 8. habebuntur) habeantur
 Nou. 34. p. 119. ver. 12. v. c.
 Præsidi Aemi Montis)
 Vic. Præsidi Aemimontis. alij Viceconsuli My
 siniminoris. alij clariss.
 Præsidi Aemi montis
 in Thracia.
 139. 15. & quæ ultra &c. perspeximus) & avaritiz plenam
 139. 16. sic) sic
 Ibid. lege saluberrima)
 lege hac. alij hac lege saluberrima
 139. 17. sanare) saluare. alij
 emendare
 Ibid. communem) cōmuniter
 139. 18. deponere) ponere
 139. 19. in presenti) in presentis
 Ibid. necessitatis) necessario
 139. 20. Sed & in) Sed etiā in. alij Sed in
 139. 21. enim) autem
 Ibid. nostras aures) nostras pijsimas aures
 Ibid. in Mysia secūda) in ea ipsa
 139. 22. prouincia, quā ad ministras, auide) prouincia, quam tu ad ministras, auare. alij viros, & alij carent his omnib.
 140. 1. captata quosdam) captata. alij captata ad quosdā. alij captos
 140. 3. mēsuram fructus) mēsuram
 Ibid. & paucam &c. terrulas) & ipsi creditores propter paruum fructum, quem dabat, terras. alij habent vtrumq. & post verbū terras addunt colonorum callide arripuisse & pau-

VAR. LECT.

& paucam &c.
 140. 4. dantes) dātes totas
 140. 5. alios) & alios
 140. 10. huiusmodi) hos
 140. 11. vel tritici) modij tritici. alij modij vel tritici
 Ibid. vel alia species, quæ in fructus aridos est) in quibusdā libris, hæc desunt.
 Ibid. vel alia species) vel in alia specie. alij & alterius species
 140. 12. in fructus aridos) in fructib. aridis
 Ibid. dederint) crediderint. alij crediderit
 140. 13. parte modij) parte
 140. 14. pro singulo modio) in singulo modio. alij per singulos modios
 140. 16. eorum audēte) audēte. eorum
 140. 17. audēte) aliquo audēte
 140. 18. inscriptis) scriptis
 140. 19. sunt cōtracta) sint contracta. alij sint.
 140. 20. dedit) dederit
 140. 21. vnam siliquam) siliquam
 140. 22. annuam) in anno
 140. 24. ex presenti) in presenti alij & presenti
 141. 1. omne autem xuo) omni autem xuo
 141. 2. si quando) si quis
 141. 3. vel triticū) qui vel triticum. alij triticum
 Ibid. freneratū, vel alij aridi) freneratur, vel alios aridos
 141. 5. accipiētes) accipiat
 141. 6. modij parte) modij
 141. 8. & secundum) secundum
 141. 9. permansit) permanserit
 141. 10. pignus) in pignus
 Ibid. acceperint) acceperunt. alij acceperat
 141. 12. hęc modis omnib.) hęc. alij hoc modis omnib.
 141. 13. reddere) reddant
 Ibid. & hanc legē communem omnib. esse) & hęc lex communis omnib. sit
 141. 15. gaudentem, &) gaudens, neq. non
 141. 16. consuientem) consulens
 141. 17. afferentē) afferens
 Ibid. hęc) Ea
 141. 19.

VAR. LECT.

141. 19. omni prouincia) omnes prouincias
 (Ibid. tuo) nostro
 141. 20. gubernatur) gubernantur
 Ibid. obseruare) obsequari
 141. 22. quod si) quod si forte. alij vt si forte
 Ibid. prater hec) prater hoc. alij propter hoc
 141. 23. & actione) exactione. alij actione
 Ibid. cadent) cadunt
 Ibid. & cui fenus) & ille, cui penitus. alij & cui pignus
 141. 24. hoc habebit) habebit
 Nou. 35. p. 142. v. 7. Quæstoris) Quæstoris, quos Boethos dicunt. Quæstoris. alij deest in his verbis additis verbum primū Quæstoris
 Ibid. in suos locos) in suo loco
 142. 13. sanctis) sacris
 142. 11. in locum) in loco
 142. 19. sed non) & non
 142. 21. & is) ex his
 Ibid. subrogatur) subrogatus est
 142. 22. Prærogatiuas) Prærogatiuum
 142. 23. Epulico) Epulico
 143. 1. Cyrillo) Quiedio. forte Quieto
 Ibid. Protogeni) Pirogeno
 143. 3. viginti & sex) viginti sex. A. alij viginti
 143. 4. heredes) ab herede
 143. 5. solidos dent) solidi dentur
 143. 7. hoc idē ius) idē iuris
 Nou. 38. c. 1. p. 143. ver. 20. vt &)
 144. 4. in solidū) in solido
 144. 10. ad crescant) ad hærescant
 144. 16. testator) testator, idest qui testamentum facit de reb. suis
 c. 2. p. e. ver. 20. cognationi) cognationibus
 144. 22. hi qui) forte hi que. A.
 144. 25. reuoluere) deuolueri forte
 145. 15. & nouem) forte nouem. A.
 Ibid. in potestatem) in potestate. A.
 c. 3. p. 146. ver. 9. eas præstari) præstari
 c. 4. p. 146. ver. 19. curialibus) curialibus.
 147. 1. vnicijs) vnicijs
 147. 3. contempserit) contempserint

VAR. LECT.

N. 39. c. 1. p. 148. v. 18. ex libens) ex liberis suis. A.
 148. 19. vel filia, vel filiaue
 148. 20. vel neprem) nepremue
 148. 21. ex his) ex ois. alij ex ipsis
 149. 2. in principio) præcipuus
 149. 9. seu) vel
 149. 22. fidei commissi) fidei commissario
 149. 24. Hoc autē, quod) Hæc autem, quæ
 150. 5. dotis, vel) dotis, &
 150. 12. sit graue) sit grauis
 c. 2. p. e. ver. 17. quidem nuptias) nuptias. luo parte. 16.
 150. 19. peperit) pepererit. luo. A.
 150. 20. ex defuncto mari) defuncti mariti. luo
 150. 24. contaxem) contraxit luo par. 8.
 151. 1. vt nec) & nec
 151. 2. fruendi) fruendiq.
 Ibid. alijq) & aliis
 151. 3. subiciatur) subiaceat
 151. 4. & enim enim
 Nou. 41. p. 151. ver. 12. exercitus) exercitui
 152. 1. seriniarium) serinia rios. A.
 152. 11. vt non) forte & vt non. A.
 152. 15. CP. BILIS.) CP. POST. CONS. V. C. BILIS.
 N. 41. p. 152. v. 18. sanctiss. synodos & monachoru) oculus medosus. forte scribendum sanctissimar. synodor. œcumenicarum. A.
 152. 22. in CP. ciuitatem) in vrbe CP. A.
 152. 23. aliā magnā ciuitatem) alia magna ciuitate. A.
 153. 1. etiam si quis) autem & alia, & si quis. A.
 153. 4. successione) incisionem
 Ibid. sustinere) subsistere. A.
 Nou. 44. c. 1. p. 153. ver. 10. componere) fieri
 153. 12. causam) de causa
 153. 13. esset) sit
 153. 16. hi, qui) qui
 153. 17. desiderauerunt) desiderauerint
 Ibid. Hoc autem obtineat) Hæc autē obtineat
 153. 20. aduersus eos) aduersus.
 154. 1. ita, vt si) ita autem, vt si

VAR. LECT.

154.16. causas eos) cau-
sam eorum
154.17. eorum) eorum
154.18. nec facere) non fa-
cere. alij non faciant
154.19. C.P. autem) C.P.
154.21. proponere) propo-
nere
C. 2. p. 155. v. 11. in his) his
155.15. alias scripturas) a-
liam scripturam
155.16. charta habeat)
chartæ habeant
Ibid. eam) eas
155.19. fecerint) fecerit
Ibid. subiciantur) subi-
ciatur
N. 45. c. 1. p. 156. ver. 1. cu-
ria) ciuilib.
156.3. sed &) sed
Ibid. subeat) subeant
156.4. potiatur) potiatur
C. 2. p. 156. ver. 14. litiget) li-
tigat Iuo in Panor.
Ibid. liceat cuius eo-
rum) licet cuiq. eorū.
Grat. alij liceat cuius
(alij liceat cuilibet eo-
rum.
156.17. quidem etiam) qui-
dem Iuo in Panor. &
Grat.
156.18. valeat) habeant
156.20. valeat) valet
Ibid. autem) quidem
156.21. nulli hæretico) nul-
lus hæretico. Iuo para-
16. nullus hæretico.
Idem in Panor.
156.23. etiam aduersus)
aduersus
157.1. in curialem condi-
tionem trahatur) a cu-
riali munere se subtra-
hat
157.4. vel ex) vel a
Nou. 46. p. 157. ver. 13. tri-
buta) tributum
157.14. conuenire) conue-
nire debent
157.15. clerum) clerici
157.16. religiosum) Episco-
pum ipsius) religiosus
Episcopus
157.17. a metropolitanis)
apud metropolitanū.
A.
158.6. distraxerunt) distra-
xerint
158.8. se iure) se ita
158.13. habenda) habita-
vel habenda
158.15. publicum) publicū
debitum. A.
158.16. ex quot) ex quib.
158.18. in necessitatem a-
lienationis) necessita-
te ad alienationem. A.
A. 158.19.

VAR. LECT.

158.19. venerunt) perue-
nerunt. A.
Ibid. autem) ante
Ibid. procedere) præce-
dere
158.24. addictio ita fiat)
adiciat ita
159.4. excepta) exempta
159.5. oratoria, quorum)
Theodora, cuius
Nou. 47. c. 1. p. 159. ver. 10.
mon. mēta) instrumē-
ta, vel monumenta
159.15. qualicumq.) qua-
cumq. alij quaque
159.17. huiusmodi initiū)
initium
159.20. ANNO) & Im-
perii anno. alij Impe-
rij anno illo
159.21. post hoc) post hæc
Ibid. Consul) Con-
sul. A.
159.22. obseruationem)
obseruanciam
160.3. scribantur) conscri-
bantur
Ibid. Huius) Hæc
c. 2. p. 160. ver. 8. & obscu-
ris) obscuris
160.10. monumenta) in-
strumenta
160.13. sed claris) & claris
160.14. & quas potest)
quas potest. alij & quas
possit. alij & que possit
Ibid. litteratus) Lati-
nus) Latinis litteratus
Nou. 48. p. e. v. 20. in qua
uis) quauis
Ibid. chartula; &) char-
ta
161.1. quibusdam) vel
161.5. subripui) subripue-
rit
161.6. exlauit) exlauerit
161.11. neq. serui) & neq.
serui. alij nec serui
161.13. probatione veri-
tas) probatio veritatis
161.16. faciet vox) facit
vox
161.17. Licet) Liceat
161.20. Sed heredes) Et
heredes. alij Sed & he-
redes
Ibid. est sequi) habent
sequi
Ibid. ea quæ) quæ eis
161.1. scripserit) conscri-
pserit
161.22. vel substantiam
suam) vel
161.23. si vocem) si volun-
tatem
162.1. adhuc in causis) in
adhuc. alij in casib. ad-
huc
O o Nou.

VAR. LECT.

Nou. 49. c. 1. p. 162. ver. 6. 163. 21. chartulæ) chartæ
 præsto) præsens
 162. 8. eius intrare) eius
 absente intrare
 Ibid. iudicium) iudicio
 162. 10. & vt) vt
 162. 11. eo, qui) illo, qui
 162. 12. Iudices) Iudex
 162. 13. præsto) præsens
 Ibid. dicant) dicat
 162. 14. etiam pro) & pro.
 alij etiam
 Ibid. id est pro eo, qui
 prouocauit) hæc ver-
 ba in quibusdam libris
 defunt.
 162. 15. iudices victricem)
 victricem
 162. 16. ferant) ferat
 162. 17. Ne) Neque
 162. 23. intrauerint) inter-
 uenerint. A.
 163. 1. iura) omnia iura
 163. 3. permaneant) maneant
 163. 6. statuti dies intraue-
 rint) statutus dies in-
 trauerit
 c. 2. p. e. v. 10. earum fiat) fiat
 163. 12. Vnde) Nam
 Ibid. emerfit) euenit
 163. 13. erat) est
 163. 14. chartulam) char-
 tam. & 163. 17.
 163. 20. dicebat ei) dicebat
 163. 21. chartulæ) chartæ
 Ibid. eiusdem manu)
 eiusdem
 163. 25. chartula) charta
 164. 1. producebat aduer-
 sarius) proferebat
 164. 2. illa chartulā) char-
 tulam. alij illam chartā
 164. 5. Et noster Imp. con-
 stituit) Et nos consti-
 tuimus
 164. 10. primus) prius
 164. 13. a mensa) de mensa
 164. 15. monumentis) in-
 strumentis
 164. 16. videtur) videatur
 164. 20. faciant compara-
 tiones) faciant compa-
 rationem. alij compa-
 rationes fiant
 c. 3. p. e. ver. 22. Omnes li-
 tigatores) Omnis autē
 litigator
 164. 23. iurauerint) iura-
 uerit
 164. 24. addent) addant.
 Iuo addunt
 164. 25. quia non) quod
 non. A.
 Ibid. nec calumniæ) nō
 calumniæ
 165. 1. nec vexandi) non
 vexandi
 165. 2. tota causa) tota ista
 causa

VAR. LECT.

causa
 165. 3. exigant) exigent. a-
 lij exiget, iurare coge-
 tur
 165. 4. si litigator) cum li-
 tigator Iuo.
 165. 6. cogebatur) com-
 pellebatur Iuo.
 165. 7. probationes exe-
 git) exigit
 165. 10. sufficiat) In qui-
 busdam libris additur.
 quamuis antiqui per
 vnam quamque calu-
 mniā dederint vnū sa-
 cramentum, quod no-
 bis non placet. In alijs
 additur. quamuis ali-
 qui pro vnaquaq. calu-
 nia dederint &c. Hoc
 etiā loco additur hæc
 formula huius sacra-
 menti, quam non esse
 Iuliani arbitror, sed a-
 licuius studiosi (Quod
 sacramentum calumniæ
 fit ita. In primis qui-
 dem actor iuret. Hanc
 litem, quam moui, ca-
 lumniandi animo non
 moui, sed existimo me
 bonam habere cau-
 sam; nec dilationis,
 nec calumniæ causa,
 nec vexandi aduersa-
 rij gratia probationes
 in tota hac causa ab
 aduersario meo nul-
 las exigam. Sic deus.
 Postea reus ita. Ego
 putans bona instantia
 & causæ ad contradi-
 cendum peruenio. nec
 dilationis, nec calu-
 mniæ causa, nec vexan-
 di aduersarij gratia
 probationes in tota
 hac causa ab aduersa-
 rio meo vllas exigam.
 Sic deus.)
 Nou. 51. p. 165. 16. eisdē) eis
 165. 17. desinent) desinant.
 forte desinerent. A.
 165. 19. nostro Principi) no-
 stri imperij
 165. 20. constituit) consti-
 tuimus. Iuo Princeps
 constituit
 Ibid. honestiorem) ho-
 nestam
 165. 21. sine aliqua poena)
 his verbis caret Iuo.
 166. 2. exposuerunt) Iuo
 par. 8. exposuerunt. A.
 166. 4. operam suam) ope-
 ram
 166. 5. dedere) dederunt
 Iuo.
 O O 2 166. 6.

VAR. LECT.

- 166.6. persoluant) soluat
 166.8. officio) per officiu
 166.9. efflagiteretur) flagite-
 tur Iuo.
 166. 15. poena soluat)
 poenam soluat Iuo
 Ibid. priuatus sit, qui)
 probatū sit, quod Iuo.
 166.16. exegerit) exegit
 166. 17. ipse Praeses sacra-
 mentum) Iuo in Pan.
 ipse sacramentum. Idē
 par. 8. sacramētum nō
 166. 18. teneatur quidem
 eadem poena) Iuo in
 Panor. quidem teneat-
 ur ea poena Idē par. 8.
 ne teneatur quidē ea
 poena
 166. 25. cui & vicinæ)
 Quod & qui vicinæ est
 Ibid. fauere) facere
 Nou. 52. c. 1. p. 167. ver. 7.
 vel in alio vico, vel)
 hæc verba in quibus-
 dam libris desunt.
 167.10. alieni) alicuius
 167. 11. ab his) ex his
 167.15. compellitur) com-
 pelletur. A. alij com-
 pellatur
 167.18. Hæc) Hoc
 167.21. saluberrimæ) salu-
 berrima
167. 22. presentis) huius
 c. 2. p. 168. ver. 4. huiusmo-
 di donationis instru-
 mentum) hanc dona-
 tionem. alij huius do-
 nationis instrumenta
 168. 6. monumētis) instru-
 mentis
 168.7. quingentorum) du-
 centorum
 Nou. 53. c. 1. p. e. ver. 15. vt
 in, vt
 168.16. aut sistat) se, vel si-
 stat. alij se, aut sistat
 168. 20. quidem certum)
 certum. alij quidem
 168. 21. is quidem, qui)
 idem, qui
 169. 4. obseruatione) ab
 obseruatione. A.
 169.7. profectio) via
 169.8. in tanta quantita-
 te) n tantam quantita-
 tem
 169.11. litium etiam) litis
 169.12. omnimodo) omni-
 no
 169.19. frustra fecerit) fe-
 cerit
 169. 21. legitima taxatio-
 ne) legitime
 169.22. hæc) Hoc
 Ibid. custodiantur) cu-
 stodiatur

VAR. LECT.

- 169.23. iam desinent) tūc
 desinant. alij iam desināt
 169.24. alienam aliam
 Ibid. in locis competē-
 tib.) competentius
 cap. 2. p. 70. ver. 4. sibi di-
 cunt) dicunt
 Ibid. fideiussores) & si
 deiuisiones
 170. 5. litigij causa) litigij
 170. 7. permittitur) per-
 mittuntur
 170.9. reos conscios
 170. 10. ab alia prouincia)
 a prouincia
 Ibid. in aliam prouin-
 ciam) in prouinciam
 170.11. exhiberi) extrahe-
 re
 170.13. hac promulgatio-
 ne) hanc promulgatio-
 nem
 170. 16. neq. per) neq. &
 170.17.
 170. 19. rescriberetur) re-
 scribere. alij scribere
 170.24. fideiussores) fide-
 iuisiones
 170.25. promittentes) pro-
 mittens
 171. 11. ipsius antea) antea
 171.13. capitulo) capite
 c. 3. p. e. ver. 14. Si quis) Si
- autem
 171.15. admonitionē) mo-
 nitionem
 171.17. vel alium) vel alibi
 172. 2. exceptit) excipit. a-
 lij excipiat
 172. 3. contestatio fiat)
 contestatio fiet. alij cō-
 testationem exceperit
 172.4. si transferunt vigin-
 ti dies) si transcrint vi-
 ginti dies. alij si tēpus
 viginti dierū transferit
 172. 5. consideretur) con-
 sideratur
 172.7. in libello libello
 Ibid. Nam intra vigin-
 ti dies) Iuo Intra vice-
 simum diem. alij Nam
 intra vicesimum diem
 si. alij Nam si intra vi-
 cesimum diem
 172.8. facta) factus est. alij
 fiat.
 172. 12. quem sibi) vt ali-
 quem sibi Iuo.
 Ibid. petijt) petat Iuo.
 c. 4. p. e. ver. 14. promise-
 rit) promisit
 172.15. deinde) deinde au-
 tem
 172.18. & nondum) non-
 dum
 172.20. Et si quidem) Sed
 O O 3 & si

VAR. LECT.

& si quidem
 172. 22. in iudicium duci
 ci) in iudicium duci.
 alij in iudicio duci
 172. 25. etiam ab) etiam
 173. 3. Præfiniatur autē)
 & præfigatur
 173. 4. dies) terminus
 173. 7. in tantum) in tan-
 tum modum. alij tan-
 tum modo
 173. 10. rei actor) actor
 173. 11. accipiat) recipiat
 173. 12. contigerunt) con-
 tingerint
 173. 14. fideiussores) fide-
 iussorem. A.
 173. 17. sint) sunt
 c. 5. p. e. ver. 19. casu milita-
 uerit) forte militauerit
 173. 21. schola placitum)
 scholæ placitum
 173. 23. Etenim) Ecce e-
 nim
 173. 24. militaret, defun-
 cto) militet defunctus.
 alij militet, defuncto.
 alij militet. defunctis
 Ibid. mutuauerit) mu-
 tuauerat
 173. 25. ipse etiam) ipse æ-
 que
 Ibid. schola placito)
 scholæ placito. alij
 schola placita
 c. 6. p. 174. v. 12. Diximus)
 Didicimus. alij Diximus
 autem
 174. 13. mulierem) capitu-
 lis mulierem. alij capi-
 tulus. quod mulierem
 174. 15. eius) ei
 Ibid. oportere) oportet
 174. 18. marito) marito suo
 Ibid. cōplures) plures.
 alij quam plures
 174. 22. eas sine) sine
 174. 23. deducere poterit.)
 Post hæc addit aliqui
 libri. non subiectas ma-
 riti creditoribus, nisi
 ad hoc tantum, quod
 heres ei extiterit.
 175. 6. legatum ei) marito
 legatum
 175. 7. est) erat. alij sit
 175. 8. omnimodo capiat)
 capiat
 175. 10. maritus) maritus
 suus
 175. 11. reliquerit) reliquit.
 alij relinquat
 175. 12. faciat) fiat. alij quā
 fecit
 Ibid. suppleatur) sup-
 pleat
 175. 13. ei deerit) minus de-
 dit.

Non.

VAR. LECT.

Nov. 54. c. 1. p. 175. ver. 16.
 libro Codicis) Codicis
 175. 18. natus est) natus
 erat
 175. 23. contigerunt) con-
 tingerint. alij contigere
 Ibid. qui antea) qui au-
 tem ante illam. alij qui
 autem antea. alij quæ
 autem antea
 Ibid. emerferunt) emer-
 serint
 c. 2. p. 176. ver. 2. ptochiū
 cum ptochio) ptocho-
 trophium cū ptocho-
 trophio
 176. 3. vel monasterium
 cum alio monasterio)
 vel monasterio Iuo. 2.
 alij vel monasterium cū
 monasterio
 176. 4. & vt) vel vt Iuo.
 176. 8. hæc q.) hoc q. Iuo. 2.
 alij hoc quoque. alij &
 hoc quasi. alij & hoc
 quod
 176. 10. celebrando) cele-
 brato
 Ibid. cum omni subti-
 litate, & iureiurando)
 Iuo caret his verbis
 176. 12. rei disceptatione)
 disceptatione Iuo.
 176. 13. procedente) præce-
 dente. A.
 Ibid. Vt ipse) vt & ipse.
 alij vt ipse
 Ibid. deliberēt) deliberet
 176. 17. Huius) Ex huius
 176. 18. magna) magnæ
 176. 19. Nullā enim ré im-
 mobilem) Nullas enim
 res immobiles
 176. 20. permittitur) per-
 mittatur
 Nou. 55. p. 177. v. 1. emphy-
 teuscos) emphyteuti-
 cos
 177. 4. omnino) omnimo-
 do
 177. 5. Sed huius) Sed ex
 huius
 Nou. 56. p. e. ver. 13. præsta-
 ri) præstare
 177. 15. fuerit) factus fuerit
 N. 57. c. 1. p. 178. v. 2. eccle-
 siis suis) ecclesiis Iuo
 178. 4. oportet) necesse est
 Iuo.
 Ibid. scilicet vt &) Iuo vt
 scilicet. alij qui scilicet
 178. 5. dona ecclesiastica)
 ecclesiasticas res
 178. 6. illis destitutorib.)
 illis hæc torib. Iuo. alij
 illis. alij eis destitorib.
 alij vtrumque verbū
 deest.

004 178.7.

VAR. LECT.

- 178.7. desitutiores redierint) duo redierint. alij desitutiores redierint
 178.9. eorum, & dona) eorum duo.
 178.10. praestita) praestitae duo.
 178.11. annonae) annona
 178.12. decet debent
 Ibid. desitutorib.) desitutorib.
 178.14. ad lucrum) lucro
 178.19. habeant) habent
 c.2. p.179. ver.2. annonas)
 annonam duo.
 179.5. ibi.) sibi duo.
 Nou.58. p.179. ver.11. sacram facere missam) sacram facere missas. duo.
 alij sacra celebrari facere missam. alij sacra mysteria facere
 179.14. deputatos) qui ei deputentur. duo. alij deputatos ei
 179.15. ex iussione) ex iussu. duo. alij & iussu
 Ibidem. religiosissimi) religiosi duo. par.6.
 179.16. ciuitatis) illius ciuitatis
 179.17. Si quis autem) Si quis
 79.18. ea) hae
- Ibid. domus ipsius) domus eius. alij domus ipsa. alij dominus ipsius
 179.19. vindicetur) addicatur duo. A.
 179.21. hoc haec
 179.22. quinquaginta) quadraginta
 179.23. multa plectetur) poena mulctetur. alij quod si multa plectetur
 Ibid. apparitio) apparitor
 180.2. hominem Christianum) Christianum
 180.4. oratoria) oratoriu
 180.5. sacram autem missam non faciat) missa non fiat alij sacram celebrari missam non faciat.
 Nou.59. p.e.v.14. a diuina) a diuina
 181.3. vellent) velint
 181.16. At Sycorum) A Sycae autem
 181.25. quod ex) ex quo
 182.1. psallet) psallit
 182.2. eius nihil) eius nihilominus nihil
 182.6. vel si) vel
 182.7. tunc hic
 Nou.60. c.1. p.e. ver.13. & periculi

VAR. LECT.

- periclitantem) vel periclitantem
 Ibid. mori molestare) molestare
 182.15. vxori eius) vxori
 182.16. inquietudinem) in iuriam
 182.17. inferre permittitur) asferre permittatur duo. alij asferre permittitur
 182.19. mortem eius) mortem duo.
 182.21. sit) est
 182.23. & funus) funeris
 183.2. cadat) cadit duo
 Ibid. iustas habeat intentiones) iustam habeat intentionem
 183.5. alterum tantum) tantum aliud. alij aliam tantam. alij aliam
 183.6. compellitur) compellitur duo.
 183.13. Magister) Magistratus
 183.14. his inuigilare) in his vigilare
 183.15. apparitores) apparitiones. alij apparitores omnes
 183.18. si ea) si
 183.21. multentur) multabuntur
- c.2. p.184. v.3. in totum) in toto
 184.4. derelinquere) relinquere
 184.5. semet ipsos) se ipsos
 184.6. proferre) perferre
 Ibid. litis quidem) litis
 184.7. modis omnibus apud apud
 Ibid. ipsos magistratus) ipsum magistratum
 184.10. nolint) noluerint
 184.14. Sed appellationes) Et appellationes
 Ibid. eorum ipsi) ab eis interpositas
 Ibid. suscipiant) suscipient
 184.17. Quod si vel) Quod si
 184.19. statutum) statuta
 Ibid. quippiam sibi) venire
 185.2. easq. omnes) easq.
 185.3. Quod si) qui si
 185.6. diximus) dicimus
 185.8. litigiorum) litigatorum
 185.11. coguntur) cogantur
 185.17. principali) imperiali
 185.24. & ciuitate) ex ipsa pelli ciuitate

VAR. LECT.

185. 25. obseruauerint) ser
uauerint
Ibid. istam) hanc
186. 1. expellantur &c.) &
ipso proprio cadere ho
nore
Nou. 61. p. e. ver. 8. pro co
gna: o) pro alio cogna
to. alij propter cogna
tum
Ibid. quiuis extraneus)
quis extraneus. alij qui
uis alius
186. 14. cōsenserit &c. mu
lier) consenserint &c.
mulieres
186. 15. Sed si) Et si
187. 3. comprobare) appro
basse.
187. 5. secundus cōsensus)
secundo consensu
187. 7. omnimodo) omni
no
187. 9. mariti facultatib.)
facultatib.
187. 11. mulierem) eam
187. 17. autem vel) autē &
187. 20. & si quod) quod.
alij quantum
187. 22. alix mariti) alix
vxoris
Ibid. ipsi mariti) ipsius
mariti. alij ipse maritus
187. 23. permanent obliga
- ti) permaneant obliga
ta. alij permanet obli
gatus
188. 1. datas integras) in
tegras
188. 3. mulieres moueāt)
mulier moueat
188. 4. autem) enim
188. 6. modo) nunc
Nou. 61. c. 1. p. e. ver. 12. tā
tum sine conuentu) tā
tum in. alij tantum
188. 14. induci. vt) Et vt
c. 2. p. 189. ver. 1. Vrbaria)
Vrbicana
189. 4. Et si quidē) Et Con
sules, & qui
189. 9. Post Patricios au
tem) Et post hos
189. 11. quam Præfectorū,
&) quā Præfectorio
rum, & alij Præfectoro
rum, quam
189. 12. Militū, &) Militum
Ibid. Illustrium virorū
ordo ponatur) Illustriū
neq. Præfectorū, neq. Præ
fectorij
189. 16. a senatorib. hone
ratur) senatorib. cōnu
meratur. forte senato
rib. numeratur. A.
189. 18. connumeretur) cō
numerentur

VAR. LECT.

189. 21. Præfectorij) Præfe
ctori. alij Præfecti Præ
torij
190. 2. compelluntur) com
pellantur
190. 4. sua firmitate) sua
firmiter. alij in sua fir
mitate
190. 7. plectantur) plectē
tur
190. 8. ipsis violatorib.
violatorib. ipsius
190. 10. violare) violari
Ibid. concesserint) con
senserint
Nou. 63. p. e. ver. 15. Zeno
niana) Leoniana
190. 17. maris) aëris
191. 1. altissimam) forte al
tissimum
191. 2. maris) aëris. & ver.
5. & 7. & 19.
191. 5. habentem e vicino)
forte habente me vici
no. vel habente vici
no. A.
191. 6. illam, quam) forte
illum, quem
191. 20. vt in vendēdo) vt
inuadendo forte. A.
191. 23. voluptatem) volun
tatem
191. 24. actione in) actione
ne ad
191. 3. violare cōcesserit)
violari consenserit for
te
Nou. 64. p. 191. ver. 19.
quot) quæ. A.
193. 2. item) iterum
Nou. 65. p. 194. ver. 3. reli
ctæ, vel vineæ) relicta,
vel vinea
194. 4. fuerint) fuerit
Ibid. posita) sita
194. 5. legatum, vel do
natio facta fuerit) le
gato vel donatione da
ta fuit
194. 13. celebratur) celebre
tur
194. 14. firmus est) addit
Russardus. D. CP. Ioan
ne C O S. A.
Nou. 66. p. e. ver. 21. idest)
legis, idest
195. 11. secundum veteres)
seruantes
195. 12. Constitutiones)
Constitutionem
195. 14. fuerint) fuerunt
195. 15. habeant) habent
Nou. 67. c. 1. p. e. ver. 18. ec
clesiam) monasterium,
ecclesiam
195. 23. faciens) faciat
Ibid. autem ante) ante
Iuo

VAR. LECT.

196. 2. praefiniat) praesumat
 Ibid. qui ad) quod ad
 Iuo
 196. 3. & sacrum ministerium) sacro ministerio
 apra. Iuo. alij & sacrum
 mysterium
 196. 5. obseruant) seruiunt
 196. 7. postea domum) &
 postea domum. Iuo. a-
 lij postea domum ibi
 196. 8. ea, quae ab ipso)
 quae ab eo. Iuo. alij ea,
 quae ab eo
 196. 9. sufficiant) sufficiunt
 Iuo
 Ibid. constituendum)
 construendum quidam.
 Iuo custodiendum
 196. 12. arbitrio) cum arbi-
 trio Iuo.
 Ibid. ciuitatis Episcopi)
 piscopi
 c. 2. p. e. ver. 14. Si Episcopus
 per. alij Si Episcopus
 per
 Ibid. tempus) temporis
 196. 16. degat) degerit
 Ibid. ecclesiae) aut ec-
 clesia
 196. 17. administret) admi-
 nistrent
 196. 18. in ecclesia sua)
 in ecclesia est
 196. 20. Teneant) Tenean-
 tur
 196. 21. Episcopis) Epi-
 scopi
 Ibid. quae in) quae
 196. 22. sunt) sunt. seruare
 c. 3. p. e. ver. 23. ecclesiasti-
 ca) ecclesiae
 196. 24. celebranda) cele-
 brata
 197. 1. relata) dictam
 197. 5. Episcopus) Archie-
 piscopus
 197. 6. praedicta iam) pra-
 dicta
 197. 7. ex consilio) consilio
 Nou. 68. p. e. ver. 11. ali-
 quid lucrum
 197. 14. Nouellam) nouam
 197. 17. peruenit) peruenit
 rit. alij venit
 Nou. 69. p. 198. ver. 11. par-
 tibus) liber secundus
 c. 1. p. e. ver. 14. omnes) ho-
 mines
 198. 16. iurisdictioni Prae-
 sidum) vni praesidi
 198. 20. nisi) nec si
 198. 21. prolata duci) pro-
 lata educi alij promul-
 gata duci
 199. 12. quaratur) quaer-
 ritur

VAR. LECT.

ritur
 Ibid. veluti) videlicet
 199. 14. huiusmodi res)
 haec res
 199. 17. hoc alijs) hoc etiam
 alijs quam
 Ibid. omnino) omni-
 modo
 199. 18. qualemcumque)
 qualemcumque
 Ibid. tur) iurauerit) surri-
 puit
 199. 21. admiserit) admisit
 199. 22. probationis) pro-
 bationis
 Ibid. externis) extraneis
 199. 23. Et haec) haec. alij
 Et hoc
 199. 24. praesentia) prouin-
 cia
 200. 1. lis) es
 c. 2. p. 200. ver. 6. deliquere-
 rit) dereliquerint
 200. 7. omnimodo) mo-
 dis omnibus.
 200. 9. rerum domino) de
 rerum dominio
 200. 13. domini) dominus
 200. 14. degant) degat
 200. 16. absint) absit
 200. 17. menses ad) men-
 sium
 200. 18. oportet) debent
 200. 19. vel in Italia) in
 Italia
 Ibid. morentur) more-
 tur
 200. 20. Eadem) Et idem
 c. 3. p. e. ver. 25. ut ipse) ut
 ipse, qui praesens est
 201. 2. & hoc) hoc
 201. 4. & defendat) defen-
 dat
 201. 6. aut generaliter) aut
 aliter. in quibusdam li-
 bris desunt haec verba
 usque ad illa Quod si
 201. 10. mandare) transmit-
 tere
 201. 11. domino) & domi-
 no
 201. 16. fuerit) sit
 201. 17. accusatus) accu-
 satur
 201. 21. alicui) aliquem
 Ibid. voluit) voluerit
 201. 22. accusationem) ac-
 ctionem
 201. 23. euaserit) & euasit
 202. 1. cremodicijs) ere-
 modicis iudicis
 202. 2. ipso) & ipso
 202. 3. ut si) & si
 202. 5. rerum vel) rerum
 202. 8. restat) restituat
 c. 4. p. e. ver. 10. nisi) nisi
 202. 18. ad maiores) apud
 maiores. 21.
 202. 20.

VAR. LECT.

101.10. Cōstitutio iubet) constituimus
 101.23. in ista) in hac
 102.24. exercetur) ventiletur
 c.5.p.e.ver.25. Nulla autem) Nulla Iuo.
 103.1. præsēntis legis) Præsēntis
 103.3. xenodochium) xenon Iuo
 103.6. fisci, siue) siue Iuo
 103.10. prætēdat) ostēdat
 c.6.p.e.ver.14. prætēritis) præsēntib.
 103.15. habeat) habet
 103.16. huiusmodi) præsēntem alii istam
 103.19. subeat) soluat
 Nou.70.p.204. ver.1. præsē fulget) præsē fulgeat. alij fulgeat
 104.3. accipiat) accipit
 104.10. potitus fuerit) potitus. alij postus fuerit
 104.11. constitutus) constrictus
 Ibid. reuera) veram
 104.16. idest &) idest
 104.17. qui in) quæ in
 104.19. italix) in Italia
 N.72.c.1.p.205. v.15. nulli curatori) vel curatori
 105.17. qui curatione eius gubernatur) cuius curationem gubernat
 105.18. iure celsionis) iura successionis
 Ibid. ab alio) ab aliquo
 105.19. dederit) dedit
 c.2. p. e. ver. 22. curatione) curatore
 105.23. ipse) ipsi. A.
 106.1. Sed & is) Sed is. alij Sic is
 106.2. indigeat) indiget
 c.3.p.e.ver.8. fuerit) sit
 106.11. custodiat) custodiet
 106.12. sacramentum) sacramento
 c.4.p.e.v.15. dicens) dicat
 106.23. in incerto) incerti
 107.3. curationem) curi
 c.5.p.207.ver.6. Quod si quis) Si quis
 107.9. actiones, quas) actionem, quam
 107.11. fuerit) sit
 107.13. vel alijs) vel Ibid. commenticijs) cōventionib.
 c.6.p. e. ver. 16. superius diximus) præsē diximus
 107.17. vel forte) vel & v. 12.
 107.18. nec) &
 107.25. Tutori autē, vel) Tutori

VAR. LECT.

Tutori, aut
 108.1. nominib.) nomina
 c.7.p.e.ver.7. sed etiā) sed
 108.8. furiosi) furiosorū
 Ibid. mentecapti) mentecaptorum
 c.8.p.e.ver.16. conseruare) conseruari
 108.20. sub alia) alia
 108.24. ad ipsum) ad eū
 c.9.p.209.ver.2. sint) habeat. alij sunt
 109.8. hoc deponatur) deponatur
 109.9. Eademq.) Et hæc eadem
 109.11. curatori &) curatori
 109.12. si quæ redditum) & siquidem redditus
 109.13. vel forte, vel
 109.18. pertinebit) pertinet
 c.10.p.e.v.19. tantū) tantū
 109.20. vt ex) quod ex
 109.24. Nam & ab) Ab Iuo. alij Et ab
 109.25. immisceat) miscet
 110.1. cuiusvis) cuiuscūq.
 110.2. præsētare) dare
 110.3. per diuinas) super diuinas
 110.6. curatione egerēt) Iuo. curas egerint. alij curationē gerunt. alij curationē egerunt
 Nou.73.c.1.p.e.ver.8. alij cui caute) in alicuius cautelam Iuo
 110.11. depositori ad) ad
 110.14. quod sub) quod in
 110.16. se conscripfit) Iuo cōscripfit. alij se subscripsit. alij se scripsit
 110.18. si tres) tres
 Ibid. adhibiti fuerint) adfuerint
 c.2.p.e.v.22. de alia) de aliqua Iuo
 111.1. solz, & comparationes earū) Iuo solz. alij solz, & cōparatio earū
 111.4. subscripserint, subscripsissent Iuo
 111.5. eis) ipsis
 111.6. esset) sit. alij fuerit. alij est
 c.3.p.e.v.8. litte: x) littera
 111.9. videatur) videatur
 111.11. non debet) non oportet
 Ibid. tamen) tantum
 111.13. verisimilia) verisimilia
 c.4.p.e.ver.16. in instrumentis) instrumentis
 111.22. vel per) vel.

VAR. LECT.

- c.5.p.212.ver.2.tabelliones) rebellionem
 212.5.scilicet a) a
 c.6.p.e.ver.6.Iudices) Iudices autem
 Ibid.comparatione) compositione
 212.7.deprehendant)reprehendant
 212.9.notarum) notarij
 cap.7.p.212.ver.14.(sunt) sint
 (Ibid.vel forte) vel si forte
 212.15.ille quidem) ille
 212.18.in eo in illo
 212.20.p. opter necessitatem) pro necessitate
 212.23.& viuit) viuit
 Ibid.fit) est
 212.25.præbeat) præstet
 Ibid.Sed si) Et si
 213.2.viuit) viuat
 Ibid.est) fit
 213.5.ipse quoq.) ipse
 213.6.Titium) tertium
 213.7.veniat) veniat, & sacramentū præbeat. A.
 Ibid.numeratorem) ad numeratorem
 213.9.(sunt, vel) sint, vel alij fuerint, vel in . alij sunt, vel in
 213.10.vel alia) vel alia iusta
 sta.alij fuerint,vel alia iusta
 Ibid.impediuntur) impediuntur
 Ibid.in iudicium venire venire
 213.11.& viuit) viuit
 213.13.fit) est
 213.17.& veniat) veniat autem
 213.19.conscriptum) scriptum. alij compositū
 Ibid.numerator) ad numerator
 213.20.absint) absit.alij absens est
 213.21.Enimuero si vel) Si vero simul. alij Si vero
 Ibid.sunt) sint
 213.23.ad comparationem) tunc ad comparationes. alij tunc ad comparationem
 214.1.tabellionib.) tabellione
 214.3.comparationem) comparatione
 214.4.ex multis) ex
 214.6.inlucescere) elucescere
 214.8.comparatio) comparationes
 214.12.Sed & is) Sed is
 214.13.

VAR. LECT.

- 214.13.de dolo,&) de dolo,& de
 214.14.Istis autem) His autem omnib.
 214.18.suis.) sub
 214.19.corroborent) roborent
 Ibid.autemque) quæ
 c.8.p.215.ver.3.est) erit
 215.7.vel sanctam) sanctā
 c.9.p.e.ver.14.Hæc autem) Hæc
 215.17.aliqui contraxerint) aliqui contraxerunt.alij aliquid contraxerint
 215.18.testib.) testimonijs
 Iuo
 c.10.p.216.3.conseruari) seruari
 216.4.subtilitas) vsus
 Ibid.ciuitatib.) ciuitate
 216.5.habeat) habet
 216.7.pro iure) pro lege
 216.9.faciendis non reprobamus) non reprobamus. alij faciendis non reprobauimus
 216.10.alias in) in alia
 Ibid.summa) legitima
 216.13.præteriti casus) præteritæ causæ
 Nou.74.c.1.p.e.ver.18. si-
 lios naturales fuerit)
 Iuo.par.8.liberos procreauerit. A. Idem in Panor. filios procreauerit. alij liberos naturales fecerit
 216.19.cosq.) & eos
 Ibid.filios) liberos. Iuo par.8.
 Ibid.& in) in Iuo in Panor.
 216.22.Nā &) Nam Iuo
 217.1.dotalium sui sui
 217.3.viuunt) viuunt
 Ibid.sunt) sint
 217.5.didicimus) dictū est
 217.8.naturalis) naturales
 217.9.legitimos habere) facere legitimos
 217.11.& poscat) & exposcat
 217.18.eorum iam mortua) eorum
 217.21.autem odio) odio
 Ibid.in corpore suo) in corpus suum. A.
 217.23.nolit) noluit
 217.25.sibi facere) facere
 218.1.matrē suam) matrē
 218.4.pertinentium) peruenientientium
 218.11.interim naturalem) naturalem
 218.13.non potuit) non
 l p pos

VAR. LECT.

118.15. liceat ei) Liceat pa
 118.17. ut amien) ut amien
 118.23. dicta) addit
 119.1. patri) patris
 119.3. sunt) sient
 119.4. confecerit) confeti
 119.5. p. e. ver. 6. sibi per)
 119.7. efficeret) iacere
 119.9. auber) vult
 119.10. p. e. ver. 14. procrati)
 119.11. & ille) vt. & ille
 119.25. charta) charta
 120.1. & quo) quo
 120.2. & Consule) quo
 120.3. conuenerint) con
 120.3. oratorio, & loco)
 120.4. defensor) & cleri
 120.5. velint) voluerint. a
 120.6. charta) chartulam
 120.7. eius) eius quod si. a
 120.14. & sine) sine
 121.1. p. e. ver. 18. de scriptis)
 121.2. Quæstoris) Quæ
 121.3. ibid. iurauerit) iuravit
 121.4. Grat.
 121.5. p. e. ver. 21. sit illa) sit illi. alij
 121.6. sit ei
 121.7. sit tamē ei) cōiun
 121.8. sit fuerit) iuo trib. lo
 121.9. & Grat. cauent his
 121.10. & multalij libri.
 121.11. procreauerit) pro
 121.12. c. 5. p. e. ver. 14. observa
 121.13. tionem) scilicet) obser
 121.14. uationis. alij observa
 121.15. tionem
 121.16. Constitutionum)
 121.17. Constitutionis
 121.18. patri) parenti
 121.19. p. e. ver. 23. sen
 121.20. tentias) sententiam
 121.21. precipimus) præ
 121.22. cepimus
 121.23. causas) causam
 121.24. imperatori) impo
 121.25. rator) A.
 121.26. & nostra) vt no
 121.27. stra) A.
 121.28. ibid. sententiæ eius ro
 121.29. borentur) sententia e
 121.30. ius roboretur
 121.31. aliud) aliis
 121.32. aliis
 121.33. patri) Patris
 121.34. Quæstoris) Quæ
 121.35. store

VAR. LECT.

121.36. flore. alij Quæstore i
 121.37. plo. A.
 121.38. Nou. 76. p. 222. v. 18. qui,
 121.39. quæue) quicūq. iuo. a
 121.40. lij quicūq. vel quæcūq.
 121.41. Ibid. in monasterium)
 121.42. monasterium
 121.43. substantiā suam)
 121.44. substantias suas in iuo.
 121.45. alij substantias suas
 121.46. 21. habent) habeant
 121.47. 23. disponere) disri
 121.48. buere iuo.
 121.49. 2. Sed ea constitutio)
 121.50. Sed hæc constitutio
 121.51. quidem
 121.52. 4. valeat) valet
 121.53. 6. facta est) facta
 121.54. 8. Habeant) habent
 121.55. 10. disponendi & ius
 121.56. ponere etiam
 121.57. Nou. 77. p. e. ver. 13. per ca
 121.58. pillum dei, vel per ca
 121.59. put) per capillum, vel
 121.60. barbam dei iuo. alij per
 121.61. capillos dei, vel per ca
 121.62. put. alij per capillum
 121.63. dei, vel caput
 121.64. 15. blasphemia) blas
 121.65. phemia aliqua iuo.
 121.66. 17. Si quis autem) Si
 121.67. quis
 121.68. 18. sciens nō) iuo. nō.
 121.69. 19. condemnatione)
 121.70. coërtione
 121.71. 20. similiter) simul
 121.72. 21. ipse quoq.) ipso
 121.73. quippe
 121.74. 23. etiam nostram) &
 121.75. nostram
 121.76. Nou. 78. c. 1. p. 224. ver. 4.
 121.77. nec valet) non valet
 121.78. 7. non indigeat) non
 121.79. indigent
 121.80. 8. vt hoc impetret) vt
 121.81. impetrent
 121.82. 10. teneat) valet
 121.83. c. 1. p. e. ver. 13. libertinos
 121.84. similes) libertinum simi
 121.85. lem
 121.86. 14. ingenuorum) in
 121.87. genuo
 121.88. 15. facimus) fecerim
 121.89. mus
 121.90. 20. prerogatiua) præ
 121.91. rogatiuam
 121.92. 1. existeret) consistere
 121.93. 2. & in) in
 121.94. 4. eo, qui) illes, qui
 121.95. Ibid. ingrato contra
 121.96. donatorem existente)
 121.97. ingratus circa donato
 121.98. rem extiterit
 121.99. 7. contra) circa. iuo
 122.00. cap. 144.
 122.01. Ibid. patronum) patro
 122.02. num suum. iuo.
 122.03. Ibid. fuerit) extiterit
 122.04. Pp 2 125.8.

VAR. LECT.

- 225.8. causa autem ingr^a titudinis) cauere autem oportet ingrati tudines, quæ Iuo.
 225.9. cognita) constituta
 225.11. suum moueat) moueat. Iuo. alij mouerit
 225.12. ei fecerit) eidem fecerit
 225.13. et) vel
 225.14. Idem est & si) id est si Iuo
 Ibid. dedecus. eius) dedecus
 225.15. pertinentes iniurias) pertinentem iniuriam
 225.18. libertus reuertatur) libertus reuertitur. Iuo. c. 144. alij reuertitur
 225.20. patronis) petrono
 Ibid. retribuunt) tribuat. alij retribuit
 225.22. conseruabit) conseruat
 Ibid. Hæc) Hoc
 225.24. relaxauit) relaxauerit
 c. 3. p. 226. ver. 3. componat) conficiat
 Ibid. habebit eam) habebit Iuo. alij habeat
 226.4. ipse maritus summa) ipse summa Iuo. alij summa
 226.5. præfulgeat) præfulget
 Ibid. & liberi, qui) & si liberi Iuo.
 226.6. coniugio) connubio Iuo.
 226.7. fuerint) sunt
 226.8. existant) succedunt Iuo.
 226.10. uelit) uoluerit
 226.12. habere ipsa) habere Iuo. alij habere uoluerit : in ipsa
 226.13. videantur tacito iure) Iuo uidentur. alij uidentur tacito iure
 226.14. seruo suo) seruo
 226.15. & libertate eum) & libertatem ei. alij & libertatem. alij libertatem ei
 226.18. manumisit) & manumisit. alij manumiserit
 226.20. habuit) habuerit
 c. 4. p. e. ver. 22. extra iuris diuisionem introducta esse) aliquid nouitatis introducere
 226.23. si enim Pius) sed sequitur

VAR. LECT.

- sequitur eam, quam Pius. alij sic enim Pius
 227.1. Diuina) Diuina
 227.3. ipse commune Romanis) commune
 227.4. quid nouum &c. fecimus) Nos autem uestigia eorum sequentes per hanc generalem constitutionem fecimus commune
 227.10. nam in) & non
 Ibid. non habent) habent. alij habeant
 Nou. 79. c. 1. p. e. ver. 13. monachis vel) monachis, aut Iuo.
 227.14. habeat) habet
 227.16. in asceterio siue in monasterio vel alibi constitutam ad) Iuo ad. alij in asceterio constituta, vel monasterio ad
 227.18. trahere) protrahere
 227.20. æstimabit) existimabit
 Ibid. representari) præsentari
 227.21. Hegumenum vel) oconomos vel Iuo. alij oconomum vel. alij legitimum
 Ibid. Apocrisarium) Iuo apocrisarios. alij per apocrisarium
 c. 2. p. 228. ver. 4. Prætoriorum) Prætorio
 228.13. in decanicis ecclesiarum) in locis, quæ decanica appellantur.
 228.14. Iuturus) Ioluturus
 228.20. autem) enim
 Nou. 80. c. 1. p. 229. 2. imponimus) imponemus
 229.24. lis dirimatur) lites dirimantur
 c. 2. p. 230. v. 3. imponat) imponant
 c. 3. p. e. ver. 17. alijs artificibus) artificibus.
 230.19. nec ipsis) & ipsi
 230.25. alantur) alentur
 c. 4. p. 231. v. 9. a Quæstore perscrutetur) ad Quæstorem hoc præstetur
 231.12. Et hoc) Et hæc
 c. 6. p. e. v. 25. Si quis Quæstor) Si Quæstor
 231.1. ipse) & ipse
 c. 7. p. 232. v. 17. autem ei) autem ei Quæstor
 232.21. indigeant) indigēt
 232.24. ad eandem) de eadem causa
 c. 8. p. 233. ver. 4. in portibus) in portibus
 Pp 3 233.9.

V. A. R. L E C T.

233. 9. Apud antiquos. Nou. 82. c. 1. p. 35. ver. 2. &c.) Hæc verba videntur pertinere ad Nou. 135. siue ad aliam constit. hic quidem certe aliena sunt.

233. 10. actionum) accusa- tionis. forte actionis c. 9. p. e. ver. 17. conser- uant) seruant

Nou. 81. c. 1. p. e. ver. 22. paternis) patris

234. 1. a curiali) curiali

234. 3. fuerit; si) fuerit; vel si

234. 4. si) vel si

234. 6. vel Praefectum) vel

234. 8. Sequatur autē eos &) Et sequatur eos

234. 9. filij fam. constituti habeant) filius fam. con- stitutus habeat. alij si filij fam. constituti ha- bebant. A.

c. 2. p. e. v. 12. sit) sit

Ibid. habeat) habet

234. 13. Ideo) Ideo

234. 14. habuit) habebat

Ibid. erat) fuit

234. 15. patris eius) patris

Ibid. transeunt) tran- seant

c. 3. p. e. ver. 22. fuerunt) erant

Nou. 82. c. 1. p. 35. ver. 2. Diuz) Diuina

235. 6. nostra electione) nostra electionis

c. 2. p. 236. ver. 1. sancti- mus) censimus

236. 3. iudicare) iudices

Ibid. ad predictos) ad predictos alij apud dictos

236. 6. iura tamen) ut vbi) tantum qui

Ibid. vbi consiliarij su- is delegat causas) con- siliarij sui causas exa- minent

c. 3. p. e. ver. 11. Sedere) Ma- nere

236. 10. vespertū) vespertā

c. 4. p. e. ver. 17. porrecta fuerit) sit porrecta

236. 18. quam nos) quam

236. 20. commune) com- munionem

236. 23. delegauerit) dele- gauerit

236. 24. apud eum) apud eum scilicet magistratū

c. 5. p. 237. a. vero usq.) us- que

237. 1. id est naturaliter li- tes) id est naturales li- tes. alij lites

237. 11. prouocationem) co- demnato

V. A. R. L E C T.

demnato) luo prouo- cationes condemna- to) alij prouocationes condemnatis

237. 6. denegent) dene- gentur

237. 7. aliquis) quis

Ibid. vel contumaci- ter) vel contumax. luo. alij & contumaciter

237. 8. fuerit) fuit

237. 9. inlicita) praiudica- ta luo

c. 6. p. e. ver. 15. nulla re- paratione) & nulla re- paratio

237. 16. habente) habebit

c. 7. p. e. ver. 21. patiat) patietur

237. 24. astutia) iniustitia

238. 3. quid peccauerint) il- li) quis peccauerit, illi- us

238. 4. lafis hominib.) lafis

Ibid. refateiant) resar- cire curabunt

238. 10. scholarum) scho- larum

Ibid. sermiorum) so- te- scriuitorum

c. 9. p. e. ver. 20. centum) trecentis. & ver. 21.

238. 22. Habeant autem singuli) Singuli autem

238. 25. Pratorio) Prato- rio accipiant. alij Pra- torij accipiant

239. 1. autem pelonis) au- tem

239. 2. litium) litis

c. 10. p. e. ver. 1. quod fieri) quid sit. A.

239. 7. suo passa) passa

239. 8. terminare) quanti- tatem) quantitatem

239. 9. existimauerit) ex- istimauerit. alij exam- nauerit

Ibid. faciat eius) faciat & alij faciat

239. 10. vicie) vice it. alij vincit

239. 11. non ultra taxa- tionem sic) faciat exa- ctionem, sic, alij sic

239. 13. in nullos sum- ptus) in nullo sumptu. alij nullo sumptu

239. 14. alterum eorum) alterutrum. A. alij al- teri alterum

239. 15. deponatur) pona- tur. A. alij est

Ibidem autem, quæ) quæ

239. 17. vel) et

239. 18. dierum) dies

Ibid. admonitione) mo- nitione

VAR. LECT.

nitionem
 239.18. indurias habeat)
 habeat
 239.19. constituimus) con-
 stituisse
 239.20. maneat) perma-
 neat
 c.11.p.240.ver.1. aliquis)
 quis
 240.2. & duor.) duorum
 enim
 240.4. si hoc is) si is
 240.5. recusauerit) retra-
 ctauerit
 Ibid. praestari) praestare
 240.6. Reipub.) populi
 Romani
 240.9. arbitrio noluit) ar-
 bitrio noluerit. alij no-
 luerit
 240.11. autem dicimus)
 constituimus Iuo.
 Ibid. post hac) per hoc
 240.13. si quidem cum
 sponte sua) si enim Iuo.
 alij si quidem sponte
 sua. A.
 240.15. dederit) dixerit.
 A.
 Ibid. ipse deo) ipse de-
 nuo Iuo. alij ipse qui-
 dem deo
 240.17. non iure) non iuste. A.
 240.20. alijs) de alijs

240.23. innouata) non no-
 uata
 c.12.p.e.ver.25. Omnes
 autem) Omnes
 241.1. nisi) & nulli alij sit
 permissum) nisi
 241.3. Retractionis) Re-
 tractionis in
 c.13.p.e.ver.5. Omnes)
 Omnes autem
 241.6. dirimantur) diri-
 mentur. Iuo parte. 4.
 breuiantur
 241.10. causis) casibus
 241.11. Si quid) Si quid au-
 tem. alij Si quod
 241.12. videtur) videat-
 tur. A.
 241.13. referant) referunt
 Nou.87.p.e.ver.17. ha-
 buerit) habeat
 241.20. enim) autem Iuo,
 & Grat.
 Ibid. sine dilatione) I-
 uo par.6. & Grat. & si
 ne dilatione. alij & dila-
 tione
 241.22. noluerit) vel non
 potuerit Iuo) Grat. &
 alij noluerit
 242.1. civilem iudicem) ci-
 viles iudices Iuo.
 242.2. perueniat) fiat
 242.3. causam) litem

242.5.

VAR. LECT.

242.5. sine scriptis ab eo
 proferatur) Iuo. par.6.
 ab eo sine scriptis in-
 feratur. Idem parte
 16. ab eo sine scriptis
 inferatur. Grat. ab eo
 sine scriptis feratur. 2-
 lij sine scriptis ab eo
 producat
 242.6. nisi forte partes
 &c.) Iuo, & Grat. his
 verbis carent.
 242.7. inferatur) profera-
 tur
 242.8. emergetit) emerfit
 242.9. iudices in hac ci-
 uitate, vel in provin-
 cijs interpellati) inter-
 pellati Iuo.
 242.11. causa) causis
 242.14. numerandum)
 Grat. numerandum. In
 criminalib. vero causis
 numquam sine scri-
 ptura procedere debet.
 Hac etiam verba in ve-
 terib. Gratiani libris
 desunt. alij numerando.
 242.15. aliter autem) autem
 242.17. nudatus) Iuo par.
 6. nudatus, alias priua-
 tus
 242.20. ab Episcopo suo)
 Episcopo soli Iuo. alij
 ab Episcopo suo sola.
 2lij ab Episcopo solo
 242.21. procedat) proce-
 dant Grat.
 242.22. communionem)
 communicationem
 242.23. in huiusmodi cau-
 sis) Grat. in huiusmodi
 casibus. alij in his cau-
 sis
 242.24. lites iam) lites.
 Nou.84.p.243.ver.7. de-
 cesserit) decessit
 243.8. sine patre) & sine
 patre
 243.10. ipse capere ve-
 lint) capere possunt, &
 debent
 Ibid. si quidem) sin autem
 243.11. ex his) ex eis
 243.12. non autem) non enim
 243.13. nati, non autem
 consanguinei) non ex
 eodem patre nati
 243.14. eiusdem patris, &
 eiusdem matris) eide
 patri) & eidem matri
 243.19. cautum) dictum
 243.21. mea aliam) aliam
 243.22. habuerit) habeat
 Ibid. deinde ex) de v-
 traq. ex
 244.8. sed etiam) sed &
 244.10. amicali) amica-
 bili

VARI LECT.V

abili
 Nou. 85. cap. pag. e. ver. 18.
 Siquid (autem) Siquid
 245. 5. patribus) a patrib.
 245. 8. custodia) custodia;
 ut eos non faciant ar
 ma. Ver. Codex. forte
 custodiant eos, ne fa
 ciant arma.
 c. 2. p. e. ver. 17. nisi solum)
 sed solum
 245. 18. militant) militum
 245. 19. & de) etiam de
 245. 23. ut quærerent) &
 quære
 245. 24. hominib.) omnib.
 246. 1. de eis) de his
 246. 2. matricula) nomina
 246. 4. inscribantur) scri
 bantur
 246. 5. Non nisi) Attamē si
 Ibid. Non si ea fuerint
 obseruata) Sed hoc fa
 cto; & legitime obser
 uato
 246. 8. omnes) eos
 246. 9. faciant) faciunt
 246. 10. a mag.) & a mag.
 246. 16. suo careat) careat
 Ibid. & officium) offi
 cium autem
 246. 17. librorum) auri pœ
 na) libris auri
 246. 18. punietur) puni
 ator
 246. 21. Officiales) Officiū
 246. 23. tres auri libras
 dare) trium auri libra
 rum pœna militari
 c. 3. p. 2. 47. v. 8. homini
 bus) omnib.
 c. 4. p. e. ver. 13. constitu
 ta) statuta. alij insti
 tuta
 247. 15. subsistent) sustine
 bunt
 Nou. 86. c. 1. p. 248. v. 2. &
 hoc ipsum in) & ipsam
 248. 5. cōpellere) cōpellat
 248. 7. dirimere possit) di
 rimere. alij dirimat
 248. 8. imprudentia) im
 prudentia. A.
 248. 9. clericis eius) cle
 ricis
 248. 12. actor) actorem
 Ibid. venire) mittere
 c. 2. p. e. ver. 18. Si cui) Si
 quis
 248. 19. videatur) videtur
 Ibid.
 248. 21. ut cum ipso) ut cū
 eo. alij & cum ipso
 248. 22. lic) causam suo
 Ibid. & vel amicali) &
 vel amicabile. alij vel a
 micabile
 248. 23. faciant) faciat
 248. 24.

VARI LECT.

248. 24. idest naturaliter
 item audiant) audi
 ant. alij eos audiant;
 Ibid. idest naturaliter
 249. 1. sententia) sententiā
 249. 1. imponatur) impo
 nat
 249. 2. autam non) non
 Ibid. et de prouin
 cia) Præside
 249. 7. esset) erat. alij est
 249. 8. aditus) aditus au
 dire
 Ibidem contempserit)
 contempserit
 c. 3. p. e. ver. 14. hoc Præ
 ses) hoc
 249. 21. respōsum a nostra
 clementia) respōsum
 c. 4. p. e. ver. 24. iurēt. C u
 rēt. A. alij cū eos exigit
 249. 25. subiectorum) sub
 dito rum
 Ibid. dirimantur) diri
 mant
 250. 1. accipiant) capiant.
 alij suscipiant
 Ibi plus. quā) plus. quā
 quod. alij nisi in quātū
 250. 2. cauetur) iubetur
 250. 3. contra hoc) hi con
 tra hoc. alij contra
 c. 5. p. e. ver. 6. supplices
 supplicem
 c. 6. p. e. ver. 10. Defenso
 res) Defensorem
 Ibidem ille audiat) illi
 audiant
 capit. 7. pagina. e. ver. 142
 Episcopus. vel. nec. E
 piscopus. nec. alij Episc
 opus. nec.
 250. 16. florentissimam)
 sanctissimam
 c. 2. pag. e. ver. 19. cuiusli
 ber) cuiusq.
 250. 20. prouinciam) prō
 uincias
 250. 23. quam nostra)
 quam quod nostra
 250. 24. iudicet) iudicet
 250. 5. in ut umq. utriq.
 Nou. 87. pag. 251. ver. 10.
 pertinet) pertinet
 251. 12. liberis) liberis suis
 251. 15. autem non) enim
 non
 251. 19. pro filia sua) filia
 sue
 251. 20. potest) poterit
 252. 3. concessum) com
 missum
 Nou. 88. capit. 1. pag. e.
 ver. 14. impleuit) com
 pleuit
 252. 23. uel fortuito) for
 tuito
 253. 1. cōtigerit) acciderit
 253. 2.

VAR. LECT.

- 253.2. depositario) depo-
sitarij
253.7. depositario) depofi-
tori .A.
C. 2. p. e. ver. 10. vel ciui-
les) civiles
253.14. senserint) senserūt
253.15. cogatur) cogitur
253.17. prohibuit) prohi-
buerit
253.22. fideiussore) fide-
iussione
Nou. 89. c. 1. p. 254. ver. 6.
omnino) omnimodo
(Ibid. dignos) nec legi-
timos
254.7. Eorum) Eos
254.9. manent) manere
254.12. contrahi dixi-
mus) contrahimus
254.13. Senatorijs) Sena-
torum .A.
254.14. mediaffini) medij
254.17. locuti) locuta. A.
254.19. fiunt) fiant. A.
255.20. succedunt) succe-
dant. A.
254.23. Diuz) piz
255.2. & de alijs) & alijs
rebus
255.7. det eos) debet eos
dare
255.9. scilicet) videlicet
255.11. Dari) Dare
255.13. vel actis) vel actis
publicis
255.14. Et Hæc) hæc autē
255.15. procedūt) procedāt
255.17. naturalis) natura-
lis filij
Ibid. sese) se
255.19. reliquerit) reliquit
255.20. Hæc autem) Non
autem
255.21. auo, & in) auo, &
255.23. filium) filium suum
Ibid. velit) voluerit
Ibid. in eadem ciuitate
filium suum faciat cu-
rialem) liceat ei filium
suum facere curialem
256.7. velit) voluit
256.8. parens) pater
256.11. filios suos) filios
C. 3. p. 257. ver. 1. ex) & ex
257.3. ante habuit) ante
habuerit
257.7. patre &) patre
257.8. quod ei) quod est
257.9. relictū est) relictū
257.10. maneat) & mane-
at
257.13. Eni uero si) Si uero
258.14. contempserit) con-
tempserint
257.16. inuentus fuerit) in-
uentj fuerint
257.18. teneatur) tenean-
tur

VAR. LECT.

- tur
257.19. datis) oblati
257.20. nuptæ sunt curia
lib.) curialibus nupse-
rint
C. 4. p. e. ver. 22. Si filius cu-
riæ datur) curiæ filius
datus
257.24. non etiam) nō tu-
tem
258.1. ab aliquo) ab aliqui-
bus
C. 5. p. e. ver. 3. curiales) cu-
riales quosdam
258.11. publicus) publi-
cum. A.
258.12. habeat) habeant
258.20. ad curiam, & pu-
blicū) curiæ, & publico
C. 6. p. 259. ver. 5. pater, co-
rum pater
259.8. reliquerit.) relin-
queret. A.
259.11. consentiunt) con-
senserint
259.15. amplectitur) com-
plectatur
259.24. liceat) liceat eis
260.1. dederit eum : & si
&c. accipiat) dederit:
nouem uncias ei relin-
quere compellatur
260.6. Hoc amplius &c.)
deest in veteri libro
hæc penhodus, quam
retinendam cenfeo.
260.9. nihilominus no-
uem) nouem
260.11. curiæ) eū curiæ. A.
260.12. omni enim) omni
Ibid. curialia) curiæ
260.17. distribuantur) di-
uidantur
C. 7. p. e. ver. 24. fieri) face-
re
C. 8. p. 261. ver. 5. qui ante)
qui ante dotalia
261.6. illos) eos
261.8. facta nati) nati
261.11. subsit) sit
261.15. fiat) sit
Ibid. proficit ei) proficit
261.16. obseruetur) obser-
uet
C. 9. p. e. ver. 17. Si quis) Si
quis autem
261.18. sit, vt) sit, et
261.20. si uiuat) si uiua
Ibid. mater eorum)
mater
261.23. pater autem filios
suos) pater uero filios
261.24. velit) uult
262.2. filiorum) filiorum
suorum
262.4. subsit) sit
C. 10. p. e. v. 5. præcedentes
obseruationes) præce-
dentem

VAR. LECT.

- dentem obseruationē
 261. 2. fecerit) sibi fecerit
 261. 3. sibi successores existi-
 261. 4. successores suos
 261. 5. existerē sibi
 261. 10. hoc fecerit)
 261. 11. hanc fecerit alij hoc di-
 261. 12. docere) dicere
 261. 13. ostendere) docere
 261. 14. supplicent) suppli-
 261. 15. caueant
 261. 16. allegent) allega-
 261. 17. verint
 c. 11. o. e. ver. 16. autem o-
 261. 18. mnia) autem
 261. 20. debet aliquis)
 261. 21. dabit
 262. 1. ex his) ex eis
 262. 2. quidam autem
 262. 3. noluerint) quidam nō
 262. 4. ipsius) eius
 262. 5. sunt) sint
 c. 1. p. e. ver. 10. legitimos
 262. 6. eos) legitimos
 262. 11. fecerit) fecerit
 262. 12. succedant) succe-
 262. 13. dunt
 262. 14. lege) legib. A.
 262. 15. patrib. parētib.
 262. 20. quidquid) si quid
 262. 21. plus) plus ei
 262. 22. Sed et si) Sed si
 262. 24. filios) filios legiti-
 262. 25. mos. A.
 264. 1. scribere) instituere
 264. 2. parentes) pater na-
 264. 3. turalis parentes
 264. 4. reliquas partes) re-
 264. 5. liqua pars
 264. 6. possunt) potest. alij
 264. 7. possint
 264. 9. Illo) illud
 264. 10. ibid. obseruando) ob-
 264. 11. seruandum est
 264. 12. ille habere) ha-
 264. 13. bere
 264. 14. Hanc) Hoc
 264. 15. teneant) teneat
 264. 16. ibid. naturalis) & na-
 264. 17. turalis
 264. 18. & neque) neque
 264. 19. vel deinceps) alias
 264. 20. & deinceps
 264. 21. habuerit) habuit
 264. 22. ibid. etiam) &
 264. 23. partem) portionē
 264. 24. successerint) suc-
 264. 25. cesserit
 265. 1. accipiant) accipiant
 265. 2. ab eo) a viro
 265. 3. ibid. autem intelligat)
 265. 4. intelligitur Iuo in Pa-
 265. 5. nor. intelligatur. Idem
 265. 6. in decreto.
 265. 9. quando) Iuo habe-
 265. 10. re. qui. alij illius. qui
 265. 11. concubuit) concubuit
 265. 12. solet

VAR. LECT.

- solet Iuo
 265. 11. habet) habet Iuo
 265. 12. in Panor.
 265. 13. durante eodem)
 265. 14. eo durante
 265. 15. aliam eo) alias eo-
 265. 16. dem Iuo in Panor. 2.
 265. 17. alias eo. Idē in decre. o.
 265. 18. concubinatu) con-
 265. 19. cubina
 265. 20. reliquerit) ha-
 265. 21. buerit
 265. 22. accipiant) ca-
 265. 23. piant
 266. 1. idest viri boni ar-
 266. 2. bitratu) hanc defunt in
 266. 3. quibusdam libris.
 266. 3. & si) si
 266. 4. ibidem liberos) filios
 266. 5. vt hi-ut & hi
 266. 6. ibidem successoribus
 266. 7. eius) suis successoribus
 c. 14. p. e. ver. 16. filio tuo)
 266. 8. filio
 266. 19. filiorum) filio um
 266. 20. suorum
 266. 21. in legitimis libe-
 266. 22. ris) in legitimis. alij le-
 266. 23. gitimi
 266. 24. capit. 15. pagina ead.
 266. 25. ver. 23. Hanc) Hanc au-
 266. 26. tem
 266. 27. eos liberos) eos
 266. 28. ibidem procreationi-
 266. 29. bus procreati) nuptijs
 266. 30. procreati. A. alij nup-
 266. 31. tijs creati. alij procrea-
 266. 32. ti
 267. 1. alimoniam) alimo-
 267. 2. nias
 267. 3. rescripta) scripta
 267. 4. Nou. 50. cap. 1. p. ead.
 267. 5. ver. 6. Nullius) Nul-
 267. 6. lum. alij Nullus. Ibid.
 267. 7. testimonium) in testi-
 267. 8. monium
 267. 9. bonae opinionis)
 267. 10. Iuo par. 16. bona opi-
 267. 11. nione. Idem in Pan. bo-
 267. 12. na opinione habitus
 267. 13. quem vel) Iuo vel
 267. 14. quem. alij quem
 267. 15. ibid. commendat) Iuo
 267. 16. commendat
 267. 17. vita eius) vita e-
 267. 18. ius fuerit
 267. 19. si vilissimus) vilissi-
 267. 20. mus si Iuo
 267. 21. existimauerit & ex-
 267. 22. istimauerit Iuo par. 26. e.
 267. 23. existimauerit Iuo in Pa-
 267. 24. nor.
 267. 25. subicere) subige-
 267. 26. re Iuo
 267. 27. vrbe) ciuitate
 267. 28. c. 1. p. e. ver. 19. scripserit)
 267. 29. scripsit
 267. 30. ea soluisse) soluisse
 267. 31. 268. 1.

VAR. LECT.

- 168.1. si tamen) sic tamē,
vt Iuo
168.3. ad hoc ipsum) ad
ipsum Iuo. alij hoc ip-
sum. A.
Ibid. rogatis) rogati
sunt, vt
168.4. ad hoc ipsum) ad
ipsum
168.5. audierunt) audie-
runt Iuo
168.7. Non enim admitti
mus) Non admittimus
autem Iuo
168.10. esse) fuisse
Ibid. Sed nec tabulari-
orum) Sed neq. tabel-
lionum
168.12. subscripserint)
Iuo in Panor. se sub-
scripserunt
168.14. per scripturam)
per scripturas. alijs v-
trumq. deest
168.15. sed & in) scilicet
& in. alij scilicet vt
in
168.18. homines sunt) ho-
mines
Ibid. qui &) qui ex
168.19. poterunt) possunt
168.20. tormentis) tunc
tormentis
168.23. perspexerit) inspe-

- xerit
269.1. plurim) autem)
plurium Iuo
169.2. sequi) sequi oportet
Iuo
Ibid. sibi dixerint) Iuo
dixerint. alij sibi dix-
erunt
269.3. cum venia dimitte
re) Iuo conuenit ad-
mittere. alij conuenit
dimittere
c.3. p. e. ver. 10. conoeda
tur) conceditur
269.14. aduersarij sui) ad-
uersarij
269.18. nec aliquo) vel ali
quo
269.19. vel arte vel) vel ali
qua
269.20. Hoc amplius) vel
amplius.
269.21. produxerit) pro-
duxit
269.23. nisi in eo) nisi eo
c.4. p. 270. v. 6. pendente)
procedente. A.
270.7. degerint) degant
270.9. earum) eorum
270.10. Defensorem) De-
fensores
270.13. causa termine-
tur) causæ terminetur
270.15. & si in) si in

270.16.

VAR. LECT.

- 170.16. degerint) degant
170.17. actis enim) actis
170.18. apud quem) apud
170.22. & signata) & confi-
gnata.
270.23. eius. nec) ne
270.24. ei testes) testes
270.25. Hæc) Hoc
271.1. optineant) obtineat
271.2. causis ipsæ) ipsæ
c.5. p. e. ver. 6. scribatur qui-
dem) scribatur
271.7. ipsius) eius Iuo
Ibid. postea autē) postea
Iuo in Panor.
271.8. si probatus fuerit) si
probetur
271.9. sit) est
Ibid. libertinum) libertū
271.11. ostenderit) ostendit
Iuo in Panor.
271.13. habere) se habere
271.15. postea autem) postea
Iuo in Panor.
c.6. p. e. ver. 18. suū esse) esse
271.19. non dicatur) non di-
cat Iuo
271.20. occasione) actione
271.21. dicatur quidē) dicat
Iuo
Ibid. eius, sed) sed Iuo
271.22. præscriptio ei) Iuo in
Panor. præscriptio eius.
Idem in decreto præscri-
ptio eius ei. alij prescri-
ptio ei
c.7. p. 272. v. 1. autem) autē si
c.8. p. e. v. 4. Testium) Testiū
vero
Ibid. apud iudicem, vel
defensorem, vel magistrū
census) hæc defunt Iuoni
271.6. valeat) habeatur Iuo
271.7. quoq. aduersaria) ad-
uersaria
271.8. scilicet vt & hic) sci-
licet vt Iuo. alij scilicet
vt hoc. alij vt & hic
271.10. existimaue) existima-
uerit. alij iudex existima-
uerit
271.11. videtur) dicitur
271.12. ab fuit) ab fuerit. alij
abfuit, vel
271.13. enim intra) intra. alij
iuxta
Ibid. septa) Iuo loca
Ibid. fuerat) fugerat Iuo
271.14. omnia autē) omnia
271.17. tenere) teneri
Nou. 91. c. 1. p. e. ver. 22. libe-
ros ab eo) ab eo filios
273.3. prioris vxoris) vxoris
273.5. sua) sua possit
273.9. dominus vindicare
potest) domini vindicare
possint. alij vindicare pos-
sint

Qq.

273.

VAR. LECT.

- 273.10. sint) sunt
 273.17. enim dicimus, &) dicimus
 273.19. praestamus, ubi) praestari, ut
 Ibid. ipsa mulier agit) mulier agit. alij mulier ipsa agit
 273.20. ex eo) ex ipso
 273.21. descendentes) descendentes personas
 c.1.p.274.ver.6.& vel) vel
 274.7. res, vel) vel
 Ibid. si mobiles) si immobiles
 274.12. quasi dotem) dotem
 274.13. de ante nuptias) de ante nuptiali
 274.14. oportet) oporteat
 274.15. hoc omni modo) hoc omnino. A. alij omnino
 274.16. dedit) dederit. A.
 274.17. susceperit) suscipere. A.
 Nou.91.p.e.v.20. pluresue) vel plures
 274.22. vel ultra) id est extra
 274.23. liberorum filiorum
 275.1. ut ceteri) ut & ceteri
 275.7. sint) sunt
 Nou.93.p.e.v.14. exclusiv) excludendus
 275.22. ob iuramentum) iura
 275.33. robore permaneant) iure maneat
 Nou.94.p.276.v.1. marito) marito suo
 276.5. sine) Iuo in Panor. cum
 Ibid. res autem) & res
 276.6. impuberi filio) Iuo impuberi filio suo. alij impuberibus filiis suis. alij impuberi suo
 276.10. obseruari) obseruare
 276.13. conscribantur) scribantur
 276.14. alijs publicis) alijs
 Nou.96.c.1.p.278.ver.3. se reo) se
 278.4. triginta sex) triginta
 c.1.p.e.ver.7. accusatorem) actorem
 278.9. facia:) fiat
 278.11. enim) vero
 278.15. in alio iudicio) in aliud iudicium. A.
 Nou.97.c.1.p.e.ver.18. Donationum) Donationes
 278.19. fiunt) fuerint
 Ibid. parem) pares
 278.20. quantitatem dotis) quantitati dotis
 Ibid. item) id est. alijs utrumque deest.
 278.22. pari modo) omni modo paria

278.13.

VAR. LECT.

- 278.13. capitulum) caput
 279.1. teneat teneatur
 c.1.p.e.ver.1. maluerit) voluerit
 279.9. res mobiles) mobiles
 c.3.p.e.v.17. comparadam) comparandum
 279.18. vel renovandam, vel faciendam) vel reuouandum, vel faciendum. alij vel reficiendam
 279.19. iura in) iura
 279.20. in ipsi) in ipsa re. A.
 279.21. sed hoc) sed hæc
 Ibid. obseruetur) obseruantur
 279.25. vel etiam) vel
 c.4.p.280.ver.2. dederit) dedit
 280.3. in casum) in causa
 280.7. hoc & in) hoc in
 Ibid. processerit, processit
 280.9. confirmetur) firmetur
 c.5.p.e.ver.15. pro ea) quam antea
 280.17. ob ante nuptias donationem) ab ante nuptias donatione
 c.6.p.e.ver.25. Dicebat autem) Dicebat
 281.1. & nihil) & nec
 281.3. mariti) viri
 281.4. ip) us) suum
 281.7. viderat) videbat
 281.9. aduersus eam) aduersari
 281.11. res dotales) res dotis
 281.14. maritum) maritum suum
 Ibid. inclinantem) declinare
 281.15. & si non) si non. A.
 281.18. fuerat) fuerit
 281.22. & habeant) habeant autem
 281.24. potuerint) poterit
 282.1. sunt) sint
 282.2. Si enim Sin autem
 282.3. fuerit: &) sit, etiam
 282.6. futuri temporis) dotis
 282.7. obrinere) manere
 282.12. aui) vel aui
 282.17. &) vel
 Nou.98.c.1.p.e.ver.16. ante nuptias) ante nuptialem
 282.17. vel lucrata) lucrata
 ve
 282.19. ex ipso) ex eodem
 282.20. conseruet) conseruent

Qq. 2 181.

VAR. LECT.

182. 21. habeat) habeant
 182. 22. migrauerit) migrauerint
 183. 2. quocumq.) quo quo
 Ibid. vel si) vel
 183. 3. soluta sunt, sed) dissoluta, vel
 183. 5. ambo mortui) ambæ mortuæ
 183. 6. eorum) eorum
 183. 8. coeperit) addunt aliqui. siue migrauerit ad secundas nuptias, siue nõ:
 183. 12. secundas cõtrahentibus nuptias) secundas cõtrahentibus matrimonia
 c. 2. p. e. ver. 20. alere debet) alit
 183. 11. matrimonio soluto) matrimonium soluat, &
 183. 25. parens) parentes
 Nou. 99. p. 184. v. 6. duo rei) rei
 184. 7. vel alter) & alter
 184. 8. & inuicem) inuicem
 184. 9. ex his) ex eis
 184. 12. vt singuli in solidum teneantur) vt vnusquisq. in solidum teneatur
 184. 13. quidã ex his) quidã
 184. 17. promissores sustineant) sustineant
 184. 19. sunt) sint
 184. 21. vt vbi cognoscatur) vt ibi cognoscatur. alij vbi vbi cognoscant
 184. 22. sint) sunt
 Ibid. an non) an non, vt
 184. 23. & qui) vt qui
 185. 3. Hæc) Hoc
 Ibid. optineant) obtineant
 Nou. 100. p. e. ver. 8. vel quintis) vel quis
 Ibid. vel repudio) repudio
 185. 13. dotis) super dote
 185. 14. querimonia vti) querimonijs vti. alij querimonia facere.
 185. 15. tamen) tantum
 185. 16. fuerit) fuit
 185. 17. vel heres) & heredes. alij vel heredes
 Ibid. eadem querimonia) eadem querimonia
 vtetur) eadem querimonia vtantur. alij querimonia vtantur.
 185. 21. & si minor) & si quidem minor. A.
 185. 22. maritus fuerit) sit
 186. 1. restitutionem) restitutione
 186. 2. hoc tempus) hæc tempora
 186. 5. sint) fuerint
 Ibid. quinquennium habeant) quinq. annos habeant. alij quinquennium habent

186. 9.

VAR. LECT.

186. 9. querimonia) querimonijs
 186. 11. & siue) siue
 186. 13. dirimetur) dirimatur
 186. 16. si & in) si in
 186. 17. certiorari) certiorare
 186. 18. patrem ipsius) patrem suum. alij patrem. alij partem ipsius
 186. 19. videatur) videtur
 Nou. 105. p. 291. v. 22. *κωννία*) *Malim κωννία*
siue κωννύσιον
 Nou. 107. c. 1. p. 253. ver. 10. maluerit) voluerit
 193. 13. in quibus) ex quibus
 193. 15. vt litteris) vt legitimus. alij per litteras legitimus
 193. 16. Sed & si) Sed si
 193. 17. velit) voluerit
 193. 18. maluerit) malit
 193. 19. demonstrationem) demonstratione
 194. 3. voluerit) velit
 194. 5. actum) factum
 194. 7. eadem) ea
 194. 8. perseuerauerit) permanserit
 194. 16. in scriptis) scriptis
 c. 1. p. e. ver. 20. & in eadem) & sub eadẽ. alij sub eadẽ
 194. 23. obseruatione, quã) obseruationes, quas
 194. 24. de huiusmodi distributione) de his distributionibus. alij de huiusmodi distributionibus
 195. 4. quoniam & hoc in ante fata) quod iam manifesta
 195. 6. autem lex) autem
 195. 7. habebit) habebunt
 Nou. 108. p. e. ver. 14. hereditatis) ex hereditate
 195. 15. quo modo) quo quo modo
 Ibid. vtetur) vtatur
 195. 17. cogatur) cogitur
 195. 18. nisi vel) nisi
 195. 21. causa) gratia
 195. 22. & ex ipsis) ex ipsis. alij ex his
 196. 1. habens) habeat
 196. 6. aliud vnde viuere) aliquid, vnde viueret. alij aliunde, vnde viueret. Mihi placet aliud, vnde viueret. A.
 196. 9. euincat) euincatur
 196. 14. siue) vel
 196. 16. solum) tantum
 196. 18. causis) casibus
 196. 19. causa videtur) videtur
 196. 21. nam & in) nam in
 Qq. 3 Ibid.

VAR. LECT.

Ibid. & in cognatis, & in) in cognatis, in
 296.23. ea lex) hæc constitutio
 Ibid. habebit) habet
 Nou. 109 p. 297. ver. Superstitionem superstitiones
 297.8. Apollinarij) Apollinaris
 297.9. omnino eos) omnes
 297.10. communicant) conueniunt
 297.12. usurpât) usurpât Iuo.
 297.18. huiusmodi) huiusmodi
 297.21. Faque) Fa
 Nou. 110. p. 298. v. 6. & hoc illud continet) hæc desunt quibusdam. A.
 Nou. 112. p. e. v. 10. ante hac) ante hanc legem
 298. 12. xenonibus) xenodochijs
 298. 14. prochijs) prochotrophijs. alij prochotrophijs omnibus
 298. 18. vindicauit) vindicabat
 299. 4. temporibus locû) locû
 Ibid. habeat) habet
 299. 6. quædam) quidem
 Ibid. amicali) amicabile
 299. 15. idem A. Theodoro) Imp. Iustinianus A. Theo

doto Orientalium Prætoriorum Præfecto. alij
 Idem A. Theodosio
 300. 2. sacro sanctis) sanctis
 300. 3. ecclesijs dei, &) ecclesijs
 300. 4. alijsque) alijs quoque
 300. 19. Vnde) Verum
 Ibid. largitatis) largitati. P.
 300. 23. deducere) ducere
 301. 2. xenonibus) xenodochijs
 301. 4. & prochijs) & prochotrophijs, alijs vtrumque deest.
 301. 16. annuis) alijs
 Ibid. quam in) quam
 301. 18. tantum negotijs) negotijs
 301. 7. contigit) contingit
 302. 10. propositis) præpositis
 302. 14. Basilio) I. elis.
 Nou. 112. c. 1. p. e. v. 20. quæstio) contentio
 302. 15. Imperatori) Principi
 302. 23. ipsum) ipsum iudicé
 303. 2. & constitutionem) constitutionem
 303. 4. sciente vel) sciente &
 303. 5. derelictis) relictis
 303. 8. reprobetur) reprobat
 303. 10. diuisio) diuisio. non enim alienat, qui diuidit.

VAR. LECT.

303. 17. datur) detur
 Ibid. in iudicio) iudicio
 303. 18. conclusio) colludium
 303. 21. & si) si
 304. 1. liceat) licebit
 304. 5. iura) iura hæc
 304. 6. prærogatiuæ referentur) prærogatiua referretur. alij prærogatiuæ feruentur
 304. 7. Ex his) Et ex his
 304. 8. eam, quæ) eam rem, quæ alij quæ
 304. 9. hypothecarû titulo) hypothecarû titulis. alij hypothecæ titulis. Malim hypothecæ titulo. A.
 C. 2. p. e. ver. 13. aliter) aliter
 nullus forte aliter vllus
 304. 16. actor in libello) in libello actoris
 Ibid. subscripserit) inscripserit
 304. 17. per tabularium) tabellionum
 304. 20. obseruabit) obseruet
 304. 25. libello) in libello
 Ibid. vt eam is) hoc auté is. alij hæc autem is
 305. 1. fuit) fuerit
 305. 7. sunt) sunt, implere
 305. 13. publicatione suæ) publicationem suæ. alij

publicatione
 Ibid. punitus in patietur, & in. alij punitur, in
 305. 14. per) in
 305. 21. ab huiusmodi pœnis his pœnis. alij ex huiusmodi
 305. 24. in iudicijs ventilantur) ventilantur
 C. 3. p. 306. v. 2. Imperatori) Principi
 306. 6. inligauerit) obligauerit
 306. 7. suspensum) susceptum
 306. 9. petere a iudice) repetere iudicem
 306. 11. vt veniat) vt vel veniat. alij & veniat
 306. 12. mittat) emittat
 306. 13. nec procuratorem) vel procuratorem
 306. 14. miserit) misit
 306. 15. interuallum) interualla
 306. 17. præconijs) per præcones
 306. 19. Proponendi) Præponendi
 307. 1. deseruit) deseruerit. alij deserat
 307. 2. petere) petere ab eo)
 307. 6. indurias) terminum
 307. 18. regulam) rationem
 307. 19. iouitum) iudicium

VAR. LECT.

- 307.23. fecerit) fecit
 Ibid. Hanc autem) Hanc
 308.1. amicali) amicabili
 Ibid. vel alia) vel antea
 Nou. 113. p. e. v. 4. Nemo no-
 strorum) Nemo luo
 308.7. cuiusuis) cuiuscumq.
 308.9. depositiones) dispo-
 sitiones. A.
 308.10. Inlustrum magistra-
 tuum) Illustris magistra-
 tus luo
 308.12. finiri) fieri
 308.15. Princeps) Præses
 308.17. debent) debeant. A.
 308.21. obscuritas illumine-
 tur) obscuritate illuminet
 308.23. magistratus) magi-
 stratum
 309.1. sed etiam) sed
 309.2. quoque) quoscumque
 309.3. siue ab) siue etiam ab
 309.6. sine scriptis) nō, siue,
 alij sine scriptis, siue
 309.11. generali) hac gene-
 rali A.
 309.12. habeat. Nā) habeat,
 non
 309.13. finita) Finita autem
 309.15. videtur) negotium
 videtur
 309.16. prolata) lata
 309.18. speretur) spectetur
 309.23. cum cum) cum
 309.24. siue in) siue
 310.3. rescriptionem) cōscri-
 ptionem
 310.4. alias) alia, alij illa
 310.5. plectetur) punietur
 310.6. Sed ut) Et ut
 310.7. statuta) instituta. for-
 te constituta
 310.8. in ipso) in primo
 Ibid. ipsam personarum)
 ipsam partium. alij ipso-
 rum constitutionum
 Nou. 114. p. e. v. 16. gloriossi.)
 gloriosi
 310.18. Idem A.) Imp. Iusti-
 nianus A.
 Ibid. P. P. Mierorum Præ-
 toriorum Præfecto
 310.20. subiectorum) subdi-
 torum
 310.21. cessamus) cessat
 Ibid. si quid) quid
 311.4. perspeximus) respexi-
 mus
 311.7. conficere) profiteri
 311.9. magnifici) magnificen-
 tissimi
 311.11. cuiuslibet) quamlibet
 311.12. quocumque iudicio)
 cuiuscumque iudici
 Ibid. confisam) cōcessam,
 alij confectam
 311.15. quæ contineatur) quæ
 contineat

VAR. LECT.

- 311.19. excusationis) execu-
 tionis. alij etiā executionis
 311.21. vniuersis) hoc vniuer-
 sis
 311.24. magnifici) magnifi-
 centissimi
 311.25. notatio) adnotatio
 312.1. officiu eorū) officium
 312.3. aduenerit) peruenerit
 312.5. qui hoc) qui hæc
 312.8. constituunt) cōstitue-
 runt
 Ibid. parens) Præfecte
 312.9. carissime. atque aman-
 tissime) carissime
 Nou. 115. c. 1. p. e. v. 14. Si con-
 tra) Si quis contra
 312.15. prouocatio porrecta
 fuerit) prouocationem
 porrexerit
 312.17. appellationis) appel-
 lationum
 313.2. Idque) & id
 313.4. vel in) vel
 Ibid. vbi iudices) vt iudi-
 ces
 313.7. oporteat) oportet
 313.8. interrogant) interro-
 gent
 c. 2. p. e. ver. 12. tamen ipsi di-
 cant) dicunt ipsi
 313.14. liti) litis
 313.15. ei ad) eis ad
 313.19. completo) impleto
 313.21. præstetur) detur
 c. 3. p. e. v. 25. aut mater) ne-
 que mater
 314.1. vel auia) aut auia
 Ibid. vel proauia) aut pro-
 auia
 314.4. vel per) per
 Ibid. vel fidei com.) vel
 per fidei com.
 314.5. alio modo) alio modū
 314.6. ingrati) immeriti
 314.8. inscripserint) scripse-
 rint in. alij scripserint
 314.10. sunt hæc) istæ sunt
 314.21. audaces manus) au-
 dacem manum
 314.22. atq. inhonestam) aut
 inhonestam. alij ac mo-
 lestam
 314.24. parentem) parentes
 suos
 314.27. conuerteretur) conuer-
 satur
 314.28. sese turpiter miscue-
 rit) se turpiter immisceat
 314.22. parentes) patrem
 314.24. eis inflixerit) eis attu-
 lerit. alij intulerit
 315.1. ex his) ex eis
 315.2. rogauerit) rogauit
 315.3. ipsum) eum
 Ibid. recipiant) recipiat
 Ibid. & illi, vel ille) & ille,
 vel illi. A.

VAR. LECT.

- 315.8. diximus) dicimus
Ibid. masculos) masculos
tantum. A.
315.10. fuerit filius) fuerit
315.12. potuerint) possint
315.15. siue heredes sibi) sibi
heredes. alij heredes
315.20. filius) filij
315.21. conuerſetur) conuer
ſentur
315.22. permanserit) permã
ſcrit
Ibid. parentes ipsius) &
parentes, & ipſi
315.23. fuerint) ſint
315.25. collocare) copulare
316.1. & illa) & ipſa
316.2. cū alio maſuerit) malit
316.4. ætatis facta) facta
316.9. reputari) imputari
316.13. velit) voluerit
316.14. ingratos in ſuo) in
ſuo
316.15. in ipſo) in ſuo
316.16. curam adhibētibus)
cauſam habentib. forte
curam habentibus
316.17. ab extraneis) extra
neus. A.
Ibid. vel his) vel ij. A.
316.19. ductus) ducti. A.
Ibid. voluerit) voluerint. A.
316.20. vtatur) vtantur. A.
316.24. huiusmodi) hanc
317.2. furioſum) eum
Ibid. ſuſceperit) receperit
317.6. refutata) recuſata
317.10. duraturis) duratibus
317.12. curauerint) curauerit
317.15. ingratos in) & ingra
tos in. alij & ingratos
317.19. res ipſius) res eius
317.20. a qua) de qua
317.23. omne, quod) quid
quid
318.1. Et generaliter) Gene
raliter autem
Ibid. aliquis) quis
318.3. ſucceſſionem) heredi
tatem
318.4. eſt, non) non
318.5. heres ei exiſtat) ei ſuc
cedat
Ibid. & ſi in) & ſi
318.7. forte composito) com
posito
318.8. ceteris autem) ceteris
318.12. fuerit) eſt
Ibid. ad nihil) nec ad
318.13. procedente) produ
cenda. alij exponenda.
forte expendenda
Ibid. niſi ad) niſi in
318.14. Et ſi) Sed & ſi
318.16. ſcriptum) eſſe ſcripti
318.17. redimere) de captiui
tate redimere
318.20. impleuerunt) imple
uerint.

VAR. LECT.

- uerint. alij compleuerint
318.21. in redemptionem)
pro redemptione
318.23. habeat) habeant
318.24. ſit) ſint
319.2. ſuas) res
319.3. Tales enim) Et tales
319.5. ſiunt) fuerint. forte
ſierent
319.7. contraxiſſet) cōtraxit
319.8. autem a) a
Ibid. neceſſitas imponi
tur) neceſſitas impone
tur. alij neceſſe ſit
319.11. & quæ) atque
Ibid. ſuo d. hiro) pro ſuo
debito. A. alij ſuo credi
to i
Ibid. reſpondere. atq. obli
gari) obligare. alij reſpon
dere, & obligari. alij re
ſpondere. atque obligare
319.13. ex his) ex eis
319.14. ipſe) ipſe vero ſit. alij
ipſe vero
319.15. eo) i eos. A.
319.23. prædicatur) prædicat
319.24. & Conſt. &) Conſt.
319.25. primum, &) &
320.1. eos qui) qui
320.3. connumerari) connu
merare
320.5. de hac parte) de ipſis
320.7. liberos) filios
320.8. extraneis) exiſtentib.
320.13. ad orthodoxos) or
thodoxis
320.17. om. iino) omni modo
320.18. eſt ſine) ſine
320.19. in omne ſubſtantiã
pãrentũ eorũ peruenire)
partes eorum alienare
320.21. portiones ſuas) por
tionem ſuã
Ibid. accipiant) capiant.
alij recipiunt
320.22. fructibus) fructu
Ibid. tamen medi) inter
medij
320.23. de adminiſtratione)
adminiſtrationis
321.7. vindicauerit eccleſia)
vindicauerint eccleſiaſti
ci. alij vindicauerint viri
eccleſiaſtici
321.10. deuoluantur) defe
rantur
321.12. Quæ) Quod
321.14. ſanctimus) cenſemus
321.16. ſcilicet legib.) iuribus
321.22. parentes) parens
Ibid. ſcripſerint) ſcripſerit
321.23. exheredauerint) ex
heredauerit
321.25. cauſam ingr. veram)
cauſas ingr. veras
322.1. eorum) ipſorum
322.4. perueniētes) veniētes

VAR. LECT.

322.5. autem, vel) &
 322.6. vel libertates) & libertates
 322.7. tutorum) curatorum
 c.4. p. e. ver. 17. suis inscripserint) suis scripserint, alij inscripserint
 322.18. Id est si) Si
 322.19. insidiarentur) insidiatur. alij insidiatur. & ver. 21.
 322.23. cum nuru sua) nurui suæ
 Ibid. cōcubina) cōcubine
 322.24. cōmixtus) cōiūctus
 Ibid. parentes) parens
 322.25. testamenta) testamētum
 323.1. prohibuerit) prohibuerit
 323.2. possunt) possint
 Ibid. quæ) Quæ autem
 323.6. vt mentē) nō; vt mētē
 323.7. huiusmodi) hoc
 323.8. moueatur) & moueatur
 323.15. teneāt) teneātur Iuo
 323.16. superius) supra
 323.18. parēs nō redemerit) parentes nō redemerint
 323.20. captiuis supra) captiuis
 324.2. inscripserint) scripserint
 324.3. certas, aut) certe
 324.5. permanere) manere
 324.15. inueniatur) inuenitur
 324.19. dispositæ) positæ
 324.21. referantur) deferantur. alij referuntur,
 Ibid. & ceteras pœnas subsisti) ceteris pœnis subici. forte ceteras pœnas subsistere. A.
 324.22. qui quasi
 c.5. p. 325. ver. 10. fideiussores eius) fideiussores
 325.13. trāscant) transferint
 Ibid. ante) intra. A.
 325.14. contra hoc) contra aliquem
 Ibid. aliquid fecerint; &) aliquid fecerit. alij aliqui fecerint
 325.16. acceperint) receperit
 325.17. tamen) vero
 325.20. alia) aliqua
 c.6. p. e. v. 25. dixerit) debeo
 326.1. vt) nisi
 Ibid. soluat) persolvatur
 326.9. obligatur) obligetur
 326.13. ab illo vel illo) ab illis, &
 326.14. consentientib.) scientibus
 326.15. prziudicat) prziudicet

VAR. LECT.

326.16. toto debito) totum debitum
 Ibid. Si quis) Si quas
 326.17. eos) alteros
 326.19. iuris perfruatur) iudicis fruatur
 326.20. omnia in his) in his. alij in
 326.21. amicali) amicabili
 326.23. sunt) sunt. Dat. P. conf. Belis.
 Nou. 117. c.1. p. 327. v. 4. filii) filium suum
 327.9. relinquere) relinquere liberis
 Ibid. hoc modo &) huius modi
 327.13. & si) si
 Ibid. extraneus filiosam.) extraneus filiosam. extraneo. alij filiosam. extranei
 327.14. reliquerit, aut donauerit) reliquerint, aut donauerint. alij reliquerit, & donauerit
 327.19. donatas) datas
 327.21. sint) sunt
 328.1. debent) res debent
 328.2. habeant) habeat
 328.4. credere) concedere
 328.5. habeant) habuerint
 328.6. receperint) susceperit
 328.7. non dederit, vel dederit) non dederint, vel dederint
 328.8. ille) illi
 328.9. noluerit) nosuerint
 Ibid. potuerit) potuerint
 328.10. mortuus fuerit) mortui fuerint
 328.11. eis dare) dare
 328.13. eis) eas
 328.14. Nam & in) Nam & alij Nam
 328.16. imposita) apposita
 c.2. p. e. v. 18. aliquem in) in aliquo
 328.19. vel in) vel. & ver. 20.
 328.21. addiderit) adiecerit
 328.22. videatur) videtur
 328.24. eo alia) eo
 Ibid. exigatur) exigitur
 328.25. potiatur) vel alterius potiatur
 329.1. vt etiam) vt &
 Ibid. eius) suo
 c.3. p. e. v. 6. similiter) similiter
 c.4. p. e. v. 20. supra eos sunt) super eos sunt
 329.23. & post) post
 330.3. eorum damus) damus
 330.4. & nuda) vt nuda
 330.5. facere) facere possint
 330.8. vt ex) & ex
 330.9. sint) erunt
 Ibid. Legibus) initium capituli esse existimo, ideo scribo

VAR. LECT.

scribe LEGIBVS
 330.11. habuerit) duxerit
 330.12. suæ) suæ propriæ
 Ibid. daret) det
 330.14. libras auri) librarum
 auri quantitatem. alij li-
 brarum summam. alij li-
 brarum auri
 330.15. statura sunt) sunt
 330.16. matrimonij) matri-
 monium
 Ibid. In utroque) utroque
 330.18. vocentur) vocantur
 331.2. quidem eius) eius
 331.3. accipiat) habeat
 331.4. conseruet) conseruat
 331.6. dominij) communi
 331.7. eadem) eandem
 Ibid. capiat) habeat
 331.9. prædictam prædictam
 quartam. alij præcipuam
 331.12. suæ sibi) sibi
 331.13. diuinæ) diuæ
 331.24. concedimus) valere
 concedimus
 331.25. etiam eis) eis
 331.27. eorum) earum
 C.5.p.e.ver.9. fuerit) sit
 Ibid. eius) huius. forte hu-
 iusmodi
 332.11. parentum capiendæ)
 parentum
 332.18. diuidij) diuortij
 332.21. autem eorū) autem
 332.22. ipsa) & ipsa
 332.23. administ ante) admi-
 nistret. alij ministrante
 332.25. Quod in) Quod &
 in
 C.6.p.3.3.v.5. commemora-
 tionem) mentionem A.
 333.7. præstabunt) præbent
 333.8. enumerati) enume-
 rati
 333.10. occasionem) causam
 333.11. maritus quidem) ma-
 ritus
 333.15. eius) earum A.
 333.17. aliquid molientibus)
 molientibus
 333.22. personam) partem
 333.25. Si de) Si in Iuo
 334.1. posse conuinci) con-
 uinci Iuo
 334.3. aduersus) contra Iuo
 334.4. probata) Iuo compro-
 bata
 334.5. repudio misso &c.)
 Iuo repudium mittat
 Ibid. habere maritum)
 habere debet maritus
 334.8. tantum) tamen
 334.12. quam nos) quam
 334.14. ex eo) eadem) ex eo
 334.19. eam) debet eadem
 334.21. quidem donationis)
 donationis
 334.23. autem liberi) liberi
 Ibid.

VAR. LECT.

Ibid. leges) legem
 334.25. & aliam) &
 335.1. autem extantibus) exi-
 stentibus
 335.7. quocumq modo vitæ)
 vitæ
 335.8. infidiaretur) infidia-
 tur
 335.11. lauauerit) se lauet
 335.14. parêtes suos) parêtes
 335.15. circo) circensibus
 335.18. vna vlla
 335.19. his) eis
 Ibid. propria) a propria
 335.20. vt illa & illa
 Ibid. habente) habens
 335.23. māsere) permāsere
 C.7.p.3.6.v.1. Causas autē)
 Causas
 336.5. rerum scilicet) rerum
 Ibid. conseruando) reser-
 uato
 336.6. & his non) vel eis nō.
 alij vel non
 336.8. eas solas) eas
 336.9. Imperatorem) Impe-
 rium
 Ibid. moliturnus) molitus.
 A.
 336.11. Imp. aut) hoc Impe-
 ratori
 336.13. Si vir vitæ) Si vitæ Iuo
 Ibid. quocumque) vel
 quoque
 336.14. fuerit) fuerit maritus
 Iuo
 336.18. vel cum) vel Iuo
 336.19. adulterio) adulteriū
 Ibid. prodere) tradere.
 alij procedere
 336.20. fuerit) sit
 Ibid. maritus) maritus ei
 Iuo
 336.21. inscriptiones depo-
 fuerit) Iuo inscriptiones
 posuerit. alij inscriptionē
 posuerit. A.
 336.22. potuerit) poterit
 Iuo
 336.23. mulieri volenti vel
 propter hanc causam)
 mulieri Iuo
 336.25. & donationem) do-
 nationemque
 337.6. facit) faciat
 337.7. mariti) mariti probatā
 337.11. vt etiam) vt
 337.13. non probauerit) Iuo
 par. 8. probare non po-
 terit
 337.14. erat) Iuo fuisset. alij
 esset
 337.20. cum alia) vel cum
 alia
 337.22. suos, vel per) suos,
 vel
 337.24. nō) nisi Iuo parte 16.
 337.25. mulieri & propter
 hanc

VAR. LECT. V

- hac causam) mulieri Iuo.
 alij mulieri et pro hac
 causa. alij mulieri & per
 hanc causam
 338.3. propter hanc iniuria)
 pro hac iniuria
 338.6. alia mariti) alia
 338.7. habeat) habeat mulier
 338.8. mulier habeat) habeat
 338.11. cōservādo) cōservādo
 338.12. habeat) habuerit
 338.13. & dominiū) dominiū
 338.14. cōcedimus) dedimus
 c.8. p. e. ver. 15. consensu) ex
 consensu. A. alij ex con-
 sensu mulieris
 338.16. nisi ex causa proba-
 bili) his verbis mulier ca-
 tētt. & rōtō. sōtē pro
 nisi scribendū & h
 338.18. Sed & si) Sed si
 Ibid. huiusmodi) h
 338.20. custodire) hōtōtē cō-
 stōdīrī. alij liberis custo-
 dīrī. A.
 338.24. alias, vel) vel alitē
 339.1. faciens) facere
 339.2. extant) sūnt
 339.4. hoc) hanc
 339.6. sūnt) fuerint
 339.7. alere eos) eos
 Ibid. & res) vel res
 339.11. tēntant) tēntant
 Ibid. vtriusque parentis)
 vtrorumque parentum
 339.16. delinquentis personā)
 delinquentis
 339.18. subicimus) subici
 c. 2. p. e. ver. 22. expeditioni-
 bus) expeditione
 304.2. sece) int) fuerint
 340.9. quālcūq. quācumq.
 Ibid. priores) priorem
 340.10. chartularium) char-
 tularios) scrini)
 340.11. maritus eius) maritus
 340.13. re vera) vere
 340.14. ut illi) & ipsi
 Ibid. propositis) propositis
 340.17. hanc) hoc
 340.19. & expectet) expectet
 340.20. transeat) transierit
 340.23. & ipsa, & qui) & mu-
 lier, & ipse, qui
 340.25. illi, qui) hi, qui
 Ibid. deposuerunt) depo-
 suerunt
 341.4. pōnam cōpelliēt
 pōnā et) pōnā plebē-
 tē, pōnā danda ei
 341.5. dixerunt) dixerunt
 341.6. licentiam habet) legi-
 timam habeat
 341.8. dubitatio est) dubita-
 tur
 341.10. fōderati) fōderatus,
 forte. A.
 c. 10. p. e. ver. 15. iustā causā)
 causā

VAR. LECT.

- causā
 341.17. Veluti si) Si
 Ibid. mulieri) uxori. A.
 341.21. tenti) capti
 341.22. casibus) causis
 342.7. fuerit) sit
 c. 11. p. e. v. 10. permanserit)
 perseverauerit
 342.11. ipsius) ipse
 342.13. cōservaturus) re-
 servaturus. alij servatu-
 rus
 342.18. habent) habebant
 Ibid. Episcopus) Antistes
 342.19. monasterio immit-
 tere) in monasteriū mit-
 tere
 342.20. ut ibi degeret) & ibi
 degere. alij ut ibi degat
 Ibid. in diem mortis suę)
 ad diem mortis suę. alij
 ad mortem suam
 342.22. bessent quidē) duas
 partes
 342.23. parte) portione
 342.25. habeant) habeat. A.
 343.6. parentem) parentes.
 alij ad parentem
 Ibid. sperare) expectare
 343.9. neque parentes, neq.
 liberos) liberos, neq. pa-
 rentes
 343.17. officium autem) offi-
 ciales autem. alij officiū
 Ibid. alias decem) quinq.
 343.20. pōnam decem li-
 brarum auri) decem li-
 bras auri pōnę nomine
 344.21. pręstabit) dabit
 344.3. Sed & si) Sed si
 344.4. miserit) misit
 344.5. & dotem) dotem
 344.7. tantum) tantum ei
 344.8. propter nuptias)
 ipsius
 344.14. tunc &) tunc
 344.15. rerum prędictarū)
 rerum
 c. 12. p. e. v. 18. lignis) virgis
 Ibid. sine aliqua earum
 causarum, quę contra
 mulierem) sine causa, ea-
 res
 344.20. dissoluendum) sol-
 uendum
 Ibid. sufficit) non sufficit
 mulieri, sed
 c. 13. p. 345. v. 1. velle eū) velle
 Ibid. pudori) pudorem
 345.2. testationes) testatio-
 nem
 345.3. habitas) habitam
 345.4. & ter) & tunc Iuo
 par. 8. alij &
 345.5. ipsas attestaciones)
 testationes ipsas Iuo. alij
 ipsam testationem
 Ibid. continentes) con-
 tinen-

VAR. LECT.

- tinentem
 345.6. post tres) post
 345.22. locutum) Iuo collo-
 cutum
 345.23. cū muliere) mulieri
 Iuo
 346.1. leges) legem
 c.14. p. e. v. 3. cōtestationes)
 Iuo parte 8. testationes.
 alij testificationes
 346.4. vxorem suam) vxorē
 Ibid. sancto) Iuo sacro
 346.6. ambos) eos
 Ibid. defētori) defensorib.
 346.9. aliorum clericorū)
 clericorum Iuo
 Ibid. aditus) auditos Iuo
 346.11. & auctoritate) vt au-
 ctoritate
 Ibid. ipfius) eius
 346.13. nullo) & nullo
 346.14. nisi quod) si Iuo
 Ibid. cōtestationes) Iuo
 par. 8. attestations
 346.15. loqui) locutus Iuo
 346.16. iustissimum) iustum
 Ibid. adulterū) Iuo adul-
 teros. A.
 346.17. sanctorum) sacrorū
 Iuo. alij sanctis
 346.19. si quis de) si de
 Ibid. inter sancta loca)
 in tra sacra Iuo. forte in
 tra sacra loca. A.
 346.22. vxorem suam) Iuo
 par. 16. vxorem
 346.23. & deprehenderit
 cum) Iuo ibid. deprehē-
 derit cum. alij cum
 347.1. eos ei ambos) Iuo
 ambos. alij eos
 Ibid. tradere vel) Iuo tra-
 dere
 347.2. eiusdem ecclesie cle-
 ricis) clericis Iuo. alij hu-
 ius ecclesie clericis
 347.4. innotescat) innotē-
 scere fecerit Iuo
 347.6. acceperit) accipiat
 Ibid. discussit) discutiat
 347.10. amicali) amicabili
 Nou. 18. c. 1. p. e. ver. 20. ex-
 ponimus) inuenimus
 347.23. alius est ascenden-
 tium personarum) vnus
 ascendentium
 348.1. alius ex) alius a
 348.4. alijs omnib.) omnib.
 Ibid. anteponimus) ante-
 posuimus
 348.6. potiora) priora
 348.7. omnibus &) omnib.
 Ibid. & ex) & a
 348.10. gradus) fuerint gra-
 dus
 348.14. familia rū) familias
 348.15. est) fuerit
 348.16. omnib. alijs) omnib.
 per-

VAR. LECT.

- personis
 Ibid. preponimus) ante-
 ponimus
 348.17. scilicet) videlicet
 348.20. pertinente) perue-
 niente
 348.23. obtineant) teneant
 348.24. pater) parens
 348.25. ipsius) ipforum. A.
 Ibid. si viuis esset) viuis
 349.1. quas successiones)
 quam successionem
 349.2. Item) Vnde
 349.11. sint) sunt
 349.12. sexu, an) sexu, an ex.
 alij sexu, vel ex
 c. 2. p. e. v. 17. talis) hęc
 Ibid. tenet) teneat. alij
 teneatur
 349.18. liberorum) filiorum
 349.19. derelicto) relicto
 349.23. parente) latere
 349.24. declarabitur) decla-
 ratur
 350.1. anteponi volumus)
 anteponimus
 350.2. proximior gradu)
 proximioris gradus. alij
 proximiores gradu
 350.4. masculino sexu) ma-
 sculina
 Ibid. feminino cognationi)
 feminina cognatione
 350.5. iunguntur) iungatur
 350.9. accipiant) capiant
 350.11. dimidiam) portionē
 350.12. capiant) accipiant
 Ibid. sint) fuerint
 Ibid. forte fratres) frater
 350.13. existant) existat
 350.14. copulati) copulatus
 350.16. proximus) propin-
 quis
 350.19. inter omnes diui-
 denda) diuidenda
 350.22. peruenientis) perti-
 nentis
 Ibid. nullum) non
 350.23. maneat) permaneat
 350.24. illas) istas
 351.2. sexum, an) sexum, aut
 351.4. succedunt) succedat
 c. 3. p. 351. v. 6. despiciamus)
 dispiciamus
 351.7. ordine) ordine scilicet
 351.8. qui per) qui in. A.
 351.13. primos) primum
 351.14. vel matre) & matre.
 alij & ex eadē matre. A.
 351.17. enim) autem
 351.19. parente) latere
 352.1. capient) capiant
 352.7. defunctus) mortuus
 352.11. vtroq. iure) ex vtro-
 que parente
 352.12. existant) existat
 352.17. defuncti) defuncti
 fratris. A.

V A R. L E C T.

352. 11. sunt) sunt
Ibid. feminini (sexus) feminæ
353. 3. defuncto superfit) defuncti superfit. alij superfit
353. 4. eos esse) esse
353. 10. vel patruis) & patris
353. 14. vel filias) neq. filias
353. 16. eius vocabitur) vocabitur
353. 18. ipse ceteris) iste ceteris. alij præponatur
353. 24. masculi) masculini sexus
353. 25. an feminæ) siue feminæ. alij an feminini
Ibid. & utrum &c.) desunt quibusdam
- c. 4. p. 354. v. 8. Ex his autē) Visis autem his
354. 13. titulis) titulo
354. 14. si morietur, vocatur) si moriatur, vocabitur. alij vocabitur
354. 18. Nam si) Nam ubi
354. 20. obtineant) tenent
354. 21. ad hereditatem, & ad tutelam) ad tutelam
354. 22. vocatur) vocentur
Ibid. feminis &) feminis aut
355. 2. vel auiæ) & auiæ
355. 3. velit) velint. A.
Ibid. filiorum suorum) filiorum
355. 4. prohibentur) prohibetur
355. 6. nuptijs alijs) nuptijs
355. 7. renuntiauerint) renuntiauerit
Ibid. Hoc) Hæc
355. 9. cognatis) adgnatis, siue cognatis. A.
Ibid. præponantur) præponantur
355. 14. eos oportet) oportet
355. 17. pupillaris rei) pupilli
355. 18. ipsi) ipse. A.
Ibid. elegerint, & nominauerint) elegerit, & nominauerit. A.
355. 20. respiciat) pertineat
355. 22. pupillo obligetur) obligetur
355. 3. diximus) dicta sunt
356. 1. leges) leges de Nou. 119. c. 1. p. e. ver. 18. & siue) siue
356. 21. ipsius mariti) mariti
c. 2. p. e. v. 22. Si quis) Qui
357. 1. ætatis impleuit) ætatis suæ compleuerit. alij ætatis impleuerit
Ibid. propter hoc facere) facere
357. 3. seruos suos) seruos

V A R. L E C T.

357. 5. sit) sine
- c. 3. p. e. ver. 8. hoc factum) factum
357. 9. prolatum) probatum
Ibid. id est) forte primū, vel idem
- c. 4. p. e. ver. 16. appellauit) prouocauit
357. 17. manifestante) manifestauit
357. 18. vel magistr.) illi magistr.
357. 20. iudices) iudex
357. 22. distulerint) distulerit
- c. 5. p. 358. v. 4. porrigatur) admittatur
Ibid. tempore elapso) temporis lapsu
358. 7. qui se ex) qui
358. 9. libellum offerre) libellos afferre
358. 10. Prætorij) Prætorio
358. 15. is, qui vicit) pars victricis
358. 23. sine) & sine
359. 2. quod) eo quod
- c. 6. p. e. v. 5. temere) tenuē
359. 6. nolit) noluerit
359. 11. vel omnes) omnes
359. 12. absint) absunt
359. 13. præconijs) edictis
359. 17. vbi) vt
359. 18. mobiles &) mobiles vel
- Ibid. seruari) conseruari
359. 19. per publicam descriptionem) publica descriptione
- c. 7. p. e. v. 24. rerum putauerit) earum putat
Ibid. hoc) hæc
360. 1. accepit) receperit. alij ceperit
360. 2. vel inter absentes intra vicennium) & vicennium inter absentes
360. 5. alienata) alienationis. alij res. forte alienatas. A.
360. 7. aliter) aliter hoc
360. 10. alienata) alienationis
360. 12. fuerit) sit
- c. 8. p. e. v. 17. autem absens fuerit) autem absuerit. alij absuerit
360. 18. Et dicimus) Dicim^r
360. 20. fuit) fuerit
360. 24. sanctimus) censuimus
- c. 9. p. 361. v. 1. cogatur) cogitur
361. 5. qualemcumq.) quamcumque
- c. 10. p. e. ver. 11. domos religiosas) domos
361. 12. ad nostram domum ab ecclesia sacrosancta)

VAR. LECT.

a nostra domo ad sacro
 sanctam ecclesiam
 361.13. peruenierint) perue-
 nerunt
 361.14. euacuari) vacuari
 361.15. postea peruenierint)
 iam peruenierunt
 361.16. iam peruenierunt)
 postea peruenierint
 c.11 p.e.v.19. legauerit, vel
 alia personae legati no-
 mine reliquerit) relique-
 rit
 361.21. & is) &
 361.23. eius) illius
 361.24. semper manere) per-
 manere. alij manere
 362.1. non habere) habere
 362.3. iubemus) dicemus
 362.5. amicalis) amicalis
 Nou.120.c.1.p.e.ver.21. pa-
 ræcico iure) de colonis
 pari iure
 Ibid. dare) dari
 363.3. accepit) accipit. &
 ver.6.
 Ibid. & duobus) & in
 duobus
 363.9. in solido reditu ab)
 in solidum ab his
 363.10. iure emphyteusos
 ca præstari) qui regunt
 ipsa loca venerabilia em-
 phyteusin hanc

363.12. id est in personam
 eius, qui accepit) scilicet
 ad accipientis
 363.13. nulla) vt nulla
 363.14. accedat) accipiat
 363.17. sub quadam quanti-
 tate) sub quantitate
 363.18. si res) si
 263.19. domibus præstita)
 domibus
 363.21. ad aliquam) ad aliam
 363.25. ad aliquam perso-
 nam) ad aliquas personas
 364.4. apud eum) apud eos
 364.12. dirutas domos re-
 nouare) diruta domus
 renouari. A.
 364.14. loca) loci
 364.18. eamque) eandemq.
 364.19. cedere) concedere
 Ibid. contractui) contra-
 ctus
 364.21. eligat) elegerit
 365.1. Sed & si) Si
 365.6. accipiat) capiat
 365.9. acceptauit) accepit.
 A.
 Ibid. habentem) tantum
 habentem
 365.11. vt post) & post
 365.14. cepit) accepit. Non
 extenditur
 365.15. in integrum) ultra
 accipientis vitam

365.16.

VAR. LEGT.

365.16. in eundem) ad
 365.18. his) isdem
 366.1. donare) dare. A.
 366.4. eius accipiat) capiat
 366.5. quam quartam por-
 tionem) quarta portione
 366.8. satisfiat) satisfaciant
 366.15. eiusdem) eiusdem
 ciuitatis
 366.19. sit) sit
 366.21. iurare) iurare oportet
 366.25. contractum) contra-
 ctus
 367.2. eo quod) quod
 367.10. copulantur) copu-
 lentur
 367.11. locationes, &) loca-
 tionem, vel
 367.15. fuerit) fecerint
 367.17. ceperint) acceperint
 367.19. quibus) qui
 367.20. in religiosam) ad re-
 ligiosam
 367.23. Et hæc) Et hoc
 c.2.p.368. v.4. xenonibus)
 xenodochijs
 368.6. prouincijs) locis
 368.8. ciuitate &) ciuitate,
 & in
 368.19. clerum) clericos
 368.23. ex hoc) ex his
 368.24. contractu) contra-
 ctibus

369.9. is, qui) qui
 369.10. ipsius) ipsius
 369.19. fieri) faciat
 369.24. præcedente) proce-
 dente
 370.3. autem diximus) di-
 cimus
 Ibid. ædificijs dirutis) æ-
 dificijs
 370.6. & in) etiam in
 370.8. si quando) si quidem
 370.9. publicas tributio-
 nes) publica tributa
 370.13. persoluant) persolui
 possint
 370.21. beatissimo Patriar-
 cha) beatissimis Patriar-
 chis
 371.17. vel a metrop.) vel
 metrop.
 371.18. iurisdictione) distri-
 ctione
 372.1. domos religiosas) do-
 mus religiosa
 372.2. hoc enim) hæc autem
 372.5. prædictis) suprædictis
 372.11. eiusdem) eius
 372.14. adhortari) hortari
 372.19. eundo) dando. A.
 373.2. rei non) rei nullus
 373.3. percipere) recipere
 373.6. estimatione) exami-
 natione
 373.12. cui debitum imminete)

Rr + qui

VAR. LECT.

qui debitum debet
 174.6. processit) processerit
 374.9. in causas) in causam
 374.10. pertinentes) pertinentem
 375.3. qui ibi) qui
 c.3. p.e.v. n. liceat) sit licetia
 375.13. Episcopis) Episcopo.
 alij Episcopos
 c.4. p.e.v. 19. pręgrauatam)
 aggrauatam
 375.20. pręstatur) paratur
 375.24. eidem religioso) re-
 ligioso. alij eidem
 Ibid. fore) facere
 376.4. eisdem locis) iisdem
 376.7. prodicione) perdu-
 ctione
 376.10. cuiuscumq.) cuiusq.
 376.16. ad eosdem) ad eos
 376.19. superius diximus)
 supra diximus. Additur
 in quibusdam libris hoc.
 Scituris. quod si tale ali-
 quid perpetratum fuerit,
 & hoc ipsum inualidum
 erit, & omnem substan-
 tiam eorū qui ceperint,
 & œconomorū, & char-
 tulariorum, & admini-
 stratorum. quibus secun-
 dum prædictum modū
 copulatur, in religiosam
 domum, ex qua rem ac-

ceperint, & post mortē
 eorū peruenire iubemus
 c.5. p.e.v. 20. Si quis autē)
 Si quis
 376.25. administratorib. re-
 ligiosi loci) religioso loco
 377.3. debitum canonem)
 canonem
 377.6. nolint) noluerint
 377.10. pactus) pactum
 c.6. p.e.v. 18. nisi forte) nisi
 Ibid. etiam) eis
 377.19. alienarentur) alie-
 nentur
 377.21. ecclesia) sanctissima
 ecclesia
 377.25. ex ea) ea
 c.7. p.378. v. 12. sed) &
 378.17. cōtingit) contigerit
 378.18. Sed & si) Sed si
 378.19. etiam) &
 378.21. suscipiat) accipiat
 378.22. suscipiant) recipiāt
 378.23. & pecunias) pecu-
 niam autem
 c.8. p.379. ver. 5. velit) vult
 Ibid. iure) iure obtinēte
 379.6. superius) supra
 379.7. in imperiali ciuitate)
 imperialis ciuitatis
 379.8. intra territorium) in
 territorio
 379.9. positæ) positæ sunt
 c.9. p.e. ver. 10. Hæc) Hoc

VAR. LECT.

379.13. non aliter) non
 379.19. faciunt) faciant
 Ibid. pręgrauatur) prę-
 grauetur
 379.20. sunt) sint
 379.21. persolui) solui
 379.22. damus) cōcedimus
 379.23. superius præfinitū)
 supra definitū. alij supra
 præfinitum
 c.10. p.e.v. 9. eidem) ei. alijs
 deest
 380.10. in quo) in quo. A.
 380.12. apud eundem) apud
 380.14. permutationis) cō-
 mutationis
 380.18. reddatur) reddatur
 380.21. in huiusmodi) in
 hoc
 380.22. composita) inter-
 posita
 380.25. tantum) tantundem
 381.2. in hypothecam) hy-
 potheca
 381.7. componere ausi fue-
 rint) composuerint
 380.10. constitutionē) legē
 Ibid. si quidem) si
 381.15. in remp. nostram) in
 nostra rep.
 Ibid. pullulare) pollere.
 alij valere
 381.16. sanctimus) iubemus
 Nou. 111. p. 382. v. 7. exige-

batur) exigatur forte. A.
 Nou. 123. in priu. p.e.v. 16.
 iam quędam) iam quidē
 c.1. p. 383. ver. 8. dicentes in
 ipsis decretis) dicendo
 383.16. habet) habeat
 383.19. habuit) habuerit
 383.22. sacris) sanctis
 383.23. Sed neque) neque
 383.24. vel taxotam) neq.
 taxotam
 Ibid. cognoscūt) cognos-
 cant
 384.4. Et hoc) Hæc
 384.15. condicione) condi-
 cione volumus. A.
 384.20. si quidem) aliquem
 385.8. consecrationem) or-
 dinationem
 385.10. tres) hæ
 385.12. & in) in
 386.3. a sacro) sacro
 386.7. cuius) eius, cuius
 c.2. p.e.v. 11. in causa, quæ)
 nitensque
 386.12. inhihet) possunt in-
 hibere
 386.15. faciat) facere
 386.18. sed per) & per
 386.20. inhiheatur) inhi-
 betur
 386.21. Enim vero si) Si ve-
 ro
 386.23. vel non) non

VAR. LECT.

386. 25. provincia) a provin-
cia
387. 1. habet) habeat
387. 2. accusatum) accusa-
tionis
387. 4. sacerdotio) a sacer-
dotio
Ibid. consecrare eum) con-
secrare
387. 7. vnum annum) annu
387. 8. & vt res) & res
c. 3. p. e. v. 16. pecuniam) pe-
cunias
387. 19. condénatione) con-
demnationi. A.
387. 20. & qui dat) qui dat
387. 22. sacerdotio) sacer-
dotij
388. 1. laicus) alius
388. 2. accepit) acceperit
388. 6. sed omnem) sed etiã
omnem
388. 9. actionem, vel obliga-
tionem) accusationem
388. 13. sed & aliud) sed
aliud
388. 14. dare) tradere
c. 4. p. e. v. 17. res suas) res
388. 19. oblatio) collatio
c. 5. p. e. ver. 25. beatissimos
quidem) beatissimos
389. 7. ea tantum dare) dari
389. 16. reditum) reditus
Ibid. habeat) habet
389. 18. notarijs) notarij
389. 19. consecrantis) con-
secrati
Ibid. & alijs, qui) & alij,
qui ministerium ei fa-
ciunt. alijs deest ei
389. 20. capiunt) capiant
389. 21. minor sit) minore
fuerint
389. 22. annalibus auri) auri
389. 24. quidem) iure
389. 25. capiunt) capiant
390. 2. non minor) non mi-
nor autem
390. 4. quidē solidos) solidos
Ibid. dari) dare
390. 10. octo) octo solidos
390. 12. quattuor) tres
390. 13. minor autē) minor
390. 17. sexdecim) sex
390. 18. autem) enim
391. 1. diuidant) diuident
Ibid. Hæc) Hoc
391. 3. & ecclesiæ) ecclesiæ
391. 4. sacerdotia) sacra sa-
cerdotia
391. 5. Si quis autē) Sin autē
391. 7. quocumque modo)
quacumque
391. 9. cepit) acceperit
391. 10. ipsius) eius
c. 6. p. e. ver. 15. Taxeota e-
rum, vel curiales) nisi ta-
xeota sit, vel curialis

39. 16.

VAR. LECT.

391. 16. officio) & filij eorū,
officio
Ibid iterum) interim
c. 7. p. 392. v. 6. vel curatio-
nem) vel ad curationem
392. 9. tempore) die
392. 11. iudicem in scriptis)
iudicem
392. 12. huiusmodi munus)
hoc munus
392. 13. recepit) recipit. alij
non recipit
Ibid. hoc) hæc
c. 8. p. e. v. 16. exceptor) exe-
cutor
392. 17. fit tributorum) fiat
tributorum
392. 19. alienarum) aliarum
392. 20. curator litis) pro-
curator litis
392. 23. nisi suo) suo autem
392. 25. ne ex hac occasio-
ne) ne exactio ecclesiæ
393. 1. fiat, vel) faciat, &
393. 2. ministeria) mysteria
393. 4. quædam) quidem
393. 5. eorundem) eorum
393. 9. in ipso instrumento)
instrumento
393. 10. vel in) vel
393. 11. & contractum) &
certum. A.
393. 13. concedimus tales
contractus procedere)
tales contractus proce-
dere concedimus. A.
393. 19. consensu) cum con-
sensu. A.
393. 21. quas per alias leges)
quæ speciali lege
393. 22. prohibuimus) pro-
hibentur
393. 25. siue ante) vel ante
394. 3. Sin autē) Sin autē vel
394. 6. existimauerit) esti-
mauerit
394. 10. publicorum tribu-
tionum) publicorum tri-
butorum. & ver. 10.
394. 11. exceptionē vel exa-
ctionem) exactionem
394. 17. crediderint) vendi-
derunt
394. 24. eorum receperint)
acceperint
c. 9. p. 395. ver. 3. Episcopus)
Episcoporum Iuo.
395. 6. & propositis) Iuo vt
propositis. alij vt præpo-
sitis
395. 7. quod scit) quod nouit
395. 8. hoc, quod) quod Iuo
395. 9. sacerdotib. honestū
est) est sacerdotis officiū
c. 10. p. e. v. 14. nisi imperialis
iussio præcesserit) Iuo
cap. 369. nisi imperialis
iussio processerit. Idem
capit. 278. & Burch. &
Grat. carent his verbis.

VAR. LECT.

325. 12. amissione) Iuo d. cap. 278. amissionis
 395. 13. cinguli, & viginti librarum auri condemnatione) Iuo d. cap. 278. & Burch. cinguli condemnatione. Grat. rerum, & cinguli condemnatione
 395. 14. plectetur) Iuo cap. 369. plectatur
 c. 13. p. 397. v. 20. consortij) religiosi cōsortij Iuo. A.
 397. 21. tabliciare) tabolizare Iuo
 397. 25. contra hoc) contra hæc Iuo
 398. 1. sacro) a sacro Iuo
 398. 8. reddunt) reddēt forte. A.
 c. 15. p. e. ver. 12. Nemo Episcopus, nemo) Nemo Grat. alij Nemo Episcopus, neque
 398. 15. hoc fieri) Panor. hæc fieri
 398. 15. aduersus ea) aduersus eā Iuo par. 5. & Grat.
 398. 17. ille quidem, qui ille, qui Iuo part. 5.
 398. 19. communicationis) communionis Iuo, & Grat. A.
 398. 21. excōmunicauerit) Iuo in decreto excom-
 municauit
 Ibid. in tantum) Panor. vt tantum
 398. 22. tempus abstineat a sacrosancta cōmunionem, quantum) Iuo part. 14. c. 21. & Grat. tempus abstineat a sacra cōmunionem, quantum. Idem Iuo cap. 42. eiusd. partis, & parte 5. tempus abstineat quātum. in Panor. abstineat a sacra com. ad tempus, quartum
 398. 24. vt quod) vt id, quod Iuo d. c. 21.
 Ibid. fecit) Pan. & Grat. fecerit
 398. 25. iuste patiat) patiat
 c. 18. p. 399. v. 12. Nō alium) Nulli alium
 399. 13. qui &) qui
 399. 14. & rectam) & rectā, & sinceram
 399. 15. habeat) habet
 399. 16. liberos) filios
 Ibid. habuit) habuerit
 399. 17. Sed vel) Sed
 399. 20. distinctā) derelictā
 399. 21. neque aliter) neque Ibid. vel diuinis) vel
 399. 22. reprobata) improbatam

c. 15. p.

VAR. LECT.

c. 19. p. e. v. 24. nemo) neque
 399. 25. fiat minor) Grat. fiat, qui minor. alij fiat, nisi. alij minor
 400. 3. nemo) neque
 400. 6. vel ad) vel quæ ad Ibid. peruenit) Grat. peruenit. alij conuolauit
 c. 24. p. 403. v. 13. neque xenodochus &c.) neq. ex xenodochijs, neque prochorijs, neque nosocorais
 403. 15. alius) aliz
 403. 20. dederit aliquid) dederit
 404. 3. acceperit) accepit
 c. 26. p. e. ver. 14. sit) fuerit
 Ibid. ex) & ex Iuo
 405. 3. annum tātum) annū
 405. 6. diximus) Iuo diximus, ordinatus fuerit
 405. 8. meritis postea.) Iuo meretur, & si postea. alij meritis, postea autem
 405. 10. domino suo in) Iuo in
 Ibid. seruitio) Iuo seruitium. A.
 405. 11. tradatur) Iuo trahatur
 c. 27. p. e. v. 15. factum) actū
 Ibid. sic tamen) sed tamē
 405. 16. vt & clericus) vt etiā clericus. alij vt clericus. alij vt iam clericus
 405. 17. impleat) ad impleat
 c. 28. p. e. v. 18. oratoriam domum) oratoriū in domo
 405. 20. consecrari) consecrare
 405. 21. administrantes eiusdem domus) ministrantibus in eadem domo donent, nec. alij administrantibus. in eadem domo donent, nec
 405. 22. si dignos) si indignos
 405. 23. illi ipsi
 405. 24. canonibus) nominibus.
 c. 29. p. 406. v. 3. obseruent) obseruiant
 406. 4. sibi ibi
 406. 5. cuiuscumque ciuitatis) ciuitatis
 406. 8. qui ea qui
 406. 9. canonicis) canones
 c. 30. p. e. v. 10. Presbyteri) Episcopi, presbyteri
 Ibid. diaconi, subdiaconi) diacones, & subdiacones
 406. 11. lectores, & cātōres, quos) lectores, vel cantores, quos. alij quos. Ansel. lectores, cātōres, quos

406. 11.

V A R. L E C T.

406.11. quocumq.) quoquo
 406.14. in propria potestate) in sua propria. Ansel.
 in propriam potestatem
 406.16. leges in eas) leges
 in eis. alij leges. alij legem
 406.17. quamuis) licet
 Ibid. suorum fuerint) fuerint
 406.18. potestate) Ansel. po
 testatem
 Ibid. vt liberi eorum, vel
 liberis) vt liberis Ansel.
 alij vt liberis eorum
 406.20. legitimam) Ansel.
 legitimam, id est Falcidia
 c.31. p.e. ver.21. & diaconi)
 & diacones. alij diaconi
 406.24. diuino) domini
 407.4. Ceteri autem) & ce
 teri
 Ibid. ordine) honore. &
 ver.8.
 407.5. relati) praelati
 407.6. re siue) re siue pro
 407.7. siue) siue pro
 Ibid. dixisse) dedisse
 407.8. reiecti legitimis) re
 iecti
 c.31. p.e. v.10. clericum, vel
 monachum) clericos,
 vel monachos. alij cleri
 cum, monachum
 407.11. vel monastriam) seu
 monastriam
 407.13. primum) prius
 407.15. ille autem) & ille
 407.18. ea) causam
 407.21. & suo) suo
 407.23. calculo hoc) calculo
 407.24. tradat iudicata)
 tradat
 407.25. bis in tali) in tali
 408.2. Episcopi) Episcopali
 408.4. legis) legum
 408.9. vel ad) vel
 408.11. reuerentiss. personas)
 personas
 408.12. referatur) inferatur
 408.14. honore vel) honore
 &
 408.15. gradu eum) gradu
 408.16. reiciat) reiciatur
 Ibid. Et tunc) Sed & tunc
 408.18. litigium discernens)
 legitime discernat, &
 408.19. ei imponat) impo
 nat. alij rei imponat
 408.21. per legitimam disce
 ptationem) legitima dis
 ceptatione
 408.22. probare) probari
 408.25. tunc ipse) tunc
 409.2. vel gradu) & gradu
 409.5. iuste) recte
 409.18. fideiussorem) fide
 iussores
 409.21. Sin autem pro) Sin
 autem in c.33.

V A R. L E C T.

c.33. p.e. ver.25. id est cano
 nico) vel canonico. A.
 c.34. p.410. v.7. prius) prim^o
 410.10. adquiescet) adquie
 scat
 410.15. definiat) definiatur
 c.35. p.e. ver.17. quis alius)
 quibus alius
 c.37. p.411. v.8. daret) det. A.
 Ibid. intentiones) inten
 tionem
 411.9. actoris) actionis
 c.38. p.e. v.13. super) de
 411.17. facere) reddere. A.
 Ibid. executionem) ne
 gotationem
 411.18. si quid) & si quid
 Ibid. probatum) comprobatum
 411.19. vt hoc ei) hoc eidem
 411.21. sese) se
 c.40. p.412. v.17. actionem)
 actiones
 Ibid. & si quidem) si quidem
 412.18. de re) de ea re. A.
 412.19. impleatur) experia
 tur
 412.23. Prætorio Orientis
 iudicium) Prætorij
 c.41. p.413. v.3. Patriarchas)
 Patriarcham
 413.4. ab Episcopo suo) Epi
 scopos
 413.6. debito) pro debito
 413.7. aliquam actionem, vel)
 aliquam
 413.8. forte ei) forte
 413.11. præstamus) damus
 413.12. habuerint) habent
 413.13. Episcopos) Episco
 pum. A.
 413.14. Sed si) Si tamen
 413.16. peragunt) peragant
 Ibid. ex his) & pro his
 Ibid. actiones) actionem
 c.41. p.e. v.18. & clerici) vel
 clerici
 413.21. in alio) in
 413.24. obnoxios eos) ob
 noxios
 414.2. nullo eis præiudicio)
 nullum præiudicium
 c.43. p.e. v.7. inferatur) ad
 feratur
 414.8. causa) causa, vel cri
 minali. A.
 414.9. monacho, vel mona
 chæ) monacho
 414.10. monasterio) ex mo
 nasterio
 414.11. mulierum) mulierib.
 414.12. executio) actio. for
 te exactio
 414.14. detrahatur) detra
 hantur
 414.19. sciēte eo) sciētes eos
 414.20. transgressus fuerit)
 transgressores erunt
 414.23. prestabit) prestabit
 415.3. nihil istis) nihil
 c.44. p.e. v.8. Sportularum)

V A R. L E C T.

Si quis sportular.
 415.9. ecclesiastico ordine)
 loco
 415.14. ab aliquo) laico
 415.17. plus) plures
 Ibid. præstent) accipiat
 415.18. vel) siue
 415.19. missus) missus est
 415.22. Sed & si) Et si
 c. 45. p. 416. ver. 12. clero) e
 clero
 c. 46. p. e. v. 13. & diaconis,
 & subdiaconis) & dia-
 conibus, & subdiacon-
 nibus. alij diaconis sub-
 diaconis
 415.15. scriptis) constitutis
 416.16. diuinas regulas) re-
 gulas
 416.17. mulierem) mulieres
 416.19. personis, quæ) quæ
 416.22. habuerit) habuit
 Ibid. quæ potest ei suspi-
 tionē inferre) cui potest
 suspitio inferri. alij quæ
 potest suspensionē inferre
 416.24. cum tali) vt cū tali
 416.25. habitare) habitaret
 417.2. probatus) probatū.
 alij accusatus
 417.3. cum tali muliere cō-
 uersari) cum tali muliere
 viuere. alij versari
 417.5. de clero) a clero

Ibid. curiæ) & curiæ
 417.6. tradendus) tradat eū.
 alij tradendo. forte tra-
 dendum. A.
 c. 47. p. e. ver. 9. probatum)
 probatus
 c. 48. p. e. v. 19. autem hoc)
 autem
 417.21. suis salarijs) suis be-
 neficijs, & salarijs
 418.5. in qua) vbi
 418.6. ex æqua) æqua
 c. 49. p. e. v. 11. ministris ec-
 clesiæ) ministris
 418.14. Sed si) Et si
 Ibid. vel diuina) vel
 418.16. prohibuerit) nolue-
 rit, prohibueritve
 418.19. vt si quidem) & si
 quidem
 418.21. & exilio) subiectus
 exilio. A.
 c. 50. p. 419. ver. 5. & his) &
 ex his
 c. 51. p. e. ver. 11. abbas, siue
 archimādrīta) abbates,
 siue archimandritæ
 419.15. præponatur) præpo-
 nantur
 419.18. sanctis) sacrosanctis
 419.23. eum elegerint) ele-
 gerunt
 419.24. & si sic) & si
 c. 52. p. 420. v. 17. monaste-
 rio)

V A R. L E C T.

rio) monasterium. A. &
 ver. 20.
 420.19. cum rebus, quas)
 cum ea re, quam
 420.20. probetur) probatur
 420.23. prædictis) supra
 scriptis
 420.24. & transacto) & hic
 transacto
 421.3. monasterio) mona-
 sterium forte. A.
 421.6. & in ciuitate, vel in
 agris) vt in ciuitatibus
 magis
 c. 53. p. e. v. 18. vel asceterijs)
 & in asceterijs
 c. 54. p. e. v. 25. studeat) sta-
 tuat
 422.6. sibi) eis
 422.10. vt eis adferat) ad-
 ferat
 422.13. fuerit) sic
 422.20. ita electus est) sic
 electus
 423.1. alia) alij
 423.4. autem, vel) autē, &
 alij vel
 423.7. subiecti) subiectis.
 alij subici
 Ibid. tam masculi, quam
 femina) tam masculis,
 quam feminis. alij siue
 masculi sint, siue femina
 423.8. si in) si

423.12. clerici &) clerici vel
 423.13. fruuntur) fungantur
 423.15. fuerint) fuerunt
 423.18. quæ in) quæ
 423.19. forma) forma con-
 stituta
 423.20. eorum, vel earum)
 eorum
 423.24. alimoniam) alimo-
 nias
 424.1. recludi) reduci
 c. 56. p. e. ver. 5. in quo) in
 quod. A.
 424.8. liberis suis distribue-
 re) inter liberos diuidere
 alij inter filios diuidere
 424.10. retineat) remaneat
 Ibid. partem) pars
 424.11. peruenturam) per-
 uentura
 424.12. deliboret) diuideret
 forte. A.
 424.13. liberos) filios
 424.15. liberis eius) liberis
 c. 57. p. e. ver. 17. legitime)
 legitima
 424.20. intrauerit in) intra-
 uerit
 424.22. tantum reddatur)
 reddatur
 c. 58. p. 425. v. 1. monachicū
 habitū) habitū monachi
 425.5. aliud) aliunde
 425.11. facta sit) facta si erit
 Sf 425.

V A R. L E C T.

- 425.20. pars) persona
 425.21. nihil neque) nihil
 425.25. dotem suam) dotē
 426.1. probetur) probatur
 Ibid. Hæc) Hæc autem. A.
 426.2. quam de sponsa, &
 viro) & sponsa, quam de
 marito
 c.59. p.e. ver.7. hereditate
 sua) hereditate
 426.9. fuerint) fuerint Grat.
 alij fuerunt.
 426.10. inciderint) incide-
 runt Grat.
 c.60. p.e.v.13. monasterijs)
 monasterio
 c.61. p.e. ver.16. in quo) in
 quod. A.
 426.17. intrauerat) introie-
 rat. alij intrauit
 c.62. p.e.v.22. vel ipsi) ipsi.
 A. alij vel Episcopi
 c.63. p.e. v.25. & cingulo)
 cinguli
 427.5. monachicam) mo-
 nasticam
 c.64. p.e. ver.10. ascetiam)
 luo matricuriam
 427.11. monastriam) Grat.
 monacham
 Ibid. aliam mulierem)
 etiam feminam luo
 427.12. religiosam vitam,
 vel habitum) habentem)
 luo religiosam habitum
- habentem, vel religiosam
 vitam ducentem. alij re-
 ligiosam vitam bonam,
 vel habitum habentem
 427.14. huiusmodi) huius-
 427.15. a religioso) religioso
 luo
 427.18. & præfides) & per
 præfides luo
 427.20. periculo) supplicio
 427.22. tradatur) tradatur
 per Episcopum
 427.24. eius legitimis) eius
 Grat.
 428.2. a religiosis) religiosis
 428.3. Comes) per Comitē
 Ibid. rerum hæc) hæc
 428.4. addicat) addicantur
 428.5. tali crimini) talis cri-
 minis
 428.7. auri dare) dare
 428.8. iuribus) rationibus
 c.65. p.e. ver.15. fuit) fuerit
 429.16. corporales pœnas
 subsistat) corporale pœ-
 nam sustineat
 428.22. pertineat) pertinēt
 429.3. positæ) impositæ
 Nou.125. pag.435. ver.10.
 fuerint cause cuiuscum
 que cognitores) fuerint
 Nou.126. c.1. p.e.v.14. Pra-
 torio) Prætorij
 435.19. nostra mansuetudo)
 mansuetudo, & deuotio

V A R. L E C T.

- 435.21. vestitu eodem) ve-
 stimento
 436.2. vti apud) vti
 436.10. fiat) faciant
 c.2. p.e.v.12. hoc obtinere)
 obtinere
 436.16. & ea) ea
 436.19. intrauerit) intrauit
 436.20. fatalē diem) fatalē
 436.23. intrauerit) intrauit
 437. his quoque) his
 Ibid. qui) is, qui. A.
 437.5. calculus cōfirmetur)
 calculi confirmantur
 437.5. ex vna) ex vtraque
 437.7. iudicij) iudicis
 437.8. confirmare) confir-
 ment. A.
 437.10. proferre) proferre
 debent. A.
 437.11. fatales dies) diem
 fatalem
 437.11. vel ab vna) ab vna
 437.16. perscrutetur) per-
 scrutetur. alij præstetur
 437.22. perscriptam) præ-
 scriptam
 c.3. p.438. v.3. dare) edatur
 438.4. ea) eam
 438.5. autem iudicium) autem
 438.9. obseruabit) obserua-
 uerit
 438.14. priuatis inferendas)
 priuatis deferendas. alij
 priuatis ferēdas. alij pri-
 uatis
- uatis
 Nou.117. c.1. p.e. ver.19. de
 relictis) relictis
 438.21. vtroque parente ei)
 vtraq. parte. alij vtroque
 parente
 438.22. copulabatur; &) co-
 pulatur, vel. alij copula-
 batur, vel
 439.7. eius, de cuius) eiusdē
 de cuius. alij cuius de
 c.2. p.e.v.12. publicis) post
 hac
 439.16. huiusmodi) hæc
 439.18. sit quidem) si quidē
 439.19. valida) valeat
 439.20. irrita) irrita sit
 c.3. p.440. ver.10. a marito)
 marito
 440.11. peruenerit) venerit
 440.14. & portionem) por-
 tionem
 440.16. numerus liberorū
 ei) liberorū quātitas. alij
 numerus liberorū eius
 440.18. hoc &) hoc
 440.20. ascendentiū) ascen-
 dentibus
 c.4. p.e.v.23. ne vxor, ma-
 ritusve) ne vxori mari-
 tus, vel marito vxor. alij
 ne vxor marito, siue ma-
 ritus vxori
 440.25. audeat) audeat. A.
 Sī 2 441.

VAR. LECT.

- 441.2. subiecimus) subici-
mus
441.3. In ipsis) Ipsis. A.
Ibid. releuauimus) rele-
uamus
441.8. diffidij) nitentibus di-
scedere
441.9. cupidis imminere)
imminere
Nou. 128. c. 8. p. 446. v. 9. de
sua) forte de suo. A.
c. 9. p. e. v. 11. pro his, quæ)
forte pro hisque. A.
c. 10. p. e. ver. 25. obseruare)
forte obseruari
c. 12. p. 447. v. 11. exilio) exi-
lium forte. A.
c. 16. p. 448. v. 18. nullam cõ-
munionem) addendum
est verbum habeant. A.
448. 23. vel quæ quod) for-
te cum eas
448. 25. præfatis causis) præ-
fatas causas forte
449. 1. quæ habitatoribus
eiusdem ciuitatis fulcita
sunt, locus mendosus sic
fortasse scribendus, neq.
habitatoribus eiusdem
ciuitatis facultas sic. A.
Nou. 139. p. 455. v. 15. Chri-
stiani autem) christiani
455. 20. fuerunt) fuerint
456. 1. vel descendentes)
pe. sonis) personis
456. 2. Samarita constitu-
tus) Samarita
456. 12. Samaritis) Samari-
tanis
456. 16. suo venit) veniebat
456. 20. Samaritarum) Sa-
maritanorum
Nou. 130. c. 7. p. 460. v. 22. in
exilio) in exiliũ forte. A.
Nou. 131. c. 3. p. 461. v. 18. ec-
clesiæ habeat) habeat
461. 20. Præu. lensis) Pri-
ualenos
461. 23. eadem iura) inra
462. 1. eos) ipsis habeat, for-
te eos habeat. A.
c. 4. p. e. v. 7. maneat) per-
maneat
c. 5. p. e. v. 10. constructio-
nem) constructiones
462. 12. habuit) habuerint.
A.
462. 15. Habeant, autem)
habeant
462. 16. muneribus & m-
neribus & extraordina-
rijs, &
c. 8. p. e. v. 18. decem, neque
viginti) decennij, neque
vicennij Grat.
Ibid. neque triginta) vel
triginta Grat.
462. 19. curricula præscri-
ptio)

VAR. LECT.

- ptio) præscriptio Grat.
462. 20. opponatur) Grat.
opponantur
462. 21. annorum) Grat.
annor. curricula
462. 22. religionis rebus)
rebus Grat.
462. 23. & in) & Grat.
c. 7. p. e. v. 25. veniat) vene-
rit
463. 1. orauerit) exorauerit
463. 2. Qui) Quod
463. 3. opus) locum
463. 4. heredes) heres
Nou. 134. c. 17. p. 475. ver. 11.
eam, de qua accusatus)
eandem, quæ accusata
c. 18. p. e. ver. 17. exarmare)
exanimare. forte exar-
tuare pro artuum disso-
lutione
c. 20. p. e. v. 24. Nulli) Nullus
Ibid. debent) debet
476. 1. habent) habeat
476. 2. reddi) debere reddi
476. 3. habeat) habeant. &
ver. 5.
476. 4. quartam partem)
quartam
Nou. 136. c. 2. p. e. v. 18. præ-
sumptionem) præsum-
ptione
c. 5. p. 477. v. 17. & nõ deest)
& notandum est. forte
& non obest. A.
Ibid. in stricta actione)
inde scripta. forte non
scripta actione
477. 18. siue) sine
Ibid. & mora) memorata
Ibid. exigitur) exigatur
c. 6. p. e. v. 24. Tunc) Tunc
autem
478. 4. Quod si) Quod
478. 7. contraxit) cõtraxerit
Nou. 138. p. 479. v. 4. in du-
plum excusaturũ quan-
tatem) duplum ex usu
rarũ quantitate forte. A.
479. 16. ciuitates) forte cau-
tionibus
Nou. 143. p. e. ver. 23. Idem.
A.) Imp. Iustinianus. A.
Ibid. Ariobindo) Arco-
bindo gloriosus. Prætor-
riorũ Præfecto, Ex præ-
fecto alma vrbis, & Ex
magistro militum
480. 4. quoque legis) quidẽ
legis. alij legis
480. 5. vindicat) vindicet
480. 8. sint) sunt
480. 15. in huiusmodi) hu-
iusmodi
480. 16. præsertim) præscri-
ptis
480. 22. fuerint) fuerunt
480. 24. dotis) dotem

VAR. LECT. ET MENDOSA.

480.25. legitimo) legitima	Ibid. viribus) iuribus
Ibid. dandæ) dando	483.14. tali) tali a nobis
Ibid. per) propter	483.15. Ariobindo pater)
481.1. ministratur) ministra-	Præfæcte
retur	483.14. atque amantissime,
Ibid. substantiã) substãtia	Quæ) Quæ
481.20. prædictæ) hi prædi-	Non. 159. c. 1. p. 484. v. 2. alie-
ctæ	nationem) alienationes
481.22. & si) etiam si	484.4. faciendam) faciendas
481.23. prohibuimus) pro-	484.6. veniant) perueniant
hibuissimus	484.9. easdem) eas
481.25. subiecimus) subici-	c. 3. p. e. v. 19. primus) primũ
oportet	Ibid. acceperit) acceperit
482.13. accipere) suscipete	rem. alij accepit rem
482.18. substantiam) bona	484.21. & deinde) deinde
483. eius) ei	Ibid. processerint) pro-
483.5. competit) conuenit	cesserunt
483.6. vel huiusm.) qui hu-	485.4. transferre) transmit-
iusm.	tere
483.8. necnon) necnon &	485.6. reputet) deputat. for-
483.9. fuerunt) fuerint	te reputat

MENDOSA sic mutanda.

Pag. 8. verf. 10. facere. nullo	55.17. relatum: hi
legatarijs	55.24. Cubicularij: sin autẽ
18.23. mutuauit	61.25. non sua
29.5. magistratom	63.3. impertiri
31.17. commendaticias	65.10. iuribus
42.17. dirurus	71.22. ex veteri
46.10. pertinet	73.12. iudicium
46.25. a sceterijs	76.1. declarauerint
45.4. receperint	78.12. quarum
50.1. pretium	81.7. patre
50.5. leges	87.15. rerum
75.3. Latrunculatores	99.11. iuribus

103.21. exclusis	296.16. habet
107.19. vnusquisque	306.6. reum inligauerit
110.6. constante	310.2. contempserit
114.1. eique	314.13. faciat
129.3. in marg. I V.	320.1. dicimus
129.24. non ad	320.3. Nestorianos
131.10. profapia	325.9. adgnatos
132.10. fori	335.1. quas
133.17. alienis	340.23. & ipsa
150.20. id, quod	341.15. iustæ causæ
159.15. conficiunt	345.21. Et si iudex
167.18. obseruari	349.4. & ex
176.13. ipsi deliberent	351.3. iungantur
181.1. vnum alterum	353.4. supersit
199.1. dominio	357.2.2. distulerint
200.6. deliquerint	367.5. orphanotrophis
210.15. susceptum	367.11. hypothecas
215.17. aliqui	369.8. nosocomium
217.5. didicimus	372.5. domibus fieri,
231.13. si sine vlla	384.20. decreta
232.16. oportet	412.21. ccepta
236. ipse numerus ita emen-	416.19. querellam
detur	417.13. in marg. XLVIII.
244.10. decisi sunt	420.10. sed ex-
244.14. fabricensium	425.5. mulieri
247.15. subsistent	430.1. consultatio
248. numerus emendetur	433.19. exigit
255.22. modi	436.19. expectent
262.21. potestati	437.9. recte se
266. numerus mutetur.	439.11. intimari
266.8. Codice	442.20. Traheutæ
269.2. sequi, &	444.7. susceptores
274.8. iudicio ex	482.5. dubitationem
284.16. promissoris	486.12. semel filiabus

TITVLI SIVE EPITOME SIN

gularum capitum Iuliani, quæ in veteribus libris inueniuntur, & ut inueniuntur. Adscribitur margini numerus titulorum editionis Luganensis, ne quid lector desideret.

1. 1. Si heres legata solvere noluerit. Nou. 1. cap. 1.
 2. 2. Ad legem Falcidiam. N. 1. c. 2.
 3. 3. De legatariorum exæquatione. N. 1. c. 3. (alij de legator. exæq.)
 4. 4. Ut legata intra annum præstentur. N. 1. c. 4.
 5. 5. De ijs, qui ad secundas nuptias migrauerint. N. 2. c. 1. 2. 3. 4.
 6. 6. De dote adscripta, & nõ numerata, vel præstita. N. 2. c. 5.
 7. 7. De numero clericorum C. P. ciuitatis. N. 3. c. 1.
 12. 8. Ut non liceat clerico de minore ecclesia in maiorem per patrocinium transire, & de alimonijs clericorum. N. 3. c. 2.
 7. 9. De fideiussoribus, & mādatoribus, & ijs, qui pro alijs pecunias constituunt. N. 4. c. 1.
 8. 10. De solutionibus, & liberationibus, (& verborũ significatione.) N. 4. c. 2.
 9. 11. De monasterijs ædificandis. N. 5. c. 1.
 10. 12. De monachis, & ascetrijs. N. 5. c. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
 11. 13. De archimandritis, & ut Constitutio sit communis monachorũ, & sanctimonialiũ. N. 5. c. 9.
 13. 14. De Episcopis. N. 6. c. 1. 2. 3.
 15. De clericis. N. 6. c. 4. 5.
 16. De diaconissis. N. 6. c. 6.
 17. Item de clericis. N. 6. c. 7.
 18. De numero clericorum. N. 6. c. 8.
 14. 19. De rebus ad venerabiles locos pertinentibus. N. 7. c. 1.
 15. 20. Quomodo liceat in Imp. res sancti loci transferre. N. 7. c. 2.

16. 21. De emphyteuseos contractu a sancto loco constitueno. N. 7. c. 3.
 17. 22. Quomodo vsusfructus rerum ad sanctos locos pertinentium constituatur. N. 7. c. 4.
 21. 23. Quibus pœnis subiecti sint, qui præsentem Constitutionem contempserint. N. 7. c. 5.
 22. 24. Quando liceat hypothecæ titulo res venerabilium locorum obligare. N. 7. c. 6.
 23. 25. Quibus pœnis subicitur, qui illicitum emphyteuseos contractum iuris venerabilis loci componit. N. 7. c. 7.
 24. 26. Quomodo punitur, qui sacra vasa donat, vel alienat, vel pignorat vel conflat, & de panibus ciuilibus. N. 7. c. 8.
 18. 27. De pragmaticis sanctionibus, quæ contra comoda venerabilium locorum promulgantur. N. 7. c. 9.
 19. 28. De monasterijs non vendendis, vel alienandis. N. 7. c. 10.
 20. 29. Si sterilis ager ad venerabilem locum peruenerit. N. 7. c. 11.
 25. 30. De magistratibus sine pecuniâ creãdis. N. 8. c. 1.
 * *
 39. 31. De nefarijs, & incestis matrimonijs. N. 12. c. 1. 2.
 40. 32. De naturalibus liberis. N. 12. c. 3.
 * *
 38. 33. De lenonibus tollendis. N. 14.
 34. De Defensoribus ciuitatum. N. 15. c. 1. 2. 3. 4. 5.
 36. (De Præsidis * vicarijs Defensorũ non mittendis. N. 15. c. 2).
 37. 35. De sententia Defensorum ciuitatis. N. 15. c. 6.
 * *
 26. 36. De criminibus. N. 17. c. 3.
 27. 37. De priuatis * N. 17. c. 4.

28. 38. De officio Proconsulis * N. 17. c. 5. 6.
 29. 39. De vicarijs Præsidi, & manus * armatae.
 N. 17. c. 6.
 30. 40. De iussione Præsidi * producenda. N. 17. c. 7.
 31. 41. De capitali crimine damnatis * N. 17. c. 8.
 32. 42. De patronis. N. 17. c. 9.
 33. 43. De capite censitis. N. 17. c. 9.
 34. 44. De titulis infixis. N. 17. c. 10.
 42. 45. De legitima portione liberis a parentibus relin-
 quenda. N. 18. c. 1.
 • 46. De curialibus liberis. N. 18. c. 2.
 43. 47. Si liberis suis nudam proprietatem quispiam
 reliquerit. N. 18. c. 3. (alij De nuda hereditatis
 proprietate filijs dimissa.)
 44. 48. Quemadmodum ab intestato liberi per femi-
 ninum sexum descendentes parentibus succe-
 dere debeant. N. 18. c. 4. (alij De nepotibus ex
 filio, & filia natis.)
 45. 49. De concubinis, & naturalibus liberis. N. 18. c. 5.
 (alij De ijs, qui sine liberis, & vxoribus legitimis
 decesserunt.)
 46. 50. De collatione dotis, & ante nuptias donationis
 N. 18. c. 6. (alij De patre, qui filix dotem dederit,
 vel filio propter nuptias donationem.)
 47. 51. Si res suas pater liberis distribuerit. N. 18. c. 7.
 (alij De ijs, qui res suas filijs distribuere volue-
 rint.)
 48. 52. Si quis prolatam manum suam negauerit. N. 18.
 c. 8. (alij De ijs, qui negauerint manum esse in
 scripto.)
 49. 53. De litigio misso pro culpa * supra tutorem, &
 curatorem. N. 18. c. 8.
 50. 54. De improbis possessorum exceptionibus. N. 18.
 c. 9. (alij De tentatione facta.)

51. 55. Quomodo concubinae seruilibus condicionib.
 constituta legitime vxores fiunt. N. 18. c. 10. (alij
 De ancilla concubina facta.)
 * *
 • 56. De prouocationibus Prætoris Paphlagoniæ, vel
 Honoriados porrectis, & de alijs prouocatio-
 nibus in diuersis regionibus porrectis. N. 20.
 * *
 • 57. De secundis nuptijs. N. 22. c. 1.
 • 58. De diuortijs bona gratia faciendis. N. 22. c. 2.
 52. 59. Si quis liber ancillam vxorem duxerit, vel e cō-
 trario. N. 22. c. 3. (alij De ijs, qui ancillam duxe-
 runt putantes eam liberam.)
 53. 60. Si quis in seruo suo, aut ancilla ægrotante nul-
 lam curam adhibuerit. N. 22. c. 4. (alij De seruo,
 & ancilla ægrotante.)
 54. 61. Soluta matrimonio vt annū abstineat nuptijs
 mulier. N. 22. c. 5. (alij De iuste dissociatis.)
 55. 62. Si alienus adscripticius liberā vxorem duxerit.
 N. 22. c. 6. (alij De adscripticio, qui liberam mu-
 lierem habere non potest.)
 56. 63. De nuptijs sine dotalibus instrumentis contra-
 ctis. N. 22. c. 7. (alij De mulieribus sine dotalib.
 instrumentis.)
 57. 64. De repudijs, quæ a filijs familiarum mittun-
 tur. N. 22. c. 8. (alij De mittendo a filiofam. re-
 pudio.)
 58. 65. Si morte solutum sit matrimonium, & de lucro
 dotis, vel ante nuptias donationis. N. 22. c. 9. (a-
 lij De morte mariti, vel vxoris.)
 59. 66. De ingratis liberis, vel non ingratis. N. 22. c. 9.
 • 67. Si mulier ad secundas peruenerit nuptias, & de
 lucro dotis, & ante nuptias donationis. N. 22.
 c. 10.

60. 68. Si mulier ad secundas nuptias peruenerit *
N. 22. c. 11. (alij De impleto statuto tempore *)
61. 69. De non alienandis rebus prioris matrimonij.
N. 22. c. 12.
62. 70. De alienatione rerum primi matrimonij. N. 22.
c. 13.
63. 71. De non alienanda nisi portione vnus. N. 22. c. 14.
64. 72. Cuius temporis computatio spectanda sit: &
quomodo superflua quantitas distribui debeat.
N. 22. c. 15.
65. 73. Si legatum maritus vxori reliquerit. N. 22. c. 16.
(alij De legato superstiti personæ relicto.)
66. 74. Si repudio matrimonium solutū sit, quid statui
oportet de lucris nuptialibus. N. 22. c. 17.
67. 75. De augenda, vel minuenda dote, vel propter
nuptias donatione. N. 22. c. 18.
68. 76. De usufructu vxoris a marito relicto, vel do-
nato; & e contrario si marito vxor. N. 22. c. 19.
(alij si usufructu a marito relicto, vel contra
fiant secundæ nuptiæ.)
69. 77. Si usufructus dotis nomine, vel propter nu-
ptias donationis causa constituatur. N. 22. c. 19.
70. 78. De rebus maternis, & nuptialibus (lucris) quæ
ad filios familias peruenerunt, & de castrensi,
vel quasi castrensi peculio. N. 22. c. 20.
71. 79. Si mulier res, quas liberis donauit, quasi ab in-
gratis post secundas nuptias suas reuocare ma-
luerit. N. 22. c. 21.
72. 80. Ut secūdo marito copulata mulier prioris viri
dignitatib. vel priuilegijs nō vtatur. N. 22. c. 22.
73. 81. De libertis mulieribus quæ patronis suis con-
iunctæ sunt. N. 22. c. 23.
74. 82. Si adhuc constare matrimonio dotem maritus
vxori suæ persoluerit. N. 22. c. 24.

75. 83. Si mulier liberorum suorum tutelam admini-
strauerit, & ad secundas conuolauerit nuptias.
N. 22. c. 25.
76. 84. Si sub condicione mater a patre legatum, vel
fideicommissum reliquerit filio suo. N. 22. c. 26.
77. 85. De clericis, qui nuptias cōtrahere non possunt.
N. 22. c. 27.
78. 86. Si decedens maritus vxori suæ legauerit, sub
condicione, si secundas nuptias non cōtraxerit,
vel contra, id est si vxor marito. N. 22. c. 28.
79. 87. Mulier, quæ secundas nuptias cōtraxerit, quem
admodū filij sui successionem capiat tam ex te-
stamento, quam ab intestato. Loquitur autem
in eodem capitulo & de fratrum successione.
N. 22. c. 29.
80. 88. Si mater alienare voluerit (ea, quæ) ex filiorum
successione deuoluta sunt. N. 22. c. 30. (alij eas
matris, quæ ad eam & c. deuolutæ sunt.)
81. 89. Quæ causæ repudij sunt. N. 22. c. 31.
82. 90. De appellationibus. N. 23. c. 1.
- 91. De consultationibus. N. 23. c. 2.
83. 92. De prouocatione in Aegyptiaca regione por-
recta. N. 23. c. 3.
- 93. De prouocationibus in Asiatica, vel Pontica re-
gione porrectis. N. 23. c. 4.
84. 94. De prouocationibus in Orientali regione por-
rectis. N. 23. c. 4.
85. 95. De appellationibus contra sententias specta-
bilium iudicum porrectis. N. 23. c. 4.
86. 96. De appellationibus ad spectabiles iudices intro-
ducendis, & exercendis. N. 23. c. 5.
- * * *
- 97. De officio Moderatoris vtriusque Ponti, id est
Helenoponti. N. 28. c. 1. 2. 3.

- 98. De officio Prætoris Paphlagoniæ. N. 29.
- * *
- 99. De Comite tertiz Armeniæ. N. 31. c. 1.
- 100. Si in secunda Armenia prouocatio porrecta sit. N. 31. c. 2.
- 101. De pignoribus, & vsoris dandis propter res rustico mutuatas. N. 32. N. 33. N. 34.
- 102. De adiutoribus Quæstoris. N. 35.
- * *
- 103. De Decurionibus, & filijs eorum. N. 38. c. 1. 2. 3. (alij De curionibus.)
- 104. De filiabus Decurionum. N. 38. c. 4. (alij De filiabus Curionum.)
- 105. De liberis vtriusq. sexus (Decurionum.) N. 38. c. 5. (alij curionum.)
- 106. Vt ex curiali patre, & murilegula, vel comitiaca matre curialis filius nascatur. N. 38. c. 6.
- 81. 107. Si quis vnũ ex liberis suis heredem instituerit, vel extraneum heredem scripserit, & rogauerit eum, vt tempore, quo morietur hereditatem alij restituat. N. 39. c. 1.
- 82. 108. Si soluto matrimonio mulier secũdas quidem non cõtraxerit nuptias, ante annum impletum ab aliquo stuprata sit. N. 39. c. 2.
- * *
- 109. De Quæstorib. id est Præfectis insularũ. N. 41.
- * *
- 110. De tabellionibus, siue de instrumentorum fide. N. 44. c. 1. 2.
- 111. De Iudæis, Samaritis, & hæreticis curialibus. N. 45. c. 1.
- 112. De testimonio hæreticorum. N. 45. c. 2.
- * *
- 83. 113. De præfatione instrumentorum. N. 47. c. 1.

- 84. 114. De litteris in instrumento conscribendis. N. 47. c. 2. (alij De litteris instrumentorum non scribendis obscuris.)
- 85. 115. Si quis modum substantiæ suæ in scripturis declarauerit. N. 48.
- 35. 116. De temporibus appellationum. N. 49. c. 1.
- 117. De comparatione litterarum siue ex publico instrumento, siue ex chirographo. N. 49. c. 2.
- 86. 118. De iureiurando propter calumniam dādo, vel propter dilationes petēdas, (aut prouocationes exercendas.) N. 49. c. 3. (alij vel probationes.)
- * *
- 119. Vt scenicæ mulieres non cogātur in eadem turpitudine manere. N. 51.
- 87. 120. Vt ciues, vel vicarij pro alijs ciuibus suis, vel vicarijs non teneantur. N. 52. c. 1.
- 87. 121. Vt donationes in Imperatorē faciendæ & sine monumentis valeant. N. 52. c. 2.
- 88. 122. De reis ab alio loco in alium retrahendis ex diuino nutu, vel iussione maximæ potestatis. N. 53. c. 1. 2.
- 89. 123. De admonitione reorũ, siue de in ius vocando. N. 53. c. 3.
- 124. De iurator. cautionibus. N. 53. c. 4.
- 125. De casu militiæ. N. 53. c. 5.
- 90. 126. De inope muliere, quæ sine dote nupta est, quæ quartam partem defuncto eo capere debeat. N. 53. c. 6.
- 91. 127. De ijs, qui ex libera matre, & adscripticio patre nati sunt. N. 54. c. 1.
- 92. 128. Si venerabilis locus cum alio venerabili loco rerum immobilium permutationem facere maluerit. N. 54. c. 2.
- 93. 129. Vt liceat venerabilibus locis perpetuos inter se contractus emphyteuseos facere. N. 55.

- 130. De emphanisticis, quæ a clericis exiguntur. N.56.
- 94. 131. Si clerici ecclesias suas dereliquerint. N.57.c.1.
- 95. 132. De eo, qui ecclesias ædificat, vel annonas clericis donat. N.57.c.2.
- 96. 133. Si quis in domo sua oratoriū habuerit. N.58.
- 134. De impensis in funere mortuorum faciendis. N.59.
- 97. 135. De creditoribus, qui morientibus debitoribus imminent. N.60.c.1.
- 136. Ut magistratus C.P. ciuitatis causas certas audiant, & sententiam dicant. N.60.c.2.
- 98. 137. De iure propter nuptias donationum. N.61.
- 138. De consultationibus. N.62.c.1.
- 139. De ordine Senatorum. N.62.c.2.
- 140. De prospectu maris. N.63.
- 141. De hortulanis C.P. ciuitatis. N.64.
- 142. De rebus immobilibus ad ecclesiam pertinentibus. N.65.
- 143. De legibus, quas noster Imp. de ordinatione testamentorum posuit. N.66.
- 99. 144. De ijs, qui ecclesiam, vel oratorium ædificare voluerint. N.67.c.1.
- 100. 145. Si Episcopus multum tempus ab ecclesia sua defuerit. N.67.c.2.
- 101. 146. De alienatione rerū immobilium ad ecclesias pertinentium. N.67.c.3.
- 147. De constitutione Imp. quæ lata est de lucro ex morte liberorum continente per pacta dotalia. N.68.

T I

TITVLI CAPITVM SECVNDÆ
pauis Nouellarum.

- 1. 1. De iurisdictione Præsidi prouinciariū. N.69.c.1.
- 2. 2. De præsentibus reis. N.69.c.2.
- 3. 3. De absentibus reis. N.69.c.3.
- 4. 4. De fori præscriptione tollenda. N.69.c.4.
- 5. 5. Quibus fori præscriptio denegatur. N.69.c.5.
 (alijs De fori præscriptione deneganda.)
- 6. De vi, & potestate constitutionis. N.69.c.6.
- 6. 7. Si præsentem constitutionem Præses neglexerit. N.69.c.6.
- 8. Ut Præfectoria dignitas curialem liberet. N.70.
- * *
- 7. 9. Qui tutores, vel curatores pupillo, vel adulescēti dari possunt. N.72.c.1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
- 10. De administratione tutorum, & curatorum. N.72.c.8. 9. 10.
- 8. 11. Quemadmodum depositum caute dari potest. N.73.c.1 (alijs Quomodo depositum caute poni potest.)
- 9. 12. Quemadmodum sine tabellione instrumenta caute fieri possunt. N.73.c.2. (alijs Quo modo sine tabellione instrumentum caute fiat.)
- 10. 13. Si litterarum fides a voce testium discrepet. N.73.c.3.
- 11. 14. De contractibus incaute compositis. N.73.c.4.
- 12. 15. Quomodo tabelliones caute debeant instrumenta componere. N.73.c.5.
- 16. De comparatione notarum. N.73.c.6.
- 13. 17. De comparatione litterarum. N.73.c.7.
- 14. 18. Imperiti litterarum quomodo debeant instrumenta componere. N.73.c.8.
- 15. 19. De contractibus sine scripto compositis. N.73.c.9.
- 20. De vi, & potestate constitutionis in loco, & quantitate. N.73.c.10.

Tt . . . 11. De

16. 21. De vi, & potestate constitutionis in tempore.
N.73.c.10.
16. 22. Quomodo filij naturales legitimi fieri possunt.
N.74.c.1.
18. 23. Quomodo filij naturales legitimi fieri non possunt.
N.74.c.2.
17. 24. Qui (non) sine dotalibus instrumentis nuptias contrahere possunt. N.74.c.3-4.
19. 25. Qui sunt legitimi filij, vel naturales, vel neutri, id est ex damnata copulatione. N.74.c.5.
26. De appellationibus in Sicilia porrectis. N.75.
28. 27. De constitutione imperatoris, quæ loquitur de substantijs monachorum, vel ascetiarum. N.76.
29. 28. De ijs, qui per capillum dei, aut caput iurant, vel alio modo blasphemia contra deum immortalem vtuntur. N.77.
29. De iure aureorum anulorum. N.78.c.1.
30. 30. De reuerentia, & obsequio patronis a libertis præstando, & de ingratis. N.78.c.2.
31. 31. Si libertam suam patronus uxorem habere maluerit. N.78.c.3.
32. 32. Si quis ex ancilla sua liberos habuerit, & dotalia instrumenta fecerit. N.78.c.3.
33. Ratio Constitutionis. N.78.c.4.
34. De potestate in tempore constitutionis. N.78.c.4.
35. 35. Si quis in ius vocare monachum, vel sanctimonialem conatus sit. N.79.c.1.
36. Ut hæc Constitutio ad curiam magistratum, & Episcoporum pertineat. N.79.c.2.
- 37.

37. De temeratoribus huius Constitutionis. N.79.c.2.
38. Quorum hæc Constitutio interest. N.79.c.2.
39. De officio Quæstoris. N.80.c.1.2.3.4.5.6.7.8.9.
40. Quomodo ius potestatis dissoluitur. N.81.c.1.
41. De legitimis personis. N.81.c.2.
43. Ut Episcopatus honor filii (a potestate patris) dissoluatur. N.81.c.3. (alij ius potestatis)
44. De iudicibus. N.82.c.1.2.
45. Qualiter sedere debent iudices. N.82.c.3.
46. De prouocationibus. N.82.c.4.6.
47. De iurisdictione iudicum. N.82.c.5.
48. De sportulis. N.82.c.7.9. (alij De collatijs iudicum.)
49. De definitiuis sententijs. N.82.c.10.
50. De legibus iudicialibus. N.82.c.10.
51. Ut arbitri per compromissum, non per sacramentum adsumantur. N.82.c.11.
52. De prouocationibus, & retractationibus. N.82.c.12.
53. De diuersis rescriptis, & de prouocationibus. N.82.c.13.
54. De relationibus. N.82.c.14.
55. Si quis clericum in ius vocare maluerit tam in pecuniaria, quam in criminali causa. N.83.
56. De successione, quæ ab intestatis fratribus deferuntur. N.84.
57. De fabricensibus, & qui arma gerere possunt. N.85.c.1.2.3.4.
58. Si Præses prouinciæ supplices prouinciales contempserit. N.86.c.1.
59. Si cui Præses prouinciæ suspectus fuerit. N.86.c.2.

24. 60. De provincialibus qui temere in C. P. ciuitatem
veniunt. N. 86. c. 2.
21. 61. Si Praefes provinciae iniuriam fecerit. N. 86. c. 3.
25. 62. De officio Taxeotarum. N. 86. c. 4.
26. 63. Si Episcopus gratia Praefidis supplices contem-
pserit. N. 86. c. 5.
23. 64. De officio Defensorum, & Episcopali audientia.
N. 86. c. 6.
27. 65. De Episcopis, & clericis ad C. P. ciuitatem per-
uenientibus. N. 86. c. 7.
- 66. Ut nemo ultra sportularum modum statutum
exigere audeat. & de officio Praefidis, & Epi-
scopi. N. 86. c. 8.
 - 67. De diuersis donationibus a curialibus faciendis.
N. 87.
 - 68. De rebus depositis, & de ijs, qui denuntiant, ut
deposita non reddantur. N. 88. c. 1.
 - 69. De ijs, qui denuntiant, ut ciuiles annonae, vel
pensiones non soluantur. N. 88. c. 1.
 - 70. De liberis naturalibus. N. 89. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
10. 11. 12. 13. 14. 15.
 - 71. De testibus. N. 90. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
 - 72. Ut dos prioris uxoris praeferatur doti secunda-
e uxoris, siue ipsa, siue liberis eius agentibus.
N. 91. c. 1.
48. 73. Si per maritum steterit, quo minus dos ei pro-
missa praestetur. N. 91. c. 2.
49. 74. De immodicis, & inofficiosis donationibus.
N. 92.
- 75. Si appellatione introducta compromissarium
arbitrum litigatores elegerint. N. 93.
50. 76. Si mater filiorum suorum tutelam suscipere
maluerit. N. 94.

* *

51. 77.

51. 77. De in ius vocando. N. 96.
52. 78. De exaequatione dotis, & propter nuptias do-
nationis. N. 97. c. 1.
53. 79. Quando licet mulieri dotem suam augere.
N. 97. c. 2.
54. 80. De priuilegio dotis. N. 97. c. 3.
- 81. De priuilegijs creditorum, qui militum causa ma-
rito mutauerunt. N. 97. c. 4.
55. 82. Ut eadem quantitas dotis in secundis nuptijs a
patre seruetur. N. 97. c. 5.
56. 83. De collatione dotis. N. 97. c. 6.
57. 84. Ut proprietates dotis, vel ante nuptias donatio-
nis mortua alterutra persona filijs communib.
conseruetur. N. 98. c. 1.
- 85. Ut repudio, vel bona gratia soluto matrimo-
nio, id, quod ab alterutra persona lucrata est, fi-
lio suo conseruet; & de alijs liberis a paren-
tibus suis. N. 98. c. 2.
58. 86. De duobus reis promittendi. N. 99. (alij De reis
promittendi.)
59. 87. De dote cauta, & non numerata. N. 100. (alij
De dote cauta, vel adscripta, & non numerata.)
* *
60. 88. De voluntate parentum in distributione patri-
monij facienda. N. 107. c. 1. 2.
61. 89. De fideicommissarijs hereditatibus. N. 108.
* *
62. 90. De praescriptione centum annorum sublata,
quae sanctis ecclesijs, vel alijs locis venerabilib.
(comperit.) N. 111. (alij competebar.)
61. 91. De litigiosis. N. 112. c. 1.
62. 92. De interlocutionibus iudicum, per quas accu-
sati rei conueniri iubentur, & de satisfationibus
reorum, & decima parte litis. N. 112. c. 2.

Tt 3 63. 93.

63. 93. Si admonito reo actor iudicium deseruerit.
N. 112. c. 3.
64. 94. De pragmaticis sanctionibus, & diuersis iussio-
nibus iudicum: & de officio iudicis. N. 113.
* *
65. 95. De ijs, qui post renuntiationem aduersariorū
habere se dicunt allegationes. N. 115. c. 2.
66. 96. Quæ sunt iustæ causæ exheredationis libero-
rum. N. 115. c. 4.
67. 97. De inofficioso testamento. N. 115. c. 3.
67. 98. Quæ sunt iustæ causæ parentū exheredationis,
sue præteritionis. N. 115. c. 4.
68. 99. Ut non liceat creditori debitore suo mortuo
ante nouem luctuosos dies aliquem molestare
propter hoc, quod defunctus debeat. N. 115. c. 5.
69. 100. De pecunia constituta. N. 115. c. 6.
* *
70. 101. Si quis filium familias heredem instituerit, ut
pater ipsius (fructum) hereditatis non habeat.
& de donationibus, & de alijs liberalitatibus
eodem modo in filium familias factis, & de
curatorib. rerum. N. 117. c. 1. (alij vsum fructum.)
71. 102. De eo, qui filius ab aliquo in instrumento no-
minatus est. N. 117. c. 2.
72. 103. De muliere, quæ sine dotalibus instrumentis
maritata est. & de filijs ex tali matrimonio natis
N. 117. c. 3.
73. 104. De nuptijs Illustrium hominum. N. 117. c. 4.
74. 105. De liberis ex eo matrimonio natis, quod repu-
dio solutū est; quemadmodū alantur. N. 117. c. 5.
* *
75. 106. De repudijs ab vxore mittendis. N. 117. c. 7.
76. 107. Ut non liceat ex consensu mulieris matrimo-
nium soluere. N. 117. c. 8.
* *

77. 108. si mulier sine iusta causa marito suo repudiū
miserit. N. 117. c. 11.
* *
78. 109. De hereditatibus, quæ ab intestato deferuntur.
N. 118. c. 1.
79. 110. De ascendentibus. N. 118. c. 2.
80. 111. De venientibus ex latere. N. 118. c. 3.
81. 112. De legitima tutela liberorum matris, & auiz.
N. 118. c. 4.
82. 113. De vi, & potestate Constitutionis in personis,
& temporibus. N. 118. c. 4.
* *
83. 114. Qui seruos manumittere possunt vel non.
N. 119. c. 2.
* *
84. 115. Si minor. xxv. annis restitutionem aduersus
aditionē hereditatis impetrare voluerit. N. 119.
c. 6.
85. 116. De malæ fidei possessore res alienas vendente.
N. 119. c. 7.
86. 117. De præsentis, & absentis præscriptione. N. 119.
c. 8.
87. 118. Ut nemo cogatur in testamēto propria manu
vel testium nomina heredū scribere. N. 119. c. 9.
* *
88. 119. Si quis familiæ suæ legauerit, vel alijs personæ,
& rei legatę alienationē prohibuerit. N. 119. c. 11.
* *
89. 120. De monasterijs non alienandis. N. 120. c. 3.
* *
90. 121. De cōduq̄oribus & emphyteuticarijs. N. 120.
c. 5.
* *
91. 122. De sacris vasis cuiuscumq̄. ecclesię, vel oratorij
N. 120. c. 9.

123. Quibus pœnis subiiciantur, qui præsentem
Constitutionem violauerint. N. 120. c. 10.
124. De vi, & potestate constitutionis in tempore.
N. 120. c. 10.
- * *
97. 125. Si Episcopus ante consecrationem suam, vel
postea venerabili loco res suas obtulerit. N. 123.
c. 4.
- * *
98. 126. De seruis, & adscripticijs, & taxetis, & cu-
rialibus ad Episcopatum peruenientibus. N. 123. c. 6.
99. 127. De presbyteris, & diaconis, & subdiaconis
iure cognationis ad tutelam, vel curationem
vocatis. N. 123. c. 7.
100. 128. De clericis, vt exceptores, vel exactores non
fiant. N. 123. c. 8.
101. 129. De Episcopis in iudicium testimonij causa vo-
catis. N. 123. c. 9.
102. 130. De Episcopis in iudiciũ non vocandis. N. 123.
c. 11.
103. 131. De Episcoporum profectio. N. 123. c. 11.
103. 132. De concilijs Episcoporum per singulos annos
faciendis. N. 123. c. 12.
- * *
104. 133. De ijs, qui sine causa excomunicant. N. 123. c. 15.
134. De Episcopis sua manu cadentibus. N. 123. c. 16.
- * *
105. 135. Quales homines clerici fieri debent. N. 123. c. 18.
136. Cuius ætatis presbyter, diaconus, subdiaconus,
lector, diaconissa esse debent. N. 123. c. 19.
106. 137. Si seruus clericus fiat. N. 123. c. 26.
107. 138. Si adscripticius clericus fiat. N. 123. c. 27.
108. 139. De clericis electis ab ædificatoribus venera-
bilium locorum, vel heredibus eorum. N. 123. c. 28.

109. 140. De clericis ministerium dei non implentibus
N. 123. c. 19.
110. 141. De peculio quasi castrensi clericorum, & de
significatione clericatus. N. 123. c. 30.
111. 142. De testimonijs clericorum. N. 123. c. 31.
112. 143. De clericis, vel monachis, vel diaconis, vel
ascetrijs conueniendis in ciuili, vel criminali
causa. N. 123. c. 32.
113. 144. De eisdem personis pro canonica causa con-
ueniendis. N. 123. c. 33.
114. 145. De rebus dubijs in concilijs Episcoporum e-
mergentibus. N. 123. c. 34.
115. 146. Si clericus, vel quouis alius contra Episcopum
adire potestatem maluerit. N. 123. c. 35.
116. 147. Si quis contra Metropolitanum suum pote-
statem adire maluerit. N. 123. c. 36.
117. 148. De Episcopis apud iudicẽ vocãdis. N. 123. c. 37.
118. 149. De administratoribus venerabilium locorum
propter administrationem ad iudiciũ vocatis.
N. 123. c. 38.
119. 150. De hereditatibus eorum, qui res venerabilium
locorum gesserunt. N. 123. c. 39.
- * *
120. 151. De apocrisiarijs. N. 123. c. 41.
121. 152. De Episcopis, & clericis pro ciuitate, vel eccle-
sia sua (consecrationem Episcopi) peruenien-
tibus. N. 123. c. 42. (forte Constantinopolim.)
122. 153. De executione religiosæ personæ. N. 123. c. 43.
123. 154. De sportulis religiosæ personæ. N. 123. c. 44.
124. 155. De ijs, qui sportulas exigunt ultra modum sta-
tutum. N. 123. c. 45.
125. 156. De clericis, qui mulieres in domo sua habent.
N. 123. c. 46.
126. 157. De Episcopis, qui cum mulieribus habitant. N. 123.
c. 47.

117. 158. De diaconissis, quæ cum masculis habitant, & de liberis earum. N. 123. c. 48.
118. 159. Si quis inter celebranda mysteria ministris iniuriam fecerit. N. 123. c. 49.
119. 160. De litanis laicorum. N. 123. c. 50.
120. 161. De monachis, & monasterijs. N. 123. c. 51.
- * *
121. 162. Ut iudices nulla relatione utantur ad Principem. N. 125.
- * *
122. 163. De appellationibus. N. 126. c. 2.
123. 164. Ut omnes iudices legibus non interdictâ pro- uocationem intra statutos dies recipere non recuset. N. 126. c. 3.
124. 165. De successione, quæ ab intestato defertur fra- tribus, & parentibus, & filiis fratrum. N. 127. c. 1.
- * *
125. 166. De ijs, qui secundas nuptias non contrahunt. N. 127. c. 3.
126. 167. Si vir, vel mulier sine causa legitima matrimo- nium soluerit. N. 127. c. 4.
- * *
127. 168. De quattuor sanctis concilijs. N. 131. c. 1.
128. 169. De ordine Patriarcharum. N. 131. c. 2.
- * *
129. 170. Leges possessionum ad sanctos locos pertinen- tium. N. 131. c. 5.
130. 171. De prescriptione XL annorum venerabilib. locis competente. N. 131. c. 6.
131. 172. De ædificatione venerabilium locorum. N. 131. c. 7.
- * *

Superat hæc editio Lugdunensem in priori parte Nouellarum titulis cap. 46. in posteriore cap. 37.

V L K-

VERBORVM QVORVNDAM

Juliani interpretatio.

- Ab actis) Nou. 41. numeratur inter apparitores Quæstoris prouincialis. Cura eius est actis præse, quæ coram magistratu fiunt. In notitia digni- tatum Orientis & Occidentis in officio multor. Magistratum enumeratur Ab actis. Actuarius idem etiam dicitur, vel qui sub eo acta scribit. vide l. 12. Codicis tit. de numerarijs, & actuarijs.
- Adiutores Quæstoris) Nou. 35. erant sub Quæstore urbis Constantinopolitanæ, & militare diceban- tur, nō in armata militia, sed in Scriijs. In ea no- titia dignitatum Illustris Quæstor officium non habet; sed adiutores de scriijs, quos voluerit. vide l. comperimus. & l. hac lege. & l. certæ. C. de proxim. sacror. scriin. lib. 12.
- Ad respōsum) Nou. 28. c. 1. sub Moderatore Heleno ponti militū controuersias sedabat. Sic alij Præ- sides alios habebāt eodem nomine. Alius hic est ab Apocrisarijs, quamuis nomen Græcum non dissimile sit $\pi\rho\sigma\sigma$ & $\pi\rho\kappa\rho\sigma\tau\iota\upsilon$. Erant etiam scri- niarij ad respōsum, vt const. 7. de palatinis lib. 12. Cod. & in notitia dignitatum fit mentio primi cerij scriinij auti ad respōsum sub Comite sacrar. largitionum.
- Adscripticius) De hoc Nou. 17. c. 9. Nou. 22. c. 6. N. 54. c. 1. N. 123. c. 27. Hic in cēsu adscribebatur certo agro, quem colere cogebatur. Vide lib. xi. Codicis tit. de agricolis & censitis, & colonis. & lib. 13. tit. 10. Cod. Theodosi. de censu, siue adscri- ptione.

Ag.

Agapetus) ἀγαπητός. N. 6. c. 6. dilectum significat.
Hoc nomine diaconissæ suos appellabant fami-
liares. Viden. Hierony. epist. 22. ad Eustochium.
Agens in rebus.) N. 86. c. 8. De agentibus in rebus,
& de præpositis, & principibus agentium in reb.
vidēdæ constitutiones lib. 12. Codicis. In notitia
dignitatum sub Magistro officiorum fuit schola
agentium in rebus. vide tit. de off. Mag. offic. lib.
1. Cod.
Agrestes.) Nou. 33. Iustinianus hoc nomine agrico-
las appellat. Sic Verg. 1. Georg. Ignarosque viæ
mecum miseratus agrestes.
Alienatio) N. 7. c. 1. Alienationis verbum continet
donationem, permutationem, & emphyteuseos
perpetuum contractum.
Anachorita) ἀναχωετης. N. 5. c. 3. separatum si-
gnificat virum religiosum, quales eremitas appel-
lant. Hieronym. in d. epist. 22. Tria sunt in Ae-
gypto genera monachorum cœnobia in cōmu-
ni viuentes, Anachorita, qui soli habitāt per de-
serta, & ab eo, quod procul ab hominibus recessē-
rint, nuncupātur, tertium genus neglectum &c.
Angaria) ἀγγαρεία. N. 17. c. 6. Proprie ad cursum
publicum pertinebant, vt lib. 12. Codicis Iustin.
& lib. 8. Cod. Theodos. tit. de cursu publico, &
angarijs. transfertur ad alia onera. vide l. nemine.
C. de sacros. eccl. l. vlt. in fine. D. de muneribus l.
vix. D. de veteranis.
Annona, & dona ecclēsiastica loco beneficiorum.
Nou.

Nou. 57. c. 1. 2.
Antefatus) pro præfatus, vel prædictus. Nou. 5. c. 8.
N. 17. c. 3. N. 22. c. 9. & 28. N. 39. c. 2. & alibi.
Aphoplista) ἀφοπλιστας. N. 8. c. 6. qui priuatis ho-
minibus arma habere non sinit. exceptis militi-
bus, vt N. 17. c. 11. & N. 85. c. 3. Vide lib. 11. Cod.
tit. vt armorum vsus &c. & vid. Hesychius.
Apocha) ἐποχὴ. N. 46. N. 49. c. 2. receptionis, libe-
rationis, vel solutionis instrumentum significat.
vide Cod. de apochis pub. lib. 10.
Apocrisiarius) ἀποκρισιάρχης. N. 6. c. 2. 3. N. 79.
c. 1. N. 123. c. 41. 54. 62. A responsis dici possēt,
qui veluti intei nuntius est sanctimonialium, &
aliarum personarum. nonnumquam procurato-
rem, & negotiorum gestorem earundem, non-
numquam oratorem, vel legatum absentis Epi-
scopi, vel Patriarchæ significat.
Apparitio) cohortem, vel officiū Præsidis, aut alio-
rum magistratum significat. N. 28. c. 1. N. 29.
N. 31. N. 41. N. 58. Dig. quod metus cau. c. vlt.
Apparitor) vnus ex ea cohorte, vel officio ab appa-
rando vel apparendo potius magistratui dictus.
N. 28. c. 2. N. 29. N. 60. c. 1. De his plures tituli
lib. 12. Cod.
Archiepiscopus) ἀρχιεπίσκοπος. N. 11. maior Me-
tropolitano est. Sed pro eodem alijs accipitur.
Archimandrita) ἀρχιμανδρίτης. N. 5. c. 7. N. 7.
c. 1. N. 120. c. 2. N. 123. c. 51. Abbatem, vel mo-
nacho-

rachorum præfectum significat. Vide constit.
52. Græcam de Episc. & cler.

Archimandrita) ἀρχιμανδριτῆς. N. 7. C. 1. san-
ctimonialium præfecta, vel Abbatissa.

Arctoa loca) ἀρκτῶν. N. 69. C. 2. Septentrionis loca,
quod ἀρκτῶν ὄνομα significet: & cæleste signū
eo nomine appelletur; & Arctophylax Bootes.

Argyoprata) ἀργυροπράτης. N. 136. argenti distra-
ctor. N. 4. C. 1. argentarius a veterib. dictus, quod
argentea vasa venderet. N. 136. C. 4. & auctioib.
præset, ac nominibus faciendis. Vide Dig. &
Codice de edendo.

Asceterium) ἀσκητήριον. N. 6. C. 6. N. 7. C. 5. N. 59.
N. 79. C. 1. 2. N. 123. C. 43. 51. 53. 55. locus, ubi
ascetia, siue sanctimonialia degunt, quamvis
olim monasterium virorum eodem nomine di-
ceretur.

Ascetria) ἀσκήτρια. N. 123. C. 32. 43. 44. 55. 64. 65.
eandem monacham, monastriam, & sanctimo-
niam Iulianus appellat.

Aureorum anulorum ius. N. 18. C. 10. N. 78. C. 1. 4.
Olim non poterant liberti aureo anulo uti sine
Imperatoris licetia. Eratque is anulus equitum
insigne, postea ingenuorum.

Basilica) βασιλική. N. 82. C. 3. non templum, nec re-
giam domum, sed locum exercendorum iudicio-
rum significat. Viden. Vitruvius.

Bona

Bona gratia diuortium fiebat, cum sine culpa disce-
debat. ut N. 22. C. 2. 4. 17.

Brephotrophium) βρεφοτροφῆιον. N. 7. C. 1. locus
venerabilis, in quo infantes aluntur.

Brephotrophus) βρεφοτρόφος. N. 111. N. 120. C. 2.
qui curam gerebat dicti loci.

Cadere loco) N. 35. de casu militum. N. 53. C. 5. N. 97.
C. 4. vacare, & vacatio vulgo dicitur.

Canatio) N. 130. C. 8. pro cænaculo, hoc est cænandi
loco.

Calculus) ἄριθμος. N. 53. C. 1. N. 60. C. 1. N. 62. C. 1.
pro decreto, vel sententia.

Canonicarius) N. 30. N. 128. C. 5. 6. est qui exigit
canonem, hoc est mensuram tributi. Vide Cod.
de canone largitionalium titulum lib. 10. &
de canone frumentario vrbis Romæ libro 11.
& constitut. 9. Græcam de exactionibus tribu-
torum.

Canonicum) a canone ecclesiastico. N. 17. C. 7.
In Capita successio, quæ sit N. 118. C. 2.

Capite census) N. 17. C. 9. Olim capite censi dice-
bantur ciues Romani, qui extra classes cense-
bantur ob egestatem. Postea qui pro capite in
provincijs tributum soluebant, capite censi di-
cebantur, & alienos agros colebant. Vnde etiam
coloni, & adscripticij vocati sunt. Vide Cod. de
agricolis, & censuris lib. 11. & in quibus causis
coloni capitecensi dominum accusare possunt.

Castus.)

Castus) N. 6. c. 5 non solum caelebs, sed etiam is, qui habet, vel habuit uxorem castam, tamque virgo virginem duxit.

Casus liberorum) N. 22. c. 13. N. 68. cum morte alicuius ex liberis lucrum mater, vel pater ex instrumentis dotalibus consequitur.

Casus militiæ) vide cadere loco.

Cathedraticum καθεδρῆσιον. N. 123. c. 5. ius cathedræ, siue sedis.

Cautela) N. 2. c. 4. non pro astutia, sed pro cautione.

Censualis) N. 17. c. 5. N. 128. c. 4. & 13. Censuræ curæ gerit in municipio, ut & Magister Censuræ. erant etiam scribæ censuales, ut lib. 8. Cod. Theodos. tit. de tabularijs, holographijs, & censualibus scribis. Vide titulum de tabularijs, scribis, logographijs, & censualibus lib. 10. Codicis. & de censib. & censitoribus lib. 11. In notitia dignitatum occidentis censuales numerantur in officio Præf. urbis Romæ, de quibus Capitolinus in Gordianis.

Charta, vel Chartula) pro scriptura, vel instrumento. N. 48. N. 49. c. 2.

Chartularius) a chartis siue instrumentis dictus, varijs in rebus, & scrinijs curam agebat. N. 85. c. 2. & 4. in scrinio fabricæ armorum. N. 117. c. 9. in militia. N. 120. c. 1. 2. & 4. in ecclesia, vide lib. 1. tit. 2. codicis constit. 25. Græcam.

Cingulum) magistratus signum. N. 62. c. 2. Tamiacorum. N. 30.

Circus)

Circus) N. 117. c. 6. locus est, ubi ludii circenses fiebāt a quattuor factionibus quadrigarū. Vide N. 105.

Ciuitatis Romanæ ius) N. 78. c. 1. & 4. olim multa poterant ciues Romani, quibus alij prohibebantur. ut sunt connubium cum ciue Romana; testamēti factio actiue, & passiuæ; patria potestas; commercium, nexus, & alia id genus.

Clarissimi) N. 71. Comites, & Tribuni clarissimi dicuntur, Illustribus minores.

Collatores) N. 128. c. 4. 5. 10. 15. N. 130. c. 1. 2. 3. 7. qui tributa conferunt. Olim socij dicebantur.

Colonus) N. 17. c. 9. N. 34. N. 80. c. 1. rusticos agrorum colonos, quos nonnumquam adscripticios, & capite censitos vocant. Sed colonus nomen generis est in plures species scinditur. Olim tam in colonias missi, quam qui agros colerent, ita appellabantur. Vide lib. xi. Codicis sub titulis de agricolis, & censitis, & colonis, & de capitatione ciuium censibus eximenda, & in quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt, & de colonis Palæstinis, Thracensibus & Illyricianis, & de mancipijs, & colonis patrimonialium, & saluentium, & emphyteuticorum fundorum, & de fugitiuis colonis, & de prædijs tamiacis, & ijs, qui ex colonis tamiacis, alijsque liberæ conditionis procreantur. & lib. 5. Cod. Theodos. tit. de inquilinis, & colonis, & ne colonus in seio domino suo alienet peculium. & N. 9. Valentiniani de colonis vagis, vel agnatione, & de aduenis.

Vv Co-

Comitiacus) N. 38. c. 6. nonnumquam Comitianus,
& Comitatus appellatur a comitatu, de quo
Nouella 1. Marciani titulo neminem exhiberi de
prouincia ad comitatu. vel a comitibus Impera-
toris, vel Præfecti Prætorio, aut inferioris magi-
stratus. Sic vexillationes, & legiones Comitaten-
ses sub Magistris Militum in notitia dignitatum
orientis. de comitiaco videntur, formula 13. lib. 6.
& 31. lib. 7. variar. Cassiodori.

Commentariensis) N. 41. numeratur inter appari-
tores Præsidii, sæpe carceri præerat, a commera-
rijs, siue libellis dictus. vide C. de custod. reor. l. 4.

Comparator) N. 49. c. 2. qui ad litterarum compa-
rationem adhibetur.

Concubina) N. 18. c. 5. mulier libera sola in domo
eius, qui uxorem legitimam non habet.

Concubitor) N. 18. c. 5. N. 89. c. 12. qui concubinam
habet.

Confirmator venditionis) N. 4. c. 1. fideiussor datus
a venditore.

Consistorium) N. 23. c. 2. vtitur hoc verbo Iustinianus
pro senatu, siue pro tribunali Principis.

Constringere) N. 124. c. 2. in carcerem mittere, aut
vinculis coercere.

Consuetudinaria) pro consueta. N. 17. c. 2.

Consuetudo) pro sportulis, vel stipendijs solitis.
N. 123. c. 5. & 23.

Consularis) N. 62. c. 2. alij ordinarij, alij honorarij
Consulares. ordinarij, qui consulatum gesserunt:
hono-

honorarij, qui honoris eius codicillos tantum
adepti sunt. Ordinarij item in ordinarios, & suf-
fectos distinguntur. namque ij, qui Kalendis Ia-
nuarijs Consulatum inibant, ordinarij diceban-
tur, propter ordinem fastorum Consularium:
Ceteri suffecti. Consularis Exconsule etiã dictus
est posteriori sæculo. N. 81. c. 1.

Consultatio) N. 23. c. 2. N. 62. c. 1. cum Princeps se-
natum cõuocabat, a consulendo dicta. distingui
videtur a Iuliano in conuentum, & silentium.
Idem videtur dixisse Iustinianus consistorium.
N. 23. c. 2. vide lib. 7. codicis tit. de app. & consult.

Continentia) pro alimentis. N. 65.

Conuentus) pro senatu. N. 62. c. 1. Olim Prætores
Prouinciales habere cõuentus dicebantur, cum
de totius prouinciæ causis cognoscerent.

Creditor) N. 4. c. 2. qui mutuam dedit alicui pecu-
niam, & qui aliquam contra aliquem actionem
habet.

Curia) N. 38. c. 1. 2. 4. N. 45. c. 1. N. 70. decurionum,
siue curialium senatus. Hinc curiæ tradere. N. 6.
c. 7. N. 123. c. 21. & 46. pro decurionem, vel cu-
rialem efficere. Vide Nouellam vlt. Theodosij
de bonis decurionum, & de naturalibus filijs eo-
rum in curiam mittendis, heredibusq. scribendis.

Curialis) N. 6. c. 1. 4. 7. N. 18. c. 2. N. 38. c. 1. 2. 3. 4. 5.
6. N. 45. c. 1. 2. N. 70. N. 87. N. 89. N. 101. N. 123.
c. 1. 6. 22. N. 128. c. 5. 8. Olim decuriones dice-
bantur in colonijs, qui locum senatoru tenebãt,
Vv a quibus

quibus Duumviri præerant; ut Romæ duo Con-
sules senatui. Cicero 2. in Rullū de lege Agraria.
vide l. pupillus. D. de verb. sign. Is senatus curia
dicebatur, & ordo decurionum, qui postea curia-
lium. Ex colonijs ad municipia, atque alia loca
nomē extensum est. Hi initio donati privilegijs,
postea oneribus gravati sunt.

Cursus publicus) N. 28. c. 1. cum publica pecunia
licebat equis dispositis, & veniculis homines, aut
res quasi bet mittere. Olim diplomate uti, & an-
garijs dictum est. Vide lib. 12. Cod. Iustin. & lib.
8. C. Theodos. de cursu publico.

κωνήσιον θέατρον) theatri venatio. N. 105. distin-
guitur hæc a venatione ferarum, de qua lib. 11.
Cod. Iustin. & lib. 15. C. Theod. tit. de venatione
ferarum. illa enim in amphitheatro fiebat, hæc in
theatro: illa ferarum, hæc cicurum fuit. Dicitur
rectius κωνησία καὶ κωνηέσιον.

Decani) N. 59. qui lectuli defuncti ministerium fa-
ciunt, dum ad sepulchrum defertur. Vide l. non
plures. C. de sacros eccl.

Decanica N. 79. c. 2. ecclesie carcer, ab eodem forte
decanorum ministerio dictus.

Decreta facere) pro electionem facere. N. 123. cap. 1.
Delegatores) N. 128. c. 1. N. 130. c. 1. 5. 6. mittuntur
ab exercitu, ut annonæ militibus præbeantur, a
delegationis munere appellati.

Denominatores) N. 128. c. 16. pro ijs, qui nomina-
runt. & nominatores. N. e. c. 6.

Depo-

Depositor) N. 73. c. 1. qui deposuit.

Destinare) pro designare. N. 3. cap. 2. pro statuere.
N. 53. c. 4.

Destitutor) N. 57. c. 1. qui destituit ecclesiam, & non
residet.

Diaconissa) διακονίσσα. N. 3. c. 1. N. 6. c. 6. In baptis-
mo feminarum, & in alijs ecclesiasticis ministe-
rijs, ut Clemens testatur lib. 2. c. 30. & lib. 3. c. 15.
& 16. & lib. 8. c. 34. Apostolicar. cōstitutionum,
ne viri inter mulieres versarentur, adhibebantur
diaconissæ; quæ etiam Episcopo suggerebant
necessitates viduarum, vel pupillarum.

Διακίται) Diactetæ. N. 82. c. 1. iudices delegati, &
nonnumquam arbitri ita appellantur. Videndus
Helychius.

Diaria) redditus. N. 123. c. 23.

Diafosta) διασωσής. N. 130. c. 1. 6. 7. nomen mili-
taris ministri, a conservando dictum.

Egentia) pro inopia. N. 4. c. 1.

Elogium) pro testamento. N. 22. c. 19.

Emphanistica) εμφανιστικά. N. 56. insinuationis cau-
sa data.

Emponemata) ἐμπονήματα. N. 7. c. 3. N. 64. N. 120.
c. 5. quæ meliora effecta sunt in prædijs, vulgo
meliorationes appellant.

Eremodicia) ἐρημοδικία. N. 69. c. 3. deserta ab altera
partium iudicia sunt.

Ergasteria) ἐργαστήρια. N. 17. cap. 10. N. 59. tabernæ
Vv. 3 opifi-

opificum, siue officina.

Exarmare) N. 134. c. 18. aut manus vtriusq. abscissionem facere, vt armis vti nequeat; aut articulorum dissolutionem facere, & forte exartuare scribendum est. *Ἐαρμόζειν* Græce dicitur, consonantia dissoluere, inde fortasse deductum est.

Exceptio) N. 123. c. 8. ab excipiendis tributis dicta.

Exceptor) exactor tributorum. N. 15. c. 3. N. 82. c. 7. N. 123. c. 8. transfertur ad alias actiones.

Ex consule) pro Consulari. N. 81. c. 1. vt ex Prætor, ex quaestore, ex præfecto pro Prætorio, Quaestorio, & Præfectorio. hoc est qui Consul, Prætor, Quaestor, aut Præfectus fuit.

Expelleuta) *Ἐπιλυτῆς*. N. 128. c. 6. ab expellendo forte dictus duræ conditionis exactor. aliquibus placet Expileutam dicere ab expilando. *Ἐπιλυτῆς*. constit. 9. Græca de exactionibus tributorum.

Fabrica) pro officina armorum. N. 85. c. 1. In noticia dignitatum sub magistris officiorum sunt plures fabricæ huiusmodi.

Fabricenses) N. 85. c. 1. 2. qui arma faciunt. vide lib. 11. Cod. Iustin. & lib. 10. Cod. Theod. titulum de fabricensibus, & Cassidiorum lib. 7. formula 18. & 19. variat.

Falcidia) pro legitima portione filiorum. N. 5. c. 5. N. 18. c. 1. 2. 3. N. 39. c. 1. N. 66.

Fœderati) genus militum. N. 117. c. 9. non a fœderatis populis, sed a fœdere, quo ab alijs distinguebantur. vide epit. 12. const. Græce de hæretic.

Fures qui dicantur. N. 134. c. 19.

Genearchica) *γενεαρχικά* Edict. 3. gentilicia prædia, quæ agnatos, vel familiam sequebantur.

Gerontocomium) *γεροντοκομειον*. N. 7. c. 1. locus venerabilis, in quo senes pauperes aluntur.

Gestus) pro actu, & gestione magistratus. N. 70. N. 81. c. 1.

Hæreticus) *ἁερετικὸς*. N. 109. N. 115. c. 3. qui catholicis non communicat.

Harenarius) N. 115. c. 3. qui in harena pugnare solet publice in amphitheatris.

Hegumenus) *ἡγουμενος*. N. 79. c. 1. N. 120. c. 2. N. 123. c. 52. 53. Abbas, vel præfectus monachorum.

Hesychiasta) *ἡσυχιαστῆς*. N. 5. c. 3. quietum monachum significat ab alijs separatū, vt anachorita, & eremita.

Honorarius) N. 62. c. 2. N. 70. qui non gerit magistratum, sed eius honore decoratur codicillis ab Imp. impetratis. Codicillorum formulam refert Cassiodorus lib. 6. form. 10. variat. Hi etiam vacantes appellantur, quamuis aliqua sit inter eos differentia. vide Consularis.

Idiota) *ἰδιώτης*. N. 82. c. 3. pro iudice singulari.

Imperialis vrbs) pro Constantinopoli. N. 53. c. 2. 4. N. 60. c. 1. & 2. Regia. N. 63.

Ingratus filius quis dicatur. N. 22. c. 13. 21. N. 115.

Instrutum) N. 128. c. 8. aliud est instructum fundum legare, aliud fundum cum instrumeto. Vide Dig. de instructo, & instrumento legato.

Intestatus quis dicatur. N. 22. c. 1.

Intimare) pro insinuare. N. 52. c. 2. N. 66.

Iudex) differt a magistratu, ut iudicare, & ius dicere, ut in iure, & in iudicio. Erat enim iudex saepe priuata persona. N. 23. c. 5. Iustiniani, Iulianus. N. 53. c. 4. N. 60. c. 2. Magistratus publica persona ius dicit in iure, iudex iudicat in iudicio, nonnumquam his verbis abutimur.

Lampadarius) N. 41. inter apparitores numeratur, a lampade ferenda. Eius mentio est in notitia dignitatum.

Lestodiocta) λησδιοκτα) N. 128. c. 20. N. 134. c. 1.

Latrunculator. N. 8. c. 6. Latronum persecutor.

Libellenses) N. 20. ex Scrinio libellorum, ab eis dicti, quibus praerat Magister libellorum, qui cognitiones, & preces tractat, ut in notitia dignitatum scriptum est.

Liberorum appellatione omnes descendentes complectimur. N. 91. c. 1.

Liberorum ius) N. 78. c. 4. Aduersus orbitatis poenas ius liberorum impetrari solebat a Principe. Trium vero liberorum ius non solum dictas poenas tollebat, sed etiam praemia conferebat.

Liberi vnius portio) N. 22. c. 14. pro vnius ex liberis portione. Raro id nomen singulari numero reperitur, quamuis dicamus ius trium liberorum, non ius ternorum liberorum; & tres liberi non terni. N. 22. c. 13. N. 117. c. 4.

Limitatenses) N. 41. milites limitum, quos etiam limita-

mitaneos appellabant. Vide lib. 11. Cod. tit. de fundis limitrophis, & limitaneis.

Litigiosa res quae dicatur. N. 122. c. 1.

Loci seruator) τοποσηρητης. N. 128. c. 18. 19. N. 134. c. 1. 3. vicarius dicitur. N. 8. c. 2. N. 15. c. 2. N. 17. c. 6. N. 28. c. 2. legatus, nuntius, procurator nonnumquam, quod loco alterius sit.

Logographus) λογογραφος. N. 128. c. 13. qui rationes scribit. vide Cod. de tabularijs, scribis, logographis, & censualibus lib. 10. & lib. 11. C. Theodos. tit. 4. ne collatio per logographos celebretur. Rationales appellat notitia dignitatum sub comite sacrarum largitionum occidentis.

Logotheta) λογοθετης. N. 128. c. 17. qui rationes conficit, vel accipit. Idem discussor dicitur const. 4. Graeca de discussoribus.

Magisterianus) N. 124. c. 2. Magistri militum minister. Vide constit. 7. Graecam de executoribus, & exactoribus.

Mappa) N. 105. ludos circenses significat, quod mappa signum quadrigis daretur. Viden. Cassiodorus lib. 3. epist. 51. variarum.

Matricula) N. 85. c. 2. pro indice, vel notitia.

Matricularij) N. 13. ex matriculis seniorum, vel apparitorum.

Mediastinus) N. 89. c. 1. pro mediocri. Olim seruum significabat vilem.

Mensa) N. 49. c. 2. Praefecti Praetorij tabularium.

Militia) N. 35. N. 53. c. 5. N. 97. c. 4. Militia armata

differt a militia Palatina, siue scriniorum; illius erant milites caligati, huius togati: illius casus, siue finis missio, mors, expletio temporis; huius mors, venditio, priuatio. vide cadere, & schola placitum.

Mæchus)μοιχός. N. 134. c. 15. 17. pro aduſtero.

Monacha)μοναχή. pro ſanctimoniali. N. 76. N. 123.

c. 43. 54. 57. 62. 65.

Monastria)μοναστήρια. pro eadem. N. 123. c. 32. 64.

μονημερίου) monemerium. N. 105. venatio ferarum in arena vno tantum die. Videndus Leon Philosophus lib. 1. cap. 1. epigram. Græcor.

μονοκοντία) monocontia. N. 85. cap. 3. iaculi genus

Municipium) N. 17. c. 10. pro quocumque oppido. ab eo municipales pro oppidanis. Olim a colonijs, & sociorum, ac fœderatorum oppidis distinguiebantur: quod municipia cum ciuitate Romana aliquibus muneribus conuenirent.

Murilegula) N. 38. c. 6. a munice legendo, ut purpura fieret. vide lib. xi. Cod. Iustin. & lib. 10. Cod. Theodos. tit. de murilegulis, & gynæciarijs, & de vestibus holobaris, & auratis, & de tinctione sacri muricis.

Natalib. restituere) N. 18. c. 10. N. 74. c. 1. N. 78. c. 1. & 4. legitimare hodie vocant, iura legitimi ex rescripto largiri.

Nemo nihil neque lucretur) pro nemo quidquam aut lucretur. N. 123. c. 57. Græca figura dictū est:

Nominatores) pro ijs, qui nominarunt. N. 128. c. 6. & de

& de nominatores. N. e. cap. 16. Vide Dig. de fide iussoribus, & nominatoribus, & Cod. de periculo nominatorum. lib. 11.

Nosocomium) νοσοκομῆιον. N. 7. c. 1. N. 120. c. 1. 2. locus venerabilis, in quo ægroti pauperes curantur. Vtitur hoc verbo Hieronymus, in epist. 30. ad Oceanum.

Nosocomus) νοσοκόμος. N. 120. c. 1. N. 123. c. 24. & 38. qui ei loco præest.

Notitia) γνώσις. pro indice. N. 41. quidam matriculam, alij tabulam vocant.

Novi muri) N. 59. locus vrbs Constantinopolitana. Vide lib. 1. tit. 2. Codicis constit. Græcam 18.

Obseruent) pro obseruiant. N. 123. c. 29.

Officialis) ex officio Præsidis, vel aliorum magistratum. Nou. 6. c. 1. 4. 7. N. 7. c. 1. N. 80. c. 6. 9. N. 128. c. 8. 16. vide taxota.

Officium) pro apparitoribus. N. 5. c. 6. N. 6. c. 7.

Optiones) genus militum, vt accensorū. N. 130. c. 5.

Ordinarij) N. 62. c. 2. vide Consularis.

Orphanotrophium) ὀρφανοτροφῆιον. N. 7. c. 1. N. 111. N. 120. c. 1. 2. locus venerabilis, in quo pupilli nutriuntur.

Orphanotrophus) ὀρφανοτρόφος. N. 120. c. 1. 2. qui illius loci curam gerit.

Orthodoxus quis dicatur. N. 115. c. 3.

παγκρατίου) pncarpon N. 105. inter spectacula, quæ Consul exhibebat, numeratur. a festo Pancratia

carpiæ coronæ dicuntur ex vario genere florū
factæ. Sed καρπὸς Græcis fructus significat; &
cum hoc venationi cōiungatur monemerij, cre-
dendū est arbores vario genere fructuū, licet alie
no tempore, grauidas in harena collocatas fuisse.
Palatinorum schola) N. 117. c. 11. sub Comite rerum
privatarum Imperatori ministrat. Eorum metio
est in notitia dignitatū in officio eiusdē Comitis.
παράμνηα parameria genus gladij. N. 85. c. 3.
παραπομπικά) parapompica. N. 128. c. 9. quæ ob
transmissionem petebantur.
παρὰσυμψύσως naturaliter, non cognitionaliter
dicitur. N. 82. c. 5. N. 86. c. 2. de plano, sine causæ
cognitione, sine scripto.
Parœcium ius) παροίκιον. pro iure coloniarum, vel
iure incolæ. N. 120. cap. 1. Vide lib. 1. tit. 2. Cod.
constit. 24. Græcam.
Patriciatus) N. 81. cap. 1. Patricij dignitas Iustiniani
tempore maxima. N. 62. c. 2. Viden. Cassiodorus
lib. 6. formula 2. variarum.
Pistrinarij) N. 80. c. 3. qui pistrinis præstant.
Plenaria pro plena securitate. N. 128. c. 3.
πόρναι) pornæ. N. 105. spectaculum meretriciū sce-
nicarum saltantium in theatro. Vide scenicus.
Præfectianus) a Præfecto Prætorij missus. N. 86.
c. 8. N. 124. c. 2. N. 128. c. 17. Vide lib. 12. tit. 10.
Cod. Theod. de præfectianus exactoris, vel cu-
riosi horreorum custodis fungatur officio.
Præfectoria dignitas quæ fuerit. N. 70.
Præfecti Prætorio qui fuerint. N. 70.

Primates) πρώτοι. pro administratoribus. N. 54. c. 2.
Primates monasteriorum pro Abbatibus, vel Præ-
fectis. N. 5. c. 7. qui etiam Primi appellantur. N.
c. c. 9. Primates ciuitatis pro maioribus & dignio-
ribus ciuibus. N. 15. c. 1. N. 17. c. 10. Primates me-
chanicorum, & architectorum pro peritionibus,
& antiquioribus. N. 7. c. 3.
Proastium) προάστειον. N. 7. c. 3. & 5. N. 117. c. 13.
N. 120. c. 1. N. 131. c. 8. suburbanum prædium.
N. 64.
Proceres) Iustinianus appellat senatores. N. 23. c. 2.
& Iulianus N. 82. c. 4.
Processio) quasi progressio a procedendo in publicū
N. 105. dictum de Consule. & de Imp. const. 1. de
sent. passis. vnde hodie processiones Episcopi, &
cleri in litanij.
Promeatores) pro præcursoribus. N. 130. c. 6.
Profapia) progeniem significat Iustiniano. N. 23. c. 5.
Protocollū) πρωτόκολλον. N. 44. c. 2. chartæ genus
erat, nō vt vulgo creditur exemplar, siue matrix.
Proximi) μέμνηται. N. 35. In singulis scrinijs erant
proximi, de quibus in titulo de proximis sacro-
rum scriniorum lib. 12. In notitia dignitatum
quidam primi scrinij appellantur, alij primicerij,
& secundicerij, sic erant proximi appellati: hos
sequebantur mello proximi. Erant autem scrinia
memoriae, epistularum, libellorum, & dispositio-
num, siue cognitionum.

Pfal-

psallere) *ψάλλειν*. N. 59. pro canere.
Prochica res) *πρωχικὴ*. N. 7. C. 4. pauperū res, hoc est alicuius loci, vbi pauperes, vel agri educētur, aut curentur.
Prochium) *πρωχῆιον*. N. 54. C. 2. N. 111. N. 120. C. 2. locus pauperibus dicatus.
Prochotrophium) *πρωχοτροφῆιον*. N. 7. C. 1. N. 120. C. 1. Idem locus, vbi pauperes educantur.
Prochotrophus) *πρωχοτροφός*. N. 120. C. 2. N. 123. C. 2. 4. 5. 8. N. 131. C. 11. qui eidem loco præerat.
Publicum) *δημόσιον*. pro fisco. Nou. 1. C. 1. 2. N. 30. N. 46. N. 89. C. 5. & 6.
Pulsari) pro conueniri. N. 69. C. 1.
Punitas) pro punitione. N. 8. C. 1.
Quæstor) pro Quæstore. N. 80.
Quæstor quis, & quoruplex. N. 41.
Quantos) pro quot. N. 117. C. 9. N. 120. C. 1.
Recauta) pro apochis. N. 128. C. 3. N. 130. C. 1. 3. 5. 7. Vtitur eo verbo D. Augustinus in libro de cura pro mortuis, vt Alciatus in parergis notat.
Regia vrbs) Constantinopolis. N. 63. imperialis. N. 53. C. 2. 4. N. 60. C. 12.
Relatio quæ sit. N. 115. C. 1.
Reliquare) N. 128. C. 16. reliqua declarare subductis rationibus.
Restitutio) pro fideicommissio. N. 39. C. 1.
Retractatio) pro iterata actione. N. 82. C. 12. N. 115. N. 115. C. 1. Vide const. 19. Græcam de erogatione milit. annonæ.

Særa) pro iussionibus Imperatoris. N. 132. C. 11.
Samarita) *σαμαρίτης*. N. 129. pro Samaritano.
Sanctimonialis) N. 5. C. 9. N. 7. C. 1. N. 59. N. 79. C. 1. 2. N. 80. C. 1. monacha, monastria, ascetria eadem appellatur. Vide lib. 9. tit. 25. C. Theod. de raptu, vel matrimonio sanctimonialium virginum, vel viduarum.
Scena) *σκηνή*. N. 51. pars theatri, in quam actores fabulæ prodibant.
Scenici) *σκηνικοί*. N. 123. C. 1. 65. qui in scenam prodibant; sæpe viri, & mulieres impudicæ erant. Vide lib. 15. Cod. Theod. tit. 7. de scenicis.
Schola) *σχολή*. N. 82. C. 7. N. 117. C. 9. & 11. collegium quoddam militum, vel ministrorum fuit. vt in notitia dignitatum orientis sub Magistro officiorū erant scholæ octo Scutariorum prima, Scutariorum secunda, Gentilium seniorum, Scutariorum sagittariorum, Scutariorum clibassariorum, Armaturarum iuniorum, Gentilium iuniorum, & Schola Agentium in rebus. Sub Magistro officiorum occidentis scholæ sex. tres Scutariorum, quarta armaturarū seniorū, quinta gentilium seniorū, sexta Agentium in rebus. Erat etiam schola notariorū, de qua adiutorem habebat Primicerius notariorum. Sic aliæ scholæ fuerunt. vide lib. 12. Cod. tit. de priuilegijs scholarū.
Scholares) milites dictarum scholarum. N. 82. C. 7. N. 117. C. 9.
Schola placitum) N. 53. C. 5. pro pecunia soluenda ob casum militiæ. vide l. vlt. C. d. pign.

Scholasticus) σχολαστικός. N. 80. c. 1. pro scholari dictarum scholarum.

Scrinia) N. 49. c. 2. publicum scrinium appellat mensam Prefecti Praetorij. In notitia dignitarum sub Magistro Officiorum tam orientis, quam occidentis quattuor scrinia referuntur, Memoriarum, Epistularum, Libellorum, & dispositionum. Vide lib. 12. Cod. tit. de praepositis, siue de proximis sacrorum scriniorum ceterisque qui in sacris scrinijs militant. & tit. de Palatinis sacrar. largitionum constit. 7.

Scriniarij) N. 30. N. 41. qui in dictis scrinijs militant, siue ministrant. vide d. constit. 7.

Silentarij) N. 53. c. 5. a silentio in palatio indicendo, vel ab eo silentio, quod senatum significat. N. 62. c. 1. vide Cod. lib. 12. de silentarijs & decurionibus eorum. & Procop. lib. 2. belli Persici, & lib. 4. de aedificijs Iustiniani.

Solatum) παραμυθία. pro stipendio, vel honorario. N. 123. c. 23. N. 128. c. 6. N. 130. c. 1. N. 131. c. 4.

Statio) στάσις pro tabellionis loco, in quo scribit. N. 44. c. 1.

Stercolinium) pro sterquilinio. N. 64.

In stirpes successio quae fit. N. 118. c. 1.

Stola monachica) σολή μοναχική. N. 5. c. 2. pro religiosa veste monachorum. N. c. c. 6.

Subsistere) ὑποσταῖν. N. 8. c. 5. N. 85. c. 4. N. 117. c. 4. N. 123. c. 65. pro sustinere.

Sum-

Summarij) N. 64. pro peritis aestimatoribus.

Sycorum transitus) N. 59. locus urbis Constantinopolitanae. In descriptione eiusdem urbis C. P. regio tertia decima dicitur sycana, quae sinu maris angusto diuisa, societate urbis nauigijs frequentibus promeretur, tota lateri motis affixa praeter unius plateae tractum. Vide lib. 1. tit. 2. Codicis constit. 18. Graecam.

Syndici) multitudinis procuratores. N. 80. c. 1.

Tableiare) ταβλιζαυ. N. 123. c. 13. pro tabula ludis ludere.

Tamiacus) ταμιακός. N. 30. N. 38. c. 6. ταμῖον est aerarium vel fiscus, inde res fisci tamiacae appellantur. Vide lib. 11. Cod. tit. de praedijs tamiacis, & ijs, qui ex colonis tamiacis, alijsque liberae conditionis procreantur.

Tantos, quatos) ὅσους τόσους. N. 117. c. 9. N. 120. c. 1. pro tot, quot.

Taxeota) ταξιωτής. pro cohortali, siue officiali, hoc est qui ex apparitoribus est alicuius magistratus. N. 123. c. 1. 6. 22. 63. Vide lib. 12. Cod. tit. de cohortalibus.

Taxeoticus) ταξιωτικός. N. 123. c. 1. hoc est officialis. N. 6. c. 7.

Tertia centesima) pro usura triente, quae post 300. menses aequat fortem. N. 2. c. 4. N. 22. c. 28.

Theatralis arca) N. 63. unde sumptus theatri fiebat. Διάτρον κωμῆγιον) N. 105. de venatione theatri dictum

dictum est supra in littera C.

Titulus) pro rubrica. N. 22. c. 31.

Totus) pro omni. N. 33.

Tractenta) *τρακτοῦταις*. N. 128. c. 1. 22, 23. N. 130.

c. 3. 5. exigebat tributa, & annonas militares, & tractando, vel trahendo quasi tractores. vide Cod. lib. 12. tit. de tractorijs, & staturis.

Tractus) N. 23. c. 4. Iustinianus appellat orientalem tractum, Iulianus regionem.

Translationes) N. 17. c. 5. cum tributa transferuntur in alios debitores.

Transmarinus locus) N. 59. Constantinopoli erant domus, & pradia trans mare, inde cadavera sepelienda in urbem afferebantur.

Vicarius) vide Loci seruator.

Vicus) N. 52. c. 1. Vicorum alij intra vrbes, & oppida, alij extra ea loca fuerunt, quos pagos aliqui appellarunt. vide lib. 11. tit. 24. Cod. Theod. de patrocinijs vicorum.

Vindex) Nou. 128. c. 5. 8. N. 134. c. 4. 6. exactiorem tributorum curabat, alijs quoque muneribus vacabat.

Viocolyta) *βιοκωλύτης*. N. 8. c. 6. dicitur is esse, qui violentias prohibet. vide N. 128. c. 20. N. 134. c. 1.

Vrbicaria Praefectura) pro vrbis Praefectura. N. 62. cap. 2.

Xenodochium) *ξενοδοχεῖον*. N. 7. c. 1. N. 69. c. 5. N. 111. N. 120. c. 1. & 2. locus venerabilis, in quo peregrini

peregrini pauperes recipiuntur. Vtitur hoc verbo Hieronym. in epist. 26. ad Pammachium, & 30. ad Oceanum.

Xenodochus) *ξενοδοχός*. N. 120. c. 2. N. 123. c. 24. & 38. N. 131. c. 11. qui ei loco praest.

Xenon) *ξενών*. Nou. 111. N. 120. c. 2. N. 131. c. 11. idem locus significatur.

Zabæ) Nou. 85. c. 3. armorum genus idem fortasse, quod lorica, quam hodiea zacam Itali appellant.

Zibynni) N. 85. c. 3. iaculi species, quam etiam Zebenem, & Zebynem dixerunt. Festus Sabinam appellat Illyricorum telum venabuli instar, Ennio teste. Illyrici restant sicis, sibirinisq. fodentes.

I L E R D A E.

Petrus Roburinus 1567.